لە بارەی رۆژنامەنووسیی کوردییەوە

له بارەی ڕۆژنامەنووسیی کوردییەوە

حەمەد ساڵح فەرهادی

هەولێر - ٢٠١١

دەزگای توێژینەوە و بڵاوکردنەوەی موکریانی

- **له بارەی ڕۆژنامەنووسیی کوردییەوە**
- نووسینی: حەمەد ساڵح فەرهادی
- نەخشەسازی ناوەوە: تەها حسێن
- بەرگ: مەریوان زەندی
- ژمارەی سپاردن: (٢٧٣٥)
- نرخ: (٢٠٠٠) دینار
- چاپی یەکەم: ٢٠١١
- تیراژ: ٥٠٠ دانە
- چاپخانە: چاپخانەی ڕۆژهەڵات (هەولێر)

زنجیرەی کتێب (٥٤٩)

ماڵپەڕ: www.mukiryani.com
ئیمەیل: info@mukiryani.com

ناوەڕۆك

پێشەکی

زۆرجار هەڵبژاردنی ناونیشانێکی گونجاو دەبێتە یەکێك لە گرفتەکانی کتێب، ئەمجارەیان بۆمن وابوو.. لەبەر ئەوەی کتێبەکە چەند بابەتێکی جیاوازی لە لێکۆڵینەوە و رەخنەی رۆژنامەنووسی و وتار و خوێندنەوە و هەڵسەنگاندنی کتێبی رۆژنامەنووسی و بیبلۆگرافیای بەخۆیەوە گرتووە، پێم باش بوو ئەو ناونیشانەی ئێستای بۆ هەڵبژێرم، واتە: (لەبارەی رۆژنامەنووسیی کوردییەوە).. بەڵام لەبەر ئەوەی پرۆفیسۆر دوکتۆر عیزەدین مستەفا رەسووڵ لە ساڵی **١٩٧٣**دا کتێبێکی خۆی بە هەمان ناوەوە بە زمانی عەرەبی (حول الصحافة الكردية) بە چاپ گەیاندووە و لەوانە بوو دووبارەکردنەوەی هەمان ناونیشان بۆمن ببێتە مایەی سەرنج و رەخنە، بەڵام خۆشبەختانە رۆژێك لە رۆژەکانی ڤیستیڤاڵی رۆمانی کوردی، کە لەلایەن لقی هەولێری یەکێتیی نووسەرانی کوردەوە لە رۆژانی **٢٧-٢٠٠٦/٥/٢٩**دا سازکرا، بابەتەکەم لای دوکتۆر عیزەدین باسکرد و بەڕێزی نەك هەر ئیزنی دام، بەڵکو بە هیچ جۆرێك ئەمەی بە بەربەست نەزانی و زۆر لای ئاسایی بوو.

بابەتەکانی ئەم کتێبە لە نێوان ساڵانی **١٩٩٨-٢٠٠٩**دا نووسراون و بەشی زۆریشیان لەکاتی جیاجیا لە رۆژنامە و گۆڤارەکانی کوردستاندا بڵاوکراونەتەوە و لێرەش ئاماژەم پێیان کردووە.

سەبارەت بە بابەتە رەخنەییەکانیش، بۆ ئەوەی خوێنەری بەڕێز بە تەواوی لەسەرو بەندی بابەتەکان ئاگادار بێت، وەڵامی ئەو بەڕێزانەشم بڵاوکردووەتەوە کە رەخنەکانیان رووبەڕوو کراوەتەوە، چونکە گومان لەوەدا نییە کە رەخنە و وەڵامەکان هەموویان بۆ دیارکردنی راستییەکانن و لە ئەنجامدا بۆ خزمەتی کاروانی رۆژنامەنووسیی کوردی دەگەڕێنەوە و هەموو لایەك بە سنگێکی فراوانەوە وەری دەگرن.

حەمە ساڵح فەرهادی

دەفتەری کوردەوار

هەرچەندە ڕێککەوتننامەی ١١ی ئاداری ساڵی ١٩٧٠ دەرگای لەبەردەم ڕۆشنبیری و ڕۆژنامەنووسیی کوردی والاکرد، بەڵام جموجۆڵی ڕۆشنبیری هەر لە سەرەتای ساڵەکەوە هەستیپێکرا، ئەوەبوو لە مانگی کانوونی دووەمی ساڵی ١٩٧٠دا ڕۆژنامەی (هاوکاری) وەکو ڕۆژنامەیەکی هەفتانەی کوردی لەلایەن وەزارەتی ڕۆشنبیری و راگەیاندنی عێراقەوە دەرچوو، هەر لەم مانگەشدا ژمارەی یەکەمی (دەفتەری کوردەواری) دەرچوو، لە مانگی شوباتی هەمان ساڵیشدا یەکێتیی نووسەرانی کورد دامەزرا.

ئەوەی لێرەدا مەبەستمانە باسی بکەین و تیشکێکی بخەینە سەر، (دەفتەری کوردەواری)یە.

(دەفتەری کوردەواری) هەروەکو لەژێر ناوەکەیدا نووسراوە: (کۆمەڵە نووسینێکی ئەدەبی و زانستی و بیری کوردییە، ڕێگەی ئامانجی کوردایەتیی ئەمڕۆ و سبەینێمان بە پرشنگی بیری نوێ ڕووناك دەکاتەوە، بە روخسارێکی نەتەوەیی و ناوەڕۆکێکی مرۆڤایەتی خۆی دەنوێنێ).

(دەفتەری کوردەواری) لە بەغدا دەرچووە و سێ بەرگی بەم شێوەیەی خوارەوە لێ بڵاوکراوەتەوە:

بەرگی یەکەم لە مانگی کانوونی دووەمی ساڵی ١٩٧٠ بە ١٢٢ لاپەڕەی قەبارە ٢١*١٤ سانتیمەتر دەرچووە و لە چاپخانەی (ئەسعەد) لە بەغدا چاپکراوە و نرخی ٢٠٠ فلسە.

بەرگی دووەمی لە مارت و نیسانی هەمان ساڵدا بە ١٦٠ لاپەڕەی هەمان قەبارە دەرچووە و هەر لە چاپخانەی (ئەسعەد) چاپکراوە و نرخی ١٥٠ فلسە. بەرگی

سێیەمیشی لە مایس-ئاغستۆسی هەمان ساڵ بە ١٦٠ لاپەڕەی قەبارە ٢٢*١٤ سانتیمەتر دەرچووە و لە چاپخانەی (الزوراء) چاپکراوە و نرخی ١٥٠ فلس بووە.

(دەفتەری کوردەواری) لە لاپەڕەی یەکەمی بەرگی یەکەم و دووەمدا نووسراوە: (لەژێر چاودێری و ئامادەکردنی جەمال خەزنەدار لە چاپدراوە)، بەڵام لە لاپەڕەی یەکەمی بەرگی سێیەمدا، کە دوابەرگییەتی، نووسراوە:

سەرنووسەر: دوکتۆر مارف خەزنەدار.

خاوەن و سکرتێری نووسین: جەمال خەزنەدار.

لێرەدا پرسیارێك دێتە پێش: ئایا (دەفتەری کوردەواری) گۆڤار بووە یان نا؟

بۆ وەڵامدانەوەی ئەم پرسیارە، هەروەکو لەمەوبەر ئاماژەمان بۆ کرد، لەژێر ناوەکەیدا نووسراوە: کۆمەڵە نووسینێکی ئەدەبی و زانستی و بیری کوردییە) و نەنووسراوە (گۆڤارێکی زانستی و ئەدەبی و بیری کوردییە) و لەجیاتی (ژمارە) (بەرگ) نووسراوە. بەڵام لە بەرگی سێیەمدا، هەروەکو گوتمان، سەرنووسەر و سکرتێری نووسینی بۆ دانراوە و لەگەڵ (بەرگ)ەکەشدا ژمارە (٣)ی لەسەر نووسراوە.

کاك جەمال خەزنەداری خاوەن و سکرتێری نووسینی (دەفتەری کوردەواری) لە (ڕوونکردنەوەیەك)ی بەرگی سێیەمدا دەڵێ: ((... بەڵام ئێستا کە ماوەی ئەوە هەیە کە دەفتەری کوردەواری ببێ بە گۆڤار بە ڕەسمی، ئەمە شتێکی ئەوەندە گرنگ نییە، با جارێ وابمێنێ، جیاوازی لە نێوان بڵاوکراوەو گۆڤاردا نییە))[1].

بۆ زیاتر ڕوونکردنەوەی ئەمە، هەمان پرسیارم لە پرۆفیسۆر دوکتۆر مارف خەزنەدار کرد: ئایا (دەفتەری کوردەواری) گۆڤار بووە یان نا؟

بەڕێزی لە وەڵامدا گوتی: گۆڤار بووە، بەڵام لەبەر ئەوەی مۆڵەتی ڕەسمیمان بۆ وەرنەگرتبوو و تەنیا بە زار (شەفیق کەمالی)ی وەزیری ئەوسای ڕۆشنبیری و راگەیاندنی عێراقم ئاگادار کردبووەوە، بۆیە لەجیاتی گۆڤار ناوی بڵاوکراوەمان لەسەر دەنووسی.[2] شایانی باسە پاشتر جەمال خەزنەدار لە کتێبی (رابەری ڕۆژنامەگەریی کوردی) و دوکتۆر کەمال مەزهەر ئەحمەد لە کتێبی (تێگەیشتنی

راستی و شوێنی لە رۆژنامەنووسیی کوردیدا) هەردووکیان (دەفتەری کوردەواری) یان هەر بە گۆڤار داناوە[٣].

کە لاپەڕەکانی هەرسێ بەرگی (دەفتەری کوردەواری) هەڵدەدەینەوە دەبینین بەڕاستی بڵاوکراوەی (نوخبە) بووە و زۆربەی ئەوانەی بابەتیان تێدا بڵاوکردووەتەوە لە نووسەر و کەسایەتییە ناسراوەکانی حەفتاکان بوون.. لە رووی ناوەڕۆکیشەوە (دەفتەری کوردەواری) یەکێکە لە گۆڤارە هەرە دەوڵەمەندەکانی کوردی و ئەگەر لەسەر هەمان رێڕەو بەردەوام بووایە و نەوەستابایە دەبووە دیاردەیەکی نوێی رۆژنامەنووسی کوردی و سەرچاوەیەکی متمانە پێکراو لە رووی ئەکادیمییەوە.

(دەفتەری کوردەواری) گۆڤارێکی ئازاد بووە و لاپەڕەکانی بۆ هەموو رۆشنبیر و نووسەرێکی کورد و بابەتی بە پێز کراوە بووە، هەڵسووڕێنەرانی لە هەرسێ ژمارەدا ئەوەیان دووپات کردووەتەوە کە پێشوازی لە هەموو نووسینێکی باش دەکەن: (ئەو کەرەستانەی لەناو لاپەڕەکانی دەفتەری کوردەواریدا بڵاودەکرێنەوە بیروڕای نووسەرەکانیانن. لاپەڕەکانی ئەم دەفتەرە کراوەیە بۆ هەموو رۆشنبیر و خوێندەوارێکی کورد، دیوانەکەی ئاواڵەیە بۆ کۆبوونەوەی خوێندەواری، بۆ گفتوگۆکردن، بیروڕا دەربڕین، رەخنەگرتن لە پێناوی سەرخستن و بەرزکردنەوەی نەتەوەی کوردی خۆشەویستمان[٤].

ناوەڕۆکی بابەتەکانی (دەفتەری کوردەواری) هەمە جۆرن، بەڵام گرنگییەکی تایبەتی بە لێکۆڵینەوەو رەخنەی ئەدەبی و بابەتی مێژوویی و زمانەوانی داوە، گۆڤارەکە خۆی ئەمەی لە نووسەران ویستووە: (بۆ خوێندەواران: لەم ماوەیەدا گەلێ کەرەستەی بڵاوکردنەوەمان بۆ هاتووە، بەڕێز ئەوانەی بە کەڵك بن بڵاویان دەکەینەوە، تکاش لەوانە دەکەین کە وتارمان بۆ دەنێرن، زیاتر خەریکی لێکۆڵینەوە و رەخنە بن، وتاری مێژوویی و دەسنووس و وێنەی بڵاونەکراوە بنێرن، لەمەودوا ئەم بڵاوکراوەیە زۆرتر بایەخ بە باسی ئەکادیمی ئەدا نەوەکو داهێنان واتە (هەڵبەست و پەخشان)[٥].

ئەو نووسەرانەی بابەتیان لە (دەفتەری کوردەواری)دا بڵاوکردووەتەوە بەم شێوەیەن:

١- ئەوانەی لە هەرسێ ژمارەدا بابەتیان هەیە:

د. پاکیزە رەفیق حیلمی، جەمال خەزنەدار، د. مارف خەزنەدار، شێخ محەمەدی خاڵ، محەمەد مەولوود (مەم).

٢- ئەوانەی لە دوو ژمارەدا بابەتیان هەیە:

ئەحمەد خواجە، د.ئیحسان فوئاد، ئیسماعیل رەسووڵ، جەمال بابان، شێرکۆ بێکەس، مستەفا ساڵح کەریم، د.موکەڕەم تاڵەبانی، شێخ مارف بەرزنجی.

٣- ئەوانەی تەنیا لە یەك ژمارەدا بابەتیان هەیە:

د.ئەحمەد عوسمان، حەمید عوسمان، ساڵح حەیدەری، د.عیزەدین مستەفا رەسووڵ، د.قەناتی کوردۆ، د.نەسرین فەخری، حوسێن عارف، د.حوسێن عەلی مەحفووز، شکور مستەفا، شێرۆ موفتی، عاسم حەیدەری، کاکەی فەللاح، مەسعوود محەمەد، محەمەد ئەمین عوسمان، محەمەد رەسووڵ (هاوار)، محەمەد ساڵح دیلان، محەمەدی مەلا کەریم، مومتاز حەیدەری، نووری شێخ جەلال، نووری عەلی ئەمین، ع. ع. شەونم، عەبدولمەجید عەبدولڕەحمان، جەمال نووری، سادق بەهائەدین ئامێدی، کەریمی حوسامی، ئەحمەد غەفوور، س. ع. شادمان، ئەحمەد دڵزار، عومەر مارف بەرزنجی، د.نووری تاڵەبانی، کەریم شارەزا.

لێکۆڵینەوە و رەخنەی ئەدەبی شوێنێکی دیاریان لە (دەفتەری کوردەواری)دا هەیە، لە (٤٤٢) لاپەڕەی هەر سێ ژمارەی گۆڤارەکە (١٣٤) لاپەڕەی بۆ لێکۆڵینەوە و رەخنەی ئەدەبی تەرخانکراوە، ئەمەش دەکاتە زیاتر لە ١/٤ی هەموو لاپەڕەکانی گۆڤارەکە، ئەم گرنگی پێدانە تایبەتییە لە کەم گۆڤاری دیکەدا هەستی پێ دەکرێ.

(شێخ رەزای تاڵەبانی) بابەتێکی بە پێزی شێخ محەمەدی خاڵ بە سێ بەش لە هەرسێ ژمارەی (دەفتەری کوردەواری)دا بڵاویکردووەتەوە، مامۆستا خاڵە لە لێکۆڵینەوەکەدا، سەرەڕای کورتەی ژیان و بەسەرهاتی شێخ رەزا، چەندین نموونەی شیعریشی بە کوردی و فارسی و عەرەبی و تورکی هێناوەتەوە و بۆنەی گوتنیانی روون کردووەتەوە[٦].

(قسە هەزارە دووانی بەکارە) لێکۆڵینەوەیەکە لەبارەی پەندی پێشینانی کوردی، ئەم بابەتە مامۆستا جەمال بابان نووسیویەتی و تێیدا پێناسەی پەندی پێشینان دەکات و جۆرەکانی دەستنیشان دەکات و شوێنی پەندی پێشینان لە ئەدەبی کوردیدادیار دەکات و ناوی ئەو کەسانەش دێنێ کە بەر لەو باسی پەندی پێشینانی کوردییان کردووە، لە کۆتاییدا چەندین نموونەی پەندی پێشینانی هێناوەتەوە. ئەم بابەتە لە لاپەڕە (٦٢-٨٤)ی بەرگی یەکەمدا بڵاوکراوەتەوە.

شایانی باسە لە هەمان ژمارەدا بابەتێکی دیکەش هەر بۆ ئەدەبی فۆلکلۆری تەرخانکراوە، بابەتەکە بەناوی (لێکۆڵینەوەیێك لە ئەدەب و ئەدەبی فۆلکلۆری)یە و خوالێخۆشبوو ئیسماعیل رەسووڵ نووسیویەتی[٧].

بابەتێکی دیکەی لێکۆڵینەوە لە ژمارە (١)ی (دەفتەری کوردەواری)دا بابەتێکە لە بارەی (عەلی هەریری)یەوە، ئەم بابەتە دوکتۆر عیزەدین مستەفا رەسووڵ نووسیویەتی و لاپەڕە (٩٨-١٠٦)ی ژمارەکەی بۆ تەرخانکراوە. نووسەر لە لێکۆڵینەوەکەیدا باسی ئەوە دەکات کە کۆنترین سەرچاوەی کوردی کە تا ئێستا بەدەستەوە بێت و ناوی عەلی هەریری هێنابێ (مەم و زین)ی ئەحمەدی خانییە و دوای ئەمیش حاجی قادری کۆیی بەم جۆرە باسی عەلی هەریری کردووە:

دوو عەلین شاعیرن وەکو حەسسان
بەردەشان و حەریرە مەسکەنیان

ئەمە و بابەتەکە ژیان و رای نووسەران و هەندێك نموونەی شیعریی عەلی هەریریشی گرتووەتەوە و بە (لێکۆڵینەوە و ئەنجام)ێکیش کۆتایی هاتووە.

(کەیفی جوانرۆیی) بابەتێکی بە پێز و تێروتەسەلە لە بارەی (کەیفی)ی شاعیرەوە، ئەم بابەتە مامۆستا مەسعوود محەمەد نووسیویەتی و (٢٣) لاپەڕەی بەرگی یەکەمی بۆ تەرخانکراوە. مامۆستا مەسعوود محەمەد لە نووسینەکەیدا باسی ژیانی کەیفی، لە دایکبوون و مردنی، خوێندنی لە کۆیە لای حاجی مەلا عەبدوڵڵای کۆیی، تێکچوونی نێوانی لەگەڵ شێخ رەزای تاڵەبانی، بەجێهێشتنی کۆیە و هۆی بەجێهێشتنی و چەند نموونەیەك لە شیعرەکانی کردووە.

مامۆستا محەمەد ئەمین عوسمانیش کورتە باسێکی لە بارەی (ئەحمەد موخلیس)ی شاعیر نووسیوە و نموونەی لە شیعرەکانیشی هێناوەتەوە. ئەم بابەتە بە دیالێکتی کرمانجی ژووروو نووسراوە و لاپەڕە (٧٢-٧٧)ی ژمارە (٢)ی (دەفتەری کوردەواری)ی بۆ تەرخانکراوە.

مامۆستا مومتاز حەیدەریش لە لاپەڕە (١٣٠-١٣٨)ی ژمارە (٢)دا باسێکی (دڵدار)ی شاعیری کردووە و تێیدا، وێڕای کورتەی ژیانی شاعیر، چەند نموونەیەکی شیعریشی پێشکەش کردووە.

(عەلی تەرماخی و دەستنووسەکەی) بابەتێکی دوکتۆر مارف خەزنەدارە، نووسەر بابەتەکەی بەم جۆرە دەست پێکردووە: (لێکۆڵینەوە و پشکنینەوەی زانستی بۆ دەرخستنی راستی پێویستییەکی مێژووییە، هەندێ پرس لە ئەدەب و مێژووەکەمانا هەن ئەبێ لێیان بکۆڵرێتەوە، گەلێ چەوتی هەن ئەبێ راست بکرێنەوە. بۆ هێنانەدی ئەم ئامانجە لەم وتارە بچووکەدا هەندێ تێبینی ئەخەمە روو لە بابەت عەلی تەرماخی و دەستنووسەکەیەوە)[٨].

(رەخنەی ٣ هۆنراوەکەی ژمارەیەکی دەفتەری کوردەواری)

بابەتێکی رەخنەییە مامۆستا عەبدولمەجید عەبدولڕەحمان نووسیویەتی و تێیدا سێ هۆنراوەی ژمارە (١)ی (دەفتەری کوردەواری) هەڵسەنگاندووە، هۆنراوەکانیش ئەمانەن:

١- لە چلەی (گۆران)دا/ د.ئیحسان فوئاد.
٢- کل و گڵ/ حەمیدی عوسمان.
٣- ملیۆنەها و بەڵام/ شێرکۆ بێکەس.

بابەتێکی دیکە هەر لە بارەی (عەلی هەریری)ی شاعیرەوە ئەمجارەیان خوالێخۆشبوو سادق بەهائەددین ئامێدی نووسیوویەتی و بە دیالێکتی کرمانجیی ژوورووە. بابەتەکە بە ناوی (هۆزانڤانێ کلاسیکیێ بناڤو دەنگ عەلی حەریری)یە و لە لاپەڕە (٦١-٧٧)ی ژمارە (٣)ی (دەفتەری کوردەواری)دا بڵاوکراوەتەوە. نووسەر لە لێکۆڵینەوەکەیدا چەند نموونەی شیعریی شاعیری هێناوەتەوە[٩].

(وەلی دێوانە) بابەتێکی س. ع. شادمان نووسیویەتی و لە سەرەتای نووسینەکەیدا ئاماژە بە نەخوێندەواریی وەلی دێوانەی شاعیر دەکات و دەڵێ: (هەرچەندە بلیمەتی و زیرەکی و دانایی بە زۆرترینی لە رووی خوێندەوارییەوە هەڵدەکەوێ، بەڵام لەناو گەلەکەمانا تاکە تاکە شاعیری نەخوێندەوار هەڵکەوتوون.. یەکێك لەو شاعیرە نەخوێندەوارانە (وەلی دێوانە)یە[10]. پاشان نووسەر هەندێك لە شیعرەکانی شاعیری شیکردووەتەوە، لە کۆتاییشدا ئاماژەی بەوە کردووە کە پیرەمێردی شاعیر هەندێك لە شیعرەکانی وەلی دێوانەی لە هەورامییەوە کردووە بە سۆرانی.

دوا بابەتی لێکۆڵینەوە بابەتێکە مامۆستا عومەر مارف بەرزنجییە لە بارەی دیوانی پیرەمێرد بەناوی (دیوانەکەی پیرەمێرد)، ئەم بابەتە لە لاپەڕە (١١٦-١٢٧)ی ژمارە (٣)ی (دەفتەری کوردەواری)دا بڵاوکراوەتەوە.

مێژوو، بەتایبەتی مێژووی کورد و کوردستان، شوێنێکی دیاری لە (دەفتەری کوردەواری)دا هەیە. لە بابەتە مێژووییەکانی: (لاپەڕەیەك لە خەباتی نەتەوەی کورد لە ساڵی ١٩٢٠دا)، ئەم بابەتە دوکتۆر موکەڕەم تاڵەبانی نووسیویەتی و تێیدا باسی لاپەڕەیەکی شاراوە لە هەڵسانی کورد دەکات لە ساڵی ١٩٢٠ لە ناوچەی کفری. نووسەر بابەتەکەی بەم جۆرە دەست پێدەکات: (لە رۆژێك لە دوا رۆژانی مانگی تشرینی یەکەمی ساڵی ١٩٢٠ تەقەی تفەنگ لەگەڵ شەبەقی بەیانیدا خەڵکی کفری لەخەو هەڵساند، ئەم خەڵکە چاوەڕوانی راپەڕین بوون، گەلێکیان دەستیان دایە تفەنگ و بە پەیژەکانا چوونە سەربان و لوولەی تفەنگەکانیان لەناو سوولاوکەکانەوە ئاراستەی کۆڵانەکانی شار کرد...)[11].

دووەم بابەتی مێژوویی لە (دەفتەری کوردەواری)دا بابەتێکی مامۆستا سالح حەیدەرییە بە ناوی (یاداشتێك دەربارەی حیزبی رزگاری کورد کە لە ساڵی ١٩٤٥ لە کوردستانی عێراقدا دامەزرا)، نووسەری بابەتەکە، کە خۆی یەکێك بووە لە دامەزرێنەرانی حیزبی رزگاری، لە دوو تویی نۆ لاپەڕەی گۆڤارەکەدا باسی دامەزراندنی ئەو حیزبە و هەندێك لە چالاکییەکانی دەکات[12].

بابەتێکی دیکەی مێژوویی هەمان ژمارەی (دەفتەری کوردەواری) کە لاپەڕە (٨٥-٨٨)ی ژمارەکەی گرتووەتەوە، بابەتێکی دوکتۆر ئەحمەد عوسمانە بە ناوی (ئایا مێژووی کورد نووسراوەتەوە؟).

نووسەر لە بابەتەکەیدا دەیەوێ ئەوە بسەلمێنێ کە دەست بە نووسینەوەی مێژووی کورد کراوە بەڵام هێشتا لە سەرەتا دایە و هەنگاوی زۆری نەهاویشتووە.

لە بابەتە مێژووییەکانی دیکەی (دەفتەری کوردەواری) دوو بابەتی مێژووین، یەکەمیان لەبارەی شاری کفری و دووەمیشیان لەبارەی شاری هەولێر، بابەتی یەکەمیان بە ناونیشانی (کفری زەوی بەهاداری و شاری کەساسییە) و لەلایەن دوکتۆر موکەڕەم تاڵەبانییەوە نووسراوە و لاپەڕە (٤-١٢)ی ژمارە (٣)ی پێدراوە، بابەتی دووەمیشی بەناوی (هەولێر کۆنترین شاری جیهانە و دواکەوتووترین شاری ئەو ناوچەیەیە)، ئەم بابەتە مامۆستا جەمال خەزنەدار نووسیویەتی و تێیدا سەرەڕای کورتەیەك لە مێژووی شاری هەولێر و گرنگترین رووداوەکانی باسی هەندێك لە شوێنەوارەکانی هەولێریشی کردووە وەك: گلکەند، گردی قارلینج ئاغا، منارەی چۆلی، قەڵای هەولێر، کونە گورگ، ستی ئیمام..هتد. ئەم بابەتە لاپەڕە (١٢٧-١٣٣)ی ژمارە (٣)ی گۆڤارەکەی دراوەتێ.

ژمارە (٣)ی (دەفتەری کوردەواری) کە لە (مارت — نیسان)ی ساڵی ١٩٧٠دا دەرچووە، وێڕای سەروتاری گۆڤارەکە بەناوی (دەست لەناو دەست لەگەڵ نەورۆزدا) و کارتێکی پیرۆزبایی وەکو دیاریی ژمارەکە بە بۆنەی جەژنی نەورۆز و شیعرێك بە هەمان بۆنەوە، هەندێك بابەتی مێژوویی و ئەدەبیشی لە بارەی نەورۆزەوە تێدا بڵاوکراوەتەوە، بابەتەکان ئەمانەن:

١- بیرەوەریی ئاهەنگی نەورۆزی ١٩٤٦/ نووسینی خوالێخۆشبوو عاسم حەیدەری، ل٨-١٤.

٢- نەورۆز لە ئەدەبی گەلاندا/ نووسینی شکور مستەفا، ل٤٢-٥٠.

٣- نەورۆزی ساڵی ١٩٣٠ لە چەمچەماڵدا/ نووسینی نووری شێخ جەلال، ل٨٧-٨٨.

(زمانەوانی)ش لە (دەفتەری کوردەواری)دا گرنگییەکی باشی پێدراوە، ژمارەکانی ئەم بڵاوکراوەیە چوار بابەتی زمانەوانییان بە خۆیانەوە گرتووە، سێ بابەتیان دوکتۆر پاکیزە رەفیق حیلمی نووسیویەتی و یەکێکیشیان لەلایەن دوکتۆر نەسرین فەخرییەوە نووسراوە. بابەتە زمانەوانییەکانی دوکتۆر پاکیزە رەفیق حیلمی ئەمانەن:

١- رێزمان و مێژووی زمانی کوردی، ژ/١، ل٣٣-٤٠.
٢- زانیاری زمان، ژ/٢، ل١٠٠-١٠٦.
٣- زمانی کوردی، ژ/٣، ل١٠٤-١١٠.

بەڵام بابەتەکەی دوکتۆر نەسرین فەخری بەم ناونیشانەیە: (چاوخشاندنێك بەو کتێبانەدا کە لەسەر زمان و رێزمانی کوردی نووسراون)، ژ/١، ل٥٦-٥٩.

هەرچەند، هەروەکو لەمەوبەریش ئاماژەمان بۆی کرد، کە هەڵسووڕێنەرانی گۆڤارەکە لە ژمارە (٢)دا خوێنەریان ئاگادار کردووەتەوە کە لەمەودوا (دەفتەری کوردەواری) زۆرتر بایەخ بە باسی ئەکادیمی دەدات نەوەك داهێنان، واتە هەڵبەست و پەخشان، بەڵام ئەمە مانای ئەوە نییە کە داهێنانی فەرامۆش کردبێت، بۆیە دەبینین گۆڤارەکە لە هەرسێ ژمارەیدا چەندین شیعرو چیرۆك و وتار و پەخشانی ئەدەبیی بڵاوکردووەتەوە.

سەبارەت بە شیعر، لە هەر ژمارەیەکی (دەفتەری کوردەواری)دا سێ هۆنراوە بڵاوکراوەتەوە.. ئەوەی جێگای سەرنجیشە ئەوەیە هەندێك لەوانەی شیعریان تێیدا بڵاوکردووەتەوە، لای ئێمە بە شاعیر نەناسراون، وەکو: حەمید عوسمانی سیاسەتمەدار و محەمەدی مەلا کەریمی نووسەر و رۆژنامەنووس و جەمال نووریی چیرۆکنووس.

شیعرەکانی (دەفتەری کوردەواری) بەپێی ژمارەی بڵاوکراوەکە بەم جۆرەن:

ژمارە (١):

لە چلەی گۆراندا / د.ئیحسان فوئاد
کل و گڵ / حەمید عوسمان
ملیۆنەها و بەڵام / شێرکۆ بێکەس

ژمارە (٢):

نێرگزی زستان / شێرکۆ بێکەس
بلقی سەر ئاو / کاکەی فەللاح
مامەند سەرلەنوێ عومری تازەی بۆ دەنووسرێ/ محەمەدی مەلا کەریم

ژمارە (٣):

٤ی نیسان / ع. ع. شەونم
داپیرە گیان / جەمال نووری
لە ئەشکەوتێکا / کەریم شارەزا

دوکتۆر ئیحسان فوئاد لە شیعری (لە چلەی گۆراندا) ئاوا کۆتایی بە شیعرەکەی دێنێ:

(گۆران) وەك گۆرانی ژیان
وەك شەبەقی بەری بەیان
لە دڵی کوردەوارییا
ناوی نەمری نامرێ
گوڵێکە وەك دروشمی مان
پەڕەی گەشی هەڵناوەرێ

شێرکۆ بێکەسیش لە شیعری (ملیۆنەها و بەڵام) لە بارەی یەکنەگرتنی کورد، هەروەکو مامۆستا عەبدولمەجید عەبدولڕەحمان لە ژمارە (٣)ی هەمان بڵاوکراوەدا دەڵێ: (ئەم هۆنراوەیە زۆر بەخێرایی دەجووڵێت و زمانەکەی توند و تیژ و شۆڕشگێڕە، بە شێوەیەکی تاڵ و تفت دەردەمان دەردەخات)[١٣]:

ملیۆنەهاین
بەڵام دوو پێکەوە نەلکاین
ملیۆنەهاین
بەڵام خاوەنی ملیۆنێ
دڵ و ڕێگاین

ملیۆنەهاین
بەڵام هەموو هەر سەرکردەو..
قارەمان و زانا و ئازاین

مامۆستا کەریم شارەزاش لە شیعری (لە ئەشکەوتێکا) باسی ژیانی کۆڵەمەرگی خێزانێکی هەژاری کورد دەکات، خێزانێکی بێکار و برسی، بەڵام هیوای پتەو بە دوارۆژ کە لە سایەی خەباتی خوێناویی نەتەوەکەمان دەگەنە ژیانێکی ئاسوودە و شەفەقی گەشی سپێدەی بەیانیان لێ هەڵدێ:

هەرچەندە ئێستا دەروونمان
دۆزەخە، کوورەی ئاگرە
دنیامان تاریك و تەنگە
شەوە زەنگە
برسینە، رووت و رەجاڵین
بێ رێ و جێ و ماڵ و حاڵین
بەڵام سبەی
خەباتی خوێنینی دەستەی
دڵسۆزەکانی نیشتمان
بۆ هەموومان
ئەبێتە شەفەقی گەشی
سپێدەی سیحراویی بەیان

لەبارەی چیرۆکیش، هەرچەندە ژمارە (١)ی (دەفتەری کوردەواری) هیچ چیرۆکێکی بەخۆیەوە نەگرتووە، بەڵام ژمارە (٢) و (٣) هەر یەکەیان دوو چیرۆکیان تێدا بڵاوکراوەتەوە.. چیرۆکەکانی ژمارە (٢) ئەمانەن:

١- خوویەکی پووچ/ حوسێن عارف.
٢- پێشوازی / محەمەد مەولوود (مەم).

بەڵام چیرۆکەکانی ژمارە (٣) ئەمانەن:

١- ئاهی ئێمە بە کۆتەرە بێت/ جەمال بابان.
٢- بابلێین خەوبوو/ مستەفا ساڵح کەریم.

گۆڤاری (دەفتەری کوردەواری) وەرگێڕانیشی پشتگوێ نەخستووە، ژمارەکانی ئەو بڵاوکراوەیە ئەم بابەتە وەرگێڕدراوانەی بەخۆیەوە گرتووە:

١- تەنگوچەڵەمەی پاڵەوان لە چیرۆکی ئەم سەردەمەدا/ گۆڕینی مستەفا ساڵح کەریم.
٢- تێبینی لە لێکدانەوەیێکی زانیارییەکانی گەزنەفۆن لە بابەت کاردۆخەکانەوە/ ئەم بابەتە دوکتۆر قەناتی کوردۆ بە زمانی رووسی نووسیویەتی و دوکتۆر مارف خەزنەدار کردوویەتییە کوردی.
٣- وشەی (دەفتەر) لە زمان و ئەدەب و کتێبی عارەبی و فارسی و تورکی و کوردیدا/ ئەم بابەتە دوکتۆر حوسێن عەلی مەحفووز لەسەر داوای گۆڤارەکە نووسیویەتی و پاشان کراوەتە کوردی.
٤- محەمەد کورد عەلی و فارس ئەلخووری/ دوکتۆر سەلاحەددین ئەلمونجید نووسیویەتی و لە رۆژنامەی (الحیاة) وەرگێراوە و کراوەتە کوردی.
٥- کوردناسین/ نووسینی کوردناسی فەرەنسەیی تۆما بوواو گۆڕینی دوکتۆر نووری تاڵەبانی.

سەبارەت بە چیرۆك و شیعری وەرگێڕدراویش، گۆڤارەکە چیرۆکێك و شیعرێکی بەخۆیەوە گرتووە، چیرۆکەکە بەناوی (١٠ وەزیر)ە و مامۆستا کەریمی حوسامی کردوویەتییە کوردی، شیعرەکەش بەناوی (لینین)ە مایکۆڤسکی داینـاوە و دڵزار کردوویەتییە کوردی.

(دەفتەری کوردەواری) لە بارەی ناودارانیشەوە بابەتی بڵاوکردووەتەوە، گۆڤارەکە لەم رووەوە دوو بابەتی پێشکەشکردووە، یەکێکیان لەبارەی ناودارێکی کوردە کە (گۆران)ی شاعیرە و یەکێکیش ناودارێکی جیهانییە ئەویش (لینین)ە. بابەتی یەکەم

به ناوی (گۆرانی مرۆڤ و تێکۆشەر)ەو ئەحمەد غەفوور نووسیویەتی[١٤]، بابەتی دووەمیش به ناوی (یادی سەد ساڵەی لەدایکبوونی لینین- لینینی مرۆڤ)ەو جەمال خەزنەدار نووسیویەتی[١٥].

لەبارەی ڕۆژنامەنووسییەوەش بڵاوکراوەکە لە لاپەڕە (١٠٧-١١٠)ی بەرگی یەکەمیدا بابەتێکی بەناونیشانی (مێژووی ڕۆژنامەگەری کوردی) بڵاوکردووەتەوە، بابەتەکە لەلایەن مامۆستا جەمال خەزنەدارەوە نووسراوە. ئەم ناونیشانە، هەروەکو نووسەرەکەی ئاماژەی بۆ کردووە، ناونیشانی کتێبێکە لەلایەن نووسەری بابەتەکەوە ئامادەکراوە.

(گەنجینەکانی وڵات) بابەتێکە باسی هەندێك ڕووەکی سروشتی و بەرهەمی کشتوکاڵی دەکات، ئەم بابەتە خوالێخۆشبوو ئەحمەد خواجە نووسیویەتی و لە لاپەڕە (٧-١١)ی ژمارە (١)دا بڵاوکراوەتەوە.

دوا لاپەڕەکانی ژمارە (٢) و (٣)ی (دەفتەری کوردەواری) بە مێژووی ژیانی نووسەری شەهید شێخ مارف بەرزنجی ڕازاوەتەوە کە لە کاتی خۆیدا بە دەستخەتی خۆی نووسیوویەتییەوە و بۆ دوکتۆر مارف خەزنەداری ناردووە.

لە وتار و پەخشان و بابەتە هەمە جۆرەکانی دیکەی ژمارەکانی (دەفتەری کوردەواری) ئەو بابەتانەن:

(ئەدەب و بیری ساکار) نامەیەکی چیرۆکنووسی خوالێخۆشبوو محەمەد مەولوود (مەم)ە کە بۆ دوکتۆر مارف خەزنەداری نووسیووە، ئەم بابەتە لە لاپەڕە (٨٩-٩٣)ی ژمارە (١)ی (دەفتەری کوردەواری)دا بڵاوکراوەتەوە و هەروەکو ئاماژەی پێکراوە نزیکەی لاپەڕە و نیوێکی پێشەوەی نامەکە لەلایەن سانسۆرەوە ڕێگەی بڵاوکردنەوەی نەدراوە.

(لە ژێر سێبەری بێخوددا) بابەتێکی مامۆستا شێرۆ موفتییە تێیدا هەواڵی چاپکردنی دیوانی (بێخود) ڕادەگەیەنێ، نووسەر بابەتەکەی لە شێوەی پەخشانێکی قافییەدار نووسیووە و لە کۆتایی نووسینەکەیدا ڕوو لە خوێنەری خۆشەویست دەکات و دەڵێ:

(یاخوا پیرۆزت بێ ئەم دیارییە، ئەم دیوانە، ئەم تاقە گوڵە نازدارە، کە چنراوە لەو مێرگ و مێرخوزارە، کە ئەڵێی گوڵشەنی بە هەشتی ئاودارە، کە لە دڵی هەموو دڵپاکێدا دیارە...)[١٦].

(ڕەخنەی بێ سوود) بابەتێکی خوالێخۆشبوو ئیسماعیل ڕەسوڵە لە لاپەڕە (٩٧-٩٩)ی ژمارە (٢)ی بڵاوکراوەکەدا بڵاوکراوەتەوە.

(یادداشتی جگەرەکێشێ) پەخشانێکی مامۆستا نووری عەلی ئەمینە تێیدا نارەزایی بەرانبەر بە جگەرە دەردەبڕێ و زیانەکانی دەستنیشاندەکات. نووسەر بابەتەکەی بەم جۆرە دەستپێدەکات: (خۆم خۆم کوشت.. خۆم بەدەستی خۆم ئاگرم بەردایە ماڵی خۆم.. خۆم سەرم لەخۆم و منداڵەکانم شێواند.. زۆریان پێ وتم و کەمم بیست.. ئەوەی منی کوشت.. منداڵەکانمی هەتیو خست.. ملۆزمێکی نالەباری ژەهراوی بوو.. ناوی پیرۆزی (جگەرە) بوو)[١٧].

(هەندێ یادگاری ئەدەبی) بابەتێکی دوکتۆر ئیحسان فوئادە لە ژمارە (٢) لاپەڕە (١١٧-١٢٣)دا بڵاوکراوەتەوە و لە کۆتایی وتارەکەدا نووسراوە (ماویەتی)، کەچی بەشی دووەمی لە ژمارە (٣)دا، کە دوا ژمارەی گۆڤارەکەیە، بڵاونەکراوەتەوە.

(نامەیێکی گۆران بۆ پیرەمێرد) بابەتێکی مامۆستا محەمەد ڕەسووڵ (هاوار)ە تێیدا باسی نامەیەك دەکات کە (گۆران) لە هەڵەبجەوە لە ساڵی ١٩٣٢ بۆ (پیرەمێرد)ی نووسیوە، هەروەکو لە نامەکەدا بەدیار دەکەوێ گۆران زۆر بە ئەدەب و نوازشەوە ڕوو لە پیرەمێرد دەکات و دەڵێ: (ئوستادی موحتەرەم، ڕەنگە لە بیریشتان چووبێت: هاوینی ڕابوردوو، لە دوکانی حەمە ئاغای عەتار، بە مولاقاتێکی بچووکتان، فەیزی گەورەم چنگ کەوت... بەرامبەر بە مەلەکەی شیعرم لە زیمنی تەشویقا موتەفائیل دیاربوون..)[١٨].

(نامەیێکی کۆن) پارچە پەخشانێکی ڕۆمانتیکییە شاعیری خوالێخۆشبوو (محەمەد ساڵح دیلان) نووسیویەتی و لە ژمارە (٢) لاپەڕە (١٣٩-١٤١)دا بڵاوکراوەتەوە.

(ڕۆژی ئاشتی) کورتە بابەتێکە لە بارەی ڕێککەوتننامەی ١١ی ئاداری ساڵی ١٩٧٠ و ڕوونکردنەوەی چەند بەندێك لە ناوەڕۆکەکەی. ئەم بابەتە لاپەڕە (١٥٤-١٥٥)ی ژمارە (٢)ی گۆڤارەکەی گرتووەتەوە.

(هەندێك شتی وردیلە) نووسینی محەمەد مەولوود (مەم)ە تێیدا باسی هەندێك خوو و ڕەوشت و هەڵسوکەوت دەکات. (ژ/٣، ل١٣-٢٠)

(گۆشتی بۆ تۆ ئێسقانی بۆ من) بابەتێکی خوالێخۆشبوو ئەحمەد خواجەیە تێیدا باسی خوێندنی جاران و هەندێك لەو پیشە دەستییانە دەکات کە بەرەو نەمان دەچن. بابەتەکە لاپەڕە (٤٥-٤٨)ی ژمارە (٣)ی گرتووەتەوە.

(هەندێ لە شیرازەکانی دەفتەری ڕەخنەم) بابەتێکە دوکتۆر مارف خەزنەدار نووسیویەتی.. بابەتەکە، هەروەکو نووسەر خۆی دەڵێ: بریتییە لە کۆمەڵە تێبینییەك لە بابەت هەندێك لەو بیروڕایانەی کە لە گۆڤار و ڕۆژنامەکاندا نووسراونەتەوە. (ژ/٣، ل٤٩-٥٧)

دوا بابەتی ژمارەکانی بڵاوکراوەی (دەفتەری کوردەواری) کە پێویستە ئاماژەی بۆ بکرێ (نامەیێکی کراوە)یە لەلایەن دوکتۆر قەناتی کوردۆی سەرۆکی بەشی کوردناسی لە ئامۆژگای ڕۆژهەڵاتناسی ئەکادیمییەی زانستی سۆڤیەتەوە نووسراوە و تێیدا پیرۆزبایی ڕێککەوتننامەی ١١ی ئادار دەکات. (ژ/٣، ل١٢٣-١٢٦).

ئەمە و بڵاوکراوەی (دەفتەری کوردەواری) چەند هەواڵی ڕۆشنبیری و پڕۆپاگەندەیەکیشی تێدا بڵاوکراوەتەوە، پڕۆپاگەندەکە بۆ کارگەی کاشیی شیماڵە لە بەغدا و بە زمانی عەرەبی نووسراوە.

سەرچاوەکان

※ لە گۆڤاری (کاروان) ژمارە (١٤٤)دا بڵاوکراوەتەوە.

١- دەفتەری کوردەواری/ بەرگی سێیەم، ل٣.

٢- ئەو پرسیارەم لە دووەم ڕۆژی جەژنی قوربانی ساڵی ٢٠٠٠ لە بەڕێز دوکتۆر مارف کرد.

٣- دەربارەیان بڕوانە:

أ- ڕابەری ڕۆژنامەگەریی کوردی/ چاپی بەغدا ١٩٧٣، ل١١٠.

ب- تێگەیشتنی ڕاستی، چاپی بەغدا، ١٩٧٨، ل٢٥١.

٤- دەفتەری کوردەواری، ژ/١، دوالاپەڕە، ژ/٢، ل١٥٧، ژ/٣، ل٩٨.

٥- هەمان سەرچاوە، ژ/٢، ل١٥٧.

٦- هەمان سەرچاوە، ژ/١، ل١٢-١٧، ژ/٢، ل٨٣-٨٦، ژ/٣، ل١١١-١١٥.

٧- هەمان سەرچاوە، ژ/١، ل١١١-١٢٠.

٨- هەمان سەرچاوە، ژ/٢، ل١٤٢-١٤٤، (شایەنی باسە ئەم دەستنووسەی عەلی تەرماخی لە دواییدا بڵاوکرایەوە. بڕوانە: (دەستووری زمانی کوردی، عەلی تەرماخی، لێکۆڵینەوە و لەسەر نووسین و ئامادەکردنی بۆ چاپ دوکتۆر مارف خەزنەدار، بەغدا ١٩٧١).

٩- هەمان سەرچاوە، ژ/٣، ل٣٧-٤٢.

١٠- هەمان سەرچاوە، ژ/٣، ل٩٣-٩٨.

١١- هەمان سەرچاوە، ژ/١، ل١٨.

١٢- هەمان سەرچاوە، ژ/١، ل٤٧-٥٥.

١٣- هەمان سەرچاوە، ژ/٣، ل٤١.

١٤- هەمان سەرچاوە، ژ/٣، ل٨٩-٩٢.

١٥- هەمان سەرچاوە، ژ/٢، ل٤-٧.

١٦- هەمان سەرچاوە، ژ/٢، ل٧٨-٨٢.

١٧- هەمان سەرچاوە، ژ/٢، ل١١٣-١١٦.

١٨- هەمان سەرچاوە، ژ/٢، ل١٢٤-١٢٩.

رۆژنامەنووسی منداڵان دوای راپەڕین*

پێشەکی:

کە باسی قۆناغی دوای راپەڕینی رۆژنامەنووسی منداڵان دەکەین، واتە باسی سێزدە ساڵی تەمەنی ئەو بەشەی رۆژنامەنووسی کوردی دەکەین، ئەم ماوەیەش هەرچەندە بە ژمارەی ساڵ کەمە و کەمتر لە ٣/١ی تەمەنی رۆژنامەنووسی منداڵان دەگرێتەوە، بەڵام بە ژمارەی بڵاوکراوەکان و چڕوپڕی لە دەرچوون دەکاتە زیاتر لە شەش ئەوەندەی ژمارەی هەموو ئەو گۆڤار و بڵاوکراوانەی کە پێش راپەڕین دەرچوونە، بۆیە جێی خۆیەتی ئەم سەردەمە بە سەردەمێکی زێڕینی رۆژنامەنووسی منداڵان دابنێین. دیارە ژمارەی گۆڤارەکانی تایبەت بە منداڵان پێش راپەڕین ناگاتە ژمارەکانی پەنجەکانی هەردوو دەستی مرۆڤێك و هیچ یەکێکیشیان لە سێ ژمارە زیاتریان لێ دەرنەچووە.

پێناسە:

دەتوانین بە کورتی پێناسەی گۆڤاری منداڵان بەوە بکەین کە: کۆمەڵە بابەتێکی هەمە جۆری تایبەت بە منداڵانە بە زنجیرە لە کات و شوێنی دیاریکراودا دەردەچێت.

تایبەتمەندییەکانی:

١- منداڵ لەکاتی سەرنجدانیدا، گۆڤارەکە بە هی خۆی بزانێت.

٢- بابەتەکانی لە بارەی ورد و درشتی پیتەکانییەوە لەگەڵ قۆناغی منداڵدا بگونجێ.

٣- ئەگەر بکرێ بۆ تەمەنێکی دیاریکراوی منداڵ بێت.

٤- بابەتەکان وێنەی جوان و رەنگاو رەنگیان لەگەڵدا بێت.

٥- بابەتەکان هەمەجۆربن و رەنگدانەوەی ئایدۆلۆژیایەکی دیاریکراو نەبێت، واتە نەیەوێت بیرۆکەیەکی تەسك و حزبایەتی بەسەر منداڵدا بسەپێنێ.

٦- زمانەکەی پاراو بێت و وشە و دەستەواژەکانی لە فەرهەنگی منداڵەوە هەڵقوڵابن.

٧- نرخی گونجاو بێت و بە ئاسانی بگاتە دەستی منداڵان.

پێش راپەڕین:

ئەگەر زۆر بەکورتیش بێت پێویستە ئاماژە بۆ ئەو گۆڤارانە بکەین کە پێش راپەڕین دەرچوونە، ئەمانیش:

١- گروگاڵی منداڵانی کورد:
شوێنی دەرچوون/ مهاباد
ساڵی دەرچوون/ بەهاری ١٩٤٦
سێ ژمارەی لێ دەرچووە.

٢- گۆڤاری (ئەستێرە):
شوێنی دەرچوون/ سلێمانی
ساڵی دەرچوون/ ١٩٧٢
سێ ژمارەی لێ دەرچووە.

٣- گۆڤاری (ئەستێرە):
شوێنی دەرچوون/ بەغدا
ساڵی دەرچوون/ مایسی ١٩٧٥
دوو ژمارەی لێ دەرچووە، بەڵام ژمارە (٢)ی پێش بڵاوکردنەوەی حکومەتی عێراق دەستی بەسەرداگرت و قەدەغەی کرد.

٤- گۆڤاری (ئەستێرە):
شوێنی دەرچوونی/ شاخ
دوو ژمارەی لێ دەرچووە.

٥- گۆڤاری (کۆچەر):
شوێنی دەرچوونی/ سوێد
ساڵی دەرچوون/ ١٩٨٨.

٦- کاروانی منداڵان:
شوێنی دەرچوونی/ هەولێر
ساڵی دەرچوون/ ١٩٩٠
دوو ژمارەی لێ دەرچووە.

جگە لەم گۆڤارانەی سەرەوە، ناوە ناوەش چیرۆك و شیعر و شانۆگەریی منداڵان لە رۆژنامە و گۆڤارە گشتییەکاندا بڵاوکراوەتەوە، هەروەها دوو کۆمەڵە بەرهەمی منداڵانیش لەلایەن چەند نووسەرێکەوە بڵاوکراوەتەوە.

دوای راپەڕین:

١- گۆڤاری (پەڕەسێلکە):
شوێنی دەرچوون/ هەولێر
لە نێوان ساڵانی (١٩٩١-١٩٩٥) شەش ژمارەی لێ بڵاوکراوەتەوە.

٢- گۆڤاری (خاڵخاڵۆك):
شوێنی دەرچوون/ دهۆك
ساڵی دەرچوون/ ١٩٩١.

٣- گۆڤاری (ئەستێرە):
شوێنی دەرچوون/ سلێمانی
ساڵی دەرچوون/ ١٩٩٢
یەك ژمارەی لێ دەرچووە.

٤- گۆڤاری (پەپوولە):
شوێنی دەرچوون/ سلێمانی
ساڵی دەرچوون/ ١٩٩٢
تا ئێستاش بەردەوامە.

٥- پەریستان:
پاشکۆی رۆژنامەی (کوردستانی نوێ) بووە.
ساڵی دەرچوون/ ١٩٩٣
١٢ ژمارەی لەگەڵ رۆژنامەکە دەرچووە و ژمارە (١٣-٤٥)ی وەکو پاشکۆ دەرچووە، پاشانیش بووەتە گۆڤارێکی مانگانە.

٦- گۆڤاری (ئەستێرە):
شوێنی دەرچوون/ سوێد
لەلایەن (کاکە باس)ەوە دەرچووە.

٧- گۆڤاری (هەنگ):
وەزارەتی رۆشنبیری حکوومەتی هەرێمی کوردستان دەریدەکات.
شوێنی دەرچوون/ هەولێر
ساڵی دەرچوون/ ژمارە (١)ی لە ١٩٩٣/٣/٢٥ دەرچووەو تا ئێستاش بەردەوامە.

٨- گۆڤاری (جگەرگۆشەکان):

یەکگرتووی ئیسلامی کوردستان دەریدەکات

سەرەتا لەگەڵ گۆڤاری (پەیامی راستی) و پاشان وەکو پاشکۆیەك و دواتریش وەکو گۆڤارێکی سەربەخۆ دەرچووە.

شوێنی دەرچوون/ سلێمانی

ساڵی دەرچوون/ ١٩٩٣

تا ئێستاش بەردەوامە و ئێستا لە هەولێر دەردەچێت.

٩- بڵاوکراوەی (گوڵزار):

پاشکۆی هەفتەنامەی (گوڵان) بووە

شوێنی دەرچوون/ هەولێر

ساڵی دەرچوون/ ئابی ١٩٩٤

یەك ژمارەی لێ دەرچووە.

١٠- گۆڤاری (هێڤی):

رۆژنامەی (کوردستانی نوێ) دەریکردووە.

شوێنی دەرچوون/ هەولێر

مێژووی دەرچوون/ ژمارە (١)ی لە ئەیلولی ١٩٩٥ دەرچووە

چوار ژمارەی لێ بڵاوکراوەتەوە.

١١- گۆڤاری (ئاوات و هێڤی):

رێکخراوی M. A. G دەریکردووە

شوێنی دەرچوون/ سلێمانی

تایبەت بوو بە (مین) و کارەساتەکانی، هەندێك ژمارەی بە شێوەی کرمانجی خواروو و هەندێکیشی بە شێوەی کرمانجی ژووروو دەرچووە.

بۆ فرۆشتن نەبووە و بە خۆڕایی دابەشکراوە.

١٢- هەفتەنامەی (گدیلە):

وەزارەتی رۆشنبیری هەرێمی کوردستان دەریکردووە.

شوێنی دەرچوون/ هەولێر

ساڵی دەرچوون/ ژمارە (١)ی لە ١٩٩٨/٣/٩ دەرچووە

چوار ژمارەی لێ بڵاوکراوەتەوە.

١٣- گۆڤاری (جریوە):

وەزارەتی رۆشنبیری هەرێمی کوردستان بە هاوکاری لەگەڵ رێکخراوی سۆسیال دیموکراتی مەسیحی دەریدەکرد.

شوێنی دەرچوون/ سلێمانی

ساڵی دەرچوون/ ژمارە (١)ی لە ئاداری ١٩٩٨ دەرچووە.

چەند ژمارەیەکی لێ بڵاوکراوەتەوە.

١٤- بڵاوکراوەی (رۆژ):

کۆمەڵەی منداڵانی کرێکار دەریکردووە

شوێنی دەرچوون/ هەولێر

ساڵی دەرچوون/ ١٩٩٨.

١٥- گۆڤاری (سڤۆرە):

سەرەتا لەلایەن دەزگای راگەیاندنی (کازی) دەرچووە

شوێنی دەرچوون/ دهۆك
ساڵی دەرچوون/ ژمارە (١)ی ساڵی ١٩٩٨ دەرچووە.
تا ئێستاش بەردەوامە.

١٦- بڵاوکراوەی (نێرگز):
ڕێکخراوی منداڵپارێزانی کوردستان دەریکردووە.
شوێنی دەرچوون/ هەولێر
ساڵی دەرچوون/ ١٩٩٩.

١٧- هەفتەنامەی (هێلانەی منداڵان):
دەزگای ڕۆژنامەنووسی خەبات و برایەتی دەریدەکات.
شوێنی دەرچوون/ هەولێر
ساڵی دەرچوون/ ٢٠٠٠/٨/١٩
پێنج ژمارەی بەرایی لەگەڵ ڕۆژنامەی (برایەتی) دەرچووە و, پاشان وەکو پاشکۆیەکی سەربەخۆ.
تا ئێستاش بەردەوامە.

١٨- گۆڤاری (تان تان):
شوێنی دەرچوون/ سلێمانی
ساڵی دەرچوون/ ٢٠٠٠
بۆ مێردمنداڵانی تەمەن (١٠-١٨) ساڵانە.

١٩- پەیامی منداڵ:
کۆمەڵەی منداڵپارێزی کوردستان دەریکردووە.

شوێنی دەرچوون/ هەولێر
ساڵی دەرچوون/ ژمارە (سفر)ی لە ٢٠٠١ دەرچووە.

٢٠- گۆڤاری (پەلکە زێڕینە):
ڕێکخراوی ڕۆشنبیری یاسایی دەریدەکات.
شوێنی دەرچوون/ هەولێر
ساڵی دەرچوون/ ژمارە (١)ی لە حوزەیرانی ٢٠٠١ دەررچووە.
تا ئێستاش بەردەوامە.

٢١- بڵاوکراوەی (مرواری):
شوێنی دەرچوون/ هەولێر.
کاك (عوسمان عەبدوڵڵا قەڵادزەیی) بە تەنیا چەند ژمارەیەکی لێ دەرکردووە، هەندێکی بە دەستنووس و هەندێك بە کۆمپیوتەر.

٢٢- گۆڤاری (زەنگ و بەنگ):
شوێنی دەرچوون/ دهۆك
ساڵی دەرچوون/ ژمارەی(١)ی لە ئەیلوولی ٢٠٠١ دەرچووە.

٢٣- گۆڤاری (کۆلارە):
بۆ منداڵانی سەرووی ٩ ساڵانە
شوێنی دەرچوون/ سلێمانی
ساڵی دەرچوون/ ژمارە (١)ی لە کانوونی دووەمی ٢٠٠٢ دەرچووە.
گۆڤارێکی ئەهلییە.

پاشکۆیەکی بەناوی (ترش و شیرین) هەیە، کە تایبەتە بە مەتەڵ و یاریی هزرو بینین. ژمارە (١)ی ئەم پاشکۆیە لە ٢٠٠٢/١٠/٢٥ دەرچووە.

٢٤- گۆڤاری (خەندە):
شوێنی دەرچوون/ سلێمانی
ساڵی دەرچوون/ ژمارە (١)ی لە شوباتی ٢٠٠٢دا دەرچووە.

٢٥- گۆڤاری (سندیبادی بەغدا):
شوێنی دەرچوون/ بەغدا
بابەتەکانی ئەم گۆڤارە لە عەرەبییەوە کراون بە کوردی.

٢٦- دنیای منداڵ:
رۆژنامەی (کوردستان)ی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران دەریکردووە.
ساڵی دەرچوون/ ٢٠٠٢.

٢٧- گۆڤاری (کەناری):
گۆڤارێکی ئەهلییە
شوێنی دەرچوون/ سلێمانی

٢٨- گۆڤاری (ئاگا):
لەلایەن رێکخراوی (کۆما)وە دەرچووە و تایبەتە بە شارەزا بوون و ئاگادارکردنەوە لە مەترسییەکانی (مین).
شوێنی دەرچوون/ هەولێر
ساڵی دەرچوون/ ژمارە (سفر)ی لە ٢٠٠٢ دەرچووە.

٢٩- گۆڤاری (نێرگز):
دەزگای چاپ و بلاوکردنەوەی (بەدرخان) دەریکردووە.
شوێنی دەرچوون/ سلێمانی
ساڵی دەرچوون/ ژمارە (١)ی لە ئابی ٢٠٠٣ دەرچووە.

٣٠- بلاوکراوەی (لانە):
پاشکۆی گۆڤاری (رابەر)ە بۆ منداڵان.
ساڵی ٢٠٠٣ چەند ژمارەیەکی لێ دەرچووە.
شوێنی دەرچوون/ سلێمانی

٣١- گۆڤاری (کەپر):
شوێنی دەرچوون/ دهۆك
ساڵی دەرچوون/ ٢٠٠٣.

٣٢- گۆڤاری (ئامانج) بۆ زارۆکا:
پاشکۆی گۆڤاری (ئامانج)ی ئێرانییە.

٣٣- گۆڤاری (خاڵخاڵۆکە):
شوێنی دەرچوون/ ئەڵمانیا
کاك (ئەحمەد دەشتی) دەریدەکات.

٣٤- گۆڤاری (منالانی باوەگوڕگوڕ):
دەزگای رۆشنبیری (شەفەق) دەریدەکات.
شوێنی دەرچوون/ کەرکووك

سالّی دەرچوون/ ژمارە (١)ی لە کانوونی یەکەمی ٢٠٠٣دا دەرچووە و تا ئێستاش بەردەوامە.

٣٥- گۆڤاری (زریمۆك):

سەنتەری ڕۆشنبیریی (بلێ) دەریدەکات.

سالّی دەرچوون/ ژمارە (١)ی لە کانوونی یەکەمی ٢٠٠٤ دەرچووە[1].

جگە لەم چەند گۆڤار و بلاّوکراوانە، ئەم ڕۆژنامە و گۆڤارانەش سەردەمێك لاپەڕەی منداڵانیان هەبووە: کوردستانی نوێ، برایەتی، گۆڤاری (هەرێم)، گۆڤاری (شارەوانی) گۆڤاری (نواڵەی نوێ) و گۆڤاری (سروە).

ئەمەو ناوە ناوەش بابەتی منداڵانە لە هەندێك لە ڕۆژنامە و گۆڤارەکاندا بلاّوکراوەتەوە.

ناوەڕۆکی گۆڤارەکانی منداڵان:

ناوەڕۆکی گۆڤارەکانی منداڵان چەندین بابەتی منداڵانیان بەخۆیانەوە گرتووە، گرنگەکانیان ئەمانەن:

١- چیرۆك: لە هەموو جۆرە بابەتەکانی دیکە زیاتر لاپەڕەکانی گۆڤارەکانی بەخۆیەوە گرتووە، چیرۆکەکانی منداڵانیش ئەمانە دەگرێتەوە:

- چیرۆکی نووسراو (خۆماڵی).
- چیرۆکی وەرگێڕدراو لە گۆڤارەکانی دیکە.
- چیرۆکی ئامادەکراو لە فۆلکلۆری کوردی.
- زانستە چیرۆك.
- چیرۆك خوێندنەوە بە وێنە.
- چیرۆکی بەسیناریۆ کراو.

٢- شیعر: شیعریش شان بە شانی چیرۆك لە دنیای منداڵ نزیکە و منداڵ بە پەرۆشەوە دەیخوێنێتەوەو زۆرجار لەبەریشی دەکات. سەبارەت بە شیعری منداڵانەوە دەتوانین بڵێین کە زۆربەیان شیعری دانراون و شیعری وەرگێڕدراو لە گۆڤارەکاندا کەمن.

٣- بەرهەمی منداڵان: وەکو شیعر و چیرۆك و نیگار... تاد.

٤- بابەتی خافلاّندن و کات بردنە سەر: وەکو (وشەی یەکتر بڕ، وێنە ڕەنگکردن، جیاوازی، زاخاوی مێشك، ڕێگا دۆزینەوە، قسەی نەستەق، پەندی پێشینان، نوکتە و بۆ پێکەنین، بۆشایی پڕکردنەوە، هێڵ بە یەکتر گەیاندن... تاد).

٥- بابەتە هەمەجۆرەکانی دیکە: وەك (پەروەردە، زانست، ئایین، هونەر، وەرزش، ناوداران، شوێنەوارەکان، مێژوو، وێنەی منداڵان... تاد).

خاڵە دڵخۆشکەرەکان:

ئەگەر بە وردی بە گۆڤارەکانی منداڵان لەو قۆناغەدا بچینەوە، چەند خاڵێکی دڵخۆشکەرمان بۆ ڕوون دەبێتەوە، لەمانە:

١- هەوڵدانی ڕۆشنبیر و خەمخۆران بۆ دەرکردنی گۆڤاری منداڵان بە ماوەیەکی کەم دوای ڕاپەڕین و بەردەوامبوون لەم پیشە پیرۆزەدا.

٢- خۆشەویستکردنی زمانی کوردی و خوێندنەوەی کوردی لای منداڵی کورد دوای ساڵانێکی زۆری تامەزرۆیی و بێبەشبوون.

٣- پەیدابوونی کۆمەڵێك نووسەر و ڕۆژنامەنووس و شاعیر و هونەرمەندی تایبەت بە بواری منداڵان.

٤- ئەو گۆڤارانە ڕۆڵی دیاریان هەبووە بۆ ئەوەی گەورەکان زیاتر هەست بە گرنگی منداڵ بکەن.

٥- هەندێك لەو گۆڤارانە توانیویانە بەردەوامی بە خۆیان بدەن و مانگانە دەربچن، وەکو: هەنگ، پەپوولە، جگەرگۆشەکان و سڤورە.

٦- زۆربەی بابەتەکان بۆ پەروەردەکردن و ئاراستەکردنی منداڵ بە سوودن.

٧- گۆڤارەکان بە شێوەیەکی گشتی لە ڕۆشنبیری حزبایەتی و ریکلامکردن بۆ حزب دوورکەوتوونەتەوە، هەرچەندە هەندێکیشیان لە دەزگا حزبییەکانەوە دەرچوونە.

خاڵە لاوازەکان:

سەرەڕای ئەو خاڵە دڵخۆشکەرانەی کە پێشتر باسمانکردن، چەند خاڵێکی لاوازیش هەستیان پێ دەکرێ، لەمانە:

١- تا ئێستا نەتوانراوە هیچ کام لەم گۆڤارانە بکرێنە هەفتانە یان بەلانی کەمی نیو مانگی و بە ڕێکوپێکی دەربچێت.

٢- لە زۆربەی گۆڤارەکاندا حیسابی تەمەن نەکراوە(٢).

٣- تیراژی گۆڤارەکان وەکو پێویست نییە و لەگەڵ ژمارەی منداڵانی کوردستان ناگونجێ.

٤- سیستەمێکی ڕێکی دابەشکردن نییە و گۆڤارەکان وەکو پێویست ناگەنە هەموو جێگایەك، بەتایبەتی ناوچە سەخت و دوورەکان.

٥- نەتوانراوە پردێك لە نێوان منداڵانی هەرێمی کوردستان و پارچەکانی دیکەی کوردستان دروستبکرێت.

٦- هەندێك کەسی ناشیاو خزاونەتە ناو ئەو پیشە پیرۆزەوە، ئەو حاڵەتە زۆر بواری دیکەی جیا لە ڕۆژنامەنووسی منداڵانیشی گرتووەتەوە.

گیروگرفتەکان:

ئەگەر پیشەی ڕۆژنامەنووسی پیشەی (گەڕان بەدوای ناخۆشیدا) بێت و پڕ بێت لە گرفت و تەنگ و چەڵەمە، ئەوە گیروگرفتەکانی ڕۆژنامەنووسی منداڵان زۆر زیاترە لە گیروگرفتەکانی ڕۆژنامەنووسی ئاسایی.

گرنگترین ئەو گیروگرفتانەش ئەمانەن:

١- کەمی ژمارەی بڵاوکراوەکان بە بەراورد لەگەڵ گۆڤار و ڕۆژنامە گشتییەکان و لەگەڵ ژمارەی منداڵانیش.

٢- کەمی تیراژی گۆڤارەکان.

٣- کەمی ژمارەی نووسەر و شاعیر و هونەرمەندی لێهاتووی بواری منداڵان.

٤- کەمی هۆشیاری زۆربەی خێزانانی کورد سەبارەت بە ڕۆشنبیرکردنی منداڵەکانیان.

٥- گیروگرفتی دارایی.

٦- گیروگرفتەکانی چاپەمەنی و بڵاوکردنەوە و گەیاندن.

٧- گیروگرفتە هونەرییەکان.

سەرچاوەکان

* لە گۆڤاری (ڕۆژنامەنووس) ژمارە (٢)ی ساڵی ٢٠٠٤ دا بڵاوکراوەتەوە.

(١) ئەم ژمارەیە تەنیا ئەو گۆڤار و بڵاوکراوانە دەگرێتەوە کە هەتا بەهاری ٢٠٠٤ دەرچوونە، دیارە پاش ئەم مێژووەش چەند گۆڤارێکی دیکە دەرچوونە و هەندێکیان تا ئێستاش بەردەوامن.

(٢) گۆڤاری (تاتان) و (کۆلارە) ئەم حیسابەیان کردووە.

هەواڵ و ئاگاداری و ریکلام لە گۆڤاری (رووناکی)دا*

گۆڤاری (رووناکی) گۆڤارێکی زانستی و کۆمەڵایەتی و ئەدەبی حەفتانە بووە کە لە ماوەی نێوانی ٢٤ی تشرینی یەکەمی ساڵی ١٩٣٥ و ١٦ی مایسی ساڵی ١٩٣٦ لە هەولێر یازدە ژمارەی لێ دەرچووە، هەر ژمارەیەکی شازدە لاپەڕەی قەبارە ٢٨ * ٢٠ سەنتیمەترە.

دامەزرێنەر و هەڵسووڕێنەری گۆڤارەکە حوسێن حوزنی موکریانی و بەڕێوەبەری لێپرسراوی پارێزەر شیت مستەفا بوو.

ناوەڕۆکی ژمارەکانی گۆڤاری (رووناکی) هەمەجۆرە، لە بابەتی زانستی و کۆمەڵایەتی و مێژوویی و پەروەردەیی و شیعر و سەربوردەی شاعیر و گەورە پیاوان و لێکۆڵینەوە و رەخنە و هەواڵ و ئاگاداری و دەنگوباسی زانستی و ریکلام و... هتد.

ئێمە لەم نووسینەدا سێ لایەنی بابەتەکانی گۆڤاری (رووناکی) دەخەینە بەرچاو، ئەویش هەواڵ و ئاگاداری و ریکلامەکانییەتی. دیارە لاپەڕەکانی گۆڤارێکی حەفتانە[1] لە ساڵانی سییەکاندا باشترین سەرچاوە بوون بۆ گەیاندنی ئەو جۆرە بابەتانە، بەتایبەتی کە هۆیەکانی دیکەی راگەیاندن لەو سەردەمەیدا زۆر کەم و بێ توانا بوون.

ئێستاش با گەشتێك بە نێو لاپەڕەکانی گۆڤارەکەدا بکەین و بزانین چ جۆرە هەواڵ و ئاگاداری و ریکلامیان تێدا بڵاوکراوەتەوە:

هەواڵەکان:

دەتوانین هەواڵەکانی گۆڤاری (رووناکی) دابەشی سەر سێ بەشی سەرەکی بکەین:

یەکەم: هەواڵە ناوخۆییەکانی تایبەت بە هەولێر.

دووەم: هەواڵەکانی دەرەوەی هەولێر.

سێیەم: هەواڵە جیهانییەکان.

یەکەم: هەواڵە ناوخۆییەکانی تایبەت بە هەولێر:

شتێکی ئاساییە کە رۆژنامە و گۆڤارێك زیاتر گرنگی بە هەواڵەکانی ئەو شارە بدات کە تێیدا دەردەچێت، هەر بەم پێیە گۆڤاری (رووناکی)یش زیاتر گرنگی بە هەواڵەکانی شاری هەولێر داوە.

دەتوانین هەواڵەکانی گۆڤاری (رووناکی) لە بارەی پارێزگای هەولێرەوە[2] بەم جۆرە دابەشبکەین:

١- هەواڵەکانی حکوومەت:

گۆڤاری (رووناکی) گرنگی بە هەواڵەکانی حکوومەت داوە، جا ئەو هەواڵانە چ هەواڵی سەردان و هاتوچۆی بەرپرسیاران بن، یان لە بارەی چالاکی دامودەزگاکان سەبارەت بە ئاوەدانکردنەوە و کارە خزمەتگوزارییەکان.

لە بارەی سەردان و هاتوچۆی بەرپرسیاران، گۆڤارەکە ئەم هەواڵانەی بەخۆیەوە گرتووە:

رۆژی خزمەتی وەتەن لە لیوای هەولێر

مەبەست لە خزمەتی وەتەن خزمەتی (سەربازی)یە، کە بە پێی یاساکانی عێراقی هەر هاووڵاتییەکی ئاسایی دەگرتەوە کە تەمەنی دەبووە هەژدە ساڵ و لە خوێندن بەردەوام نەدەبوو و لە رووی تەندروستیشەوە کەم ئەندام نەبێت.

گۆڤاری (رووناکی) لە ژمارەی سێیەمیدا باسی ئەو دوو کۆبوونەوە رەسمییە دەکات کە لە هەولێر و کۆیەدا بۆ ئەم مەبەستە ئەنجام درابوون.

(رۆژی چوارشەممو[3] **٣٠**ی تشرینی یەك مەئموران و ئەشراف و شورتە و جەیش و گەورەکان لە نادی هەولێر کۆبوونەوە، کەشافەی مەکتەب و شاگردەکانی لەلایەکەوە

به شەوقی (شەرقی نووسراوە ح.ف.) وەتەنی گوتن راوەستان و ئیرادەی مەلەکی بۆ فەحسی نیهایی خوێندرایەوە، سەعادەتی موتەسەڕیفی غەیوور ئەحمەد بەگ بۆ خزمەتی عیلم و عیرفان و بەخێوکردنی وەتەن و بوونە جوندی خوتبەیەکی گەلێك بەرز و بە مەعنای خوێندەوە، ئەو رۆژە بۆ هەولێر رۆژێکی زۆر گەورە و میهرەگیان و جەژنێکی زل و خۆشەویست بوو)[٤].

کۆی سنجاق

(رۆژی پێنشەممە ٣١ی تشرینی یەکەم سەعادەتی موتەسەڕیفی خۆشەویستمان بۆ ئیشتراکی جەژنی وەتەن تەشریفیان چوونە کۆی و لە ژێر چاودێرییاندا ئیرادەی مەلەکی دائیر بە فەحسی نیهایی خوێندرایەوە، لەلایەن بەعزێ ئەشخاسەوەش خوتبە خوێنراو نوقق درا)[٥].

گۆڤاری (رووناکی) لە ژمارە چواریدا باسی سەردانی وەزیری ناوخۆ خوالێخۆشبوو رەشید عالی گەیلانی دەکات بۆ هەولێر و ئەو پێشوازییە گەرمەی کە بۆی کراوە، لەگەڵ ئەو هیواو ئاواتانەی کە میللەتی کورد بە وەزارەتەکەی هەیە و ئەو پێوەندییە گیانییەی کە لە نێوان کورد و بنەماڵەی گەیلانیدا هەیە.

تەشریف هێنانی وەزیری داخلییە بۆ هەولێر

(رۆژی شەممو ١٤ی مانگی ئێستا سەعات یازدەی زەوالی سەعادەتی موتەسەڕیفی لیواو روئەسای دەوائیر و ئەشراف و عولەما و مەشایەخی شار و روئەسای عەشایری لیوا لە مەرکەزی لیواوە بۆ پێشوازی فەخامەتی وەزیر رەشید عالی بەگ گەیلانی بۆ پردێ کە مونتەهای لیواکەمانە حەرەکەتیان فەرموو، سەعات دوازدە و نیوی زەوالی فەخامەتمئابیان لە کەرکووکەوە مواسەڵەتی پردێیان کرد، زەواتی مەحتەرەمینی موستەقبیلین بە کەمالی سروور و فەرەحەوە مەراسیمی پێشوازیان بەجێ هێنا، لەبەر ئەوەی کە عمومی ئەهالی لیواکەمان ئومێدێکی زۆر قەوییان بە وەزارەتی حازرە

هەیە کە بۆ تەرەقی مەعاریف و علوم و ئیقتیسادیات و ئیحتیاجات و ئاوەدانی کردنەوەی مەملەکەتەکەمان بۆ ئاوهێنان و پێشخستنی تیجارەت و زەراعەت لوتف بفەرموون، چونکە ئەو وەزارەتە موحتەرەمە موتەشەکیلە لە چوار زاتی باریزەی دەوڵەت کە فەخامەتمئابانی یاسین پاشا هاشمی و نووری پاشا سەعید و جەعفەر پاشا عەسکەری و رەشید عالی بەگ گەیلانین کە هەر چواریان بە رەئیسولوەزارەتی خزمەتی حکوومەت و میللەتیان بە نییەتێکی خاوێنەوە بەجێهێناوە, بەتایبەتی فەخامەتی رەشید عالی بەگ لە ئەجدادیەوە رابیتەیەکی کولیەی لە کوردستان دایە، لە مەرحوم شێخ عەبدولعەزیزی ئاکرەوە خزمەتی ئەم میللەتە نەجیبەیان کردووە.

میللەتی کورد پتر مەربووتییەتی رووحانییان بە عایلەی موقەدەسی گەیلانی وەیە، هەروەکو میللەتی کورد پتر مەربووتییەتیان بەو عایلەوەیە و فەخامەتی رەشید عالی بەگ گەیلانی کە لەم سولالە پاکەیە ئومێدەوارترن کە بە سوونەتی ئابائو ئەجدادی خۆیان بە دڵێکی خاوێنەوە بۆ بەجێهێنانی ئیحتیاجیات و پێویستی دانیشتووانی ئەم وەتەنە خۆشەویستە کە کوردن هیمەت و جوهد بفەرموێت، بەو ئومێدە عمومی ئەهالی هەولێر بە ئەسنافی موختەلیفەوە دەستە بە دەستە لە شاردا بۆ پێشوازی فەخامەت مەئابیان ئامادە و بە کەمالی سرووروەوە چاوەنۆڕ بوون.

کەشافەی مەکتەب لە خاریجی شارەوە بەڕێز بۆ رەسمی بەخێرهاتن بە نەشید خوێندنەوە و کەیف و سروور رێز ببوون، لە تەرەف ئامیری حامییەوە حەرەسی شەرەف لەبەر دەرگای سەرادا راگیرابوون.

فەخامەتی وەزیر و زەواتی موحتەرەمینی موستەقبیلین لە پردێوە روو لە هەولێر حەرەکەتیان فەرموو و بە کەیف و شادمانی و سرووروەوە گەیشتنە شار، تەڵەبەی مەکتەب و کەشافە رەسمی بەخێرهاتنیان بەجێهێنا.

فەخامەتی وەزیر بە ئەحوال پرسینی تەڵەبە و ئەهالی روو بەسەرا چوون، لە هەموو لایێکەوە ئەهالی بەدەنگی هەر بژی وەزارەتی حازرە و فەخامەتی وەزیر کەیفیان کرد، لە پاش گەیشتنی فەخامەتی وەزیر بۆ سەرا عمومی عولەماو

مەشایەخ و ئەشراف و روئەسای عەشایر بەدەستە چوونە لای فەخامەتی وەزیر و عەرزی بەخێرهاتن و ئیزهاری ئیخلاسمەندییان بۆ وەزارەتی حازرە کرد و گەڕانەوە، لەبەر ئەوە کە موتەسەڕیفی لیوا ئیحتیاجیاتی میللەت لە هەموو کەس چاکتر دەزانن و لە هەموو شئوونێکا مەسئوولە و چاکە و خراپەی وەتەن و میللەت لەو دەناسرێ و هەموو مەسائیلێکی لیوامان لە عومدەی ئەو دایە، ئومێدمان وایە بە ویجدانی خاوێن و نییەتێکی پاکەوە فەریزەی زیمەتی بەجێهێنابێ و فەخامەتی وەزیری لە هەموو ئیحتیاجاتێکان ئاگادارکردبێ و پێی گوتبێ، شەوێ لە قەسری موتەسەڕیف بوون سبەینە ڕۆژی یەك شەممە سەعات نۆی زەوالی پێش نیوەڕۆ هەموو ئەشراف و موحتەرەمانی شار و روئەسای عەشایرەکان بۆ بەرێ کردنی فەخامەتی وەزیر هەتا گوێڕ بە بزۆك چوون، عەشایەر و روئەسای قەزای مەخموور بە دەستوورێکی موحتەشەم بە سواری لە خاریجی مەرکەزی ناحیەی گوێڕ بۆ پێشوازی هەتا سەر (زێ) ڕێزیان بەستبوو، فەخامەتی وەزیریان بە کەمالی سروورەوە بەرێ کرد هەتا بە لیوای موسڵیان گەیاند)[٦].

لە بارەی ئاوەدانکردنەوە و چالاکی دەزگاکانی حکوومەتیش، گۆڤاری (ڕووناکی) چوار هەواڵی بڵاوکردووەتەوە، هەواڵی یەکەم سەبارەت بە قیرتاوکردنی ڕێگاوبانە لەلایەن دائیرەی ئەشغالەوە کە دەڵێ:

(دائیرەی ئەشغالی لیواکەمان بۆ قیرەتاو و ڕێکخستنی ڕێگاو بان تێدەکۆشێ و لە هەموو لایێکەوە خەریکە ئەگەرچی ڕێگای نێوان قوشتەپە و پردێ لەباران و تەڕو تووشیدا ڕێبوار تووشی ماندووبوون و کەمێك ناخۆشی و ئەزیەتیش بهاتانایە بەڵام بە هیمەتی مولاحیزی ئەشغال و غیرەت کەشی موهەندیسەکان چاك کراوە و شەو و ڕۆژ لەبن چاوەدێرییان دایە بۆ پاك کردنەوەی تەقەڵا دەدرێ ڕێبوار بەبێ ئەزیەت دێن و دەچن)[٧].

هەواڵێکی دیکەی گۆڤاری (ڕووناکی) لە بارەی گەیاندنی ئاوە بۆ دەشتی قەراج، هەرچەندە لە گۆڤارەکەدا (دەشتی قەرەچووخ) نووسراوە، بەڵام دیارە قەرەچووخ دەشت نییە و چیایە، دەشتی قەراجیش لە پشت چیای قەرەچووخەوە دەستپێدەکات:

دەشتی قەرەچووخ

(هەروەکو لە هێندێك جێگایانمان زانیوە لە زێوە ئاو بۆ قەرەچووخ و ئەو خاکە پڕ پیزە و حاسیلات خیزە ئاودێری کردنی لە دەست دایە.

جۆگەیەکی گەورە لە زێوە هەڵدەگیرێ دەبرێتە دەشتی قەرچووخ ئەو خاکە هەموو دەکرێتە ئاوی.

خودا بکات وابێ و دەشتی هەولێر و خوارەوەشی بە ئاوی هەردوو زێ ئاوەدان و بخرێتە ڕێزی ئەو خاکانە کە لە جۆمە گەورەکان ئیستیفادەیان کردووە و جۆمێکیان بۆ هەڵبەستراوە)[٨].

سێیەمین هەواڵی گۆڤاری (ڕووناکی) سەبارەت بە چالاکیی دامودەزگاکانی حکوومەت، هەڵکەندنی بیرێکی ئیرتیوازییە لە شاری هەولێر:

(ئەمە چەندێکە موهەندیسی بەتایبەتی خاکناس لەلایەن ئەشغالەوە ناردراوەتە هەولێر لە شەرقی شیمالی قەڵای هەولێر چالاوێکی سەد و سی فووت قووڵی هەڵقەندووە و گەیشتۆتە ئاوێکی باش. وەکو بیستوومانە ئەگەر تورمپایەکی گەورەی هەبوایە ئەم چاڵاوە لە موددەتی بیست و چوار سەعاتدا شەش سەد هەزار گالۆن ئاوی دەدا، بەڵام ئەمڕۆکە لە سەد و پەنجا کەمتر ئاو نادات و ئێستاش خەریکی هەڵقەندنی چاڵاوێکی دیکەن نزیك هەشتا فووتیان هەڵقەندووە. لە جێگایانی باوەڕ پێکراومان زانیوە کە چوار چاڵاوی وا هەڵدەقەندرێ تاکو شارەکەمان لە ترسی بێ ئاوی ڕزگار بێ و بۆ هەفتەی داهاتوو لەلایەن پیاوە گەورەکانی حکوومەتەوە رەسمی گوشادی ئەم چاڵاوە دەکرێتەوە و گەلێك گەورە پیاوان ئیشتراکی ئەم رەسمی گوشادە دەکەن. لەم مەسئەلەیەدا شوکران و سوپاسی ئەو گەورە پیاوەی دەکەین کە بۆ مەسئەلەی ئاو کۆششی فەرمووە)[٩].

دوا هەواڵی ئاوەدانکردنەوە لە گۆڤاری (ڕووناکی)دا هەواڵی دروستکردنی شەست و چوار دووکان و چایخانەیەك و چوار سەکۆیە بە بڕی (٤٧٥) دینار. هەواڵەکە دەڵێ:

(لەلایەن سەید هادی مەئمووری ئەوقافی کۆی شێست و چوار دووکان و چایخانەییێك و چوار سەکۆ لەسەر دەستووری تازە بە چوارسەد و حەفتا و پێنج دینار پێکهێنراوە. لە مانگی رەمەزانی سالّی (١٣٥٤) هیجریدا کۆتایی هاتووە... هتد)[١٠].

٢- هەوالّی وەرزشی:

گۆڤاری (رووناکی) لە ژمارەی دووەمیدا هەوالّێکی وەرزشی بلاّوکردووەتەوە، هەوالّەکە ئەوە دەسەلمێنیّ کە هەولێر هەر لە کۆنەوە گرنگیی بە وەرزش داوە و دەولّەمەندەکانیشی هاندەرێکی باشی وەرزش بووینە.

کاسی ئەحمەد چەلەبی دەباغ

(ئەحمەد چەلەبی دەباغ بۆ موسابەقەی حەرەکاتی ریازییە و تەشجیعی رۆحی ریازییە لە زیو کاسێکی دروستکردووە. ئەم کۆشەوەی ئەحمەد چەلەبی سوپاسدەکریّ و شایانی منەتداری و شوکرانەیە ئومێد دەکەیْن گەورەکانی هەولێر هەرییێك بە روحێکی موقەددەس و خاوێنەوە پێشوازیی ئەو جۆرە مەشرووعانە بفەرموون و هەر یەك لەگەلّ مەشروعێکی نیشتمانەکەیاند خەریك بن زۆر پیّ ناچێت خاکە پیرۆزەکەمان گەلێك سەردەکەوێت و روو لە عیمران دەکات)[١١].

مرۆڤ کە لە خوێندنەوەی ئەم هەوالّە دەبێتەوە دەبینیّ چۆن بەرپرسانی گۆڤارەکە هەوالّی دروستکردنی کاسەکەیان قۆزتووەتەوە بۆ ئەوەی هانی دەولّەمەندەکانی شار بدەن کە هەر یەکەیان لەگەلّ پرۆژەیەکی نیشتمانەکەیاندا خەریك بێت بۆ ئەوەی بە ماوەیەکی کەم شار پێش بکەوێت و ئاوەدان بکرێتەوە و بچێتە ریزی شارە بەناوبانگەکان.

٣- هەوالّی گەڕانەوەی حاجییان:

یەکێك لە نەریتە کۆنەکانی شاری هەولێر ئەوەبوو کاتێك کە حاجی بە سەلامەتی لە سەفەری حەج دەگەڕانەوە، خەلّك بەخۆشی و بەزم و دەف لێدان و سەلاّوات لێدانەوە پێشوازییان لیّ دەکردن و هەتا مالّی حاجییەکە لەگەلّ کەژاوەکەیدا دەچوون.

گۆڤاری (رووناکی) بەم جۆرە باسی گەڕانەوەی حاجییان دەکات: (لە ئەهالی لیوامان چەند کەسێك کە چووبوونە تەوافی بیت اللە الحرام زادە اللە الشرف دەستەیەکیان بە سەلامەتی گەیشتنەوە هەولێر.

ئەهالی بەدەف و دائیرە بە شەرەف و ئیحتیرام پێشوازییان کردن بە شادمانی و کەیف و سروور گەیاندیانەوە مالّی خۆیان. خودا حەجیان قبوولّ کاو لە نێو مالّ و مندالّیاندا بە خۆشی رایبوێرن و حاجییەکانی لە رێگادان بە ساغی و سەلامەتی بیانگەێننەوە مالّی خۆیان)[١٢].

٤- هەوالّی کۆچی دوایی ناودارێکی هەولێر:

زایعاتێکی گەورە لە هەولێر

(لە گەورە ئەشراف و سەرهاتی مەملەکەتەکەمان حاجی سەعید ئاغا کوڕی تەها ئاغای گەورە لە ئێوارەی شەممە بە یەزدانی خودا شادبوو بەڕاستی جێگای ئەسەف و عاجزیە، خودا سەبووری و شەکیبای بدا بە براو برازاو خزم و کەس و کارو عیلە و ئەولادی مەرحووم. ئێمە بە دلێکی پڕ غەمەوە ئیشتراکی حوزن و ماتەمی کەس و کاری مەرحووم دەکەین)[١٣].

دووەم/ هەوالّەکانی دەرەوەی هەولێر:

سەبارەت بە هەوالّەکانی دەرەوەی هەولێر لە گۆڤاری (رووناکی)دا دوو جۆرە هەوالّ بەرچاو دەکەون:

١- هەواڵی کردنەوەی یانەی سەلاحەددین لە بەغدا.
٢- هەواڵی چاپەمەنییەکان.

لە بارەی کردنەوەی یانەی سەلاحەددین لە بەغدا، گۆڤارەکە بەم جۆرە رایدەگەیەنێ:

یانەی سەلاحەدین لە بەغدا دەکرێتەوە

(لەلایەن گەورە و ناودارەکانی کوردەکانەوە لە بەغدا بۆ کردنەوەی یانەی سەلاحەدین تەقەلا دراو نیزامی ئەساسی ئەو یانەیە لەگەڵ مەزبەتەیێك کە بە ئیمزای نۆ نائیب و ئەعیانێکەوە رۆژی شەممە هەشتی شوبات تەقدیم بە وەزارەتی داخلیەی جەلیلە کراو لەم رۆژانەدا وام زانیوە کە کردنەوەی یانە لەلایەن وەزارەتەوە پەسند فەرمووراوە.

ئەعیان ئەحمەد عوسمان بەگ، نایبی کەرکوك: دارا بەگ، شێخ فائیق تاڵەبانی، داود بەگی جاف، نایبی هەولێر مەلا حەویز ئاغا، میرانی قادر بەگ، حسێن ئاغا مەلا، نایبی سلێمانی حامید بەگ جاف، عەلی کەمال بەگ.

ئەو کوردە موحتەرەمانە ئیمزایان کردووە بەهۆی ئەوان و چەند گەورەییێکی کوردەوە تەقدیم کرا ئومێد ئەکەین بەتایبەتی کورد و بە عمومی هەموو عێراقییێك لەو یانەیە سوودمەند بن و پایەی یێکەمین بێ خۆشەویستی و یێکەتی لە نێوان برا عێراقییەکاندا.

هەرچەندە بەڕاستی گەورەکان بۆ ئەو کارە بەخێرە زۆر ماندوو بوون و تەقەلایاندا. هەتا هاتە وجود بەلام وا ئومێد ئەکرێ ئەو گەورە کوردانە لە رووی دامەزراندنی یانە پتر تێبکۆشن بۆ سەرکەوتن و پێشخستنی ئەو یانەیە و لێی سارد نەبنەوە و هەروەکو لە سەرەتادا بە گەرمەوە پەلەیان کرد بۆ دامەزراندنی لە کردنەوەشیدا پتر هیمەت بفەرموون بۆ پایەداری و راوەستان و بەردەوامیی ئەو یانە پیرۆزە کەوا لەرێیدا خۆیان ماندوو کرد و پارەیان تێیدا بەخت فەرموو لە بەغداوە)[١٤].

سەبارەت بە هەواڵە چاپەمەنییەکانیش گۆڤاری (رووناکی) لە ژمارە (١، ٢، ٧)دا چەند هەواڵێکی راگەیاندووە تێیاندا باسی ئەو کتێبانە دەکات کە لەم سەردەمەیدا دەرچووینە، کتێبەکانیش ئەمانەن:

کوردستان

(لەلایەن موعەلیمی تەئریخ و جوغرافیای دەورەی دووەمی مەدرەسەی متوەسیتەی شوعبەی ئەدەبی مەداریسەکانی خاکی ئێران عەلی ئەسغەر شەمیم هەمەدانییەوە بە فارسی کتێبێکی بەناوی کورددستانەوە لە تەورێزەوە چاپکراوە)[١٥].

ئومەڕای سۆران

(لەلایەن حوسێن حوزنی موکریانی خاوەنی چاپخانەی زاری کرمانجییەوە کتێبێك بەناوی (میرانی سۆران)ەوە چاپکراوە. بە کورتی دێرێکی (ئومەڕایانی کوردی سۆران)ە نزیك سەدو بیست لاپەڕەیەکە کتێبێکی گەلێك سوودمەندە)[١٦].

مەتبوعاتی تازە

(لە چاپخانەی زاری کرمانجی رەواندز بە کورتی تەئریخی (دێرێك) میرانی سۆران چاپکراوە تەئلیفی دێرێك نویس حوسێن حوزنی دانەیەکی بە سی فلووسە)[١٧].

(لە تەلەبەی حقووقی بەغدا لاوێکی کوردی بە کۆشەوەو غەیوور جەنابی شاکر فەتاح کتێبێکی بە کوردی بۆ شاگردانی مەکتەبی ئیبتدائی تەئلیف کردووە وەکو دبێژرێ چاپکراوە)[١٨].

(موعەلیم مەدرەسەی کۆیی جەنابی سەعید فەهیم (ئەلف و با)یێکی بە کوردی تەئلیف کردبوو وابزانم بۆ چاپ و نەشری موافەقەتکراوە و لە چاپدراوە)[١٩].

مەتبووعاتی تازەی کوردی

(لەلایەن جەنابی رەفیق حیلمی بەگ مامۆستای مەکتەبی موتەوەسیتەی بەغداوە کتێبێکی حیسابی لەسەر نەفەقەی خۆی چاپکردووە. بۆ شاگردانی رێزی پێنجەم و شەشەم گەلێك باش و سوودمەندە ئومێد ئەکەین بە هەوەس و خۆشی زۆر بیکڕن تاك و یەك دوو تەئلیفاتی دیکەش بەدەستەوەیە زوو بیخاتە چاپەوە)[٢٠].

(جەنابی فازیل و عالم مەلا محەمەد قزلجی کتێبێکی (چل فەرموودەی پێغەمبەر)ی بە کوردی لە چاپ داوە گەلێك باشەو بە کەلکە پڕ لە پەند و قسەی چاکە)[٢١].

سێیەم/ هەواڵی جیهانی:

لە هەواڵە جیهانییە گرنگەکانی ئەو کاتی کە گۆڤاری (رووناکی) گرنگی پێداوە و بڵاوی کردووەتەوە، هەواڵێکی زانستییە لە بارەی (نۆرماندی) گەورەترین کەشتی جیهان:

گەورەترین کەشتی (پاپۆڕ)ی جیهان نۆرماندی

(لە حکوومەتی فەڕەنسە کەشتییێکی زۆر گەورە بەناوی (نۆرماندی) تازە دروستکراوە)

ئەو پاپۆڕە لە هاڤیر هەتا نیویۆرك بە چوار رۆژ و سێ سەعات چووە. لە پێش کەوتندا رەقەم قیاسی کەشتی (بریمان) کە یێکەم پاپۆڕی ناوداری ئەڵمان بوو لە ساڵی ١٩٢٩دا لە هاڤیرەوە بۆ نیویۆرك بە چوار رۆژ و حەڤدە سەعات چوو بوو...)[٢٢].

ئاگادارییەکان:

گۆڤاری (رووناکی) وەکو تاکە کەناڵێکی ئەوسای راگەیاندن لە هەولێر چەند ئاگادارییەکیشی تێدا بڵاوکراوەتەوە، ئاگادارییەکان هەندێکیان تایبەتن بە دەزگاکانی حکوومەت و هەندێکیشیان تایبەتن بە گۆڤارەکە خۆی، ئاگادارییەکیش سەبارەت بە فرۆشتنی بەشێکی زەوی و زاری گوندێکە لە پایزگای هەولێر.

ئاگادارییەکانی حکوومەتیش هەندێکیان بە کوردین و هەندێکیشیان بە تورکی و عەرەبین.

ئاگادارییەکانی تایبەت بە حکوومەت بە زمانی کوردی ئەمانەن:

(رەسم ئی قەسەب و حسرانی قەزای ئەربیل قرار درابوو بۆ ئەمانەتەن ئیدارە بکرێ بینا لەبەر زهووری تالیب بە قەراری مەجلیسی ئیدارەی لیوا ژمارە ١٧٤ و رۆژ ٨/٤/ ١٩٣٦ ئیعتیبار بە تەئریخی ئەم ئیعلانەوە ١٠ رۆژ موددەی موزایەدە تەعیین کراوە ئەوانەی کە تابیعی ئیلتیزامی ئەم رسوومانەیە بە ئمیناتی نیزامییەوە بۆ مەجلیسی ئیدارەی لیوا وەیا موحاسبەی لیوا لزوومی موراجەعەتیان ئیعلان ئەکرێ)[٢٣].

(لەبەر ئەمەکە بۆ وئیلێزامی مەعبەری تەق تەق تالیب دەرچووەو بە ٦٠ دینارمۆرکراوە لە ئیعتیبار ٢٧/٤/ ١٩٣٦ دە رۆژ موددەی موزایەدە تەعیین کرا. ئەوانە کە تابعی مەعبەری مەزکوور بەئمیناتی نیزامییەوە بۆ مەبۆ مەجلیسی ئیدارەی قەزای مەزکوور وەیا لیوا لزوومی موراجەعەتییان ئیعلان کرا)[٢٤].

سەبارەت بە فرۆشتنی سێیەکی گوندی (سارەلوو)ش گۆڤارەکە ئەم ئاگادارییەی بڵاوکردووەتەوە:

(سێیەکی هەموو گوندی (سارەلوو) کە داخیلی لیوای هەولێرە نزیك سەد تەنعار بنەتۆ ئەرزای چاندنی هەیە دەفرۆشێ هەرکەسی موشتەرییە و دەیەوی سێیەکە بەشی ئەو گوندە بکڕێ لە هەولێر لە مەتبەعەی رازی کرمانجی موراجەعەی خەلیل ئیبراهیم بکات)[٢٥]

گۆڤاری (روناکی) دوو ئاگاداریی تایبەت بەخۆیشی بڵاو کردووەتەوە،

یەکێکیان لەبارەی هۆی پاشکەوتنی دەرچوونی گۆڤارەکە و ئەوی دیکەش سەبارەت بە ئابوونەی ساڵانەی گۆڤارەکەیە:

رووناکی

(لەبەر ئەوە ئەسباب و جێگای مەتبەعەکەمان پێك نەهێنرابوو مجەللەی رووناکی لە دەرکەوتن پاش کەوتبوو لەم رۆژانەدا پێویستی مەتبەعە و جێگا رێکخراو حەرف چنین (مرتب)ی زۆر چاك کوستاخمان بۆ هاتووە.

ئومێد ئەکەین لەمە بەولاوە هەموو رۆژێ لە مەوسیمی خۆیدا دەرچێ و چاکتر و جوان و مەرغووب بێ؟)[٢٦].

پاڕانەوە و تکا و خواهیشت

(لەبەر ئەوە کە ئەم مجەللە جگە لە دراوی موشتەریکە موحتەرەمەکان چی رێگاییێکی دیکەی نییە بۆ خۆ ژیاندن بەتایبەتی لەبەر موشتەریکە خۆشەویستەکان دەپاڕێینەوە بۆ ئەمە کە ئەم مجەللە ئیدارە بکرێ و نەکەوی بە دەلی ئیشتراکی ساڵانەمان پێ لوتف بفەرموون؟)[٢٧].

ئەمەو گۆڤارەکە دوو ئاگاداری بە زمانی تورکی و ئاگادارییەکیشی بە زمانی عەربی بڵاوکردووەتەوە، ئاگادارییە عەرەبییەکە و ئاگادارییەی تورکی لە سێ ژمارەدا بڵاوکراونەتەوە، ئەویش ژمارە (٤ و ٥ و ٦)ە، ئاگادارییە تورکییەکەی دیکەش لە ژمارە (١٠)ی رۆژی ٢٥ی نیسانی ١٩٣٦دا بڵاوکراوەتەوە.

ریکلام:

گۆڤاری (رووناکی) ریکلامی بۆ دوو شت کردووە، هەردوو شتەکەش تایبەتن بە گۆڤارەکە و کارمەندانی و چاپخانەکەیەوە، ئەمەش شتێکی ئاساییە و بە هیچ شێوەیەك نابێتە جێگەی سەرسوڕمان.. ریکلامی یەکەم بۆ چاپخانەی (زاری کرمانجی) و هی دووەمیش بۆ نووسینگەی پارێزەر (شیت مستەفا)ی بەڕێوەبەری لێپرسراوی گۆڤارەکەیە، هەردووکیش لە ژمارە (٧)ەوە دەستپێکردووە و لە هەموو ژمارەکانی دواتریش دووپات کراونەتەوە.

لە ژمارە (٧)دا بەم جۆرە باسی چاپخانەی (زاری کرمانجی) کراوە:

(مەتبەعەی زاری کرمانجی هەولێر بۆ تەبعی هەموو مەتبوعاتێك ئامادەیە).

بۆ پارێزەر شیت مستەفاش دەڵێ:

(ئوستاذ شیت ئەفەندی مستەفا موحامییێکی ماهیر و قانوون شناسە مەحەللی لە هەولێر نزیك سەرای حکوومەتە تەماشای هەموو دەعواییێك دەکات هەر کەسێ چ جۆرە دەعواییێکی هەبێ موراجەعەت بەو ئوستادە فازیلە بفەرمووێ).

بەڵام لە ژمارە (٨ و ٩ و ١٠ و ١١)دا هەردوو ریکلامەکە بەم جۆرەن:

(چاپی زاری کرمانجی هەولێر
بۆ چاپ کردنی هەموو نووسراوێك ئامادەیە).

(موحامی شیت مستەفا
تەماشای هەموو دەعواییێك دەکا مەحەللی لە نزیك سەرای حکوومەتە).

پەراوێزەکان

* لە ژمارە (١)ی گۆڤاری (رۆژنامەڤانی)دا بڵاوکراوەتەوە، کە لە ٢٢ی نیسانی ساڵی ٢٠٠٠دا دەرچووە.

(١) هەرچەندە هەندێکجار ماوەی دەرچوونی نێوان هەر ژمارەیەك و ژمارەی دواتری لە هەفتەیەك زیاتر بووە، بەڵام نزیکەی نیوەی ژمارەکانی هەفتانە بە رێکوپێکی دەرچووە.

(٢) جاران هەولێر لیوا بوو، دوای دەرچوونی یاسای پارێزگاکان هەموو لیواکانی عێراق بوونە پارێزگا.

(٣) دەقەکانی بێ دەستکاری بەڵام بە رێنووسی ئێستای کوردی دەنووسینەوە ئەویش بۆ ئاسانترکردنی خوێندنەوەیەتی بۆ خوێنەری ئێستا.

(٤) گۆڤاری (رووناکی)، ژمارە (٣)، ٢٩ی تشرینی دووەم ١٩٣٥، ل١٣.

(٥) گۆڤاری (رووناکی)، ژمارە (٣)، ل١٣.

(٦) هەمان سەرچاوە، ژمارە (٤)، ل١٥ و ١٦.

(٧) هەمان سەرچاوە، ژمارە (٨)، ل١٤.

(٨) هەمان سەرچاوە، ژمارە (٨)، ل١٦.

(٩) هەمان سەرچاوە، ژمارە (٨)، ل١٦.

(١٠) هەمان سەرچاوە، ژمارە (١٠)، ل١١.

(١١) هەمان سەرچاوە، ژمارە (٢)، ل١٢.

(١٢) هەمان سەرچاوە، ژمارە (٧)، ل١٦.

(١٣) هەمان سەرچاوە، ژمارە (٧)، ل١٥.

(١٤) هەمان سەرچاوە، ژمارە (٧)، ل٣و٤.

(١٥) هەمان سەرچاوە، ژمارە (١)، ل٩.

(١٦) هەمان سەرچاوە، ژمارە (١)، ل١٤.

(١٧) هەمان سەرچاوە، ژمارە (٢)، ل٥.

(١٨) هەمان سەرچاوە و ژمارە و لاپەڕە.

(١٩) هەمان سەرچاوە و ژمارە و لاپەڕە.

(٢٠) هەمان سەرچاوە، ژمارە (٧)، ل١٦.

(٢١) هەمان سەرچاوە و ژمارە و لاپەڕە.

(٢٢) هەمان سەرچاوە، ژمارە (٩)، ل٦.

(٢٣) هەمان سەرچاوە، ژمارە (١٠)، ل١٦.

(٢٤) هەمان سەرچاوە، ژمارە (١١)، ل١٠.

(٢٥) هەمان سەرچاوە، ژمارە (٧)، ل١٦.

(٢٦) هەمان سەرچاوە و ژمارە و لاپەڕە.

(٢٧) هەمان سەرچاوە، ژمارە (١٠)، ل١٥.

هەواڵ و ئاگادارییە پەروەردەییەکانی ساڵانی ١٩٢٠-١٩٢٦ لە ڕۆژنامەنووسیی کوردیدا*

هەڵدانەوەی لاپەڕە پرشنگدارەکانی ڕۆژنامە و گۆڤارە کوردییەکان زۆر لایەنی سیاسی و ئەدەبی و کۆمەڵاتی و مێژوویی و پەروەردەیی و کەلتووریی کوردستانمان بۆ ڕوون دەکاتەوە.

هەرچەندە پرۆسەی پەروەردە لە سەرەتاو ناوەڕاستی سەدەی ڕابردوودا ئەو پێشکەوتنەی بەخۆیەوە نەبینیبوو کە لە نیوەی دووەمی سەدەکەدا بەخۆیەوە بینی، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا ڕۆژنامە و گۆڤارەکانی ئەوکاتی چەندین هەواڵی پەروەردەییان بەخۆیانەوە گرتووە.

کە لە هەواڵ و ئاگادارییە پەروەردەییەکانی ئەو سەردەمەیدا ورد دەبینەوە چەند ڕاستییەکمان بۆ ڕوون دەبێتەوە، وەکو:

١- هەواڵ و ئاگادارییەکان هەموویان بە زمانی کوردی نووسراون، بەڵام بەو کوردییەی کە خەڵکی ڕۆشنبیری ئەوسا قسەیان پێدەکرد.

٢- زۆربەی هەواڵەکان لە بارەی کردنەوەی قوتابخانە و ناونووسکردنی قوتابیان و دامەزراندنی بەڕێوەبەر و مامۆستا و کۆکردنەوەی پارە بۆ کاروباری قوتابخانەکان و چەند چالاکییەکی دیکەی پەروەردەیین.

٣- هەواڵەکان زۆربەی هەرە زۆریان لە باری شاری سلێمانییەوەن، ناو بە ناویش هەواڵی پەروەردەیی شوێنەکانی دیکەش بەرچاو دەکەون.

٤- شاری سلێمانی تا ساڵی خوێندنی ١٩٢٠-١٩٢١ تەنیا یەك قوتابخانەی هەبووە، ئەویش بە ناوی (مەکتەبی نموونەیی سەعادەت) بووە، لەو ساڵەوە قوتابخانەیەکی دیکە لە گەڕەکی (دەرگەزێن) بەناوی (مەکتەبی عیرفان) کراوەتەوە.

٥- سەرەتای بیستەکان شاری سلێمانی لەم گەڕەکانە پێکهاتبوو: (گوێژە، کانی ئاسکان، دەرگەزێن، سەرشەقام، جوولەکان و چوارباخ).

٦- لە ساڵی ١٩٢٢دا لە شاری سلێمانی قوتابخانەی شەو هەبووە.

٧- هەروەکو لە ئاگادارییەکاندا دەردەکەوێ کە (خانەی مامۆستایان) بۆ یەکەمجار لە بەغدا لە ساڵی خوێندنی ١٩٢٠-١٩٢١دا کراوەتەوە.

٨- دامەزراندنی مامۆستا و بەڕێوەبەرەکان لەسەردەمی حکوومەتی کوردستاندا بە دەستنیشانکردنی (زانیاری- معارف)بووە و ئیرادەی مەلەکیشی بۆ دەرچووە کە لەلایەن شێخ مەحموودی مەلیکی کوردستانەوە ئیمزا کراوە.

٩- سەردان و هاتوچۆ و گواستنەوەی مامۆستایان بایەخێکی تەواوی پێدراوە و لە ڕۆژنامەکاندا بڵاوکراوەتەوە.

١٠- لە سەردەمی دەرچوونی ئەو ڕۆژنامانەدا سلێمانی لە ڕووی پەروەردەییەوە سەر بە بەڕێوەبەرایەتی زانیاریی کەرکووك بووە و لە ساڵی ١٩٢٥دا بۆ یەکەمجار ئەنجوومەنی زانیاری لە شاری سلێمانی دامەزراوە.

١١-قوتابخانەی ئامادەیی لە سلێمانی لە ساڵی خوێندنی ١٩٢١-١٩٢٢دا کراوەتەوە.

١٢- لەسەرەتای ساڵی خوێندنی ١٩٢١-١٩٢٢دا قوتابخانەی پیشەسازی لە شاری کەرکووکدا کراوەتەوە.

١٣- لە ڕووی زمانەوانییەوە هەندێك وشەی وا لە ڕۆژنامەکاندا بەکارهاتوون کە تایبەتن بە ناوچەی سلێمانی، وەکو: (هەنگێ) لەجیاتی (هەندێ)... هەندێك جاریش وشەی وا نووسراوە کە لە سلێمانیدا بە شێوەیەکی دیکە دەگوترێ، وەکو: (دەکرێتەوە) لەجیاتی (ئەکرێتەوە)...هتد.

سەرچاوەی ئەم هەواڵ و ئاگادارییە پەروەردەییانەی کە لێرە نووسراون، سێ ڕۆژنامەی شاری سلێمانین کە لە ساڵانی ١٩٢٠-١٩٢٦دا دەرچووینە. ڕۆژنامەکانیش ئەمانەن:

١- ڕۆژنامەی (پێشکەوتن) ١٩٢٠-١٩٢٢.

٢- ڕۆژنامەی (ئومێدی ئیستقلال) ١٩٢٣-١٩٢٤.

٣- رۆژنامەی (ژیانەوە) ١٩٢٤-١٩٢٦.

شایانی باسە ئەم سێ رۆژنامەیە هەرسێکیان سەرلەنوێ بە کتێبی سەربەخۆ چاپکراونەتەوە، ئەویش بەم جۆرە:

١- پێشکەوتن: یەکەمین رۆژنامەی سلێمانی ١٩٢٠-١٩٢٢.

کۆکردنەوە و ئامادەکردنی بۆ چاپ عەلی ناجی کاکە حەمە ئەمین عەتار و سیروان بەکر سامی.

پێشەکی: د. مارف خەزنەدار.

هەولێر — چاپخانەی رۆشنبیری ١٩٩٨.

٢- سێ رۆژنامەی رۆژگاری شێخی نەمر ١٩٢٣-١٩٢٤.

ئامادەکردنی: رەفیق سالح.

لێکۆڵینەوەی: د. کەمال فوئاد و سدیق سالح.

چاپخانەی بەدرخان — سلێمانی ٢٠٠١.

٣- ژیانەوە و شوێنی لە رۆژنامەنووسی کوردیدا ١٩٢٤-١٩٢٦.

کۆ و ساغ کردنەوەی: عەبدوڵڵا زەنگەنە.

پێشەکی و پێداچوونەوەی: د. کەمال مەزهەر ئەحمەد.

چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە — هەولێر ٢٠٠٠.

هەواڵ و ئاگادارییەکان راستەوخۆ لەم سێ کتێبە وەرگیراون و لە نووسینەوەشیاندا هیچ دەستکارییەك لە شێوەی داڕشتنیاندا نەکراوە، تەنیا ئەوە نەبێ کە بە رێنووسی ئێستا نووسراونەتەوە، ئەویش بۆ ئەوەی ئەرکی خوێندنەوەیان بۆ خوێنەری ئێستا ئاسانتر بێت.

ئەمەش هەواڵ و ئاگادارییەکانن:

١- بۆ زانین:

دارولموعەلیمینی بەغداد رۆژی ١٥ی ئەیلوولی ١٩٢٠ دەکرێتەوە ئەوانەی کە لە بیست ساڵ گەورەتر نین و شتێکیان خوێندووە و رەوشتیان چاکە بچن بۆ بەغداد لەم مەکتەبە قبووڵ دەکرێن. بۆ ئەوانەی کە لەم مەکتەبە قەید دەبن خواردن و خواردنەوە و جێگای باش و چرایان دەدرێتێ لەگەڵ دانی ١٥ رۆپیەش بۆ خەرجی.

خوێندن لەو مەکتەبە: ٢ یا ٣ ساڵە- لەپاش دەرچوون لە مەکتەبی ئەوەل جار مانگانەیان ١٥٠ و ٣٠٠ روپیە کەمتر نابێ. هەر چ کەس حەز دەکات بچێتە ئەم مەکتەبە بێتە دائیرەی سیاسی تەماشای شەرائیتی داخیل بوون بکات. ئەگەر ویستی بچێت بۆ بەغدا.

معاونی حاکمی سیاسی
کەپتان کستلیز
سەرچاوە/ رۆژنامەی (پێشکەوتن)
ژ/١٣، ٢٢ی تەمووزی ١٩٢٠، ل٤.

٢- بۆ زانینی هەموو کەس:

لەبەر گەورەیی شاری سلێمانی و ئارەزوو و شەوقی ئەهالی و بۆ خاتری منداڵیان زیاتر لە مەعاریف بەش وەرگرن و لە دووری رێگاوبان سەرماو گەرمای زۆر نەچێژن وا چاك بینرا کە مەکتەبێکی تر بکرێتەوە.

لەبەر ئەمە لە گەڕەکی دەرگەزێنماڵی حاجی ئەحمەد چەلەبی مووسڵی چاك و پاك کرایەوە و کرا بە مەکتەبی ئەوەلییە. ئەو مەکتەبە چوار سنفی دەبێت ئەو دەرسانەی کە لە دوو سنفی ئەوەلییەو دوو سنفی ئیبتیدائی مەکتەبی نموونەیی سەعادەتا دەخوێنرێت لەوێشا دەخوێنرێن.

ئەو کەسانەی کە ماڵیان لەوێوە نزیکە لە ئەوەل رۆژی پاش جێژنەوە هەتا ئاخیری مانگی ئۆکتۆبەر (تشرینی اول) مناڵیان بەرن و بیاننووسن.

معاونی حاکمی سیاسی

کەپتان دگلس

سەرچاوە/ رۆژنامەی (پێشکەوتن).

ژ/١٨، ٢٦ی ئابی ١٩٢٠، ل٤.

٣- مەکتەبی نموونەیی عیرفان:

لەم رۆژانەدا هەنێ کەس ویستبوویان مناڵەکانیان بنێرنە مەکتەبی نموونەیی عیرفان لەبەر جێ کەمی هەنێ لەو مناڵانە قبووڵ نەکراون ئێستە لە رووی هەوڵدانی جەنابی سەعید زەکی ئەفەندی مودیری ئەم مەکتەبە سنفێکی تازە دانراوە لە پاش تەعتیلی بەهار دەکرێتەوە.

ئومێد وا دەکرێت کە ئەو کەسانەی کە ماڵیان نزیك ئەم مەکتەبەیە و حەزدەکەن مناڵیان لە مەکتەب بخوێنێت دیسان موراجەعەت بکەن بە سەعید زەکی ئەفەندی.

سەرچاوە/ رۆژنامەی (پێشکەوتن).

ژ/٥٠، ٧ی نیسانی ١٩٢١، ل٢.

٤- مەکتەب:

یەکی ئەم مانگە رۆژی یەکشەممە موحتەرەمی هەئیەتی تەعلیمییە و موعەززەزی قوتابییەکانی مەکتەبی نموونەیی سەعادەت چوونە سەیران بۆ سەر کارێزەکەی شێخ سەعید. معاونی شار جەنابی کەپتان هولت ساحیب و کاتبەکانی سیاسی و مالییە و قەزاییش دەعوەت کرابوون وەختێ کە جەنابی معاونی شار تەشریفی گەیشتە شوێنی

سەیرانەکە قوتابییەکان وەستان لەلایەنی رەئووف ئەفەندی قوتابی سنفی چوارەم نوتقێکی بەخێرهاتن خوێندرایەوە. لەپاش حەسانەوە دەستکرا بە یاری هەنێ یاری تازەش لە شانی قوتابییەکان درا. لە یاریدا ئەو قوتابیانە کە پێشکەوتن و بردیانەوە بەپێی لیاقەت ٣٠، ٤٠ قوتابیەك تەلتیف کران و میقدارێکی موناسیب پارەیان درایە.

سەرچاوە/ رۆژنامەی (پێشکەوتن)

ژ/٥٤، ٥ی مایسی ١٩٢١، ل٣.

٥- ئیعلان:

لە ئیبتیدای سپتێمبەردا لە ئەوەل رۆژی ئەیلوولی ١٩٢١ مەکتەبی سانەودی (لعدادی) گوشاد دەکرێت. لەم مەکتەبەدا علوومی تالیە ئەخوێنرێت. ((ئیعلانەکە بەوەندە کۆتایی هاتووە و ناوی علوومەکان نەنووسراوە.ح.ف)).

سەرچاوە/ رۆژنامەی (پێشکەوتن)

ژ/٧٠، ٢٥ی ئابی ١٩٢١، ل٤.

٦- ئیعلان:

لە ئیعتیباری بیست و حەوتی ئەم مانگی ئاغستۆسە کە تەسادوفی رۆژی شەممە ئەکا لە مەکتەبی نموونەیی سەعادەتدا دەستدەکرێ بە تەلەبە قەید کردن. ئەوانەی کە ئارەزوویان هەیە ئەولادیان فێری خوێندن و خوێندنەوە و نووسین ببێ بیان بەن لە مەکتەب قەید بکرێن بۆ خاتری لە ئەوەل دەرسەوە لە دەرسخانەدا حازر بن و پاش نەکەون. مەحەللەی گۆیژە و کانی ئاسکان موراجەعەت بە مەکتەبی نموونەیی سەعادەت بکەن و مەحەللەی دەرگەزێن و سەرشەقام و جوولەکان و چوارباخ موراجەعەت بە مەکتەبی نموونەیی عیرفان بکەن.

سەرچاوە/ رۆژنامەی (پێشکەوتن).

ژ/٧٠، ٢٥ی ئابی ١٩٢١، ل٤.

٧- هەواڵی تورك:

وەزارەتی مەعاریف لە ئەستانبۆڵ قراری داوە کە دەرسی دینیەو قورئان لە مەکتەبی کچاندا موعەلیمی پیاو بیڵێتەوە.

سەرچاوە/ ڕۆژنامەی (پێشکەوتن).
ژ/٨٢، ١٧ی تشرینی دووەم ١٩٢١، ل٤.

٨- مەکتەبی سەنایع لە کەرکووك:

هەموو کەس دەزانێ کە سنعەت چەند لە پێشکەوتن و بەرزبوونەوە دابێ وڵاتیش ئەوەنە پێش و ژوور دەکەوێت.

باوکی منالآن لە سەریانە کە منالەکانیان بێ زانست دەرنەکەن و بەرزی نەیان هێڵێتەوە.

وا لە کەرکووك مەکتەبی سنایعی لەیلی کراوەتەوە ئەوانەی کە ئەیانەوێت ئیستیقبالی منداڵ و وڵاتیان ڕووناك بکەنەوە دەتوانن موڕاجەعەت بکەن بۆ قەید کردنی منداڵەکانیان لەو مەکتەبەدا.

شەڕائیتی قبوولکردن وەك لای خوارەوە:

١- لە دە ساڵەوە هەتا ١٥ ساڵ قبووڵ دەکرێت.

٢- ئەوانەی دەنووسن و دوخوێننەوە تەرجیح ئەدرێن بەسەر هی تردا.

٣- لەشی ساغ بێ بەرگەی خەریك بوونی میکانیکی بگرێ لەنەخۆشی خراپ ڕووت بێ حەکیم تەماشای دەکات.

٤- لەلایەنی چاکێتی کردەوەی وەرەقەی موختار و ئەهلی گەڕەکی دەبێ ببێ.

٥- دەبێ تەسدیق نامەی ئەو مەکتەبەی کە لە دوای هەموو تیا خوێندووە بیبێ.

٦- بەپێی شەرائیتی سەرەوە ئەو تەلەبانە کە قەید و قبوڵ دەکرێن بۆ نەزارەتی مەعاریف دەبێ تەعەهودنامە و قۆنتەراتی چوار ساڵ ئیمزا بکەن.

٧- لە ڕۆژی ٣ی تشرینی سانییەوە هەتا مانگێك موعامەلەی قەید و قبووڵی تەلەبە دوایی دێت.

٨- بەپێی ئەو شەرائیتە کە لە سەرەوە نووسراوە تەلەبە لە کەرکوك قۆنتەراتەکە ئیمزا دەکات کەفیل یا وەسی نیشان ئەدات. بەواسیتەی حاکمی لیوا یا قەزای کە مەنسووبیتی و یا بە واسیتەی نازری مەعاریفەوە ڕاستەوخۆ موڕاجەعەت بە مودیری مەکتەبی سنایعی کەرکوك کردنی لازمە.

مودیر مەکتەبی سنایعی کەرکوك
موهەندیس میکانیکی
سەرچاوە/ ڕۆژنامەی (پێشکەوتن)
ژ/٨٣، ٢٤ی تشرینی دووەم، ١٩٢١، ل٤.

٩- ئیعلان:

ئێمە کە بە شەو لە مەکتەب دەرسی ئینگلیسی ئەخوێنین بۆ مەعلوومات ئیعلانی ئەکەین هە چ کەس مەیلی فێربوونی ئینگلیسی هەیە مانگی ٣ ڕوپیە بدا ئیستیفادە ئەکات ئەوانەی کە تالیبن شەوی یەکشەموو موڕاجەعەت بە مەکتەب بکەن.

شاگردانی مەکتەبی شەو
سەرچاوە/ ڕۆژنامەی (پێشکەوتن)
ژ/١٠٧، ١١ی مایس ١٩٢٢، ل٦.

١٠- حەوادیسی داخیلی:

ڕەشید زەکی ئەفەندی کە لە ئەسنای غەیبووبەتی مودیردا وەکالەتەن لە مەکتەبی ئیعدادی ئیفای وەزیفەی ئەکرد لە پاش هاتنەوەی مودیر لە قادروی تازەی مەعاریفدا بە موعەلیمیەتی ریازیات ئیفا فەرموورا بوو فەقەت لەبەر ئەمەی کە ئەحوالی سحیەی مانیعی دەوامی بوو لەسەر ئیستیرحاماتی خۆی لە وەزیفە عەفو کرا.

سەرچاوە/ ڕۆژنامەی (ئومێدی ئیستیقلال)
ژ/٤، ١١ی تشرینی یەکەم ١٩٢٣، ل٤.

١١- تەعین:

لەسەر لهای مودیریەت و تسوییبی ریاسەتی عالیەی مەعاریف لە مونەوەرانی مەملەکەت جەنابی مەجید ئەفەندی مولازم بە ئیرادەی ملووکانە بە موعەلیمی ریازیاتی مەکتەبی ئیعدادی تەعین فەرمووراو تەبریك و موەفەقیەتی تەلەب دەکەین.

سەرچاوە/ رۆژنامەی (ئومێدی ئیستیقلال).

ژ/٤، ١١ی تشیرینی یەکەم ١٩٢٣، ل٤.

١٢- ئیبقا:

جەنابی شێخ سەعید ئەفەندی موعەلیمی مەکتەبی ئیعدادی کە لە تەنسیقاتی تازەدا خاریجی قادر و مابووەوە بۆ ئەوەی کە خەلەل بە ئینتیزامی تەدریسات نەکا لەسەر لزومی موبرەم لە تەرەف مودیریەتەوە ئیبقای ئیستیرحام کرابوو لە جانیبی ریاسەتی عالیەی مەعاریفەوە و مەقامی ملووکانەیشەوە لطفاً تەسویب فەرمووراو تەبریکی ئەکەین.

سەرچاوە/ رۆژنامەی (ئومێدی ئیستیقلال).

ژ/٤، ١١ی تشرینی یەکەم ١٩٢٣، ل٤.

١٣- بۆ مەکتەبلیەکان:

ئەوانەی کە قەیدیان لە مەکتەبا هەیە و مودەتێکە دەوام ناکەن ئەگەر بەتەمای دەوام و خوێندن بن لازمە لە ئیعتیباری رۆژی شەممەوە تا رۆژی پێنج شەممە موراجەعەت بە مەکتەب و ناوی خۆیان لە قەیدی تازەدا لە سەرەوە قەید و ئیتر مونتەزەمەن دەوامی مەکتەب بکەن ئەو تەلەبەی خیلافی ئەم ئیعلانە حەرەکەت بکات لە پاش هەفتەیەك رابوردنی ئەم ئیعلانە قەیدیان تەرقین و جارێکی تر لە مەکتەب قبووڵ ناکرێن.

سەرچاوە/ رۆژنامەی (ئومێدی ئیستیقلال).

ژ/١٨، ٦ی مارت ١٩٢٤، ل٤.

١٤- ئیمتیحان و مەکتەب:

لە رۆژی ٢٠ی مانگەوە دەستکرا بە ئیمتیحانی مەکتەب لە خسوس مەکتەب و ئیمتیحانەوە قسەمان زۆرە فەقەت بابمێنێ بۆ رۆژی خۆی.

سەرچاوە/ رۆژنامەی (ژیانەوە).

ژ/٢٨، ٢٦ی حوزەیران ١٩٢٥، ل٣.

١٥- هەواڵی داخیلی:

هاتنەوە

لە هەفتەی رابوردوودا موعەلیم جەنابی عەلی عیرفان ئەفەندی و عەبدولڕەحمان ئەفەندی لە بەغدادەوە و جەنابی حوسێن مەزڵووم ئەفەندی و موعەلیم جەنابی شێخ عەبدولڕەحمان ئەفەندی لە کەرکوکەوە تەشریفیان هێنایەوە سلێمانی عەرزی بەخێرهاتنیان ئەکەین.

سەرچاوە/ رۆژنامەی (ژیانەوە)

ژ/٣٩، ١٠ی ئەیلوول ١٩٢٥، ل٣.

١٦- رۆیشتن:

لە روفەقای موحتەرەمە کەریم بەگ سەعید بەگ هەفتەی پێشوو بۆ تەحسیل و خوێندن رۆیشتۆتە بەغدا تەلەبی موەفەقیەت و لە رێی خوێندندا دەوام و سوباتی تەمەننا ئەکەین.

سەرچاوە/ رۆژنامەی (ژیانەوە).

ژ/٣٩، ١٠ی ئەیلوول ١٩٢٥، ل٣.

١٧- هاتن:

حەفتەی رابوردوو جەنابی سالح ئەفەندی قەیتانچی بە مودیریەتی مەکتەب مودیری سەییارو وەکیلی غەزەتەی المفید قەیسی زادە جەنابی سەید مستەفا ئەفەندی بۆ کۆکردنەوەی بەدەلاتی ئیشتیراکی المفید تەشریفیان هێناوەتە سلێمانی عەرزی تەبریکی ئەووەلیان و بەخێرهاتنی هەردووکیان ئەکەین.

سەرچاوە/ رۆژنامەی (ژیانەوە).
ژ/٤٠، ١٧ی ئەیلوول ١٩٢٥، ل٤.

١٨- ئەنجومەنی مەعاریف:

زاتی حەزرەتی موتەسەڕیف بۆ پێشکەوتنی مەملەکەتەکەمان هیچ فورسەتێ فەرامۆش نافەرموێ تەڕەقی وڵات لە دەرەجەی ئەووەلدا بە مەعاریف مومکین دەبێ. موشار الیه بۆ تەمامی ئەم مەقسەدە لە لیواکەدا تەشکیلی ئەنجوومەنی مەعاریفی بە موناسیب و لازم زانی و جێبەجێی فەرموو.

لە ریاسەتی موشار ئیلەیهی دا ئەووەل جەلسە ئینعیقاد کردووە و کە قەراری لەسەر دراوە عەینەن تەقدیمی نەزەری قاریئی کیرام دەکەین.

سوورەتی قراری ئەنجوومەنی مەعاریفی سلێمانی
ژمارە-١   تەئریخ ٩٢٥/١١/١٢

رۆژی پێنجشەممە پاش نیوەڕۆ ئەنجوومەنی مەعاریف لەژێر ریاسەتی سەعادەتی موتەسەڕیفدا گردبووەوە ئەووەلەن لە تەڕەف جەنابی موتەسەڕیفەوە نوتقێکی موختەسەر ئیرادو لەو نوتقەدا تەبریکی مەجلیس و تەمەننای تەڕەقی مەعاریف و ئیبزالی مەساعی هەموو لایەك بۆ تەڕەقی مەعاریف بەیانی فەرموورا. لە پاشان مەواداتی قەرار گیر بوو.

١- لەسەر تەلەبی دائیرەی مالییە تەنزیمی بودجەی ساڵی ١٩٢٦ی مەعاریفی لیوای سلێمانی لە مەکتەبی ئەووەل داواکرابوو. مودیری مەکتەبی مەزکوور لەسەر

ئەمە بە مەڕجەعی خۆی کە مودیریەتی مەعاریفی کەرکوکە موڕاجەعەتی کردووە. ئەم کەیفیەتە بالتەزەکور ئینتیزاری جەوابی مودیریەتی مەعاریف کەرکوك و لە تەئەخوردا تەئکید کردنی لە تەڕەف مودیری مەکتەبەوە بە موناسب و موافیق بینرا.

٢- لەبەر ئەوەی کە ئاساری مەتبووعە بە زوبانی کوردی بۆ وڵاتەکە و با خسووس بۆ مەکاتیبی کوردی تەئسیرێکی گەورە و موستەحسەنی هەیە بۆ تەرجەمە و تەئلیفی ئاساری کوردی لە تەڕەف موتەفەکرینی قەومەوە تەرغیبات و تەسهیلات کردن بە لازم بینرا. بۆ تەئمینی ئەم مەقسەدە تەرجەمەی ئەحوالی تەئریخی ریجالی ئیسلام و ئەوانەی تەعەللوقیان بە عێراقەوەیە موافیقی مەنهەجی سنفی دووەمی ئەووەلی لە تەڕەف موئەلیفەوە بۆ تەدقیق و تەسحیح تودیع بە ئەنجومەن کراوە. سەبەب بە ئەهەممیەت و مەسلەحەتی ئەم مەسئەلەیە لە پاش تەدقیق و تەسحیح بۆ تەشەببوس بە تەبع کردنی ئەسەری مەزکوور ئیجتیماعی جەلسەیەکی فەوقەلعادە لە تەئریخی (٢٦-١١-١٩٢٥)دا موتتەفیقەن بە موافیق بینرا.

٣- لە مەکتەبی دووەمی سلێمانیدا (٢١) تەلەبەی مووسەوی مەوجوودە. تا ئێستا ئەولیای ئەم ئەتفالە بە دەفعات داوای تەعینی موعەلیمێکی دینیان کردووە لە نەفسولئەمردا تەلەب واقیع و مەعقوول و بۆ (٢١) تەلەبە تەعینی موعەلیمێکی دینی موناسیبە. لەبەر ئەمە بۆ تەعینی موعەلیمێکی کوردیزانی مووسەوی لە کەرکووك و با کەیفیەتی تەنسیب حەواڵەی ئێرە بکرێ بۆ تەبلیغی قبووڵ و ئیمتیحان، یا ئینتیخابی موعەلیمێك وەها لە مودیریەتی مەعاریفی مەنتیقەی کەرکووك بە موافیق و بۆ ئیستیحساڵی موافەقەتی قرار درا.

شێخ محەمەد گولانی   مودیری تەحریرات   موتەسەریف و رەئیسی ئەنجوومەن
موعەلیم ئەووەلی مەکتەبی دووەم   مودیری مەکتەبی ئەووەل

سەرچاوە/ رۆژنامەی (ژیانەوە).
ژ/٥٠، ١٦ی تشرینی دووەم ١٩٢٥، ل٣و٤.

١٩- عەلەنەن تەشەککور:

مەعاریف زۆر مەسروور و موفتەخیرە بە تەجەلیاتی موعاوەنەت و خزمەتی ئەفرادی میللەت لە رێی تەرەقی مەعاریفدا. لە غایەت بەدەر بەختیارین کە ئەم نەوعە مەفکوورەیە لە قەومی کوردیشدا سەرەتای دەرکەوت، تەبیعی شتی بچووکە گەورە دەبێت ئەمە لایەتە غەیروهو.

جەنابی میرزا کەریمی حاجی شەریف بۆ ئەمەی نەفعی بە مەعاریفی مەملەکەت بگەیێنێ ماکینەیەکی غرامافۆنی لوتفەن بە مەکتەب تەبەروع فەرموو بوو. هەیئەتی مەکتەب لە ئیستیفادەی کرد خستییە بانقەوە بە ئیشتیراکی مەئموورینی موحتەرەم لە نەتیجەدا ٧٣ روپیەی ئیستیفادە کرد و ئەساسێك بەدەستکەوت بۆ کڕینی هەنگێ ئەشیای تەلەبەی کەشافە ئومێد ئەکەین کە ئەمە موقەدیمەی جەرەیانی حیمایەی مەعاریفە لە میللەتدا پەیدا بووە.

لە موقابیلی تەشەببوساتی مەبدەئی جەنابی میرزا کەریمدا عەرزی منەتداری و تەقدیمی تەشەککوراتمان بە وەجیبەی زیمەت زانی بژی دۆستانی مەعاریف.

مەکتەب

سەرچاوە/ رۆژنامەی (ژیانەوە)

ژ/٥٥، ٢٧ی کانوونی دووەم ١٩٢٦، ل٣.

هەروەها رۆژنامەکان چەند هەواڵ و ئاگادارییی دیکەشیان بڵاوکردووەتەوە، بەتایبەتی هەواڵی هەڵمەتی پارە کۆکردنەوە بۆ قوتابخانەکان، بەڵام لەبەر درێژیی لیستی ناوەکان بە پێویستمان نەزانی بیاننوسینەوە.

سەرچاوە

* لە گۆڤاری (ئاسۆی پەروەردەیی) ژمارە (١٥)ی کانوونی دووەمی ساڵی ٢٠٠٢دا بڵاوکراوەتەوە.

رەخنەی رۆژنامەنووسی

با لە قسەی هەق نەڕەنجێین*

ساڵی ١٩٩٨ ساڵی جموجۆڵی رۆژنامەنووسی بوو،لە سەرەتای ساڵەوە تاکو ئێستا جگە، لە چەندین چالاکیی رژنامەنووسی، ژمارەیەکی شیاویش کتێب چاپکراون.. دوا کتێب، کە تا ئێستا لە بارەی رۆژنامەنووسی کوردییەوە چاپکرابێ، کتێبی (کاروانی رۆژنامەگەریی کوردی)یە.

(کاروانی رۆژنامەگەریی کوردی) کتێبێکی(١٠٤) لاپەڕەییە لەلایەن کاك (وریا جاف)ەوە نووسراوە و دەزگای رۆشنبیری و راگەیاندنی (گوڵان) لە چاپی داوە و ژمارە (١٩)ی کتێبی گوڵانی دراوەتێ.

خوێنەر کە لاپەڕەکانی ئەم کتێبە هەڵدەداتەوە و بە چاوی وردبینییەوە دەیخوێنێتەوە دەگاتە ئەو ئەنجامەی کە کتێبەکە یەکێکە لەو کتێبانەی گەلێك کەموکورتیی تێدایە و زۆربەی بابەتەکان چەند بارە کراون.

ئەوەی زیاتر هانیدام بڕیار بدەم باری سەرنج و تێبینییە رەخنەییەکانم لە بارەی ئەو کتێبەوە دەربڕم، دوو هۆی سەرەکی بوون:

یەکەم/ ئەو کتێبە یەکەمین بەرهەمی چاپکراوی نووسەر نییە لەبارەی رۆژنامەنووسییەوە، ساڵی ١٩٩٦ مێژووی رۆژنامەگەریی پارتی دیموکراتی کوردستانی بە (١١٣) لاپەڕە چاپکردووە و پێشکەشی بە کتێبخانەی کوردیی کردووە، بۆیە دەبووایە بەرهەمی تازەی باشتر و پوختەتر بێت کەچی بە پێچەوانەوەیە.

دووەم/ دەزگای رۆشنبیری و راگەیاندنی گوڵان کتێبەکەی لە چاپداوە و هەڵەچنیی بۆ کردووە، دیارە دەزگای گوڵانیش یەکێکە لە دەزگا رۆشنبیری و

راگەیاندنە هەرە بەتواناکانی کوردستان و ژمارەیەکی شیاو نووسەر و وەرگێڕو هەڵەچنی هەیە، کەچی کتێبەکە لەو رادەیە نییە کە دەزگاکە بتوانێت بەرگریی لێ بکات و بە کتێبێکی باشی دابنێت.

دەمەوێ لەو بابەتە رەخنەییەدا باری سەرنج و بۆچوونەکانم لە سێ لایەنەوە دەربڕم:

یەکەم/ چەند تێبینی و سەرنجێکی گشتی.

دووەم/ رستە نارێك و لاوازەکان.

سێیەم/ هەڵە زمانەوانی و چاپەمەنییەکان.

سەرنج و تێبینییە گشتییەکان:

١- ئەوەی سەیری ناونیشانی کتێبەکە بکات وای بۆدەچێ کە کتێبەکە باسی رۆژنامەنووسیی کوردی دەکات هەر لە سەرەتای دەرچوونی یەکەمین رۆژنامەی کوردی (کوردستان) لە ساڵی ١٨٩٨دا هەتا دەرچوونی کتێبەکە لە ساڵی ١٩٩٨، کەچی لە کتێبەکەدا تەنیا باسی (١٥١) رۆژنامەو گۆڤاری پێش راپەڕینی کردووە، لەگەڵ ئەوەشدا مێژووی رۆژنامەنووسیی کوردی پێش راپەڕین ژمارەیەکی زۆر لەمە زیاتری بەخۆیەوە گرتووە، بۆ نموونە نووسەری ئەم بابەتە لە ساڵی ١٩٨٨ لە کتێبی (چەند لایەنێکی رۆژنامەنووسیی کوردی)دا بە دوو پێڕست ناوی (١٧٣) بڵاوکراوەی نووسیوە، دیارە لە دوای ئەم مێژووەش هەتا راپەڕینی بەهاری ساڵی ١٩٩١ ژمارەیەکی دیکەی رۆژنامەو گۆڤاری کوردی دەرچووە، بەم پێیە دەبووایە ژمارەکە زۆر لەمە زیاتر با.

سەبارەت بە رۆژنامە و گۆڤارە نهێنییەکانیش، لە سێ لاپەڕەدا کورتە باسێکی لەبارەی رۆژنامەی نهێنی نووسیوە[1]، دیارە رۆژنامەنهێنییەکانیش لەمە زیاترن، بانووسەر سەیری بابەتی (رۆژنامەنووسیی نهێنی) بکات کە تێیدا باسی زیاتر لە (٣٠) بلاوکراوەی نهێنی کراوە[2].

بۆ قۆناغی دوای راپەڕینیش تەنیا باسی (٤٦) رۆژنامە و گۆڤاری کردووە، کەچی ئەگەر بگەڕێینەوە بۆ کتێبی (رۆژنامەنووسیی کوردی لە کوردستانی دوای راپەڕین) دەبینین ناوی (٥٢٩) بڵاوکراوە هاتووە[٣]. بۆیە دەبینین جیاوازییەکە (ئاسمان و ڕیسمان)ە و کتێبەکە، وەکو بڵێی، کاری بە پەلەیی پێوە دیارە و بە نیوە چڵی ئەنجامدراوە.

٢- نووسەر لە پێشەکیی کتێبەکەیدا دەڵێ: (مەبەست لەم دارشتنەوەیە نووسینی مێژوویەکی گشتی رۆژنامەگەریی کوردییە لە ماوەی سەد ساڵدا لە هەر شوێنێکی سەر ئەم زەوییە بەرینەدا بووبێ)[٤].

پاشان نووسەر خۆی لە هەمان پێشەکیدا دان بەوەدادەنێ کە کتێبەکەی تەنیا وەکو سەرەتایەك وایە.. ئەوەتە دەڵێ: (ئەم بەرهەمەش ببێتە سەرەتایەك بۆ نووسینەوەی مێژووی سەد ساڵەی رۆژنامەگەری کوردی)[٥].

٣- لەکاتی نووسینەوەی زانیارییەکان، وەکو دابونەریتێکی نووسین و ئەمانەتی ئەدەبی ئاماژەی بۆ سەرچاوەکانی نەکردووە، تەنیا لە کۆتایی کتێبەکەدا نەبێ.. لە هەموو کتێبەکەدا پەراوێزێك بەدی ناکرێ کە ئاماژەی بۆ سەرچاوەیەك کردبێ.

٤- لەبارەی چاپخانەی (کوردستان) دەڵێ: (لە ساڵی ١٩٤٧ پاش کۆچکردنی خاوەنەکەی بە یەکجاری بۆ شاری هەولێر گوێزراوەتەوە)[٦].

لە راستیدا حوسێن حوزنی موکریانی لە سەردەمی ژیانی خۆیدا لە مانگی ئاداری ساڵی ١٩٣٦ چاپخانەکەی لە رەواندزەوە هێناوەتە هەولێر و ژمارە (٧-١١)ی گۆڤاری (رووناکی) لە ساڵی ١٩٣٦ لە هەولێر لە هەمان چاپخانەدا چاپکراوە[٧].

٥- لەبارەی چاپخانەکانی شاری دهۆکیش دەڵێ: (چاپخانەکان بریتین)[٨]، کەچی ناوی هیچ چاپخانەیەکی ئەو شارەی نەهێناوە!!.

٦- لە لاپەڕە (٩ و ١٠) ناوی ئەو کتێبانەی هێناوە کە بە کوردی و عەرەبی لە بارەی رۆژنامەنووسیی کوردییەوە دەرچووینە و تەنیا ناوی (١٥) کتێبی کوردی و (٣) کتێبی عەرەبی هێناوە، ئەویش بەبێ رەچاوکردنی مێژووی دەرچوونیان، واتە بە تێکەڵ و پێکەڵی نووسراون، کەچی ناوی زۆر کتێبی دیکەی نەهێناوە کە لەبارەی رۆژنامەنووسین وەکو:

أ- رۆژنامەی خورماڵ، شاکر فەتاح، چاپخانەی (الحوادث)، بەغدا ١٩٨٣.

ب- کۆمەڵە رۆژنامەی چەمچەماڵ، شاکر فەتاح، چاپخانەی (الحوادث)، بەغدا ١٩٨٣.

پ- رۆژنامەی ئاکرێ، شاکر فەتاح، چاپخانەی (الحوادث)، بەغدا ١٩٨٤.

ج- رۆژنامەی باسەرە، شاکر فەتاح، چاپخانەی (الحوادث)، بەغدا ١٩٨٥.

چ- بیبلۆگرافیای رۆژنامەی هاوکاری، بەشی یەکەم، مستەفا نەریمان، لە بڵاوکراوەکانی دەزگای رۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی ١٩٨٩.

د- رۆژنامەنووسیی قوتابیان، حەمە ساڵح فەرهادی، چاپخانەی رۆشنبیری- هەولێر ١٩٩٢.

٧- لاپەڕە (١٠-١٨) بۆ ئەو وتارانە تەرخانکراوە کە بە کوردی و عەرەبی لە بارەی رۆشنامەنووسیی کوردییەوە بڵاوکراونەتەوە و تەنیا باسی (١٠١) وتاری کردووە، کەچی لە باسکردنەکەشدا بەرنامەیەکی دیار نییە وەکو ئەوەی وتارەکان بەپێی مێژووی دەرچوونیان بنووسرێن و کوردی و عەرەبییەکان لێك جودا بکرێنەوە.

شایانی باسە تائێستا نەك (١٠١) وتار بەڵکو زیاتر لە (٤٠٠) وتار لەم رووەوە بڵاوکراوەتەوە. لێرەدا بواری ئەوە نییە ناوی هەموو وتارەکان بنووسین، بەڵام بەڵێنی ئەوە دەدەم کە لە دەرفەتێکی نزیکدا بیبلۆگرافیای وتارە رۆژنامەنووسییەکانی ساڵانی هەشتاکان لە ١٩٨٠/١/١ هەتا ١٩٨٩/١٢/٣١ پێشکەش بە خوێنەری بەڕێز بکەم کە تەنیا ژمارەی وتارەکانی ئەم (١٠) ساڵە لەو ژمارەیە زیاترە کە لە کتێبەکەدا هاتووە[٩]. بەڵام لێرەدا بە نووسەری بەڕێزی رادەگەیەنم کە من تا ئێستا (١٥) بابەتم لە بارەی رۆژنامەنووسییەوە بڵاوکردووەتەوە کەچی ئەو ناوی هیچ کام لەم وتارانەی لە کتێبەکەیدا نەهێناوە، بۆ زیاتر ئاگاداریش وتارەکان ئەمانەن:

١- رۆژنامەنووسیی نهێنی، گۆڤاری (کاروان)، ژ/٢، ساڵی ١٩٩٢، ل٧٥-٧٧.

٢- ئازادیی رۆژنامەنووسی و کارامەیی رۆژنامەنووسان، رۆژنامەی (برایەتی)، ژ/٦، ١٦٢٦ لە ١٩٩٣/٤/٢٢، ل٦و٧.

٣- هەڵــە چــاپەمەنی و زمانەوانییــەکان لــە بــواری ڕۆژنامەنووســیی کوردیــدا ڕۆژنامەی (کوردستانی نوێ)، ژ/٢٧٠ لە ١٩٩٣/٤/٢٢، ل٨.

٤- هەشــت بڵاوکــراوەی قوتابیــان، ڕۆژنامــەی (پێــشکەوتن)، ژ/٣٩، ئــاداری ١٩٩٣، ل٢.

٥- گۆڤاری (برایەتی)، ڕۆژنامەی برایەتی، ژ/١٧٩١ لە ١٩٩٣/١١/١٨.

٦- ڕۆژنامەنووسیی کوردیی قۆناغی دوای ڕاپەڕین لە دەروازەی پێنج ڕۆژنامــەوە، گۆڤاری کاروان، ژ/٨ خولی دوای ڕاپەڕین، ل٧٣-٨٥.

٧- ڕۆڵی قوتابیانی کوردستان لــە بــواری ڕۆژنامەنووســیدا، خــەباتی قوتابیــان و پێشکەوتن-ژمارەی هاوبەش- ١٩٩٤/٢/١٨، ل٦.

٨- شەرەفی ڕۆژنامەنووسی، ڕۆژنامەی برایەتی، ژ/٢٠٥٩ لە ١٩٩٤/١٠/٨، ل٨.

٩- ڕۆژنامەی (کوردستان)-دەرچوون و چالاکییەکانی-

ڕۆژنامەی (کوردستانی نــوێ)، ژ/١٣٣٥ و ١٣٣٦ و ١٣٣٩ لــە ١٦ و ١٧ و ٢١ی تەمووزی ١٩٩٦.

١٠- گۆڤــاری ڕوونــاکی-گۆڤــاری زانــست و ئــەدەب و کۆمەڵایــەتی- کــاروان، ژ/١١٠، نیسانی ١٩٩٧.

١١- گۆڤاری (هەولێر)

گۆڤاری ئێستا، ژ/٦، تەمووزی ١٩٩٧.

١٢- ڕۆژنامەنووسیی کوردی دوای ڕاپەڕین و چەند سەرنجێکی ڕەخنەیی، گۆڤــاری ڕامان، ژ/١٥، ساڵی ١٩٩٧.

١٣- گۆڤاری(ڕووناکی) لە بیرەوەریی ٦٢ ساڵەی دەرچــوونیدا، ڕۆژنامــەی ڕێگــای کوردستان، ژ/٢٧٤ لە ١٩٩٧/١٠/٢٩.

١٤-ڕۆژنامەنووسی و ئەدەبی منداڵان، گۆڤاری (کاروان)، ژ/١١٦، ساڵی ١٩٩٧.

١٥- هەفتەنامەی (گدیلە) و چەند سەنجێکی ڕەخنەیی، برایەتی ئەدەب و هونــەر، ژ/٦٩ لە ١٩٩٨/٣/٢٠، ل٤.

٨- وشە هەیە لە کتێبەکەدا بە چەند شێوە نووسراوە وەکو (ئەستــەنبۆڵ) کــە بــە ئەستەنبۆڵ وئەستەمبول و اسطنبول نووسراوە.

٩- لاپەڕە (١٨-٢٤) بۆ قۆناغــەکانی پەرەســەندن و گەشــەپێدانی ڕۆژنامەگــەریی کوردی تەرخانکراوە و نووسەر ناوی قۆناغەکانی هێنــاوە بــێ ئــەوەی ئامــاژە بــۆ ئــەوە بکــات کــە چــەند نووســەرێکی دی بــەر لــەم باســی قۆناغــەکانی گەشەســەندنی ڕۆژنامەنووسیی کوردییان کردووە، بۆ نموونــە: دوکتــۆر عیــزەدین مــستەفا ڕەســووڵ لــە کتێبی (حول الصحافة الكردية) و حەمە ساڵح فەرهادی لــە کتێبــی (چــەند لایــەنێکی ڕۆژنامەنووسیی کوردی)دا باسی قۆناغەکانیان کردووە.

١٠- لەلاپەڕە (٤٦) لە باسی گۆڤاری (ڕووناکی)دا دەڵێ:

(ئەوەی شایانی باسکردنە ئەوەیــە مامۆســتا مــەلا جــەمیل ڕۆژبــەیانی و حوســێن حوزنی موکریانی بە نووسینەکانیان بەشداری گۆڤارەکەیان دەکرد).

ئەگەر سەیری ژمارەکانی گۆڤاری (ڕووناکی) بکەین دەبینین ڕاستە حوسێن حــوزنی ڕۆڵی سەرەکیی هەبووە و زۆر بابــەتی بڵاوکردووەتــەوە، بــەڵام ســەبارەت بــە مامۆســتا ڕۆژبــەیانی ڕۆڵــی هــەر ئەوەنــدە بــووە کــە وەکــو نووســەرێکی ئــەو ســەردەمەی وتــاری بڵاوکردووەتەوە و شان بــە شــانی ئــەویش نووســەران: شــێت مــستەفا، ســەعید ناکــام، مەحموود فەهمی، محەمەد عەلی کوردی، دڵدار، کانی، هیجــری دەدە، بێخــود، گیــویی موکریــانی، ئیــسماعیل عــەلی، جــەمال ئەحمــەد، یــوونس مــستەفاو چــەندین نــاوی خواستراویش وتاریان بڵاوکردووەتەوە[١٠].

١١- لە لاپەڕە (٤٨)دا دەڵێ: (گۆڤاری گەلاوێژ بە تەمەنترین گۆڤــاری کوردییــە). کەچی لە ڕاستیدا گۆڤاری (بەیان) بە تەمەنترین گۆڤاری کوردییە کە یەکەمین ژمارەی لە تشرینی دووەمی ساڵی ١٩٦٩ دەرچووە و هەتا ئێــستاش بەردەوامــە، واتــە ئێــستا تەمەنی گەیشتووەتە (٢٩) ساڵ، کەچی گۆڤاری گەلاوێژ تەنیا (١٠) ساڵ ژیاوە.

١٢- لەلاپەڕە (٥٤)دا لەبارەی گۆڤاری (گڕوگاڵی منداڵانی کــورد) دەڵــێ: (تــەنیا یەك ژمارەی لێ دەرچووە)، کەچی گۆڤاری (گڕوگاڵی منداڵانی کورد) سێ ژمــارەی لێ بڵاوکراوەتەوەو بەم جۆرە:

* ژمارەی یەکەمی لە بەهاری ساڵی ١٩٤٦ دەرچووە.
* ژمارەی دووەم لە جۆزەردانی هەمان ساڵ دەرچووە.
* ژمارەی سێیەم لە پووشپەڕی هەمان ساڵ دەرچووە[١١].

١٣- لەلاپەڕە (٥٥ و ٥٦)دا لەبارەی ڕۆژنامەی (هەولێر) دەڵێ: لە ١٢/ ١٩٥٠ (١٦) بڵاوبۆتەوە... پاشان دەڵێ: دوا ژمارەی لە ڕۆژی ١٢/ ١٩٥٣ (٢٨) بڵاوکراوەتەوە!

مێژووەکان بە هەڵە نووسراون و بەم شێوەیەیە:

١٩٥٠/١٢/١٦ و ١٩٥٣/١٢/٢٨.

١٤- ناوەکان هەندێکجار بە ڕێنووسی کوردی و هەندێك جاریش بە ڕێنووسی عەرەبی نووسراون.

١٥- لەکاتی باسکردنی ڕۆژنامەکاندا زانیارییەکان ڕێکوپێك و بە زنجیرە نین، هەندێکجار لە دوا دێڕدا دەڵێ کە یەکەمین ژمارەکەی دەرچووە وەکو: گۆڤاری (ژیان)، ل٦٦، لەگەڵ ئەوەی پێویستە ئەم جۆرە زانیارییانە لەسەرەتاوە باسیکرێن.

١٦- دووجار باسی گۆڤاری (چیا)ی قوتابیانی کردووە، جاری یەکەم لە لاپەڕە (٨٤) و جاری دووەم لە لاپەڕە (٨٦).

١٧- لە لاپەڕە (٨٦) لە بارەی بڵاوکراوەی (ڕوانگە)وە دەڵێ: (کۆمەڵێك شاعیری نوێ (٣) ژمارەیان لێ بڵاوکردەوە). هەرچەندە دوکتۆر کەمال مەزهەریش هەر وای نووسیوە (١٢)، بەڵام لە ڕاستیدا گرووپی (ڕاوانگە هەمووشیان نەبوون، بۆ نموونە خوسێن عارف چیرۆکنووسەو لە پێشەنگاکان ڕوانگەش بوو.

١٨- لە لاپەڕە (٨٧)دا لەبارەی گۆڤاری (نووسەری نوێ)وە دەڵێ: لە ساڵی ١٩٧٨ دوا ژمارەی لە بەغدا لە چاپدراوە.

گۆڤاری (نووسەری نوێ) لە مانگی ئاداری ساڵی ١٩٩٨ خولی دوای ڕاپەڕینی لێ دەرچووە، تا نووسینی ئەم چەند دێڕە سێ ژمارەی بەم شێوەیە لێ دەرچووە:

- ژمارەی یەکەمی لە ئاداری ١٩٩٨ دەرچووە.
- ژمارەی دووەم ئایاری ١٩٩٨ دەرچووە.

- ژمارەی سێیەمی لە حوزەیرانی ١٩٩٨ دەرچووە.

١٩- لەلاپەڕە (٨٩)دا لەبارەی گۆڤاری (ئەستێرە)ی سلێمانی دەڵێ: ژمارەی یەکەمی لە هاوینی ساڵی ١٩٧٢ بڵاوکراوەتەوە پاشان بوو بە گۆڤاری بەڕێوەبەرایەتی ڕۆشنبیریی کوردی لە بەغدا.

دیارە نووسەر ئەو زانیارییەی هەر لە (تێگەیشتنی ڕاستی)[١٣] وەرگرتووە، بەڵام لە ڕاستیدا گۆڤاری (ئەستێرە)ی سلێمانی سێ ژمارەی لێ دەرچووە و وەستاوە، دەرچوونی ژمارەکانی (ئەستێرە) بەم شێوەیە بووە:

- ژمارەی یەکەمی لە هاوینی ساڵی ١٩٧٢ دەرچووە.
- ژمارەی دووەمی لە مانگی ئەیلوولی هەمان ساڵدا دەرچووە.
- ژمارەی سێیەمی لە شوباتی ساڵی ١٩٧٤ دەرچووە.

بەڕێوەبەرایەتی گشتیی ڕۆشنبیریی کوردیش لە بەغدا لە ساڵی ١٩٧٥ گۆڤارێکی دیکەی سەربەخۆی هەر بەناوی (ئەستێرە)وە دەرکردووە ئەویش دوو ژمارەی لێدەرچووە، بەڵام ژمارەی دووەمی پێش بڵاوکردنەوەی حکوومەت دەستی بەسەرداگرت و ڕێگەی بڵاوکردنەوەی نەدا.

٢٠- لە لاپەڕە (٨٩) لە بارەی گۆڤاری (بۆ پێشەوە) دەڵێ: (تەنیا یەك ژمارەی لێدەرچووە)، کەچی ئەو گۆڤارە دوو ژمارەی لێ دەرچووە.

٢١- لەلاپەڕە (٩٢) لە بارەی ڕۆژنامەی ڕۆژانەی (برایەتی)ی ساڵی ١٩٧٤ دەڵێ: تێکڕا (٢٦) ژمارەی لێدەرچووە.

ڕۆژنامەی (برایەتی) ژمارە (سفر)ی لە ڕۆژی سێ شەممەی ١٩٧٤/١/١ دەرچووە و جگە لەم ژمارەیە (٢٦) ژمارەی دیکەشی لێدەرچووە، ژمارە (٢٦)ی لە ڕۆژی پێنج شەممەی ١٩٧٤/٢/٧ دەرچووەو بە هەڵە مێژووی ١٩٧٤/١١/٧ی لەسەر نووسراوە. کەواتە بە ژمارە (سفر)ییەوە (٢٧) ژمارەی لێدەرچووە[١٤].

٢٢- هەر لەلاپەڕە (٩٢)دا لەبارەی ڕۆژنامەی (العراق) زانیاریی بڵاوکردووەتەوە، بەڵام لە ڕاستیدا ئەم ڕۆژنامەیە ڕۆژنامەیەکی عەرەبییە و بە ئەوانەی دەریشی

دەچوێنن کوردبن.. خۆ ئەگەر بەو پێیە بێ دەبێ شیعرەکانی شەوقی و زەهاوی و ڕەسافی و نووسینەکانی عەققاد و قاسم ئەمینیش بە کوردی دابنێین چونکە خاوەنەکانیان لە بنەچەوە کورد بوون.

شایەنی باسە پاشکۆی ڕۆژنامەی عێراق کوردییە و نووسەر چاکی کردووە کە لە هەمان لاپەڕەدا باسی کردووە.

٢٣- لە لاپەڕە (٩٣)دا سەبارەت بە گۆڤاری (کاروان) دەڵێ: (تا سەرەتای ساڵی ١٩٩١ (٩١) ژمارەی لێ بڵاوکراوەتەوە. بە پێی ئەو نووسینە وا پێدەچێت نووسەری بەڕێز ئاگای لەوە نەبێت کە گۆڤاری (کاروان) لە دوای ڕاپەڕین و دامەزراندنی وەزارەتی ڕۆشنبیری دەستی بە دەرچوون کردووەتەوە و هەتا ئێستاش بەردەوامە و تا نووسینی ئەم چەند دێڕە ژمارەی گەیشتووەتە (١٣٠) ژمارە.

٢٤- لەلاپەڕە (٩٤)دا باسی ڕۆژنامەی (ئاسۆ) و (بزاڤ)ی کردووە، بەڵام باسی ئەوەی نەکردووە کە ئەو دوو ڕۆنامەیە بە بەمەبەستی لێکترازاننی هەردوو دیالێکتی کوردی، دیالێکتی کرمانجی ژووروو و خواروو دەردەچوون، چونکە یەکەمیان تەنیا بە شێوەی (سۆرانی) و دووەمیشیان هەر بە شێوەی (کرمانجی) شتی بڵاو دەکردەوە.

٢٥- لە لاپەڕە (٩٤ و ٩٥)دا بابەتێکی بە ناونیشانی (چاپەمەنی ڕێکخراوە کوردستانییەکان) بڵاوکردووەتەوە، کەچی تەنیا باسی شەش بڵاوکراوەی کردووە و پێنجیان هی یەکێتیی قوتابیانی کوردستانن! وەکو ئەوەی ڕێکخراوە کوردستانییەکان تەنیا ئەو شەش بڵاوکراوەیان دەرکردبێ!

لێرەدا دیسان بە نووسەری بەڕێزی کتێبی (کاروانی ڕۆژنامەگەریی کوردی) ڕادەگەیەنم کە نووسەری ئەم بابەتە ڕەخنەییە لە ساڵی ١٩٩٢دا نامیلکەیەکی بەناوی (ڕۆژنامەنووسیی قوتابیان)[١٥] بڵاوکردووەتەوە و تێیدا باسی (٦٦) بڵاوکراوەی قوتابیانی کردووە، پاشانیش بە بابەتێکی سەربەخۆ باسی (٨) بڵاوکراوەی دیکەشی کردووە[١٦]، واتە کۆی بڵاوکراوەکانی قوتابیان تا ساڵی ١٩٩٢ دەگەیشتە (٧٤) بڵاوکراوە، دیارە لەو ساوەش هەتا ئێستا کاروان بەردەوامە و بڵاوکراوەکانی قوتابیان

بەرەو زیادبوون دەچن و ئێستا ژمارەکە زۆر لەوەی تێپەڕاندووە کە باسکراوە.. ئەمە تەنیا هی قوتابیان، ئینجا هی هەموو ڕێکخراوە کوردستانییەکان دەبێ چەندبێ؟.

٢٦- لاپەڕە (٩٨-١٠٠) بۆ ڕۆژنامەگەریی نهێنی تەرخانکراوە، کەچی تەنیا باسی (١٩) بڵاوکراوەی کردووە و لەو (١٩) بڵاوکراوانەش هەندێکیان عەرەبین و ناچنەخانەی ڕۆژنامەنووسیی کوردییەوە، وەکو: (الشرارة) و (صدى كردستان) و (الشعلة) و (الجبهة الكردستانية).

٢٧- لە بارەی قۆناغی دوای ڕاپەڕینیش لە لاپەڕە (١٠٠)دا دەڵێ: (لە سەردەمی ڕاپەڕینەکەی بەهاری کوردستانی عێراق لە ساڵی ١٩٩١ کۆمەڵێك ڕۆژنامە و گۆڤار لە ناوچە ڕزگارکراوەکان بڵاوکراونەتەوە).

ڕۆژنامە و گۆڤارەکانی لەدوای ڕاپەڕین بڵاوکرانەوەتەوە نەك لە سەردەمی ڕاپەڕین، وەکو نووسەر وای بۆچووە، ئەمە لەلایەك و لەلایەکی دیکەوە تەنیا باسی (٤٦) بڵاوکراوەی دوای ڕاپەڕینی کردووە، کەچی ژمارەی بڵاوکراوەکانی دوای ڕاپەڕین زۆر لەم ژمارەیە زیاترە، دیسان ئەوە دەڵێم با بگەڕێینەوە بۆ کتێبی (ڕۆژنامەنووسیی کوردی لە کوردستانی دوای ڕاپەڕین) کە باسی (٥٢٩) بڵاوکراوەی ئەو قۆناغەی کردووە[١٧].

شایەنی باسە لەم (٤٦) ژمارەیەی قۆناغەکەدا ناوی ڕۆژنامەی (الأتحاد) و (گولان العربي) و (المؤتمر) و (نجم بين النهرين)ی هێناوە کە ڕۆژنامەی عەرەبین.

لە بارەی ڕۆژنامەی (یەکگرتوو)ش دەڵێ: (بزووتنەوەی یەکگرتووی ئیسلامی کورد دەری دەکات).

بزووتنەوەی یەکگرتووی ئیسلامی نا.. بەڵکو یەکگرتووی ئیسلامیی کوردستان.

ڕستە لاواز و ناڕێکەکان

سەرەڕای ئەو تێبینییە گشتییانەی کە لە (٢٧) خاڵدا خستمە بەرچاوی خوێنەری هێژا، کتێبی (کاروانی ڕۆژنامەگەریی کوردی) چەندین ڕستەی لاواز و ناڕێکی وای

تێدایە کە دەبێ بخرێنە بەرچاو، لێرەدا وای بە پێویست دەزانم کە رستەکان وەکو خۆیان بنووسمەوە و ئەوەندەی لە توانای مندا هەبێ راستیان بکەمەوە:

١- گێڕانی فیستیڤاڵ کۆڕی رۆشنبیری، ل٢.

گێڕانی فیستیڤاڵ و کۆڕی رۆشنبیری.

٢- یەکەم رۆژنامە لە جیهان چاوی هەڵێنا رۆژنامەی (شکین بان)ی چینی کە لە ساڵی (٩١١)ی پێش زایین بڵاوبووەوە، ل٤.

پێویستە بڵێ: یەکەمین رۆژنامە کە لە جیهاندا چاوی هەڵێناوە رۆژنامەی (کین بان)ی چینی بووە کە لە ساڵی (٩١١)ی پێش زایین بڵاوبووەتەوە.

٣- هەرێمی رۆژهەڵاتی ناوەڕاست، ل٥.

دەگوترێ: ناوچەی رۆژهەڵاتی ناوەڕاست.

٤- یەکەمین رۆژنامە لە لوبنان رۆژنامەی (مجمع الفوائد) کە لە ساڵی ١٨٥١ لە شاری بەیروت بڵاوبۆتەوە لەلایەن هەندێ گەڕۆکەکانی بیانییەوە، ل٥.

راستییەکەی: یەکەمین رۆژنامەی لوبنانی رۆژنامەی (مجمع الفوائد)ە کە لە ساڵی ١٨٥١دا لەلایەن هەندێ لە گەڕۆکە بیانییەکانەوە، بەتایبەتی ئینگلیزەکان، لە شاری بەیرووت بڵاوبووەتەوە.

٥- واتە تورکیا دەستپێشخەری لە چاپخانە و رۆژنامەگەریدا هەبووە پێش میسر و لوبنان و سوریا، ل٦.

واتە تورکیا پێش میسر و لوبنان و سوریا دەستپێشخەری لە چاپخانە و رۆژنامەگەریدا هەبووە.

٦- کاربەدەستانی ئەنقەرە گەلی کورد سەرکوت دەکات، ل٨.

کاربەدەستانی تورکیا گەلی کورد سەرکوت دەکەن.

٧- ئەم قۆناغە بە یەکەم پەرەسەندن و دشەپێکردنی رۆژنامەگەری کوردی دەژمێردرێ، ل١٩.

ئەم قۆناغە بە یەکەم قۆناغی پەرەسەندن و گەشەپێکردنی رۆژنامەگەری کوردی دەژمێردرێ.

٨- لە شاری بەغدا بڵاوبۆتەوە لەلایەن خوالێخۆشبوو جەمال بابان، ل٣١.

لە شاری بەغدا لەلایەن خوالێخۆشبوو جەمال بابانەوە بڵابۆتەوە.

٩- گۆڤاری ژین بابەتی کۆمەڵایەتی، سیاسی و ئەدەبی بلاوئەکردەوە و بە زمانی کوردی و تورکی پیتی عەرەبی، ل٣٤.

گۆڤاری ژین بە زمانی کوردی و تورکی و بە پیتی عەرەبی بابەتی کۆمەڵایەتی و سیاسی و ئەدەبی بڵاوئەکردەوە.

١٠- لەسەرەتادا ناوی (رۆژی کورد)، ل٣٥.

لەسەرەتادا ناوی (رۆژی کورد) بووە.

١١- بە هەڵبەستەکانی سیف القضاة مەحەمەد جەمال الدین هەکاری رۆژنامەکە ئەرازێنرایەوە، سەرەڕای هەواڵ و سەر وتار، ل٣٦.

رۆژنامەکە، سەرەڕای هەواڵ و سەروتار، بە هەڵبەستەکانی سەفولقوزات و محەمەد جەمالەدین هەکاری دەڕازێنرایەوە.

١٢- وادەرئەکەوێ رۆژنامەکە لە کاتێکی نائارامیدا دەرچووە لە نێوان شێخ مەحمود و ئینگلیزەکان، ل٣٩.

واردەرئەکەوێ رۆژنامەکە لە کاتێکی وادا دەرچووبێ کە نائارامی لە نێوان شێخ مەحموود و ئینگلیزەکاندا هەبووە.

١٣- ئەم رۆژنامەیەش بابەتەکانی تەرخانکردبوو بۆ کوردایەتی وەك لە ژمارەکانیا دەرئەکەوێ، ل٤٠.

ئەم رۆژنامەیەش، وەك لە ژمارەکانیدا دەردەکەوێ، بابەتەکانی بۆ کوردایەتی تەرخانکردبوو.

١٤- ئەوەی سەرنجڕاکێشانە، ل٤٣.

ئەوەی مایەی سەرنجڕاکێشانە.

١٥- خاوەنی ئەم دێڕانە لە ڕۆژی ١١/١٨/ ١٩٩٥ لە گۆشەی مێژووی ڕۆژنامەگەریی کوردی کردوویەتی، ل٤٧.

.... لە گۆشەی مێژووی ڕۆژنامەگەریی کوردی لەگەڵی کردووە.

١٦- ئەم گۆڤارە خزمەتێکی بێ پایانی گەلی کوردی بۆ ماوەی دە (١٠) ساڵ و وەچەیەکی تێگەیشتووی پێگەیاند، ل٤٨.

ئەم گۆڤارە بۆ ماوەی دە ساڵ خزمەتێکی بێ پایانی گەلی کوردی کردووەو... هتد.

١٧- پیرەمێردی تۆفیق، ل٤٨.

دەگووترێ: تۆفیقی پیرەمێرد یان حاجی تۆفیقی پیرەمێرد.

١٨- کەمتەرخەمی نەکردووە بۆ ڕۆژنامەکە بەرەو پێشکەوتنی ببات، ل٤٨.

بۆ بەرەوپێشخستنی ڕۆژنامەکە کەمتەرخەمیی نەکردووە.

١٩- سەرپەرشتی ڕۆژنامەکە گۆران، جەمیل سائیب، گۆرانی شاعیر، ل٤٩.

دیارە (گۆران) و (گۆرانی شاعیر) یەك کەسن.

٢٠- ژمارەی یەکەمی لە ڕۆژی (١٩٤٣/٣/٣) یەکەم ژمارەی بڵاوکرایەوە، ل٥٢.

ژمارەیی یەکەمی لە ڕۆژی (١٩٤٣/٣/٣) بڵاوکراوەتەوە.

٢١- وادەردەکەوێ هەریەك ژمارەی لێ بڵاوبۆتەوە، ل٥٧.

وادەردەکەوێ هەر یەك ژمارەی لێ بڵاوبووبێتەوە.

٢٢- ژمارەیەك نووسەری کوردی ناودار، ل٥٨.

ژمارەیەك نووسەری ناوداری کورد.

٢٣- لە لاپەڕە (٥٨)دا لەبارەی گۆڤاری (هەتاو) لە دوا دێڕدا دەڵێ: (پاش ئەوەی ١٨٨ ژمارەی لێ دەرچوو)، هەر ئەوەندە و خەبەرکە ناڵێ داخوا پاش ئەوەچی بەسەرهات؟!

٢٤- وادەردەکەوێ ئەم ڕۆژنامەیە ساڵێك ژیاوە، ل٥٨.

وادەردەکەوێ ئەم ڕۆژنامەیە ساڵێك ژیابێ.

٢٥- گۆڤاری هیوا بەجارێك و پوختی بڵاودەبووەوە، ل٥٩.

گۆڤاری هیوا بە ڕێکوپێك و پوختەیی بڵاودەبووەوە.

٢٦- باوکی هەوڵی زۆرداوە تا ئیمتیازی (شەفەق) جاریَ تر وەرگرێتەوە، ل٥٩.

باوکی زۆر هەوڵی داوە تا جارێکیتر ئیمتیازی (شەفەق) وەربگرێتەوە.

٢٧- پاش ئەوەی قاسم لە ڕێبازی ڕاستەقینەی شۆڕشی تەمووز، ل٦٢.

پاش ئەوەی قاسم لە ڕێبازی ڕاستەقینەی شۆڕی تەمووز لایدا.

٢٨- بڕیاری داخستنی ڕۆژنامەی (خەبات)دا، ل٦٣.

بڕیاری داخستنی ڕۆژنامەی (خەبات)ی دا.

٢٩- مێژوویییەکی پڕ لە شانازی بۆ خۆی تۆمارکرد لە مێژووی گەلی کورد و مێژووی ڕۆژنامەگەری کوردی، ل٦٣.

مێژوویییەکی پڕ لە شانازی لە مێژووی گەلی کورد و مێژووی ڕۆژنامەگەریی کوردیی بۆخۆی تۆمارکرد.

٣٠- بەدەگمەن ڕۆژنامەی وا هەبوو بێ، ل٦٤.

ئەگەر بە دەگمەن ڕۆژنامەی وا هەبووبێ.

یان: بەدەگمەن ڕۆژنامەی وا هەبووە.

٣١- وادەردەکەوێ تەنیا دوو ژمارەی لێ دەرچووە، ل٦٦.

وادەردەکەوێ تەنیا دوو ژمارەی لێ دەرچووبێ.

٣٢- مەحەمەدی مەلا کەریم سەرپەرشتی بەشی کوردیەکەی بوو، ل٦٧.

محەمەدی مەلا کەریم سەرپەرشتی بەشی کوردییەکەی دەکرد.

٣٣- بەردەوام بوو لە بڵاوبوونەوە تا مانگی تشرینی دووەمی ساڵی ١٩٦٢، بەشە کوردێکەی ١٢ ژمارەی لێدەرچوو، ل٦٧.

تا مانگی تشرینی دووەمی ساڵی ١٩٦٢ بەردەوام بوو، بەشە کوردییەکەی ١٢ ژمارەی لێدەرچوو.

٣٤- چەند نووسەر و خاوەن بەتاوانی کورد هاوبەشی گۆڤارەکەیان بە نووسین دەکرد، ل٦٩.

چەند نووسەرو خاوەن قەڵەمی بە توانای کورد بە نووسین هاوبەشییان لە گۆڤارەکەدا دەکرد.

٣٥- بەردەوام بوو لە بڵاوبوونەوە تا رۆژی ١٧/١٠/١٩٦٧، ل٧٢.

تا رۆژی ١٧/١٠/١٩٦٧ لە بڵاوبوونەوە بەردەوام بوو.

٣٦- بڵاوکراوەتەوە بە زمانی کوردی و عەرەبی، ل٧٢.

بە زمانی کوردی و عەرەبی بڵاوکراوەتەوە.

٣٧- حزبی بەعسیش بەناوی ئەوەوە کەوتە دەرکردن و (التآخي) لە کۆتایی مانگی ئازاری ساڵی ١٩٧٤، ل٨٠.

حیزبی بەعسیش بەناوی ئەوەوە لە کۆتایی مانگی ئاداری ساڵی ١٩٧٤ کەوتە دەرکردنەوەی رۆژنامەی (التآخي).

٣٨- گۆڤارێکی بەخزمەت بوو سەرەڕای توانای سنووردار بوو، ل٨٨.

لەگەڵ ئەوەش کە توانای سنووردار بوو، بەڵام بە خزمەت بوو.

٣٩- لەو بارودۆخەپڕ لە ئاڵۆزەدا.

لەو بارودۆخە ئاڵۆزەدا.

٤٠- سەرەڕای ئەوەی گۆڤارەکە توانای سنووری هەبوو، ل٩٦.

سەرەڕای ئەوەی گۆڤارەکە توانایەکی سنوورداری هەبوو.

٤١- بەڵکو بەردەوام بوو لە بڵاوکردنەوە، ل٩٦.

بەڵکو لە بڵاوکردنەوە بەردەوام بوو.

٤٢- لە لاپەڕە (٩٨)دا دەڵێ: (بەو هیوایەی لە ئاییندەیەکی زوودا) ئیتر خاڵ داندراوە و کۆتایی بە رستەکە هاتووە بێ ئەوەی خوێنەر بزانێ لە ئاییندەیەکی زوودا چ دەبێت و چ روودەدات؟!

٤٣- نیازمان وایە کتێبێکی تایبەتی بەو بزووتنەوەیەدا دابنێین لە دوا رۆژێکی نزیکدا، ل١٠٢.

نیازمان وایە لە دوا رژێکی نزیکدا کتێبێکی تایبەتی لە بارەی رۆژنامەگەریی کوردی لە ئەوروپا دابنێین.

هەڵە زمانەوانی و چاپەمەنییەکان

سێیەمین خاڵ کە دەمەوێ دەستنیشانی بکەم ئەوەیە کە کتێبی (کاروانی رۆژنامەگەریی کوردی) ژمارەیێکی زۆر لە هەڵەی زمانەوانی و چاپەمەنی تێدایە کە هەر کەسێکی کوردیزان بیخوێنێتەوە بە ئاسانی بۆی بەدیار دەکەوێ.

وا لێرەدا ئەو هەڵە زەقانە دەخەمە بەرچاو لەگەڵ دیارکردنی وشەی راست و شیاو بەرانبەر هەر هەڵەیەك:

هەڵە	وشەی بەرنبەری	لاپەڕە
رۆژانامەش	رۆژنامەش	٦
دامەزراندنیوە	دامەزراندنیەوە	٧
ئەم چاپخانە	ئەم چاپخانەیە	٧
راوەدوتان	راوەدوونان	١٨
رێکخرازو پیشەسازییەکان	رێکخراوە پیشەییەکان	٢٠
ئەو نوشتیەی	ئەو نوشوستییەی	٢٢
جەنگی کەنداوی دووەم	جەنگی دووەمی کەنداو	٢٣
بۆە ئەبینین	بۆیە ئەبینین	٢٨
رەوشەی بەدرخان	رەوشەن بەدرخان	٢٩
گۆڤاری (رۆژی کورد) راگرت	گۆڤاری (رۆژی کورد)ی راگرت	٢٩
حاجی قادریی کۆیی	حاجی قادری کۆیی	٣١
گۆڤارە ئەلف و بێ یەکی نوێی	ئەو گۆڤارە ئەلف و بێیەکی نوێی	٣١
وەك دارِشتنی رستەکاندا	وەك لە دارِشتنی رستەکاندا	٣١

هەڵە	وشەی بەرنبەری	لاپەڕە
ئەم رۆژنامە	ئەم رۆژنامەیە	٣٢
رۆژنامـــە، (تـــێ گەیـــشتنی راستی)	رۆژنامەی (تێگەیشتنی راستی)	٣٢
دوا ژمارە	دوا ژمارەی	٣٢
بوەوو	بووەو	٣٣
لە: لە ئەحمەد وەهبی،	لە: ئەحمەد وەهبی	٣٤
لە لاپەڕە ٢٣٣ کتێبەکەی	لە لاپەڕە ٢٣٣ی کتێبەکەی	٣٤
بوە	بووە	٣٤
والێخۆشبوو	خوا لێخۆشبوو	٣٥
بەم شێوە	بەم شێوەیە	٣٥
بوینە	بووینە	٣٦
نوسیوە	نووسیوە	٣٦
پوختەمەیان	پوختەکەیان	٣٦
ئەمە هەموو	ئەم هەموو	٣٦
ضیاعێکی گەورە	ضیاعێکی گەورە	٣٨
ئم رۆژنامەیە	ئەم رۆژنامەیە	٣٨
زمانی حاڵ	زمانی حاڵی	٣٩
وادیار	وادیارە	٤٠
دەســتیان بەســەر ســلێمانی گرت	دەستیان بەسەر سلێمانیدا گرت	٤٠
نایەجێ	نابەجێ	٤١
لەم کۆبوونەوەدا	لەم کۆبوونەوەیەدا	٤١
وتیەتی	وتوویەتی	٤٢

هەڵە	وشەی بەرنبەری	لاپەڕە
گۆڤاری کرمانجی	گۆڤاری زاری کرمانجی	٤٣
خاوەن سەرنووسەری	خاوەن و سەرنووسەری	٤٣
گیوموکریانە	گیوی موکریانییە	٤٣
جار لەبە ئەوەی	جا لەبەر ئەوەی	٤٣
لەو ماوەدا	لەو ماوەیەدا	٤٣
ڕژنامەکە لە دوایدا	رۆژنامەکە لە دواییدا	٤٤
ئەم رۆژنامەش	ئەم رۆژنامەیەش	٤٤
رەنگ هەیە	رەنگە	٤٥
ژمـــــارەی یەکـــــەمی ١٩٣٢/٥/١٥	ژمـــارەی یەکـــەمی لـــە ١٩٣٢/٥/١٥	٤٥
حوزی	حوزنی	٤٦
لەو ماوەدا	لەو ماوەیەدا	٤٧
ووتاری	وتاری	٤٧
بۆ ئەو مدننە	بۆ ئەو موددەتە	٤٧
لەبەر	لەبەر ئەوە	٤٧
گۆڤاری هاواری	گۆڤاری هاوار	٤٨
بە نووسینەوە	بە نووسین	٤٨
مێژووییەکی	مێژوویەکی	٤٩
رابگەینێ	رابگەیەنێ	٥١
کەڵەمەی دیلی و	کەڵەپچەی دیلی و	٥١
لەگەت ئەوەشدا	لەگەڵ ئەوەشدا	٥٢
پارتی دیموکراتی کوردستان	حزبی دیموکراتی کوردستان	٥٣
ئەم رۆژامەیە	ئەم رۆژنامەیە	٥٤

هەڵە	وشەی بەرنبەری	لاپەڕە
ڕۆژنامەی هتاو	ڕۆژنامەی هەتاو	٥٦
بۆ ئێران	بۆ ئێران و	٥٧
بە گەلی کورد	بە گەلی کورد کردووە	٥٩
ناوی گۆڕدراوەتە	ناوی گۆڕاوە بە	٦١
مادەی (٣) دەستووری کاتی	ماددەی (٣)ی دەستووری کاتی	٦٢
ئەو رادەی	ئەو رادەیەی	٦٦
بڵاوئەکردەوە	بڵاوی ئەکردەوە	٦٧
بێ سڵ دەکردنەوە	بێ سڵ کردنەوە	٦٨
ئەم ڕۆژنامە بوو	ئەم ڕۆژنامەیە بوو	٦٨
کەریم زەنەی	کەریم زەند	٦٩
پڕ پێزو	بە پێزو	٦٩
بەشە کوردێکەی	بەشە کوردییەکەی	٧٠
بەشە کوردێکەی	بەشە کوردییەکەی	٧١
لە دوایدا	لە دواییدا	٧١
ئاشتیان ە	ئاشتییانە	٧٤
چەندە جارێك	چەند جارێك	٧٤
داخوازێکانی	داخوازییەکانی	٧٥
لەسەرەتای بڵاوبوینەوە	لەسەرەتای بڵاوبوونییەوە	٧٦
ڕێکەوتنامە	ڕێککەوتننامەکە	٧٦
ڕێکەوتنامەکە	ڕێککەوتننامەکە	٧٧
هەڵماڵێن	هەڵماڵێنی	٨٠
لە یاد نەچوونی	لە یاد نەچووی	٨١
تەنیا ژمارەی	تەنیا یەك ژمارەی	٨٢

هەڵە	وشەی بەرنبەری	لاپەڕە
بڵاونەکرایەوە	بڵاو ئەکرایەوە	٨٢
بەرەبەرکانی	بەربەرەکانی	٨٧
شباطی	شوباتی	٨٧
ژمارە یەکەمی	ژمارەی یەکەمی	٨٨
بەرەو ڕووناکیگۆڤارێکی	بەرەو ڕووناکی گۆڤارێکی	٨٨
ڕێکخراوی کوردستانیەکان	ڕێکخراوە کوردستانییەکان	٩٤
لە ڕۆنیۆ	بە ڕۆنیۆ	٩٥
ڕاگیر	ڕاگیرا	٩٦
ئەم سەدەوە	ئەم سەدەیەوە	٩٧
چاپەمەنی کورد	چاپەمەنیی کوردی	٩٧
لە تورکی	لە تورکیا	٩٧
حالێ	حاڵی	٩٨

سەرچاوەکان

* لە ژمارە (١٣١)ی گۆڤاری (کاروان)دا بڵاوکراوەتەوە، پاشانیش کاك (وریا جاف)ی خاوەنی کتێبی (کاروانی ڕۆژنامەگەریی کوردی) لە ژمارە (١٣٣)ی هەمان گۆڤاردا بەلاپەڕە و نیویێك وەڵامی ئەم ڕەخنەیەی داوەتەوە.

(١) وریا جاف، کاروانی ڕۆژنامەگەریی کوردی، ١٩٩٨، ل٩٨-١٠٠.

(٢) حەمە ساڵح فەرهادی، ڕۆژنامەنووسیی نهێنی، گۆڤاری کاروان-خولی دوای ڕاپەڕین، ژ٢، ل٧٥-٧٧.

(٣) عەبدوڵڵا زەنگەنە، ڕۆژنامەنووسیی کوردی لە کوردستانی دوای ڕاپەڕین، ١٩٩٨، ل٣٤١-٣٦٠.

(٤) وریا جاف، هەمان سەرچاوە، ل٣.

(٥) هەمان سەرچاوە و لاپەڕە.

(٦) هەمان سەرچاوە، ل٦-٧.

(٧) حەمە ساڵح فەرهادی، گۆڤاری ڕووناکی-گۆڤاری زانست و ئەدەب و کۆمەڵایەتی، کاروان ژمارە١١٠، نیسانی ١٩٩٧.

(٨) وریا جاف، هەمان سەرچاوە، ل٨.

(٩) شایانی باسە پاشان بابەتی بیبلۆگرافیایەکە لە گۆڤاری (کاروان) ژمارەی (١٤٠)دا بڵاوکرایەوە.

(١٠) حەمە ساڵح فەرهادی، گۆڤاری ڕووناکی، کاروان ژمارە ١١٠.

(١١) حەمە ساڵح فەرهادی، ڕۆژنامەنووسی و ئەدەبی منداڵان، گۆڤاری کاروان، ژمارە ١١٦، ١٩٩٧.

(١٢) دوکتۆر کەمال مەزهەر ئەحمەد، تێگەیشتنی ڕاستی و شوێنی لە ڕۆژنامەنووسیی کوردیدا، چاپی بەغدا، ١٩٧٨، ل٢٥٦.

(١٣) هەمان سەرچاوە، ل٢٥٧.

(١٤) حەمە ساڵح فەرهادی، گۆڤاری برایەتی، ڕۆژنامەی برایەتی، ژمارە ١٧٩١ لە ١٩٩٣/١١/١٨، ل٦.

(١٥) حەمە ساڵح فەرهادی، ڕۆژنامەنووسیی قوتابیان، چاپخانەی ڕۆشنبیری-هەولێر، ١٩٩٢.

(١٦) هەشت بڵاوکراوەی قوتابیان، ڕۆژنامەی پێشکەوتن، ژمارە ٣٩، ساڵی ١٩٩٣، ل٢.

(١٧) عەبدوڵڵا زەنگەنە، ڕۆژنامەنووسیی کوردی لە کوردستانی دوای ڕاپەڕین، چاپی هەولێر ١٩٩٨، ل٣٤١-٣٦٠.

با لە وەڵامی دروست زویر نەبین*

هەر لێرەوە لە سەرەتادا دەستخۆشانە لە کاك حەمەساڵح فەرهادی دەکەم، وەك رەخنەگرێك چاوی بە کتێبەکەمدا خشاندووە کە ساڵی ١٩٩٨ بەناوی (کاروانی رۆژنامەگەری کوردی) لە دەزگای رۆشنبیری و راگەیاندنی گوڵان بە چاپ گەیشتووە.

بەرێز مامۆستا فەرهادی (لەژێر رەخنەی رۆژنامەنووسی)دا بابەتێکی بە ناونیشانی (با لە قسەی هەق نەرەنجێین) لە ژمارەی ١٣١ی گۆڤاری کاروان بڵاوکردۆتەوە.

بەش بە حاڵی خۆم رەنگە کەڵکم لە نووسینەکەی وەرگرتبێت، بەڵام لە وەڵامەکەیدا زۆر هەڵەی زەقم بەدی کرد! بۆیە دەڵێم: (هۆ کاکە گەر ماڵی خۆت لە شووشە بوو، ئەوها بەرد بۆ ماڵی کەس مەهاوێژە). بەراستی زۆری و بۆری هەڵەکان وای لێکردم، ماڵەکەی بەرێزتان بە شووشە بشوبهێنم.

ناشکوری نەبێت، نەخۆشی هەڵەی چاپەمەنی تەنها ئێمەی کوردی نەگرتۆتەوە، بەڵکو رۆژنامە ناودارەکانی جیهانیش لەم جۆرە هەڵانە بەدەرنین، نموونەش زۆرن لەوانە: حەیاتی لەندەنی، واشنتۆن پۆست و نیویۆرك تایمزو...هتد، کە بۆخۆم چەندینجار هەڵەی زەقم تیایاندا بەدیکردووە، کە هەرگیز ئەم جۆرە هەڵانە ناچنە خانەی رەخنەوە.

بەینی خۆمان بێت ئەمە پاساوێکیشە بۆ بابەتەکەی مامۆستا حەمەساڵح، ئەگینا هەڵەی چاپ ئەو هەرایەی پێناوێت کە بەرێزیان دروستیکردووە، لە هەندێ جێگادا برای نووسەر ویستوویەتی هەڵەی چاپی کتێبەکەم راستبکاتەوە. ئەوەتانێ هەر بۆخۆی کەوتۆتە هەڵەی زۆر زەق و سەیر وەك ئەم وشەو رستانەی خوارەوە، کە لە خشتەکەدا هاتوون:

هەڵەی بەندە	راستکردنەوەی کاکی نووسەر
نوسیوە	نووووسیوە
دەستیان بەسەر سلێمانی گرت	دەستیان بەسە سلێمانید
پارتی دیموکراتی کوردستان مادەی (٣) دەستووری کاتی ئەم سەدەوە	حیزبی دیموکراتی کوردستان دەستووری کانی ئەم سەدەوە مادەی (٣)ی

هەرچەندە من بە وردی گوڵبژێرم نەکردووە، دەبوایە برای نووسەر بەم جۆرە لایەنی زۆری نووسراوەکەی بۆ ئەم مەبەستە تەرخان نەکردبا، رەنگە ئەم لایەنە وا بەئاسانی بنبڕ نەکرێت، چونکە چیتر هەڵەی چاپ ناخەمەڕوو، با خوێنەرانی ئازیز بۆ خۆیان وردبینانە بە بابەتەکەیدا بچنەوە ئەوەدەمە هەڵەی پتریان بۆ دەردەکەوێت.

بەداخەوە هەر بەهۆی هەڵەی چاپەوە مانای تەواوی رستەیەك لای کاك حەمە ساڵح تێکچووەو هیچ واتاو مانایەك نابەخشێ کە لە دەستپێکی نووسینەکەیدا دبێژی: (ساڵی ١٩٩٨ ساڵی جموجۆڵی رۆژنامەنووسیە ببووە) ئاخۆ دەبێ کەس هەبێ لەم زمانە بگات!! خوێنەر با سەرپشك بێت. جگە لەوەش لە شوێنێکی دیکەدا دەڵێ: (ئەو کتێبە یەکەمین بەرهەمی نووسەر نییە دەربارەی رۆژنامەنووسیەوە) دەبوایە بنووسێت: (ئەم کتێبە یەکەمین بەرهەمی نووسەر نییە دەربارەی رۆژنامەنووسی).

لە هەمووی سەیرتر نووسەر لە جێگەی دەزگای رۆشنبیری و راگەیاندنی گوڵانەوە قسە دەکاو دەڵێ: (کتێبەکە لەو رادەیە نییە کە دەزگاکە بەرگریی لێبکات و بە کتێبێکی باشی دابنێت).

پێموایە کتێبەکە نەك باش بەڵکو لەبار نەبوایە دەزگایەکی وەکو گوڵان بە چاپی نەدەگەیاند، با ئەو حوکمە بۆ دەزگاکە جێبهێڵین و پێشوەخت، دەزگاکە لەو ئاستە نزمەدا نییە کە هەرواو هاکەزایی کتێبێك چاپبکا... ئەوتە کاك حەمە ساڵح بۆخۆی وەڵامی هەڵەی خۆی داوەتەوە و دەڵێ: (دیارە دەزگای گوڵانیش یەکێکە لە دەزگا

رۆشنبیری و راگەیاندنە هەرە بەتواناکانی کوردستان و ژمارەیەکی شیاوی نووسەر و وەرگێڕ و هەڵەچنی هەیە، کەچی...هتد).

نایەژم من مەلەوانێکی زانام لە دەریای رێزمانداو فرە ئاشنایەتیم لە زمانی کوردیدا هەیە، موعاناتی ئێمە لە دەرەوە، تەنها ئولفەت گرانی خوێندن هەستی پێدەکەن. گەر بەرێزیان وەکو بەندە (٢٥) ساڵ زیاتر پەناهەندەی وڵاتێکی وەك ئەمەریکای دوورە دەست دەبوو، ئەودەمە دەمزانی بە چ زمانێکی شڕو شڵۆق دەدوا، پێویست ناکات بەو جۆرە خۆی لە ریزی نووسەران و رەخنەگران لە قەڵەم بدات، چونکە خوێندنەوە و نووسین لە دوورە وڵات هێندە سانا نییە، هەروەکو برای رەخنەگر وای بۆچووە، پێموایە ئەمە کورتترین وەڵامە بۆ کاك فەرهادی. هەرچەندە نەدەبوا بۆخۆم ئەم لایەنەم ئاشکرا بکردبا بەڵکو نووسەر هەستی پێبکردایە چاکتربوو.

ئێمەی پەناهەندانی دەرەوە بەهۆی کێشەی نەتەوەییەکەوە دەربەدەری وڵاتان بووین و بۆ هەموو ئەو تراژیدیا و بێکەسی دوور لە زێد و ئازیزان ئۆقرەمان گرت و سنگ فراوان بووین، چۆن لە قسەی هەق دەرەنجێین، بەڵام پێموابێ برای نووسەر لەوە نارەحەت بووبێ، کە من لە کتێبەکەمدا وەك سەرچاوە ئاماژەم بە نووسین و کتێبەکانی ئەو نەکردووە، بەڵام وانییە گەر بهاتبایە نووسەر کتێبەکەی بە چاکی چاوپێدابخشاندبایە ئەوا بۆی دەردەکەوت کە من باسی بەرێزیانم کردووە ناوی کتێبەکانیم لە بیبلۆگرافییەکەدا هانیوە.

بەر لە چاپدانی کتێبەکەش چەند جارێك بەرێزیان بۆخۆی هەواڵی پرسیم و منیش پێم راگەیاند کە ئێستا سەرقاڵی لەچاپدانی ئەو کتێبەم کە باسی لێوە دەکات، هەربۆیەش دەڵێم دەبوایە وەك هاندانێك ئامادەی خۆی دەربڕێ و هاوکاریم بکات، چونکە ئەوەی بەدەستم کەوتووە، تەنها لە رێگای دۆستایەتی و گەڕان بەدوویدا هەر ئەوەندەم چنگ کەوتووە.

باوەڕ بکەن شتێکی سەیرم لە رۆژنامەگەری کوردی و لە رەخنەکەی نووسەر لا گەڵاڵە بوو، من نازانم بە چ پێوەرێك رۆژنامەی (الجبهة الكوردستانية و خبات و الأتحاد

و الشرارة) و گۆڤاری (گولان العربي و زاگروس) ناچنە خانەی رۆژنامەگەری کوردییەوە، رۆژنامەیەك زمانحاڵی حزبێکی کوردی بێت بە زمانی عەرەبی دەربچێت، باشە بۆچی لەسەر حیسابی رەوتی رۆژنامەگەری بیانی لە قەڵەم بدرێت، کە هەندێجار تەواو دژ بە بیروبۆچوونی ئەو زمانەیە کە زمانەکەی تێدا بڵاودەبێتەوە، پێویستەئێمە ئەم رۆژنامانە بە موڵکی خۆمان بزانین دەنا بەرامبەرەکان هەرگیز لە خانەی رۆژنامەگەری خۆی ناخنێ.

پێویستە ئاماژەش بەوە بدەم کە زۆر جێگای خۆشحاڵییە هێندە رۆژنامە و گۆڤار و بڵاوکراوەی کوردی زۆرن، زەحمەتە کەسێك بتوانێ بە تەواوی لە بیلۆگرافیایەکدا کۆیان بکاتەوە، چونکە کەم کەس دەتوانێ ئەو ئەرکە بەبێ لەیادکردنی بڵاوکراوەیەك تەواو بکات. لە کۆتایشدا، داوای لێبوردن لە برای رەخنەگر دەکەم گەر زێدەڕۆییم کردبێ نابێ دڵی برەنجێت و لێم زویر بێت، چونکە قسەکانم راستە و خۆشیان گەواهی بۆ دەدەن.

سەرچاوە

* وەڵامی رەخنەی پێشووە کە کاك وریا جاف وەڵامی داوەتەوە و لە ژمارە (١٣٣)ی گۆڤاری (کاروان)دا بڵاوکراوەتەوە.

هەفتەنامەی (گدیلە) و چەند سەرنجێکی رەخنەیی*

لەدوا مانگەکانی سەدەی یەکەمی تەمەنی پڕ شکۆی رۆژنامەنووسیی کوردی و لەرۆژی دووشەممەی ١٩٩٨/٣/٩ ژمارەی یەکەمی هەفتەنامەی (گدیلە) بە چوار لاپەڕەی رەنگاوڕەنگ دەرچوو.

منداڵە بێنازەکانی کوردستان مافی ئەوەیان بەسەر دەزگا رۆشنبیرییەکانەوە هەیە کە چەندین گۆڤارو هەفتەنامە و بڵاوکراوە و نامیلکەی تایبەتییان بۆ دەربکەن. هەفتەنامەی (گدیلە) دووەمین بڵاوکراوەی تایبەت بە منداڵانە کە لەلایەن وەزارەتی رۆشنبیرییەوە دەردەچێ، پێنج ساڵ پێش ئێستاو لە هەمان مانگدا گۆڤاری (هەنگ) لەلایەن هەمان وەزارەتەوە دەرچوو، تا ئێستاش بەردەوامە.

کە دەزگایەکی رۆشنبیری دوو بڵاوکراوەی تایبەت بە یەك مەبەست دەربکات، دەبێ بەلای کەمیی بڵاوکراوەی دووەم لە هەموو روویەکەوە بگاتە هی یەکەم ئەگەر باشتریش نەبێت، بەڵام بەداخەوە ژمارەی یەکەمی هەفتەنامەی (گدیلە) وادەرنەچوو و ئەگەر لەسە هەمان شێوە بەردەوام بێت و زوو فریای نەکەون پێشبینی دوارۆژێکی گەشەداری لێناکرێ، بۆیە بە پێویستم زانی، وەکو یەکێك کە ماوەیەکە گرنگی بە ئەدەبی منداڵان دەدەم و چەند ساڵێکیشە کاری تێدا دەکەم، ئەو کەموکورتییانەی کە لەم ژمارەیەم بەدیکردن بخەمە بەرچاوی بەرپرسیار و کارمەندانی هەفتەنامەکە و سەرجەم خوێنەرو خەمخۆرانی وشەی کوردی، بۆ ئەوەی بە هەموو لایەك رێگەچارەیەکی بۆ دابنێین و (گدیلە)ش بتوانێت بەباشترین شێوە خزمەتی منداڵی کورد بکا. دەبووایە کارمەندانی رۆژنامەی (هەرێمی کوردستان پێش دەرچوونی مارە یەکی (دیلە) بە ماوەیەکی شیاو سیمینارێکیان لەبارەی چۆنیەتی دەرچوونی هەفتەنامەکە بکردایە و

رای نووسەر و رۆژنامەنووس و پسپۆڕانی بورای نووسینی منداڵانیان وەربگرتایە، هەروەکو رۆژنامەی (هەرێمی کوردستان) ساڵێك و چەند مانگێك لەمەوپێش هەمان سیمیناری سازکرد بە بۆنەی دەرچوونەوەی و سیمینارەکەش سەرکەوتوو بوو.

ئەو خاڵانەی کە دەمەوێ لەم بابەتە رەخنەییەدا بیانخەمە بەرچاو ئەمانەن:

١- بەرای من (گدیلە) ناوێکی خۆش و مۆسیقاییە بۆ منداڵ و لەگەڵ جیهانی ئەواندا دەگونجێ، بەڵام گدیلە بۆ (کار) بەکاردێت نەك بۆ (بەرخ)، کەچی لەلای چەپی (گدیلە) وێنەی بەرخێك کراوە... هەرچەندە ئەو راستییە هەموو زمانزانێکی کورد دەیزانێ، بەڵام بۆ زیاتر سەلماندن بابگەڕێینەوە بۆ هەندێك لەو سەرچاوانەی باسی وشەی (گدیلە)یان کردووە:

أ- لە فەرهەنگی (ئەستێرە گەشە)دا هاتووە: گدی گدی: کلمة لأستدعاء الجدي و الماعز[1].

ب- لە (فەرهەنگی کشتوکاڵ)یشدا هاتووە: گدی گدی: بۆ بانگکردنی بزن و کارە[2].

ج- کاکەی فەللاحی شاعیریش دەڵێ:

گدی گدی کارەکەم
کارژۆڵە نازدارەکەم[3]

٢- بابەتی (دیاری) کە لەلایەن کاك (هوشیار نووری لەك)ەوە نووسراوە و لە لاپەڕە (٢)ی هەفتەنامەکەدا بڵاوکراوەتەوە، هەمان مانای بابەتێکی دیکەی نووسەر خۆیەتی کە بە ناونیشانی (منداڵ و داواکاری) لە ژمارە (٩ و ١٠)ی گۆڤاری (هەنگ)دا بڵاوکراوەتەوە. لە نووسینەکەی گۆڤاری (هەنگ) هیمداد داوای گۆڤاری هەنگ لە باوکی دەکات و لە هەفتەنامەی (گدیلە)شدا هەڵاڵە داوای رۆژنامەی (هەرێمی کوردستان) لە باوکی دەکات چونکە هەفتەنامەی گدیلەی لەگەڵدایە.

٣- له بهشی (یهکترناسین)دا (ئهحمهد زانا موحسین) و (کاردۆ ئهحمهد)، که ههردووکیان تهمهنیان دوو ساڵانه، نازانم چۆن لهو تهمهنهدا ئارهزووی خۆیان راگهیاندووه که یهکهمیان ئارهزوویان له تۆپ تۆپێن و مۆزخواردنه و دووهمیشیان ئارهزووی له گۆرانی و ههڵپهرکێی کوردی و خواردنی پرتهقاڵه!!

دنیایهکی سهیره و منداڵی ئهو زهمانه زیرهکن! دهنا چۆن دهیانتوانی له تهمهنی دوو ساڵیدا هاوار بکهن که حهزیان له مۆز و پرتهقاڵه؟! لهوانهیه ئهگهر وهرزهکه زستان نهبوایه و ههفتهنامهکه له هاوین دهرچووبایه، ئهو کاته ئارهزوویان له ترێ و شووتی بوایه، چونکه له هاویندا مۆز و پرتهقاڵ کهم دهستدهکهون.

٤- بابهتی (با دڵ پڕ له گوڵ بێت و کوردستانیش پڕ له دار و درهخت) که له لاپهڕه چواردا بڵاوکراوهتهوه و دوو ستوونی بهخۆیهوه گرتووه، بهڵام به پێچهوانهی دابونهریتی نووسین و رۆژنامهنووسی، ستوونی یهکهم لای چهپ و هی دووهمی لای راستی بابهتهکه نووسراوه، واته بابهتهکه به پێچهوانهی نووسینی ئاسایی لهلای چهپ دهست پێدهکات. تۆ بڵێی نووسهرهکهی چهپڕهو بێت؟!.

سهرهڕای ئهم چوار خاڵهش ههفتهنامهکه له رووی زمانهوانی و داڕشتنهوه ئهوهنده ههڵهی زۆره نابێ لێی بێ دهنگ بین، چونکه ئهگهر کار وابڕوات، لهجیاتی ئهوهی ههفتهنامهکه زمانی منداڵ پاراو بکات، زمانهکهی لێ دهشێوێنێ!

١- له ههفتهنامهی (گدیله)دا خاڵبهندی رهچاو نهکراوه.

٢- زۆرجار جیاوازیی له نێوان (ر)ی ئاسایی و (ڕ)ی قهڵهو نهکردووه و (ڕ)یه قهڵهوهکانی به ئاسایی نووسیوه، وهکو: گهرایهوه...ل١، بروێنین... ل٣، دهروێنین... ل٣، نهرهنجا...ل٣، چاوهرانی...ل٣، سالرۆژی...ل٤، برازێنینهوه...ل٤.

٣- زۆرجار (ڵ)ی قهڵهو به (ل)ی ئاسایی نووسراوه، وهکو: ههلدهگرێت...ل٢، بهلکو...ل٢، مالهوه...ل٢، سهرههلدانی...ل٢، بهلام...ل٢، مندالان...ل٣، ههلبژاردن...ل٣، گول و گولزار...ل٣، کیژۆلهی...ل٣، ههلهبجه...ل٣، ههلمهته...ل٤.

٤- (ێ)ی کراوه به (ی)ی ئاسایی نووسراوه، وهکو: لهویدا...ل٣.

٥- ههندێجار لهجیاتی (و)ی پێوهندی (وه)ی عهرهبی بهکارهێنراوه، وهکو: بووکه شووشهکهی دایه دهست هاژهخان وه رۆژنامهی (ههرێمی کوردستان)یشی دایه دهست ههلالهخان.

٦- ههندێکجار ناوهکان به رێنووسی کوردی نووسراون و زۆرجاریش به عهرهبی، ئهوانهی که به رێنووسی عهرهبی نووسراون: محمد خدر مولود...ل١، صلاح...ل١، محمود عزیز...ل٤، شفیق قزاز...ل٤، خضر...ل٤.

٧- زۆر رسته و دهستهواژهی وا له بابهتهکاندا هاتووه نارێك و لاوازن، وهکو:

أ- بۆ ئهوهی ئێمهش وهك وڵاتانی تری جیهان خاوهن پهرلهمان و حکوومهتین و یاسا بهرقراره بهم کوردستانه گوڵ و رهنگین شانازی به رابهری خۆمان بکهین...ل١.

دهبووایه بنووسرێ: بۆ ئهوهی ئێمهش وهك وڵاتانی دیکهی جیهان خاوهن پهلهمان و حکوومهت بین و یاسا بهرقهرار بێت و لهم کوردستانه گوڵ رهنگینهدا شانازی به رابهری خۆمان بکهین.

ب- دهم و چاوهکانی دهشوات...ل٢.

کورد دهڵێ: دهم و چاوی دهشوات.

پ- چونکه ئهم بابهت و نووسینی به سوودی تێدایه...ل٢.

دهبێ بڵێین: چونکه بابهت و نووسینی به سوودی تێدایه.

ج- لاپهڕهکانی رۆژنامهی (ههرێمی کوردستان) ههڵدایهوهو...ل٢.

راستییهکهی: لاپهڕهکانی رۆژنامهی (ههرێمی کوردستان)ی ههڵدایهوهو.

چ- له ساڵی ١٨٩٩ به تهواوی ههردوو گوێچکهکانی کهڕبوون وه له ١٨٢٦/٣/٢٦ کۆچی دوایی کردووه...ل٢.

نازانم چۆن بتههۆڤنی بلیمهت دوای مردنی به (٧٣) ساڵ ههردوو گوێچکهکانی کهڕبوون؟!

د- دوو کیژۆڵهی جوان ههر دیکهتر بهرز دهکاتهوه...ل٣.

دهبێ بنووسرێ: دوو کیژۆڵهی جوان ههریهکه ئهویتر بهرزدهکاتهوه.

هـ- ئاريان شفيق قزاز تەمـەنى بـۆ ٧ سـالآن دەچـێ لـە پـۆلى دووەمـى سـەرەتايى دەخوێنێ لە يەكێك لە قوتابخانەكانى لەندەن لە هەندەران...ل٤.

باشتر وابوو بنووسرێ: ئاريان شەفيق قەزاز تەمەنى بۆ ٧ سالآن دەچێ، ئێستا لە پۆلى دووەمى سەرەتاييە لە يەكێك لە قوتابخانەكانى لەندەن.

و- ئاريـانى چـاوگەش كوردسـتانى خۆشـدەوێت دوارۆژى ئەوەيـە ئەنـدامێكى بـە سوودى ئەم كوردستانە خۆشەويستە...ل٤.

دەبێ بنووسرێ: ئاريانى چاوگەش كوردستانى خۆشدەوێت و بـە هيـواى ئەوەيـە لـە دوارۆژدا ببێتە ئەندامێكى بە سوودى ئەم كوردستانە خۆشەويستە.

ز- ئەم وێنەى بۆ كێشاون بە ديارى بۆ ئێوەى ئازيز...ل٤.

راستتر وايە بنووسرێ: ئەم وێنەيەى بەتايبەتى بۆ ئێوەى ئازيز كێشاوە.

ئەمەو هەروەكو لەمەوپێش گوتمان هەفتەنامەكە هەڵەى چاپ و زمانەوانيى هێندە زۆرە كە لە رادەى ئاسايى دەرچووە، بۆيە بـە پێويـستى دەزانم بـەم خـشتەيە هەڵـەكان دەستنيشان بكەم و راستيان بكەمەوە.

هەڵە	راست	ناوى بابەت	لاپەڕە
ئازار	ئادار	پەيڤێك	١
ديارىەكى	ديارييەكى	پەيڤێك	١
بەشدارى ئێوە	بەشداريى ئێوە	پەيڤێك	١
هاريكارى ئێوە	هاريكاريى ئێوە	پەيڤێك	١
لەم وێنەدا	لەم وێنەيەدا	منداڵانى كوردستان	١
قوتابيانى	قوتابييانى	منداڵانى كوردستان	١
بە سرودى	بە سروودى	منداڵانى كوردستان	١
بارزانى نەمر	بارزانيى نەمر	منداڵانى كوردستان	١
حكومەتين	حكومەت بين	منداڵانى كوردستان	١
ئەم جاريان	ئەم جارەيان	بۆ جگەرگۆشەكان	١
دۆزيەوە	دۆزييەوە	بۆ جگەرگۆشەكان	١
بۆ قوتابيكە	بۆ قوتابييەكە	بۆ جگەرگۆشەكان	١
خۆشەويستى مامۆستاكەت	خۆشەويستيى مامۆستاكەت	رۆژتان باش	٢
پەپولە	پەپوولە	رۆژتان باش	٢
هەموو بەيانيەك	هەموو بەيانييەك	رۆژتان باش	٢
بە خەندەى پكەنين	بە خەندە و پێكەنين	رۆژتان باش	٢
بەيانيان	بەيانييان	رۆژتان باش	٢
فيلمە	فلچە	رۆژتان باش	٢
زووير مەبن	زوير مەبن	رۆژتان باش	٢
كچە شرينەكەم	كچە شيرينەكەم	ديارى	٢
هەريم ى كوردستانى	هەرێمى كوردستان	ديارى	٢
نو (٩) (سەمفۆنى)	نۆ سەمفۆنى	هەرجارەو	٢
مۆسيقى	مۆسيقاى		
سەمفۆنى ژمارە (٢٣)وە	سەمفۆنى ژمارە (٢٣)يە	هەرجارەو	٢
بەشدارى ناشتنى	بەشداريى ناشتنى	هەر جارەو	٢
ماوە بلێين	ماوە بڵێين	هەرجارەو	٢
بە سودى	بە سوودى	هەرجارەو	٢
دەۆوەش	دەئێوەش	هەرجارەو	٢

هەڵە	ڕاست	ناوی بابەت	لاپەڕە
زیدەکۆو	زیرەکترو	یاری گوڵ و	٣
رازیکان	رازی بکات	یاری گوڵ و	٣
لە کۆتایدا	لە کۆتاییدا	یاری گوڵ و	٣
بەم شێوە	بەم شێوەیە	یاری گوڵ و	٣
یاری سابونە	یاریی سابوونە	یاری سابونە	٣
لە مانگی ئازارەوە	لە مانگی ئادارەوە	با دڵ پڕ لە گوڵ بێت	٤
لە گەرایەوە	کە گەڕایەوە	منداڵە جوانەکان	٤
بەدەست ناسکەکانی	بە دەستە ناسکەکانی	منداڵە جوانەکان	٤
ئێسك سوك	ئێسك سووك	ئەم بەهرەمەندە	٤
گەشاوەخان	گەشاوخان	ئەم بەهرەمەندە	٤
قوتابیەکی	قوتابییەکی	ئەم بەهرەمەندە	٤

دواجار دەبێ ئەوەش بڵێین هەفتەنامەی (گدیلە) لەم لایەنانەوە سەرکەوتووە:

١- کاغەزەکەی باشە.

٢- وێنەکانی جوانن و رەنگەکان باش فەرزکراون.

٣- نرخەکەی گونجاوە.

لەگەڵ داوای لێبووردنم لە خوشك و برایانی کارمەندانی هەفتەنامەی (گدیلە) و هیوادارم بە سنگێکی فراوان باری سەرنج و رەخنەکان وەربگرن و لە قسەی حەق نەڕەنجێن.. مەبەستیش تەنیا خزمەتکردنی زمانی کوردی و منداڵی کوردە.

سەرچاوەکان

* لە (برایەتی ئەدەب و هونەر) ژمارە (٦٩)ی رۆژی هەینی ١٩٨٨/٣/٢٠دا بڵاوکراوەتەوە.

(١) فازڵ نیزامەددین، فەرهەنگی ئەستێرە گەشە، چاپی بەغدا، ل٥٩٩.

(٢) مەعرووف قەرەداغی، فەرهەنگی کشتوکاڵ، چاپی بەغدا، بەرگی دووەم، ل٧٤.

(٣) کاکەی فەللاح، دیوانی جگەرگۆشەکان، چاپی بەغدا، ١٩٧٨، ل٣٨.

ئەلبوومی رۆژنامەنووسانی کوردستان چۆن وادەبێت؟!

سەندیکای رۆژنامەنووسانی کوردستان و دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی بەدرخان سەرەڕای کورتیی تەمەنیان خزمەتی بەرچاویان پێشکەش بە رەوتی رۆژنامەنووسیی کوردی کردووە و زۆربەی کارەکانیان شایانی رێز و سوپاسن.

ئەو چەند سەرنجەی لێرەدا دەریاندەبڕم لە بارەی ئەو ئەلبوومەیە کە بە بۆنەی ١٠٨ ساڵەی رۆژنامەنووسیی کوردییەوە بە ناوی (ئەلبوومی رۆژنامەنووسانی کوردستان) لەلایەن ئەم دوو دەزگایەوە چاپکراوە و هەروەکو لەسەر بەرگی یەکەمیدا نووسراوە، گوایە لەلایەن بەڕێزان مومتاز حەیدەری و مەحموود زامدار و حەمید ئەبووبەکرەوە سەرپەرشتی کراوە و وەکو یەکێك لە کارەکانی سێیەمین فیستیڤاڵی بەدرخان چاپ و پێشکەشکراوە.

ئەوەی لەکاری ئاوادا پێڕەو دەکرێت، رەچاوکردنی بەرنامەیەکی دیاریکراوە و وێنەکان بەپێی ئەو بەرنامەیە ریزبەند دەکرێن، بۆ نموونە: یان بەپێی تەمەنی رۆژنامەنووسەکان، یان بەپێی پیتە کوردییە باوەکان، یان بەپێی رۆڵیان لە رۆژنامەنووسی و جۆری خزمەتیان لەم بوارەدا.. تاد. کەچی لە ئەلبوومەکەدا هیچ بەرنامەیەکی لەم جۆرە رەچاو نەکراوە، بەڵکو کارەکە هەروا بە شێوەیەکی هەڕەمەکی ئەنجامدراوە. جگە لەمە، بۆ ئەوەی کارەکە واقیعی و زانستیانەتر بووایە، پێویست بوو:

یەکەم: وێنەی سەرجەم رۆژنامەنووسە بەرچاو و راستەقینەکانی بڵاوبکردایەوە، چونکە ئەو کارە وەکو بەڵگەنامەیەك دەمێنێتەوە و دەچێتە ناو ئەرشیفی رۆژنامەنووسیی کوردییەوە.

دووەم: وێنەی هەندێك لەو بەناو رۆژنامەنووسانەی بڵاونەکردایەتەوە کە تەمەنی رۆژنامەنووسییان زۆر کورتە و کەس وەکو رۆژنامەنووس نەیناسیون، هەندێکیشیان تەنیا کارمەندانی دەزگای بەدرخانن و تازە چوونەتە ناو پیشەکەوە و هەندێکی دیکەشیان بە هیچ پێوانەیەك هەر رۆژنامەنووس نین!

هەرچەندە بەڕای من لەم دوو خاڵەی سەرەوەدا خاڵی یەکەمیان هێندەی خاڵی دووەم مەترسیدار نییە، چونکە سەبارەت بە خاڵی یەکەم راستییەك هەیە، ئەویش ئەوەیە نە سەندیکای رۆژنامەنووسان و نە دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی بەدرخان، رۆژنامەنووس دروستناکەن و ئەوان دانیپێدابنێن، یان نەنێن کەسانێك هەن رۆژنامەنووسی بەرچاون و لەم رووەوە بەرهەمیان دیارە، باهەر لەم جۆرە ئەلبوومانەشدا باسیان نەکرێ. بەڵام بۆ خاڵی دووەم گەواهیدانێکە بۆ هەندێك کەسی وا کە دەیانەوێ بە زۆر بیانکەن بە رۆژنامەنووس! بۆیە ئەمەیان زیاتر مایەی سەرنج و رەخنە لێگرتنە.

بۆ راستیش ئەوە دەڵێم کە لە ئەلبوومەکەدا ناو و وێنەی دەیان رۆژنامەنووسی پێشەنگ و کارامە و راستەقینەش بڵاوکراوەتەوە، کە مرۆڤ ئەوپەڕی رێزی بۆخۆیان و وێنە و کارەکانیان هەیە و شایانی ئەوەن هەرچی بۆیان بکرێت.

ئەگەر ئەلبوومەکە بەناوی (ئەلبوومی سەندیکای رۆژنامەنووسانی کوردستان و دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی بەدرخان) بووایە، جگە لە دەستگوشین و پیرۆزبایی گەرم هیچ وشەیەکی دیکەم نەدەبوو، بەڵام مادام بە ناونیشانی (ئەلبوومی رۆژنامەنووسانی کوردستان)ە، هەموو رۆشنبیر و نووسەر و رۆژنامەنووسێکی کوردستان و خەڵکی دیکەش مافی ئەوەیان هەیە باری سەرنجیان دەربڕن، بۆیە لێرەدا لە هەردوو برای بەڕێزم بەرپرسی دەزگای بەدرخان و نەقیبی سەندیکای رۆژنامەنووسانی کوردستان دەپرسم، چۆن بەڕەوای دەزانن یەکەمتان زیاتر لە ٢٠ وێنەی خۆتان و دووەمتان زیاتر لە ١٥ وێنە لە (ئەلبوومی رۆژنامەنووسانی کوردستان)دا بڵاوبکەنەوە و دەیان رۆژنامەنووسی دیکەش فەرامۆش بکەن، کە خۆتان بەر لە هەموو کەسێك دەیانناسن

و رۆڵیان دەزانن؟! ئێ! وەکو پەندە کوردییەکەی خۆمان گوتەنی: (بەدرێژایی خۆت دەڕوانی بە پانیی خەڵکیشدا بڕوانە).

ناخۆشترین شت ئەوەیە مرۆڤ باسی خۆی بکات، هەروەکو زۆریش ناخۆشە کە مرۆڤ شتێك بنووسێت و نووسینەکە دڵی هەندێك برادەری ئازیزی پێ بڕەنجێ، بەڵام لە هەندێکجار و هەندێك هەڵوێستدا ناچار دەبێت. ئەمجارەیان سەبارەت بەمن وایە، بۆیە لە برای گەورەم کاك مومتاز حەیدەری دەپرسم، کاکە خۆ تۆ ناوت وەکو یەکەم ئەندامی لیژنەکە لەسەر بەرگی ئەلبومەکەدا نووسراوە و ئەزموونی رۆژنامەنووسیت زۆرە و زۆربەی رۆژنامەنووسە راستەقینەکان دەناسیت و لەلایەکی دیکەشەوە خۆت بە کەسێکی پێشکەوتنخواز و عەلمانی دەزانیت و بەمەش ناسراوی کە رەخنە لە بچووکترین کاری نارێکی خەڵك دەگریت، دەڵێم رێزم بۆ ناو و وێنەی هەموو رۆژنامەنووسە راستەقینەکان هەیە و خۆم بە قوتابیی هەندێکیان و دۆستی نزیکی ئەوانی دیکە دەزانم، بەڵام ئایا نیوەی ئەوانی دیکە کە وێنەیان لە ئەلبومەکەی ئێوەدا بڵاوکراوەتەوە، نیو ئەوەندەی بەندە خزمەتی رۆژنامەنووسیی کوردییان کردووە؟ جەنابتان زۆر باش دەزانن تاکو ئێستا ٣ کتێبی چاپکراوم لەبارەی رۆژنامەنووسیی کوردییەوە بە چاپ گەیاندووە و زیاتر لە ١٠ بابەتی بڵاوکراوەم لە بارەی رۆژنامەنووسییەوە هەیە و زیاتر لە ١٣ ساڵیشە بە بەردەوامی لە بواری رۆژنامەنووسیدا کاردەکەم، ئەم فەرامۆشکردنە بۆ؟!

باشە هەر بۆ نموونە، ئایا بەڕێزان سەرۆ قادرو بەدران ئەحمەد حەبیب و ئەحمەد قەرەنی و د. هیمداد حوسێن و کاروان عەبدوڵڵا و د. مەگدید سەپان و فەرەیدوون سامان و دەیانی دیکەش لەوانەی ئێوە فەرامۆشتان کردوون، کەمیان بۆ رۆژنامەنووسیی کوردی کردووە، یان بە پێوانەی ئێوە رۆژنامەنووس نین؟!

لە کۆتاییدا دەمەوێ دیسان بڵێم کە هەموو ئەو بەڕێزانەی لەم نووسینەدا ناوم هێناون و ناچاربووم رەخنە لە هەندێك لە کارەکانیان بگرم، بەبرای گەورە و ئازیزی خۆمیان دەزانم و رێزی تایبەتیم بۆ یەکە یەکەیان هەیە، بەڵام ئەوەی گوتوومە بەڕاستی دەزانم و راستییش لە سەرووی هەموو شتێکی دیکەوەیە.

سەرچاوەکان

* لە رۆژنامەی (خەبات) ژمارە (٢١٥٧)ی رۆژی یەکشەممەی ٢٨/٥/٢٠٠٦دا بڵاوکراوەتەوە, پاشان هەریەك لە بەڕێزان مومتاز حەیدەری لە ژمارە (٢١٦١)ی رۆژی پێنجشەممەی ١/٦/٢٠٠٦ و فەرهاد عەونی لە ژمارەی (٢١٦٤)ی رۆژی یەکشەممەی ٤/٦/٢٠٠٦ و حەمید ئەبووبەکر بەدرخان لە ژمارە (٢١٦٨)ی رۆژی پێنج شەممەی ٨/٦/٢٠٠٦ بەدواداچوونیان لەسەر بابەتەکە کردووە, ئەگەر رۆژنامەکە لە کۆتایی بابەتەکەی کاك حەمید ئەبووبەکردا ئاماژەی بەوە نەکردایە کە چیتر بەدواداچوون لەسەر ئەم بابەتە بڵاوناکاتەوە، لەوانەبوو بابەتی دیکەیشی بەدوادابێت.

مامۆستا فەرهادی ڕاست دەکەی، ئەلبوومی ڕۆژنامەنووسانی کوردستان چۆن وادەبێت..؟!

مومتاز حەیدەری

بەڕێز مامۆستا حەمەساڵح فەرهادی، سەرنووسەری گۆڤاری هەنگ، هاوکات لێکۆڵەرەوەیەکی ناسراوی مەیدانی ڕۆژنامەنووسییە، لە ڕۆژنامەی خەبات ژمارە (٢١٥٧) ڕێکەوتی ٢٠٠٦/٥/٢٨ لە لاپەڕە ٩دا، بابەتێکی ڕەخنەگرانەی باشی لەژێر سەردێری: (ئەلبوومی ڕۆژنامەنووسانی کوردستان چۆن وادەبێت) بڵاوی کردبووەوە، ئەوەی ڕاستی بێ، من بەش بە حاڵی خۆم وەك خوێندەوارێکی کورد (لە دەرەوەی عەلمانییەت و ڕێبازی پێشکەوتنخوازی) بابەتەکەی مامۆستا فەرهادی بەگشتی زۆر باشە.. هەرچەند ڕەخنەکە دادگاییکردنی من بوو، بێ ئەوەی خاوەن ئاماژە بە خاوەن دەزگاکە و سەرچاوەی داراییەکەی ئەلبوومەکە بدرێ، کە زیاتر، بەڵێ زیاتر بە (میزاجی شەخسی) بوو. لەگەڵ ئەوەشدا ڕەخنەکەتان سەرچاوان، بەڵام با منیش دوو قسە بکەم:

ئەوەی ڕاستی بێ، ئەلبوومەکە زۆر کەموکوڕی تێدایە...! نەدەبووایە، ڕێگە بەخۆم بدەم ناوم لەسەر ئەلبوومەکەوە بێت...!! ئەوجاش دەڵێم مامۆستا فەرهادی پرسیارەکەتان زۆر بەجێیە، ئەلبوومی ڕۆژنامەنوسانی کوردستان چۆن وادەبێت..؟

پێشەکی دەڵێم: بەهیچ جۆرێ من لە ڕەخنەگرتن نیگەران نیم و نابم، ئەوەی ڕەخنەی بەجێ و ڕاست قبووڵی نەبێ، ئەوە مرۆڤێکی داخراو و نایەوێ شت فێرببێ.. پێموایە خودی ئەم وەڵامە، هەڵوێستی من لەمەڕ پیرۆزی ڕەخنەگرتن دەسەلمێنێ..

بەهەرحاڵ، با چیرۆکی ئەلبوومەکە زۆر بە کورتی باسبکەم، کە چۆن دروستبوو، یان چۆن وادروستبوو..؟

جاری یەکەم، بۆ فیستیڤاڵی دووەم، کە لە شاری دهۆك ئەنجامدرا، برای بەڕێز حەمید ئەبووبەکر سەرنووسەری ڕۆژنامەی بەدرخان و خاوەن دەزگاکە، پێشنیازی ئەوەی کرد، کە ئەلبوومێکی تایبەت بەبۆنەی جەژنی ڕۆژنامەنووسانی کوردستانەوە دروستبکرێت، هاوکات لیژنەیەکی چەند کەسی دروستبوو، کە من یەکێکیانی بووم.. هەڵبەت منیش پێمخۆش بوو، بەڵکو کارێکی باش دەکەین... بەڵام پێمگوت، ئەلبووم بەو درەنگ وەختە دروستنابێ، کە ماوەیەکی کەم لەبەر دەستە...! کاك حەمید فەرمووی، نەخێر فریای دەکەوین...

بەهەر جۆرێك لیژنەکە دروست لە (حەمید ئەبووبەکر، مومتاز حەیدەری، عەبدوڵڵا زەنگەنە، هاوڕێ محەمەد زادە، موسەدەق توفی) بوو.. ئەوەبوو یەکەم کۆبوونەوە، لە ماڵی من ئەنجامدرا، ئەوسا توانیمان هەر ئەم شەوە، بەپێی زانیاری هەموومان و سەرچاوەی ئەرشیفی من، کە لەبەردەستم دانان، شتێك گەڵاڵە کرا...!

بەلای منەوە بەناچاری پێی گوترا ئەلبووم، بەکورتی هەرچۆنێك بوو ئەلبوومەکە ڕۆژی ٢٠٠٥/٤/٢٢ لە دهۆك بڵاوکرایەوە، تاڕادەیەك مایەی ڕەزامەندی بوو، شایانی دووپاتکردنەوەیە، بڕوا بفەرموون، دیسان بە کاك حەمید ئەبووبەکرم گوت: تکایە ئەگەر نیازت وایە، دەزگای بەدرخان ئەلبوومێکی تەواو و ڕاستەقینە، بڵاوبکاتەوە بەلای کەمەوە، ماوەی سێ مانگ پێشتر لیژنەکە دروستبکرێ و دەست بەکاربێت، بەڵام زۆر بەداخەوە هیچ نەکرا... دیسان کاك حەمید داوای کرد بێتە ماڵەوە، لەبارەی ئەلبوومێکی تازە، لەسەر بنەمای ئەلبوومی پێشتر قسە بکەین، هەم دیسان دەڵێم، ئەوە خودی کاك حەمید شوکر ماوە، گوتم: کاك حەمید ئەلبوومێکی باش و بێ کەموکورتی بەم چەند ڕۆژە ماوە بۆ یادەکە ناکرێ و دیسان تووشی کەموکورتی دەبین، گوتی چ سەرنج و پێشنیازت هەیە باسیدەکەین، هەر هەمووی جێبەجێ دەکەم(!)(!)

هەر ئەو شەوە من و كاك حەمید لە ماڵی ئێمەدا دانیشتین قسەمان لەبارەی ئەلبوومەكە كرد، تەنانەت پێشنیازی ئەوەم كرد، ناو و وێنەی زیاتر لە ١٠ خانمی رۆژنامەنووس بخرێتە ناو ئەلبوومەكە گوتی باشە، من جێبەجێی دەكەم. لەو زیاتر ١٠ ناوە تەنیا ناوی هاوژین حەمە رەشید بڵاوكراوەتەوە؟ هەتا ئەوەشی گوت: بۆ زوو كارەكە راپەڕێنن ئەم جارە، تەنیا سەرپەرشتی دەكەین، گوتم باشە...!! بەمەرجێ چارەسەری كەموكورتییەكان بكرێ.. گوتی: لە خزمەتدام، گوتم: باشە، پاش ئەوەی سكانەر دەكرێ، ئاگادارم بكە بەخۆم لەسەر كۆمپیوتەر تەماشای دەكەم... زۆر بە كورتی دوو سێ رۆژ بۆ سازدانی فیستیڤاڵەكە مابوو، تەلەفۆنی كرد، گوتی: وەرە دەزگا سەیری ئەلبوومەكە بكەن، منیش سەعات نزیكەی هەشتی شەو بوو، گەیشتمە دەزگای بەدرخان، دیم زۆر قەرەباڵغە و كاك مەحموود زامداریش لەوێنەو وردە سەیری لاپەڕەكانی ئەلبووكەمە دەكاو هەڵەكانی راست دەكاتەوە.!! منیش تەماشای هەندێكییكانم كرد، تەنانەت هەندێ سەربجی بە پەلە لە شاباسم كرد، كاك حەمید لەگەڵم هاتە دەرەوە، گوتی حەز دەكەم كاك مەحموود زامداریش ئەندامی لیژنەكە بێت و ناوی بڵاوبكرێتەوە..!! منیش گوتم: باشە(!)(!) بەڕاستی من لە ناخ خۆم پەشیمان بووم.. بەڵام نەشمدەزانی كەموكورتییەكانم چارەسەر نەكراون، خەمت نەبێ لە خزمەتداین.. بەكورتی، دووبارە دەڵێم ئەلبوومەكە ناتەواوە و كەموكورتی، وەك ئەلبوومێكی تەواوی تێكڕای رۆژنامەنووسانی كوردستان ئاشكرایە و دیارن.. لەگەڵ ئەوەش كارێك كراوە، بنەمایەك دروستبووە، بۆ ئەوەی ئەلبوومێكی سەرتاسەری كوردستانی دروستبكرێ.. دیارە هەر هەمووومان پێویستە دڵسۆزانە درێژە بەو دەستپێشخەرییەی دەزگای بەدرخان بدەین... هەركەسێ لەلای خۆیەوە، زانیاری و وێنەی دیكۆمێنتی پێویست بۆ دەزگای بەدرخان رەوان بكات. هاوكات، حەزدەكەم ئاماژەش بەوە بكەم كە سەندیكای رۆژنامەنووسانی كوردستان و خودی كاك فەرهاد عەونی-نەقیب- بە هیچ جۆرێ لە ناوەڕۆك و چۆنیەتی دروستبوونی

ئەلبوومەكە ئاگادارنین... لەلایەكی دیكەوە، سەبارەت بەخۆم دووبارە بە هیچ جۆرێ حەزم نەدەكرد ئەو ئەلبوومە وا دەربچێ...!؟ بۆیە لێرەدا رەخنەكەی مامۆستا فەرهادی بەسەرچاوان.. بگرە خۆم لە خۆم رەخنە دەگرم.. چۆن لە كارێكی وا شارستانی باش بە ناتەواوی بەشداریم كردووە...؟ هاوكات دەڵێم، بەڵام مەسەلەكە پەیوەندی بە خودی (عەلمانییەت و پێشكەوتنخوازی نییە) بە كورتی رەخنەگرتنی سوودبەخش زۆر باشە، هاوكات هیوام وایە بەڕێز كاك حەمید ئەبووبەكر كە خۆمە زۆر ماندوو دەكات-سوود لەو سەرنجانەی خەڵك وەربگرێ، هەڵبەت، دروستی هەر هەمووومان پێشكەوتنی كوردو كوردستانە.

سوپاس

هەولێر- كوردستان

روونكردنەوەیەكی پێویست دەربارەی دوو بابەتی رۆژنامەی خەبات

فەرهاد عەونی

رۆژنامەی (خەبات) لە ژمارەی رۆژی ٢٠٠٦/٥/٢٨ لە لاپەڕەی ٩ی كولتوورو بەدواداچوون دوو بابەتی بڵاوكردۆتەوە، كە لە نزیكەوە پەیوەندییان بە منەوە هەیە و هەندێ زانیاری هەڵەی تێكەوتووە كە پێویستە راستبكرێنەوە[1].

دووەم: بابەتی (ئەلبوومی رۆژنامەنووسانی كوردستان چۆن وادەبێت)؟!

برای رۆژنامەنووس حەمەساڵح فەرهادی لەژێر ئەم ناوە بابەتێكی لە هەمان لاپەڕەدا بڵاوكردۆتەوە تێیدا هەندێ ناحەقی بەرامبەر سەندیكاو بەندەی تێدایە كە دەكرا پێش ئەوەی بابەتەكەی بڵاوبكاتەوە ئەگەر بە تەلەفۆنیش با رای ئێمەی بپرسیبایە بۆ ئەوەی راستی مەسەلەكەی بۆ باسبكەین و نەكەوێتە ئەم هەڵەیەوە، چونكە:

١- سەندیكای رۆژنامەنووسانی كوردستان بە هیچ شێوەیەك پەیوەندی بە ئامادەكردنی ئەلبوومی رۆژنامەنووسانی كوردستانەوە نییە و ئاگاداری وردەكارییەكانی نەبووە، بۆیە بە هیچ كلۆجێك بەرپرسیاریەتی لە ئامادەكردنی ئەو ئەلبوومە نییە.

٢- راستە ناوی هەردوو دەزگا لەبەرگی یەكەمی ئەلبوومەكە نووسراوە (سەندیكای رۆژنامەنووسانی كوردستان و دەزگای چاپ و بڵاوكردنەوەی بەدرخان)، چونكە فیستیڤاڵی سێیەمی بەدرخان كە لە رۆژانی ٢١-٢٠٠٦/٤/٢٣ لە هەولێر بەهاوبەشی هەردوو دەزگای ناوبراو ئەنجامدرا، بڕیارێكی پێشەكی هەبوو كە پۆستەر و

چاپەمەنییەكانی ئەم بۆنەیە ناوی هەردوو دەزگای لەسەر بێت، بەڵام وەكو لە پێشەوە باسكراوە سەندیكا دوور و نزیك ئاگاداری رێكخستنی ناو و وێنە و وردەكارییەكانی نەبووە و كاك حەمەساڵح فەرهایش خۆی ئیشارەتی بەوەداوە كە ئەو سێ بەڕێزەی ناوی هێناون (مومتاز حەیدەری، مەحموود، حەمید ئەبووبەكر) ئەوان ئەلبوومەكەیان ئامادە كردووە.

٣- بەندە ماوەیەكی دوور و درێژە رۆژنامەنووسی بەتوانا كاك حەمەساڵح فەرهادی دەناسم و رێزی تایبەتیم بۆی هەیە، لام وایە ئەویش زۆر باش من دەناسێ، بۆیە لام سەیرەو بە سەرسووڕمانەوە ئەو پرسیارەی كە كردوویەتی و دەڵێ (بۆیە لێرەدا لە هەردوو برای بەڕێز بەرپرسی دەزگای بەدرخان و نەقیبی سەندیكای رۆژنامەنووسانی كوردستان دەپرسم چۆن بەڕەوای دەزانن یەكەمتان زیاتر لە ٢٠ وێنەی خۆتان و دووەمتان زیاتر لە ١٥ وێنە لە ئەلبوومی رۆژنامەنووسانی كوردستاندا بڵاوبكەنەوە دەیان رژنامەنووسی دیكەش فەرامۆش دەكەن).

كاكی حەمە ساڵحی نووسەر و رۆژنامەنووس لە راستیدا لام سەیرە كە مرۆڤێكی وەكو تۆ تفەنگ بە تاریكییەوە دەنێت بەبێ ئەوەی بزانێ مەسەلەكە لە بنەڕەتدا چۆنە و چییە! جارێ لە خاڵی یەكەم بۆم روونكردیتەوە كەوا نە سەندیكا و نە بەندە بەهیچ جۆرێك پەیوەندیمان بە ئامادەكردنی ئەلبوومەكەوە نییە، بەڵام مەسەلەی بڵاوكردنەوەی ١٥ وێنەی من لە ئەلبوومەكەدا وەكو جەنابت ئاماژەت بۆ كردووە جارێ لە پێشەوە ئەو برایانەی كە لە نزیكەوە كاری رۆژنامەنووسییان لەگەڵ مندا ئەنجامداوە هەر لە ساڵی ١٩٧٢ەوە لە رۆژنامەی (التآخي) و (برایەتی) تاكو ١٩٧٤/٣/١١ و ساڵانی ١٩٩٢-٢٠٠٠ لە برایەتی پاشانیش هەردوو برایانی ئازیزم مومتاز حەیدەری و عەبدوڵڵا زەنگەنە ئەو شایەدییەم بۆ دەدەن كە من هەر لە سەرەتای دەرچوونی گۆڤاری (رۆژنامەڤانی) پاشانیش (رۆژنامەنووس) دژی بڵاوكردنەوەی وێنەی خۆم بووم و رۆژنامەی (الصحفی)یش بە دەگمەن و پێویستی نەبووبێت ئەویش وێنەی بە كۆمەڵ تاكو ئێستاكە تاكە وێنەیەكی منی تێدا نییە و دیسان كاكە حەمەساڵح فەرهادی باش

دەزانیٚ کە بەندە (ئێرەو مەریخ) لە نەرجسییەت دوورم و یەکیٚ لەو شتانەی کە بەدرێژایی تەمەنم قێزم لێدەبێتەوە خۆدەرخستن و لەپێشەوە دانیشتنە لە هەموو کۆڕ و کۆبوونەوەکان، چ جای وێنە بڵاوکردنەوە، بۆیە لێرەدا منیش ئەو پرسیارە ئاڕاستەی رۆژنامەنووس حەمەساڵح فەرهادی دەکەم بە چ پێوەرێك جەنابتان گەیشتنە ئەو قەناعەتە کە من ١٥ وێنەی خۆمم بڵاوکردۆتەوە.

دوا قسەشم بۆ کاك حەمە ساڵح ئەوەیە هیچ رۆژێك نەقیب و ئەندامانی ئەنجوومەنی سەندیکا و سەرۆکی لیژنەکان و سکرتێر و ئەندامانی لقەکانی سەندیکا لە نزیك و دوور باسیان لەوە نەکردووە کە سەندیکا رۆژنامەنووس دروستدەکات، چونکە کە جەنابت دەڵێی نە سەندیکای رۆژنامەنووسان و نە دەزگای بەدرخان رۆژنامەنووس دروستناکەن و ئەوان دانی پێدابنێن یان نەنێن کەسانێك هەن رۆژنامەنووسی بەرچاون... منیش لەگەڵ تۆدام کەسانێك هەن رۆژنامەنووسی بەرچاون وێنەشیان لە ئەلبوومەکەدا بڵاونەکراوەتەوە باوەڕیش ناکەم کەسانێك هەبن تاکو ئێستاکە فەتوای ئەوەیان دابێت ئەوەی وێنەی بڵاونەکرابێتەوە رۆژنامەنووس نییە، بەڵام ئەم تەحەدایە لەپای چی!؟

دیسان بەداخەوە نەدەبا رۆژنامەنووسێکی وەکو کاك حەمەساڵح فەرهادی بکەوێتە داوی هەڵچوون و بەم شێوەیە باسی لە پەیوەندبوونە رۆژنامەنووس و سەندیکا بەم شێوەیە شیبکاتەوە کە زیاتر دەکەوێتە خانەی (التحامل) کە تەنیا لەبەر ئەوەی وێنەی بەرێزی لەم ئەلبوومەدا بڵاونەکراوەتەوە.

٢٠٠٦/٥/٢٩

سەرچاوەکان

(١) لەبەر ئەوەی بابەتی یەکەم پێوەندی بەم بابەتەوە نەبوو، بۆیە تەنیا بابەتی دووەممان لیٚ بڵاوکردووەتووە.

وتەیەکی پێویست سەبارەت بە ئەلبوومی ڕۆژنامەنووسانی کوردستان

حەمید ئەبووبەکر بەدرخان

لە کاتێکدا لیژنەی بالاّی دووەمی فیستیڤاڵی بەدرخان بڕیاریدا کە ئەلبوومێکی شایستە بە ڕۆژنامەنووسانی کوردستان دەربکات، بۆ ئەو مەبەستەش لیژنەیەك پێکهات لە (حەمید ئەبووبەکر، مومتاز حەیدەری، عەبدوڵلاّ زەنگەنە، هاوڕێ محەمەد زادە، موسەدەق توڤی) کە ئەلبوومەکە چۆن بێت و کێ ڕۆژنامەنووسە؟ بۆ ئەو کارە لۆگۆی زۆربەی بلاّوکراوەکانی سەردەمی کۆن و بەتایبەتی ئەوانەی سەرقافلەی ڕۆژنامەوانی کوردین دابنرێت.

ڕۆژنامەنووس عەبدوڵلاّ زەنگەنە ڕۆڵی کاراو ئەکتیڤی هەبوو (هەرچەندە زۆرجار دەیگوت کەموکوڕی زۆرە بەلاّم وەکو هەنگاوی یەکەم باشە) لە دەستەبەرکردنی لۆگۆکان و هەندێك وێنەی ڕۆژنامەنووسان، وێنەکانی دیکەی هەموو ئەرشیفی خۆم و هاوڕێ زادەبوو. کاتێك ئەلبوومەکە بلاّوبۆوە، جێگای دەستخۆشی زۆربەی میوانان و ڕۆژنامەنووسان و ڕووناکبیران بوو، هەرچەندە بووە جێگای نارەزایی هەندێ لە ڕۆژنامەنووسان.. بەلاّم بۆ سوود وەرگرتن لە کەموکوڕییەکان، لە سێیەمین فیستیڤاڵی بەدرخان دیسان بە دەستپێشخەری دەزگای چاپ و بلاّوکردنەوەی بەدرخان بوو کە دەبێ ئەمساڵیش ئەلبوومێکی شایستە بە ڕۆژنامە نووسان بلاّو ببێتەوە.. هەر بۆیە لەسەر ئەلبوومی پێشوتر کە (٤٨) لاپەڕە بوو، کە زیاتر لە (٦٥) لۆگۆی بلاّوکراوەو کتێبی ڕۆژنامەنووسی بەخۆوە گرتبوو لەگەڵ وێنەی زیاتر لە (١٦٥) ڕۆژنامەنووس، سەرەڕای هەندێك وێنەی دانسقە...

ئەمساڵ لە ٢٠٠٦/٤/٢٢ ئەلبوومی ڕۆژنامەنووسانی کوردستان بەشێوەیەکی نوێ و مۆدێرن کە لاپەڕەکانی بریتی بوون لە (١١٠) لاپەڕە و بە گۆڕانکاری و زیادکردنی چەندین ڕۆژنامەنووس کە لە هەر چوار پارچەی کوردستان تێکڕا (٢٦١) کەسن سەرەڕای دیکۆمێنت کردنی وێنەکانی فیستیڤاڵ (١-٢-٣) لەگەڵ وێنەی ڕۆژنامەنووسی، کە هەمووی لە ئەرشیفی خۆم هەبوون. لە ژمارەکانی بەدرخان چەندینجار بانگەوازمان کردووە کە ئەوانەی ڕۆژنامەنووسی بە ئەزموونن وێنەکانیان بنێرن.. بۆ ئەوەی لە ئەلبوومەکە بلاّوبکرێتەوە.. ئەلبوومەکە بێ کەموکوڕی نییە، بەلاّم مانای ئەوەش نییە کە کارێکی خراپ کراوە.. خۆ من دڵنیام برایان (زەنگەنە و حەیدەری و زامدار و بەدرخان) هەریەکەو لای خۆیەوە حەزیان دەکرد باشترو هەرچی ڕۆژنامەنووسی بە ئەزموونە وێنەی تێدا بلاّوبکرابایەوە.. خۆ باشتر دەزانم چەندین مامۆستاو بەرپرسی دەزگا و کەچانی ڕۆژنامەنووس هەیە ناو و وێنەیان بلاّونەکراوەتەوە.. ئەگەر ئێمە چەند خەتابار بین، ئەوەندەش خەتاکە لە ئەستۆی خۆیاندایە!! چونکە زۆربەی ڕۆژنامەنووس خۆیان وێنەیان ناردووە, لەوانە: (بێوار عەبدولڕەحمان، نەریمان عەبدوڵلاّ، مەهدی جەبار، بەرهەم عەلی (چەندین وێنەی ڕۆژنامەنووسانی لە ئەرشیفی خۆی هێناوە) هەروەها وێنەی ڕۆژنامەنووسانی هەر چوار پارچەی کوردستان لە ڕێگەی ئێمیل و نامەوە گەیشتووە لەگەڵ ڕۆژنامەنووسە کوردەکانی ئەوروپا..هتد).

بەڕێز (حەمەساڵح فەرهادی) لە بابەتێکی ڕۆژنامەی خەبات ژمارە (٢١٥٧) ڕێکەوتی ٢٠٠٦/٥/٢٨ لەژێر سەردێڕی ئەلبوومی ڕۆژنامەنووسانی کوردستان چۆن وادەبێت؟! نووسیویەتی (بەدرێژایی خۆت دەڕوانی بە پانیی خەڵکیشدا بڕوانە) دیارە فەرهادی مەبەستیەتی بڵێ: بۆچی پڕیەتی لە وێنەی کادیرانی دەزگای بەدرخان و ئەرشیفکردنی وێنەی فیستیڤاڵەکانی بەدرخان و گەشت و چالاکییەکانی ستافی بەدرخان. منیش پرسیارێك لە فەرهادی دەکەم؟ بۆچی ژووژك دەڵێ: (بێچووی من لووس و جوانە) لێرەدا دەخوازم بە فەرهادی بڵێم: بەڕێزتان سێ ڕۆژ لە فیستیڤاڵ

میوان بوون دەکرا بابەتێکی شایستە بە فیستڤاڵ بڵاوبکەیتەوە لە پەنای ئەوەدا رەخنە ئاراستەی بابەتەکان و بڵاوکراوەکان و چالاکییەکان بکەیت چونکە هەموومان دەزانین بەڕێزتان رۆژنامەنووسی بواری منداڵانن و لەم بوارەدا چەندین کتێبتان بڵاوکردۆتەوە کە بەداخەوە تاکو ئێستا هیچ کامێکیانم نەبینیوە..!

بەهەرحاڵ بە نیسبەت وێنەکانی نەقیبی رۆژنامەنووسانەوە کەم و زۆر کەسیان ئاگادارنین بەڵکو خۆم لە ئەرشیفی خۆم ئەم وێنانەم داناوە. دیسان لە فەرهادی دەپرسم: دیارە دەزانی ئەوەی کاردەکات خەڵکان قسەی لەسەر دەکەن.. بۆیە دەزگای بەدرخانیش شانازی بە کارەکانی خۆیەوە دەکات چونکە چۆن من ئازادم لە بیروڕا ئاواش خەڵکان ئازادن.. مەبەستم ئەوەیە بە فەرهادی بڵێم: بۆچی پێشی ئێمە کەس بیری لە ئەلبوومێك نەکردۆتەوە بۆ رۆژنامەنووسان؟ دڵنیابە لە ئێستاوە ئەگەر بەڕێزتان قبووڵتانە لەگەڵ ئەو لیژنەیەی دانراوە بۆ ئەلبووم دەتوانی تۆش ببیتە ئەندام.

سەبارەت بە قسەکانی مومتاز حەیدەری هیچ شتێکم نییە تەنیا ئەوە نەبێت کە پارو ئەمساڵ لێك جوودا ناکاتەوە. لە وتارێکی رۆژنامەی خەبات ژمارە (٢١٦٤) رێکەوتی ٢٠٠٦/٦/٤[1] دەڵێ پێشنیازی ئەوەم کرد ناو و وێنەی زیاتر لە دەخانمی رۆژنامەنووس بخرێتە ناو ئەلبوومەکەوە تەنها ناوی هاوژین حەمە رەشید بڵاوکراەتەوە. سەبارەت بە ٩ کچەکەی دیکەش ئەوە ناوی چەندین کچ و ژنە رۆژنامەنووسی هەرچوار پارچەی کوردستان کە ژمارەیان نەك ٩ کەس بەڵکو ژمارەیان ١٤ کەسە. سەبارەت بە نووسەر و رۆژنامەنووسی هەڵکەوتوو مەحموود زامدار خۆم داوام لێکردووە بەڵکو ئەگەر کاتی هەبێت یارمەتیمان بدات لە کەموکوڕییەکان، داواکەی منی قبووڵکرد و بۆ سێ رۆژ لەسەر یەکتر کاری تێدا کرد و هەڵەکانی چاککردەوە و هەقی خۆیەتی وەکو من و حەیدەری شەرەفی ئەوەی پێبدرێت کە ناوی لەسەر ئەلبوومەکە بنووسرێت.

لە کۆتاییدا دەمەوێت بێژم: داوا لە هەموو دەزگا رۆژنامەنووسی و رۆژنامەکانی کوردستان دەکەم کە ناو و وێنەی رژنامەنووسە بە ئەزموونەکانیان بۆ دەزگای بەدرخان بنێرن هەر لە ئێستاوە. ئەوانەی کە وێنەیان بڵاونەبۆتەوە هیچ مەبەستێکی لە پشتەوە

نییە کەمی کات و دەست نەکەوتنی وێنەکانیان بووە بەتایبەتی رۆژنامەنووسەکانی (دەزگای ناوەندی راگەیاندنی پارتی دیموکراتی کوردستان و یەکێتیی نیشتیمانیی کوردستان و حزبەکانی دیکەتان.

سەرچاوە

(١) لە راستیدا بابەتەکەی بەڕێز مومتاز حەیدەری لە ژمارە (٢١٦١)ی رۆژی ٢٠٠٦/٦/١ بوو، ئەو ژمارەو رۆژەی کە بەڕێز حەمید ئەبووبەکر ئاماژەی پێکردووە، هی بابەتەکەی بەڕێز فەرهاد عەونییە.

سەد ساڵەی ڕۆژنامەنووسیی کوردی*

ئەگەر چینی و ڕۆمانی و میسرییە کۆنەکان لە سەدەکانی زۆر زووەوە جۆرێك لە ڕۆژنامەنووسییان داهێنابێ، ئەوا دوای دروستکردنی کاغەز و پاشتریش داهێنانی ئامێری چاپ لە ساڵی ١٤٤٥دا لەلایەن (گۆتەنبەرگ)ی ئەڵمانییەوە ئاسۆیەکی ڕووناك لەبەردەم زانست و ڕۆشنبیریدا کرایەوە و دەروازەیەکی گەورە والآکرا بۆ ئەوەی (ڕۆژنامە) بێتە مەیدان.

هەرچەندە ئەو وڵاتانەی کە بەشێکی کوردستانیان پێوە لکاوە هەتا ناوەڕاستی سەدەی نۆزدەمین تیشکی ڕۆژنامەیان بەخۆیانەوە نەدیت، بۆ نموونە یەکەمین ڕۆژنامەی تورکی لەلایەن دەوڵەتی عوسمانییەوە لە ساڵی ١٨٣٢ دەرچوو، دوای ئەمە لە ئێرانیش لە سەردەمی ناسرەدین شادا لە ساڵی ١٨٥١ یەکەمین ڕۆژنامەی فارسی دەرچوو، سەبارەت بە عێراقیش یەکەمین ڕۆژنامە، کە ڕۆژنامەی (الزوراء) بوو، لە سەردەمی مەدحەت پاشا لە ساڵی ١٨٦٩ کەوتە بەر دیدی خوێنەران[1].

بەراوردکردنی کوردستانی بێ دەوڵەت لەگەڵ دەوڵەتە دراوسێکان ئەوەمان بۆ دەسەلمێنێ کە سەرەڕای بێ دەوڵەتی و هەژاری و بڵاوبوونەوەی نەخوێندەواری و خەریکبوونی زۆربەی زانا و شارەزایانی کورد بە ڕۆشنبیریی بیانی، لە ڕووی ڕۆژنامەنووسییەوە کوردستان هێندە دوانەکەوتووە، ئەوەتا لە ٢٢ی نیسانی ساڵی ١٨٩٨دا یەکەمین ژمارەی ڕۆژنامەی (کوردستان) لە میسر لەلایەن (میقداد مەدحەت بەدرخان)ەوە دەرچووە.

بەر لە دەرچوونی ڕۆژنامەی (کوردستان) ڕۆشنبیرانی کورد تاکە تاکە هەستیان بە گرنگیی ڕۆژنامە کردبوو، شاعیری نەتەوایەتیی کورد (حاجی قادری کۆیی) لەم ڕووەوە دەڵێ:

سەد قائیمە و قەسیدە کەس نایکڕێ بە پووڵێ
ڕۆژنامەو و جەریدە کەوتۆتە قیمەت و شان

دیارە نەوەکانی بەدرخان پاشاش، بەتایبەتی میقداد مەدحەت و عەبدولڕەحمان و عەبدولڕەزاق، قوتابیی حاجی قادری کۆیی بوونە و پێوەندییەکی بەهێزی گیانییان لەگەڵدا هەبووە.

ڕۆژنامەی (کوردستان) لە سەردەمێکدا دەرچوو کە سەردەمی وریابوونەوەی نەتەوەکانی ژێر دەستەڵاتی ئیمپراتۆریەتی عوسمانی بوو، لەهەمان کاتیشدا زوڵم و زۆریی سوڵتان عەبدولحەمید گەیشتبووە ڕادەیەك کەم کەسی خاوەن هەڵوێست و هەستی نیشتیمانپەروەری بتوانێت لەناو دۆزەخی فەرمانڕەوایی سوڵتاندا بژی، بۆیە دەرچواندنی ڕۆژنامەیەکی سەربەخۆ بە زمانی کوردی لەژێر دەستەڵاتی ڕاستەوخۆی فەرمانڕەوایی سوڵتاندا کارێکی نەك هەر ئاسان نەبوو، بەڵکو بە هیچ کلۆجێك نەدەکرا، بۆیە میقداد مەدحەتی ڕۆژنامەنووس و دووربین کارێکی چاکی کرد کە (قاهیرە)ی پایتەختی میسری هەڵبژارد، چونکە میسری ئەوکاتە لەژێر فەرمانڕەوایی خدێوییەکانی میسردابوو، کە نەوەی محەمەد عەلی پاشای گەورە بوون و بە بنەچە کوردبوون. لە هەمان کاتدا هێز و دەستەڵاتی سوڵتانی نەدەگەیشتێ و ژمارەیەکی شیاویشی لە کورد تێدابوو بەتایبەتی قوتابییانی زانکۆی (الأزهر)، سەرەڕای ئەمانەش میسر پێش زۆربەی وڵاتانی دیکە ڕۆژنامەی لێ دەرچووبوو و بەهۆی داگیرکردنییەوە لەلایەن فەڕەنسا پێشکەوتنەکانی دوای شۆڕشی پیشەسازی کاری تێکردبوون.

لە سەروبەری دەرچوونی ڕۆژنامەی (کوردستان)دا چەند بنەمایەکی دیکەش هەبوون کە زەمینەی دەرچواندنی ڕۆژنامەکەیان خۆشکردبوو، لەمانە خەباتی (تورکیای لاو) و جینۆسایدکردنی (ئەرمەن) و ڕۆڵی دیاری بنەماڵەی بەدرخانییەکان لە بواری ڕۆشنبیری و کوردایەتیدا.

یەکەمین ژمارەی ڕۆژنامەی (کوردستان) لە ڕۆژی پێنج شەممەی ٢٢ی نیسانی ساڵی ١٨٩٨دا دەرچوو. هەرچەندە ڕۆژنامەکە, ڕۆژنامەیەکی سەربەخۆ بووە و نوێنەرایەتیی هیچ کۆمەڵە و لایەن و حیزبێکی سیاسیی کوردی نەدەکرد، بەڵام

بەخێرایی شوێنی لەناو کورددا کردەوە و بووە دەربڕی ئایدیۆلۆژیای بزووتنەوەی کوردایەتی لە کۆتایی سەدەی نۆزدەم و سەرەتای سەدەی بیستەمدا.

رۆژنامەی (کوردستان) لە سەرەتاوە بەناوی زانست و هاندانی کورد بۆ زانست و خوێندەواری خۆی بە خوێنەران ناساند، هەتا لە میسریش مایەوە ڕێڕەوە رۆشنبیرییەکەی زاڵبوو بەسەر لایەنی سیاسی و لایەنەکانی دیکەوە، بەڵام لە ژمارە (٦)ەوە کە لە میسر گوازرایەوە بۆ (جنێڤ) و عەبدولڕەحمان بەدرخانی برای میقداد مەدحەت سەرپەرشتیکردنی رۆژنامەکەی گرتە ئەستۆ، ڕێڕەوی رۆژنامەکە زیاتر بەرەو سیاسەت چوو و بەڕاشکاوی زوڵم و زۆری سوڵتانی دەستنیشان دەکرد و دژی فەسادی ئیداریی دەوڵەتی عوسمانی وتاری بڵاودەکردەوە، هەروەها دژی مژدەبەخشە ئەوروپاییەکان بوو کە دەهاتنە ناو دەوڵەتی عوسمانی بە کوردستانیشەوە و دەستیان لە کاروباری خەڵك وەردەدا.

دوای کوژاندنەوەی چرای (کوردستان) رۆژنامەنووسیی کوردی چەندینجار تووشی هەڵکشان و داکشان (مدو جزر) بووە، بەڵام لە ماوەی یەك سەدەی تەواودا کاروان هەر بەرێوە و ڕێڕەو هەر بەردەوام بووە.

لێرەدا بە پێویستی دەزانم بەم خشتەیەی خوارەوە مێژووی دەرچوونی یەکەمین رۆژنامە و گۆڤاری کوردی لەم شوێنانە بخەینە بەرچاو:

ناوی شوێن	یەکەمین رۆژنامە	یەکەمین گۆڤار
بەغدا	تێگەیشتنی راستی ١٩١٨	بانی کورد ١٩١٤
سلێمانی	پێشکەوتن ١٩٢٠	زانستی ١٩٣٨
هەولێر	هەولێر ١٩٥٠	رووناکی ١٩٣٥
کەرکووك	ئازادی ١٩٥٩	شەفەق ١٩٥٨
ئەستەنبۆڵ	کورد ١٩٠٨	کوردستان ١٩١٩
ئێران	کوردستان ١٩٤٦	نیشتمان ١٩٤٢
ئەورووپا		کوردستان ١٩٥٨

دەتوانین قۆناغە زێڕینەکانی رۆژنامەنووسیی کوردی بەو چەند قۆناغە دەستنیشان بکەین، کە رۆژنامەنووسیی کوردی تێیدا لە هەڵکشان دابووە و تاڕادەیەکی باش توانیوویەتی رۆڵی خۆی ببینێ:

١- قۆناغی سەردەمی فەرمانڕەوایی شێخ مەحموودی حەفید لە کوردستانی باشوور لە ساڵی ١٩٢٢.

٢- سەردەمی فەرمانڕەوایی کۆماری مەهاباد لە کوردستانی رۆژهەڵات لە ساڵی ١٩٤٥.

٣- قۆناغی دوای شۆڕشی ١٤ی تەمووز لە ساڵی ١٩٥٨.

٤- قۆناغی دوای ڕێککەوتننامەی ١١ی ئاداری ساڵی ١٩٧٠.

٥- قۆناغی دوای راپەڕینی بەهاری ساڵی ١٩٩١.

هەرچەندە لە سەردەمی فەرمانڕەوایی شێخ مەحموودی نەمردا تەنیا چوار رۆژنامە دەرچووە کە ئەمانەن:

١- رۆژنامەی (بانگی کوردستان).

٢- رۆژنامەی (رۆژی کورد).

٣- رۆژنامەی (بانگی حەق).

٤- رۆژنامەی (ئومێد ئیستیقلال).

بەڵام دەرچوونی چوار ژمارە لە ماوەیەکی کەمتر لە ساڵ و نیوێك و بە ئامێری سادە و کەلوپەلی سەرەتایی لە سەردەمە زووەداو بڵاوکردنەوەی بابەتی بەهێزی سیاسی و کۆمەڵایەتی و رۆشنبیری، گرنگییەکی تایبەتی بەم قۆناغە دەدات.

سەبارەت بە قۆناغی سەردەمی کۆماری مەهابادیش، بەرپرسیارانی کۆمار توانییانە لە ماوەی نزیکەی ساڵێکدا ئەو رۆژنامە و گۆڤارانە پێشکەش بە نامەخانەی رۆژنامەنووسیی کوردی بکەن:

١- گۆڤاری (کوردستان) لە ساڵی ١٩٤٥.

٢- گۆڤاری (هاواری کورد) لە ساڵی ١٩٤٥.
٣- گۆڤاری (ئاوات) لە ساڵی ١٩٤٥.
٤- رۆژنامەی (کوردستان) لە ساڵی ١٩٤٦.
٥- گۆڤاری (هەڵاڵە) لە ساڵی ١٩٤٦.
٦- گۆڤاری (هاواری نیشتیمان) لە ساڵی ١٩٤٦.
٧- گۆڤاری (گڕوگاڵی منداڵانی کورد) لە ساڵی ١٩٤٦.

قۆناغی دوای شۆڕشی ١٤ی تەممووزی ساڵی ١٩٥٨یش یەکێکە لە قۆناغە زێڕین و گەشەدارەکانی رۆژنامەنووسیی کوردی، لەم قۆناغەدا ژمارەیەکی زۆر رۆژنامە و گۆڤار دەرچوون. لە سیما دیارەکانی ئەم قۆناغە، دەرچوونی رۆژنامەی حزبی بوو بە شێوەیەکی رەسمی، دوای ئەوەی پێشتر حزبەکان لە بڵاوکراوەی نهێنی بەم لاوە هیچی دیکەیان نەبوو، ئەوەبوو لەم قۆناغەدا رۆژنامەی (خەبات) لەلایەن پارتی دیموکرای کوردستان لە مانگی نیسانی ساڵی ١٩٥٩ دەرچوو، دوای ئەمیش بە ماوەیەکی کەم لە ١ی ئایاری هەمان ساڵدا رۆژنامەی (ئازادی) لەلایەن حزبی شیوعیی عێراق-لقی کوردستان دەرچوو.

بەڵام ئەو قۆناغە گەشەدارەش هێندە بەردەوام نەبوو و کەوتە کزی و دەنگی ئازادیخوازان کپکرایەوە، بەتایبەتی دوای هەڵگیرساندنی شۆڕشی ئەیلولی ساڵی ١٩٦١ رۆژنامەنووسیی کوردی لە کوردستانی خوارووداگەرموگوڕیی جارانی نەما، بۆیە رۆژنامەنووسیی نهێنی جارێکی دیکەش کەوتەوە جموجۆڵ و رۆڵی خۆی بینی لە هوشیارکردنەوەی جەماوەر و ئاڕاستەکردنیان.

دوای رێککەوتننامەی ١١ی ئاداری ساڵی ١٩٧٠ جارێکی دیکەش رۆژنامەنووسیی کوردی لە کوردستانی خواروودا هەڵکشانێکی دیکەی بەخۆیەوە بینی و چەندین رۆژنامە و گۆڤار لەلایەن حکومەت و حیزبە سیاسییەکان و رێکخراوە جەماوەری و پیشەییەکانەوە دەرچوو، ئەوەبوو لەم قۆناغەدا بۆ یەکەمینجار لە مێژووی رۆژنامەنووسیی کوردیدا رۆژنامەیەکی رۆژانە دەرچوو، ئەویش رژنامەی

(برایەتی) بوو، کە ژمارە (سفر)ی لە رۆژی سێ شەممەی ١ی کانوونی دووەمی ساڵی ١٩٧٤ دەرچوو، دوا ژمارەیشی، کە ژمارە (٢٦) بوو لە رۆژی پێنج شەممەی ٧ی مانگی شوباتی هەمان ساڵدا دەرچوو.

ئەم قۆناغە لە چوار ساڵ زیاتر بەردەوام نەبوو، بەهۆی تەنگژەی نێوان سەرکردایەتیی شۆڕش و رژێمی عێراق و دەستپێکردنەوەی شەڕ لە ئاداری ١٩٧٤ ئەو قۆناغە کەوتەوە کزی.

دەتوانین رۆژنامەنووسیی کوردی لە ساڵی ١٩٧٤ هەتا راپەڕینی بەهاری ساڵی ١٩٩١ بکەین بە سێ بەش:

١- ئەو رۆژنامە و بڵاوکراوانەی لەلایەن حزبە کوردستانییەکانی ناوەوە و دەرەوەی بەرەی کوردستانی کە لە شاخ دەردەچوون.
٢- رۆژنامە و گۆڤارەکانی رژێم کە لەلایەن دامودەزگا رۆشنبیرییەکانییەوە دەردەچوون.
٣- ئەو بڵاوکراوانەی کە لەلایەن حزبە کوردستانییەکانی بەشەکانی دیکەی کوردستان دەردەچوون.

دوای راپەڕینی بەهاری ساڵی ١٩٩١یش رۆژنامەنووسیی کوردی وەرچەرخانێکی گەورەی بەخۆیەوە بینی، ئەوەبوو شاڵاوی رۆژنامە و گۆڤار و بڵاوکراوەی کوردی هێندە بە گوڕ و ژمارەیان ئەوەندە زۆربوو، دەتوانین بێ سڵەمینەوە قۆناغی دوای راپەڕین بە گەشەدارترین قۆناغەکانی رۆژنامەنووسیی کوردی دابنێین.

لە سیما هەرە دیارەکانی ئەو قۆناغەش زۆربوونی رۆژنامەی حزبییە، مەبەستی سەرەکیش لە دەرچواندنی رۆژنامەی حزبی، خزمەتکردنی ئامانجەکانی حزبەکەیە ئینجا ئامانجە نەتەوەییەکانی دوور لە قالبی حزبایەتی، رووداوەکانی دوای دەستپێکردنی شەڕی ناوخۆش بە تەواوی ئەو راستییەیان سەلماند، بەتایبەتی رۆژنامەی ئەو حزبانەی کە راستەوخۆ لە شەڕی ناوخۆدا هاوبەشییان کرد.

ئەو قۆناغە، جگە لە زۆریی ژمارەی رۆژنامە و گۆڤارەکان، ئازادییەکی تاڕادەیەك باشیش لەبەردەم رۆژنامەنووسیدا رەخسا، بەتایبەتی پێش دەستپێکردنی شەڕی ناوخۆ، بەڵام لە ئەنجامی بەردەوامبوونی شەڕ و دابەشکردنی هەرێمی کوردستانی ئازادکراو بۆ دوو بەشی سەر بە دوو فەرمانڕەوایی جیاواز، بەربەستێك لە بەردەم ئازادیی رۆژنامەنووسیدا دروستکرا.

شایانی باسە لە دوای راپەڕینەوە حزبە سیاسییەکانی بەشەکانی دیکەی کوردستانیش لە بواری رۆژنامەنووسیدا رۆڵیان هەبووە و ژمارەیەك رۆژنامە و گۆڤار و بڵاوکراوەی کوردییان دەرکردووە.

هیوادارین لە رۆژی یەکەمی سەدەی دووەمی تەمەنی رۆژنامەنووسیی کوردییەوە بەربەست و تەنگژەکان نەمێنن و رۆژنامە بەڕاستی ببێتە دەستەڵاتی چوارەم و چاودێر بەسەر هەڵسوکەوت و کردەوەی ناهەموار و رۆژنامەنووسان بێ سڵەمینەوە و رێگە لە بەردەم گرتن، بتوانن ئەرك و پەیامی رۆژنامەنووسییان بە تەواوی جێبەجێ بکەن و سانسۆر لەسەر قسەی حەق و نووسینی پاك و قەڵەمی نەترس و بابەتی سوودبەخش نەمێنی.

سەرچاوە

* لە گۆڤاری (سەنتەری برایەتی) ژمارە (٥)ی ٢٢ی نیسانی ساڵی ١٩٩٨ بڵاکراوەتەوە.

(١) د. کەمال مەزهەر ئەحمەد، تێگەیشتنی راستی و شوێنی لە رۆژنامەنووسیی کوردیدا، چاپخانەی کۆڕی زانیاری کورد، بەغدا، ١٩٧٨، ل٣١، ٤٦، ٤٧.

گۆڤارێکی منداڵان بە شێوازێکی تایبەت*

بوونی زمانێکی یەکگرتووی ئەدەبی یەکێکە لە ئاواتە نەتەوەییە دێرینەکانی دڵسۆز و خەمخۆرانی وشەی کوردی و پێویستە هەموو لایەکمان هەوڵی هێنانەدی بدەین و کۆسپ و تەگەرە و بەربەستەکانی لەبەردەم لابەرین و دەستخۆشی و پشتگیریش لە هەموو ئەو هەوڵانە بکەین کە دەیانەوێت هەردوو شێوەزارە سەرەکییەکەی کوردستان لە یەکتر نزیکبکەنەوە.. ئاخر چی لەوە ناخۆشتر هەیە تۆ لەکاتی گفتوگۆکردن لەگەڵ هاوزمانێکتدا پێویستیت بە وەرگێڕێك هەبێت، یان هەوڵبدەیت بە زمانێکی بیانی لەگەڵ هاوزمانێکی خۆت بپەیڤی؟!

گۆڤاری (پەنات)ی منداڵان بۆ ئەوە دەردەچێت تاکو درزی گەورەی نێوان هەردوو شێوەزارەکە بچووك بکاتەوە و وابکات منداڵانی هەردوولا هەر لە سەرەتای ژیانیاندا ئاشنای شێوەزاری یەکتربن، نەك وەکو دوو زمانی جیاواز سەیری هەردوو شێوەزارەکە بکەن.

سەرەتای گەڵاڵەکردنی بیرۆکەی دەرکردنی گۆڤاری (پەنات) بۆ سەرەتای ساڵی ٢٠٠٨ دەگەڕێتەوە، کە رۆژێکیان سەیدا (جەعفەر مایی) شارەزا لە وەزارەتی کاروباری کۆمەڵایەتیی هەرێمی کوردستان سەردانی نووسینگەی گۆڤاری (هەنگ)ی منداڵانی کرد لە هەولێر و رایگەیاند کە بە مەبەستی ئاشناکردنی منداڵانی کورد بە هەردوو شێوەزارە سەرەکییەکە، بیری لە دەرکردنی گۆڤارێکی منداڵان کردووەتەوە کە هەردوو شێوەزارەکە وەکویەك بەخۆیەوە بگرێت، دیارە ئەم کارە گەورەیە و بەو شێوەیەی کە مەبەستە یەك لایەنە ناکرێت، چونکە ئێستا نە لە هەولێر و نە لە دهۆك و نە لە هیچ شارێکی دیکەی هەرێمی کوردستاندا ئەو ستافە رۆژنامەنووسە

کارامە و لێهاتووەی بواری منداڵان نییە کە بتوانن گۆڤارێکی سەرکەوتووی منداڵان بە هەردوو شێوەزارەکە دەربکەن و بەردەوامیش بن، بۆیە پێشنیازی ئەو وابوو کە بۆ ئەو مەبەستە دوو گۆڤاری سەرکەوتووی منداڵان هەڵبژێرێ، کە یەکێکیان بە کرمانجی خواروو و ئەوی دیکەیان بە کرمانجی سەروو بێت، هەروەها گوتیشی ئەو پێی باشە کە ئەو دوو گۆڤارە گۆڤاری (هەنگ) و (سڤۆرە)بن، هەروەکو بەرێزیشی رایگەیاند کە ئەو لەم بارەیەوە قسەی لەگەڵ سەرنووسەر و بەرپرسانی گۆڤاری (سڤۆرە)دا کردووە و ئەوانیش بیرۆکەکەیان پێ باش بووە. ئێمەش لە گۆڤاری (هەنگ)[1]دا هەر لەسەرەتاوە بیرۆکەی ئەم پرۆژەیەمان پەسند کرد و بە هەنگاوێکی باشمانزانی بۆ زیاتر لەیەك تێگەیشتنی منداڵانی هەردوو دەڤەرو لە ئەنجامدا پێگەیاندنی نەوەیەك کە هەردوو شێوەزارەکە بەهی خۆیان بزانن و بەیەك چاو سەیری بکەن و ئامادەیی خۆمان دەربڕی کە بە هەموو توانایەك هاوکارییان بکەین بەمەرجێك:

١- لەبەر ئەوەی گۆڤاری (هەنگ) گۆڤاری وەزارەتی رۆشنبیرییە و وەزیری رۆشنبیری خۆی خاوەنی ئیمتیازی گۆڤارەکەیە، بۆیە پێویستە بە نووسین رەزامەندیی جەنابی وەزیر وەربگیرێ.

٢- دەرچوونی هەر ژمارەیەکی گۆڤاری (پەنات) بەلای کەمییەوە مانگێك دوای دەرچوونی ئەو ژمارەیەی گۆڤاری (هەنگ) بێت کە بابەتەکانی دەخرێنە ناو لاپەڕەکانی گۆڤارەکەوە.

٣- هەموو مافە مەعنەوییەکانی گۆڤاری (هەنگ) پارێزراو بێت و ناوی دەستەی بەڕێوەبردنی گۆڤارەکە و نووسەر و وێنەکێشی بابەتەکان چۆن لە گۆڤاری (هەنگ)دا هاتووە، بە هەمان شێوە لای ئەمانیش بنووسرێ و ئاماژەش بە ژمارەی گۆڤارەکە بکرێ.

ئێستاش دوای تێپەڕبوونی ماوەیەکی باش و بە هەوڵ و تەقەلایەکی زۆری سەیدا (جەعفەر مایی) و هاوکارانی، توانرا لە کۆتایی ساڵی ٢٠٠٨دا یەکەم ژمارەی

گۆڤارەکە دەربچێت، کە گۆڤاری (پەنات)ە. (پەنات) کورتکراوەی دەستەواژەی (پەپوولە ناتوند و تیژەکان)ەو بڕیار وایە ساڵی (٩) ژمارەی لێدەربچێت.

کارمەندانی گۆڤاری (پەنات) بریتین لە: خاوەنی ئیمتیاز/ جەعفەر مایی، سەرنووسەر/ ئومێد ئەنوەر، دەرهێنانی هونەری/ محەمەد مەلا حەمدی و مەسعوود خالید گوڵی.

ئەو ژمارەیەی گۆڤاری (پەنات) (٥٢) لاپەڕەی جوان و ڕەنگاوڕەنگە کە (٢٠) لاپەڕەی لە ژمارە (١٤٠)ی گۆڤاری (هەنگ) وەرگیراوە و (١٩) لاپەڕەیشی لە گۆڤاری (سڤورە) و (١٣) لاپەڕەش تایبەتە بە گۆڤارەکە خۆی، لەنێو ئەو (١٣) لاپەڕەیەی گۆڤارەکەدا هەردوو بەرگەکەیەتی، کە بەرگی یەکەمی لەلایەن هونەرمەندی دەست ڕەنگین (ئەحمەد بیری)یەوە کراوە، ئەویش وێنەی کچ و کوڕێکی کوردن و کەسایەتیی (شەنگێ و شەنگۆ)ی پێداون. دوا بەرگیشی دەستکردی قوتابی (سەگڤان خالید)ە لە قوتابخانەی (کنێر)ی بنەڕەتیی لە دهۆك، کە ژنێکی کوردە بە پنە و ساج نان دەکات.

ئێمە لە کاتێکدا پیرۆزبایی لە منداڵانی کوردستان و دەستخۆشیش لە هەڵسووڕێنەرانی گۆڤاری (پەنات) دەکەین، پێمان باشە لە ژمارەکانی داهاتوودا ئەم چەند خاڵە بە هەند وەربگیرێ:

١- ژمارەیەکی شیاوی بدرێتە کتێبخانەکان، بۆ ئەوەی بە ئاسانی بگاتە دەستی منداڵان، نەك تەنیا هەر بۆ هاوبەشەکان بێت، هەروەکو لە ژمارە (١)دا واپێڕەو کراوە.

٢- نرخەکەی کەم بکرێتەوە، چونکە ٣٠٠٠ دینار بۆ منداڵ زۆرە.

٣- ئاماژە بە ژمارە و مانگی دەرچوونی هەردوو ژمارەی گۆڤاری (هەنگ) و (سڤۆرە) بکرێ، کە بابەتەکانی دەخرێنە ناو هەر ژمارەیەکی گۆڤاری (پەنات)ەوە.

سەرچاوە

* لە ڕۆژنامەی (خەبات) ژمارە (٣١١٥)ی ڕۆژی یەکشەممەی ٨ی ئاداری ساڵی ٢٠٠٩دا بڵاوکراوەتەوە.

(١) نووسەری ئەم بابەتە سەرنووسەری گۆڤاری (هەنگ) بوو.

نەورۆز لە هەفتەنامەیەکی دوورگەی (گوام)*دا

دوورگەی (گـوام) دوورگەیەکـە دەکەوێتـە نـاو ئۆقیانووسـی (هـێمن) لـە نێـوان یابان و ئوسترالیادا.

ئـەو دوورگەیـە سـەر بـە وڵاتـە یـەکگرتووەکانی ئەمەریکایـە و پایتەختەکەیـشی (تیجـان)ە. لــە کۆتــایی ســاڵی ١٩٩٦دا نزیکــەی (٦٥٠٠) کــوردی پەناهەنــدەی کوردستانی عێراقی بۆ ماوەی نزیکەی چوار مانگ لێ مایەوە و پاشان رەوانـەی وڵاتـە یەکگرتووەکانی ئەمەریکا کران.

هەفتەنامەی (پاسفیك هاڤن) هەفتەنامەیەك بوو لە ماوەی ئەم چوار مانگـەدا بـە رەزامەنـدیی سـەرکردەی هێـزە هاوبەشـەکانی کـرداری (پاسـڤیك هـاڤن) دەرچـووە و لەسەریشی نووسراوە کە بڵاوکراوەیەکی رەسمی نییە و بـە هـیچ جۆرێـك دەربڕینـی رای رەسمیی حکوومەتی ئەمەریکا نییە.

هەڵدانـەوەی لاپـەڕەکانی ئـەم هەفتەنامەیـە ئـەوەمان بـۆ دەردەخـات کـە زۆربـەی بابەتەکانی بە زمانی عەرەبین و کەمێکیشی بـە ئینگلیـزی، بـەڵام لـە ژمـارە (١٤)ی رۆژی ١٩٩٧/٣/٢١دا، کــە رۆژی نــەورۆزە، یەکــەمین بابــەتی ئــەو ژمارەیــەی هەفتەنامەکە بە زمانی کوردییە و لەبارەی جەژنی نەورۆزەوەیـە. هەرچـەندە بابەتەکـە تەنیا نیو لاپەڕەی هەفتەنامەکەی گرتووەتەوە و شتێکی نوێی ئاواشـی تێـدا نییـە کـە مایەی سەرنجڕاکێشان بێت، بەڵام بڵاوکردنەوەی بابەتێکی ئاوا بە زمـانی کـوردی و لـە بارەی جەژنێکی نەتەوەیی کـوردەوە لـە بڵاوکراوەیـەکی دوور لـە کوردسـتان، شـتێکی دڵخۆشـکەرە و شـایانی ئەوەیـە خوێنـەری کـورد و توێـژەرانی بـواری رۆژنامەنووسـیی کوردی لێ ئاگادار بکرێتەوە.

لێرەدا دەقـی بابەتەکـە وەکـو خـۆی و بـێ دەسـتکاری بڵاودەکەینـەوە، هەرچـەندە هەندێك هەڵەی زمانەوانی و چاپەمەنیشی تێدایە، بـەڵام خوێنـەر خـۆی دەتوانێـت بـە ئاسانی هەڵەکان دەستنیشان بکات. ئەمەش دەقی بابەتەکەیە:

نەورۆزمان پیرۆز بێت

نەورۆز.. جەژنی نەتەوەیی کوردە- رێکەوتی (٢١)ی مـانگی ئـازارە. دادەنـرێ بـە یەکەم رۆژی ساڵی کوردی، ئەم ساڵ دەبێتە (٢٦٩٧)ی کوردی، مێـژووی دامەزرانـدنی دەوڵەتی (میدی)یە، کە دەکاتە (٧٠٠) ساڵ پێش دەستپێکردنی مێـژووی زایـینی، وە رۆژێکی زیندووە لە ژیانی کورددا.

نەورۆز.. (یەکەم) رۆژی بەهارە کە کوردستان خۆی دەنوێنی بە بـەرگی سـەوزی چنراو بە گوڵی ڕنگاوڕنگی گوڵاڵە سـوورەو نێرگـزی بـوون خـۆش لـە دەشـت و دۆڵ قــەدپاڵی چــیا بڵنــدەکان. نــەورۆز نیــشانەی ســەرکەوتن و نــەمانی زۆرداری و شۆڕشـێکی پـڕ لـە ئـاواتی رزگـاری و ئازادییـە، بەدەسـتە پۆڵایینەکـە و چەکوشـە مێژوویەکەی رۆڵەی کورد (کاوە)ی ئاسنگەر بۆ سەری پاشای مێشك خۆری منـاڵی کورد (زووحاك).

نەتەوەی کورد بەخۆشییەوە یادی (نەورۆز) دەکاتەوە و ئاهەنگی بۆ دەگێـڕێ و جـل و بەرگی میللی لەبەر دەکەن و دەشت و دۆڵی کوردستان دەڕازێنێتەوە بە جلی رەنگـاو رەنگ و سروود و گۆرانی و هەڵپەرکێی میللی.

نەورۆز بڵێسەی ئاگرەکەی نیشانەی سەرکەوتنی خواوەنـدی خێـرە (ئـەهور ئـەمز)ە بەسەر خواوەندی شەڕ (ئەهریمەن)، بەپێی ئایینی (زەردەشـتی)، ئـایینی کـۆنی کـورد، پێش راگەیاندنی ئایینی (ئیسلام). جگە لە کورد چەند میللەتێکی تر لـەو ناوچـەیەدا وەك فارس و ئازەر ئاهەنگ دەگێڕن بەم بۆنەیەوە.

نووسەرو شاعیر و هونەرمەندانی کورد پێنووس و فلـچەکانیان بـۆ نـەورۆزی کـورد تەرخانکردووە و چەندین سروود و تابلۆ و گۆرانی پڕ لە هەستی نەتەوایـەتی پێـشکەش بە نەورۆز کردووە.

با نـەورۆزی ئـەم سـاڵمان یـاد بکەینـەوە، بـە یـادێکی پـڕ لـە هەسـتی برایـەتی و خۆشەویستی و ئاشتی بۆ هەمووان.

پیرۆز بێت... جەژنی نەورۆزی کورد لە هەمووان[1].

سەرچاوە

* لــە گۆڤــاری (رامــان) ژمــارە (٥٦)ی ڕێککــەوتی ٥ی شــوباتی ٢٠٠١دا بڵاوکراوەتەوە، ل٢٨٤.

(١) ئەندازیار (عەبدولڕەزاق فەرهادی)ی برام، کە یـەکێك بـوو لـە پەناهەنـدەکانی دوورگەی گوام و پاشان لە ئەمەریکا نیشتەجێ بوو، ئەو, ژمارەیەی بڵاوکراوەکـەی بـۆ ناردم. سوپاسی دەکەم.

تیۆری ڕۆژنامەنووسی* خوێندنەوە و هەڵسەنگاندن

ئەگەر یەکەمین ڕۆژنامەی کوردی لە ساڵی ١٨٩٨دا دەرچووبێت، ئەوا یەکەمین کتێبی تایبەت بە ڕۆژنامەنووسیی کوردی تاکو (٧٢) ساڵ دوای ئەم مێژووە دەرنەچووە، ئەوەبوو لەو ساڵەدا (١٩٧٠) کتێبی (مێژووی ڕۆژنامەگەری کوردی) لەلایەن نووسەری شەهید (عەبدولجەبار محەمەد جەباری) وەکو یەکەمین کتێبی تایبەت بە ڕۆژنامەنووسیی کوردی بڵاوکرایەوە و لەو ساوەش هەتا ئێستا ناو بەناو کتێبی تایبەت بەم بابەتە ڕۆشنبیرییە گرنگە دەکەوێتە بەردەستی خوێنەران.

یەکێك لەو کتێبە گرنگانەی کە لە ساڵی (٢٠٠٠)دا لەبارەی ڕۆژنامەنووسیی کوردییەوە بڵاوکراوەتەوە کتێبی (تیۆری ڕۆژنامەنووسی)یە.

ئەو کتێبە، کە (١٩٩) لاپەڕەی بەخۆوە گرتووە، لەلایەن نووسەری دوورە وڵات کاك (مەگدید سەپان)ەوە نووسراوە و لە (ستۆکهۆڵم)ی پایتەختی (سوید) چاپکراوە.

ئەوەی زیاتر بووە هاندەر بۆ ئەوەی ئەم نووسینەی بۆ تەرخانبکرێ، ئەم سێ خاڵە سەرەکییە بوو:

١- کتێبەکە یەکێکە لەو کتێبە بە نرخ و تۆکمانەی کە چەندین زانیاریی پوختەی سەبارەت بە تیۆری ڕۆژنامەنووسی و ڕۆژنامەنووسیی کوردییەوە تێدا بڵاوکراوەتەوە.

٢- کتێبەکە لە دەرەوەی کوردستان چاپکراوە و تەنیا (٥٠٠) دانەی لێ بڵاوکراوەتەوە، دیارە لەم (٥٠٠) دانەیەش ژمارەیەکی کەمی گەیشتووەتە کوردستان و زۆربەی هەرە زۆری خوێنەرو ڕۆژنامەنووسان نەیانبینیوە.

٣- نووسەری کتێبەکە یەکێکە لە پسپۆڕانی بواری ڕۆژنامەنووسی، خۆی لەم بارەیەوە دەڵێ: (ئەم کتێبە لە ئەنجامی خوێندنی پێنج ساڵ لە فاکولتێتی

ڕۆژنامەگەری زانکۆی سانکت پێتربۆرگ، سێ ساڵ خوێندنی دکتۆرا لە هەمان فاکولتێت، دە ساڵ کارکردنم لە چاپخانە، لەوە حەوت ساڵ ١٩٧٦-١٩٨٣ لە چاپخانەی کوردستان، زیاد لە دوو ساڵ دەرکردنی ڕۆژنامەی کوردستانی نوێ بە زمانی ڕووسی، جگە لە خوێندن و کارکردن لە چاپخانە، سوودم لە زۆر سەرچاوە بەر زمانی کوردی، عەرەبی، سویدی، ڕووسی وەرگرتییە)[1].

نووسەر مەبەستی خۆی لە دانانی کتێبەکە بەم شێوەیە ڕوون کردووەتەوە: (لە نووسینی ئەم کتێبەمدا ئەو مەبەستانەی خوارەوەم هەبوو:

یەك: بۆ ئەوەی ڕۆژنامە و گۆڤارەکانمان بەشێوەیەکی باشتر دەربچن، نووسینەکان کەمتر هەڵەی تەکنیکی و زمانەوانی تێدابێ.

دوو: بۆ ئەو کەسانەی ڕۆژنامەنووس نین، بەڵام جار بەجار گوتار دەنووسن، بۆیان وەك ڕێگا نیشاندەرێك بێ.

سێ: بەو هیوایەی ئەو کتێبە سوودی بۆ خوێندکارانی بەشی ڕۆژنامەگەری هەولێر و سلێمانی هەبێ.

چوار: بۆ خوێندکارانی زانکۆ لەگەڵ ئەو کەسانەی ئارەزوویان لە خوێندنەوەی کتێب لەسەر تیۆری ڕۆژنامەگەری هەیە.

بۆ هەموو ئەوانەی سەرەوە، لەگەڵ هەموو خوێنەرێك، هیوادارم سوودی هەبێ)[2].

نووسەر لەسەرەتای پێشەکییە (١٢) لاپەڕەییەکەدا لەبارەی ڕۆژنامەنووسی و دەسەڵاتی چوارەم دەڵێ: (ڕۆژنامەگەری لە کۆمەڵدا بە چوارەمین دەسەڵات دادەنرێت ئەو بۆچوونە ڕای هەموو ئەو زانایانەیە کە لەسەر ڕۆژنامەنووسی لێکۆڵینەوەیان کردووە. بە ڕای منیش ڕاگەیاندن لە کۆمەڵدا چوارەمین دەسەڵاتە، بەڵام لەنێو کۆمەڵ و دەوڵەتێکی ئازاد و دیموکراتدا. لە دەوڵەتانی دیکتاتۆر و دواکەوتوو، یان لە قۆناغی گۆڕینی سیستێم و شەڕی نێوخۆ، تەنیا یەك دەسەڵات هەیە، ئەویش دەسەڵاتی چەکە)[3].

پاشان لە درێژەپێدانی پێشەکییەکەیدا، بەڕای خۆی، هۆیەکانی درەنگ دەرکردنی ڕۆژنامەنووسیی کوردی بۆ ئەم سێ هۆیە سەرەکییانە دەگەڕێنێتەوە:

١- بێ هێزیی هەستی کوردایەتی.

٢- شاعیر و رۆشنبیران پلە و پایەی چاکیان لە حکومەتی مەرکەزی پێدراوە و نەیانویستووە ئەو ژیانە خۆشە لە خۆیان تێکبدەن.

٣- دواکەتوویی و نەخوێندەواریی گەلی کورد.

دوای ئەمە دێتە سەر دابەشکردنی رۆژنامەنووسیی کوردی، ئەو رۆژنامە نووسیی کوردی بەسەر پێنج قۆناغ دابەش کردووە:

١- رۆژنامەگەریی سەردەمی ئازاد: مەبەستی نووسەر لەم قۆناغەدا رۆژنامە و گۆڤارەکانی سەردەمی حوکمدارێتیی شێخ مەحموودی حەفید و کۆماری مەهاباد و رۆژنامە ناحزبی و ئازادەکانی ئەو سەردەمەن، کەچی ناوی هیچ کام لەم رۆژنامە و گۆڤارانەی نەهێناوە کە لەو سەردەمەیدا دەرچووینە، تەنیا ئاماژەی بەوە کردووە کە لە بیستەکانی سەدەی رابردوودا حەوت رۆژنامە و گۆڤار لە ماوەی هەشت ساڵدا دەرچوون و لە سەردەمی کۆماری مەهابادیشدا شەش گۆڤارو رۆژنامە.

سەبارەت بە چاپەمەنییە ناحیزبی و ئازادەکانیش نموونەی بەو رۆژنامە و گۆڤارانە هێناوەتەوە کە خوالێخۆشبووان حوسێن حوزنی موکریانی و گیوی موکریانی و پیرەمێرد و ئیبراهیم ئەحمەد دەریانکردووە.

نووسەر ناوی کۆمەڵێك نووسەری هێناوە کە لەم سەردەمەیدا رۆڵیان لە رۆژنامەنووسیی کوردیدا هەبووە. ئەو نووسەرانەی کە ناویان هاتووە هەندێکیان بەڕاستی رۆڵیان هەبووە، وەکو: رەفیق حیلمی، پیرەمێرد، حوسێن حوزنی، عەلائەدین سجادی و چەندی دیکەش، بەڵام هەندێك لەو نووسەرانەی باسی کردوون ئەو رۆڵەیان نەبووە، بەڵکو تەنیا بە نووسین بەشدارییان کردووە، وەکو: محەمەد ئەمین زەکی بەگ، تۆفیق وەهبی و شێخ محەمەدی خاڵ.

٢- رۆژنامەگەریی پارت و حزبە سیاسییەکان: لەم بارەیەوە ناوی ئەو حزب و لایەنانەی هێناوە کە رۆڵیان لە رۆژنامەنووسیی کوردیدا هەبووە.

٣- رۆژنامەگەریی شاخ: باسی رۆڵی رۆژنامەنووسیی شاخی کردووە لە سەرەتای هەشتاکانەوە تاکو راپەڕین، بێ ئەوەی ئاماژە بۆ چاپەمەنییەکانی سەردەمی شۆڕشی ئەیلوول بکات!

٤- رۆژنامەگەریی دەرەوەی وڵات: مەبەست لەو رۆژنامە و گۆڤارانەن کە لە دەرەوەی کوردستان دەرچووینە.

نووسەر تایبەتتمەندییەکانی رۆژنامە نووسیی دەرەوەی وڵاتی بەم خاڵانە دەستنیشان کردووە:

أ- نووسەرەکانیان ئازادانەتر بیریان کردووەتەوە.

ب- گەشترین سەردەمی ئەو بەشە دوای ناوەڕاستی هەشتاکان بوو.

پ- لە یەك ژمارەی هەر بڵاوکراوەیەکدا چەند بیروبۆچوونی جیاجیا بەرچاو دەکەون.

ج- لەناو ئەو گۆڤارانەدا زۆر رەخنە لەسەرکردە و حزبە سیاسییەکانی کوردگیراوە.

چ- هەندێك لەو گۆڤارانە رۆڵی مامۆستایان بینیوە لە دانانی نەخشە و پلان بۆ پارتە سیاسییەکانی کوردستان.

د- وەکو پێویست نەیانتوانیوە رووداوەکانی کوردستان بە شێوەیەکی بێ لایەن و راست و دروست بە خوێنەران بگەیەنن.

بەڕای من خاڵی (٢ و ٣ و ٤) کە نووسەر هەر یەکەیانی بە قۆناغێکی تایبەتیی رۆژنامەنووسیی کوردی داناوە، قۆناغ نین، بەڵکو جۆرێکن لە جۆرەکانی رۆژنامەنووسیی کوردی.

٥- رۆژنامەگەریی دوای راپەڕین: لەبارەی رۆڵی رۆژنامەنووسیی کوردیدا لە سەردەمی داوی راپەڕین کاك مەگدید دەڵێ: (بۆ یەکەمجار کورد توانی دوو رۆژنامەی رۆژانە لەگەڵ دەیان گۆڤار و چەندین کەناڵی تەلەفزیۆنی و وێستگەی رادیۆی هەبێ. ئەوەندەی کورد لەم دە ساڵەی دوایی توانی کتاب و گۆڤارو رۆژنامە بە چاپ بگەیێنێ، بە هەموو مێژووی نەتەوەی خۆی ئەوەندەی دەرنەکردووە. ئەم هەموو گۆڤارو

ڕۆژنامانە، ئەگەرچی زۆربەیان ئۆرگانی حیزب و ڕێکخراوەکانن، لەگەڵ ئەوەشدا ناتوانرێ ڕۆڵیان لە پێشخستنی ئەدەب و ڕۆژنامەگەریی کوردی پشتگوێ بخرێ)[٤].

نووسەری بەڕێز لە پێشەکییەکەیدا داکۆکیی لەسەر ئەوە کردووە کە بەپێی توانا هەوڵیداوە وەکو بێ لایەنێك و دوور لە سیاسەت تەنیا باس لە تیۆری ڕۆژنامەنووسی بکات و ناوی کەس بەخراپە نەهێنێ و کەس نەشکێنێتەوە. بەڕای من تاڕادەیەکی باش ئەو خاڵانەی ڕەچاوکردووە، بەڵام تۆ بڵێی ١٠٠٪ ئەوەی پێ کرابێ؟! باوەڕ ناکەم!

* * *

(هەواڵ) یەکەمین بابەتی کتێبەکەیە کە لاپەڕە (١٩-٣٥)ی بۆ تەرخانکراوە، نووسەر لە سەرەتای ئەم بابەتەدا بە کورتی باسی هەواڵ دەکات و دەڵێ: (هەواڵ لە ژانەرە کۆنەکانی ڕۆژنامەنووسییە و شێوەی گەیاندنی ڕووداوێك وەئەستۆ دەگرێ کە لە ناوەوەی وڵات، یان لە دەرەوەی، ئەمڕۆ یا دوێنێ ڕوویدابێ)[٥].

لەبارەی هەواڵ لە ڕۆژنامە کوردییەکانیشدا دەڵێ: (لە یەکەمین ڕۆژنامەی کوردی بەناوی «کوردستان» لەلایەن میقداد مەدحەت بەردخان لە قاهیرە دەرچوو بایەخی تایبەتی بە هەواڵ دراوە. لە ژمارەی یەکەمی کە لە ٢٢ی نیسانی ١٨٩٨ لە قاهیرە بڵاوکرایەوە، بەدرخان باس لە شەڕی بەینی میسرو سودان بۆ خوێنەرانی ڕۆژنامەکەی دەکا. دەتوانین بڵێین لە مێژووی ڕۆژنامەگەری کوردیشدا، هەواڵ لە ژانەرە هەرە کۆنەکانە)[٦].

نووسەر زیاتر لەسەر باسەکەی دەڕواو دەڵێ: (ئەگەرچی کورد زیاد لە سەد ساڵ ئەزموونی نووسینی هەواڵی بەزمانی زگماکی هەیە، کەچی تا ئەمڕۆش، کەم هەواڵ، بەڕاستی و دروستی ((مەبەست لە داڕشتنی هەواڵە)) لە ڕۆژنامە و گۆڤارەکان بڵاودەکرێنەوە.

لەکاتی خوێندنەوەی ڕۆژنامەکانی کوردی بەتایبەتی ((برایەتی)) و ((کوردستانی نوێ)) زۆرجار خوێنەر هەندێك هەواڵی بۆ دەبێتە مەتەڵ و نازانێ قسەکان، ڕووداوەکان

کەی و لە کوێ ڕوویانداوە؟ یان کراون!. پێویست ناکا نموونە بهێنمەوە، چونکە لە هەموو ژمارەکان بە ئاسانی ئەم کەموکورتییانە بەرچاو دەکەون!)[٧].

نووسەری کتێبی تیۆری ڕۆژنامەنووسی هەواڵی ڕۆژنامە کوردییەکان دابەشی سەر دوو بەش دەکات:

١- کورتە هەواڵ.

٢- هەواڵی درێژ.

سەبارەت بە کورتە هەواڵ دەڵێ: (بەگوێرەی تیۆری ڕۆژنامەنووسی، نووسینی کورتە هەواڵ دەبێ وەڵامی سێ پرسیار بداتەوە: چی ڕوویداوە، لە کوێندەر ڕوویداوە، کەی ڕوویداوە.

کورتە هەواڵ لە نووسین لە چەند دێڕێك تێپەڕ ناکاو ڕۆژنامەنووس ناتوانێ بیروبۆچوونی خۆی تێدا باس بکا. بەبڕوای ڕۆژنامەنووسی سویدی سۆران لارسۆن کورتە هەواڵ چاکە لە ٣٠-٤٠ وشە تێپەڕ نەکا، بەڵام بە بۆچوونی ئەو باشترە بە ٣٠ وشە کۆتایی پێ بهێندرێ).

بەڵام بۆ هەواڵی درێژ دەڵێ: (هەواڵی درێژ دەکرێ ١٠-١٥ خەت لە ئەستوونێکدا داگیربکا. لێرەدا ڕۆژنامەنووس جگە لەوەی ڕاستیی ڕووداوەکە دەنووسێ، دەتوانێ هۆی ڕووداوەکەش لەگەڵ ئەنجامی بۆ خوێنەران بنووسێ...).

(هەواڵی درێژ بۆ ئەوەی لە کورتە هەواڵ جیابکرێتەوە، دەبێ وەڵامی ئەم پرسیارانەی خوارەوە درابنەوە. چ ڕوویداوە؟ کەی ڕوویداوە؟ کێ تێدا بەشدارە؟ چۆن ڕوویداوە؟ لە کێندەر ڕوویداوە؟ لەبەرچی؟...)[٨].

لە بارەی هەواڵ لە ڕۆژنامە حزبییەکانیشدا دەڵێ: (لە ڕۆژنامەکانی حزبیدا، هەواڵ بەگشتی و هەموو نێوەڕۆکی ڕۆژنامەکەش بەتایبەتی، لە بەرژەوەندی حزب دایە... لە خزمەت و پڕوپاگەندەکردن بۆ حزبەکان دایە. بۆیە ئەوانەی لە ڕۆژنامەکانیش کاردەکەن، یان ئەندامی ئەو حیزبەن، یان دۆستی نزیکی حیزبەکەن، ئەمەش لە زۆرکاتدا دەکاتە خنکاندنی وشە)[٩].

بەلاّم بۆ هەواڵ لە دەولّەتانی پێشکەوتوو و دیموکرات دەڵێ: (هەواڵ لە دەولّەتانی پێشکەوتوو و دیموکرات، بەلایەن و بێ لایەنی نییە. ڕۆژنامەنووسان باس لە ڕووداوەکە دەکەن کە چۆن ڕوویداوە. خەڵك ناشپرسن، ئایا دەبێ کابرا سەر بە چ پارت و ڕێکخراوێك بێ؟ بۆیە لەم دەولّەتانە، هەواڵ بریتییە لە نووسینی چەند دێڕێك، کە ڕۆژنامەنووس دەینووسێ و دەیەوێ بەهۆی ڕۆژنامەکەیەوە بەخوێنەرانی بگەیەنێ)[١٠].

لەبارەی دووبارەبوونەوەی هەواڵیش دەڵێ: (ڕووداو هەیە یەك ڕۆژ لە ڕۆژنامەکان لەسەری دەنووسرێ، هەیە چەند مانگێك بەردەوام لەسەری دەنووسرێ، ئەمەش بەپێی گەورەیی و زەقیی ڕووداوەکەیە. گرتنی سەرۆکی پ. ك. ك. عەبدوڵڵا ئۆجەلان زیاد لە مانگێك بووە هەواڵی سەرەکیی ڕاگەیاندنی زۆربەی دەولّەتانی ئەورووپای ڕۆژئاوا، بەلاّم گرتنی سەرۆك کۆماری هایتی لە چەند ڕۆژێکی زیاتر نەخایاند)[١١].

هەر لەبارەی هەواڵەوە نووسەر دێتە سەر باسی هەواڵ لە ڕادیۆ و تەلەفزیۆنەکانی کوردستان، باسی ئەوە دەکات کە هەواڵ لەم دوو کەناڵەی ڕاگەیاندندا چۆن و بە چ شێوەیەك بلاّودەکرێتەوە: (لە کوردستان ڕۆژنامەی ((برایەتی)) و ((کوردستانی نوێ)) مۆنۆپۆلی زۆربەی هەواڵەکانیان بەدەستەوەیە. ڕۆژنامەنووسانی ڕادیۆ، چاوەڕێ دەکەن کە ڕۆژنامە دەربچێ، ئینجا بۆ ڕۆژی دوایی باس لە ڕووداوەکان دەکەن)[١٢].

نووسەر زیاتر لەسەری دەڕوا، پاشان دەپرسێ و دەڵێ: (من ئێستاش تێنەگەیشتم کە بۆ دەبێ پاش **٢٤** سەعات خەڵك لەم هەواڵانە ئاگاداربکرێنەوە؟ لەکاتێکدا بەتایبەتی ڕادیۆکان، لەم پێشبڕکێیەدا لەگەڵ ڕۆژنامە زۆر بەئاسانی دەیانتوانی گرەوەکە ببەنەوە!).

پاشان هەر خۆی وەلاّمی پرسیارەکە دەداتەوە و دەڵێ: (ئەمن لەم کارە تەنها بیرم بۆ دوو شت دەچوو:

یەك: نەبوونی ئازادی ڕۆژنامەنووسی.

دوو: ئەو کادیرە سیاسییانەی ڕادیۆکانیان بەڕێوەدەبرد، فریان بەسەر ڕۆژنامەنووسییەوە نەبوو.

چونکە کە کورد ئەزموونی سەد ساڵەی بەڕێوەبردن و دەرکردنی ڕۆژنامەی هەیە، تەمەنی ڕادیۆ و تەلەفزیۆن ئەوەندە زۆر نییە! دوور نییە ئەوەش هۆیەك بێ بۆ درەنگ باسکردن و گەیاندنی ڕووداوەکان)[١٣].

دواشت لەبارەی هەواڵەوە کاك مەگدید ئەوەیشی ڕاگەیاندووە کە (هەواڵ دەبێ ڕاست بێ و دووربێ لە درۆ. ئەگەر ڕۆژنامەیەك هەواڵێکی بێ بەڵگەو ناڕاستی بلاّوکردەوە، بەهۆی دەستوور و یاساوە ڕۆژنامەکە دەکرێ بە دادگا بدرێ. ئەمە ڕووداوێکی نوێ نییە لە مێژووی ڕۆژنامەگەری جیهان. بۆیە زۆرجار لە نووسین خراپ نییە بزانرێ لە چ سەرچاوەیەك ئەو هەواڵە وەرگیراوە)[١٤].

* * *

دووەم بابەتی کتێبی (تیۆری ڕۆژنامەنووسی) تایبەتە بە (گوتار).. نووسەر لەبارەی وتارەوە دەڵێ: (گوتار لە ژانەوە گرنگەکانی ڕۆژنامە و گۆڤارە، ڕۆژنامەنووس یان نووسەری گوتار، بە تێری لەسەر بابەتێکی دیاریکراو دەنووسێ. لە گوتار نووسیندا ڕۆژنامەنووس بە دوور و درێژی کێشە و فاکتەکان دەخاتە ڕوو و بەباشی شیاندەکاتەوە.

گوتار لە شێوە و داڕشتندا، لە هەواڵ و ریپۆرتاژ دەچێ. مەبەست لە گوتار شیکردنەوەی پرسیارێکە کە نووسەر دەتوانێ بەهۆی ئەو فاکتانەی دەستی کەوتوون بەوردی، بۆ خوێنەران ڕوونی بکاتەوە)[١٥].

پاشان دێتە سەر لقەکانی گوتار: کۆمەلاّیەتی، ئابووری، سیاسی، مێژوو، ئەدەب، ڕەخنە، وەرزش، مێدیسین، ئایین..هتد.

ئینجا تایبەتمەندییەکانی گوتاری زانستی بەم پێنج خاڵانە دەستنیشان دەکات:

١- بەگشتی خەڵکی ئەکادێم یان زۆر شارەزا لە بابەتێکی دیاریکراودا دەیاننووسێ.

٢- ناوی ئەو سەرچاوانەی تێدا دەنووسرێ کە نووسەر لەکاتی نووسینی گوتارەکەیدا بەکاری هێناون و سوودی لێوەرگرتوون.

٣- به قەبارە زۆرترە، گوتاری زانستی زۆرجار ٢٠-٣٠ لاپەڕەی گۆڤار دەگرێ.

٤- گوتاری زانستی زۆرتر بۆ گۆڤار دەنووسرێ تا بۆ رۆژنامە.

٥- زمانی نووسینی گوتاری زانستی، لەگەڵ زمانی رۆژنامە جیایە[١٦].

لەبارەی گوتار لە رۆژنامە و گۆڤارە کوردییەکانیشدا دەڵێ: (ئەگەر بە وردی رۆژنامە و گۆڤارەکانی کوردی بخوێنینەوە، بۆمان دەردەکەوێ کە ژانەری گوتار لە هەموو شێوەکانیتری رۆژنامەنووسی، زۆرتر بەکارهاتووە. ئەزموونی زۆری نووسەرانی کورد لەسەر ئەم ژانەرە و شێوەی بەرزکردنەوەی پرسیار، دەتوانم بڵێم لە هەموو ژانەرەکانیتر، نووسەران زۆرتر سەرکەوتنیان تێدا بەدەستهێناوە.

رۆژنامەنووس دەبێ لەکاتی نووسینی گوتار زۆر وشیاربێ، تا لەگەڵ شێوەکانیتری نووسین وەك: ریپۆرتاژ یان هەواڵ لێی تێکنەچێ. چونکە لە ریپۆرتاژ رۆژنامەنووس شایەدی رووداوەکانە، لە نووسینی گوتاریش زۆرجار رۆژنامەنووس هەمان دەوری هەیە، بەڵام جیاوازی بنەڕەتی لە شێوەی دەربڕینی بیر و داڕشتن هەیە، ئەگەر مرۆڤ پسپۆڕ نەبێ، بە دوورمەزانە زۆرجار لە بەینی ئەم دوو ژانەرە لەکاتی نووسین یان خوێندنەوە لێی تێکەڵاو دەبێ)[١٧].

دوای ئەمە نووسەر نموونەی بە گوتارەکانی حوسێن حوزنی موکریانی هێناوەتەوە کە لە گۆڤاری (رووناکی) ١٩٣٥-١٩٣٦دا بڵاوی کردوونەتەوە.

* * *

سێیەم بابەتی کتێبەکە تایبەتە بە (چاوپێکەوتن) یان (دیدار)، کە نووسەر وشەی (ئینتەرڤیو)ی ئینگلیزی بۆ بەکارهێناوە. ئەم بابەتە لاپەڕە (٤٩-٧٤) ی کتێبەکەی گرتووەتەوە.

نووسەر لەبارەی ئەو ژانەرە گرنگەی رۆژنامەنووسییەوە دەڵێ: (ئینتەرڤیو وەك ژانرێکی سەربەخۆی رۆژنامەنووسی، لە ١٧٠٠ لە رۆژنامە و گۆڤارەکانی بەریتانیا سەریهەڵدا. ئەو ژانەرە لەو کاتەدا زیاتر لە دادگاکان و پۆلیسخانەکان سوودی

لێوەردەگیرا. حاکم و پۆلیس پرسیاریان لە کابرای تاوانبارکراو دەکرد و وەڵامی پێویستیان دەستدەکەوت. پرسیار و وەڵامی حاکم و تاوانبار بۆ خوێنەران وەك خۆی بڵاودەکرایەوە. لەو کاتە هێشتا رۆژنامەنووسان پرسیاری خۆیان لە کابرای تاوانبار نەدەکرد، بەڵکو رۆژنامەنووس بەوە رازی بوو کە پرسیاری حاکم لەگەڵ وەڵامی تاوانبار بخاتە سەر کاغەز... ئەم ژانەرە زەقتر لە رۆژنامەکانی نیویۆرك لە ناوەڕاستی ١٨٣٠ بایەخی پێدرا، بەڵام وەك ژانەرێکی رۆژنامەنووسی لە سەردەمی شەڕی نێوخۆی ئەمەریکا ١٨٦١-١٨٦٥ شوێن پێیخۆی گرت. لە کیشوەری ئەوروپا لە دەوڵەتی فەرەنسا بۆ یەکەمجار لە ١٨٧٠-١٨٧١ بایەخی تەواوی پێدرا. ئەم مێژووە بۆ زۆربەی دەوڵەتانی پێشکەوتووی ئەوروپا دەتوانین بە سەرهەڵدانی ئەو ژانەرەی رۆژنامەنووسی لە قەڵەم بدەین)[١٨].

سەبارەت بەسەرهەڵدانی ئینتەرڤیو لە رۆژنامەنووسیی کوردیشدا دەڵێ: (ئەگەر سەیری گۆڤارو رۆژنامە کوردییەکان بکەین، بۆمان دەردەکەوێ کە لە مێژووی رۆژنامەگەری کوردی ئەم شێوە ژانەرە زۆر درەنگ لەسەر لاپەڕەی گۆڤار و رۆژنامەکان بەدیارکەوت. ((ئەو گۆڤار و رۆژنامانەی کوردی کوردستان، رۆژا کورد، رۆژی کوردستان، بانگی کوردستان، رووناکی، گەلاوێژ، ژمارەکانی ساڵی ١٩٤٣، کوردستان، هەولێر، هەتاو، کە من دەستم کەوتوون و لێکۆڵینەوەم لەسەریان کردووە)) ئەم ژانەرەیان تەواو پشتگوێ خستبوو)[١٩].

پاشان نووسەر گلەیی لەوە دەکات کە ئەوانەی خەریکی دەرکردنی گۆڤار و رۆژنامەکان بووینە، جگە لە زمانی زگماکی خۆیان زمانەکانی دەوروپشتیشیان زانیوە، کەم تا زۆر شارەزاییشیان لە زمانێکی ئەوروپاییدا هەبووە و ئەو ژانەرەیان لە رۆژنامەکانی ئەواندا بەرچاو کەوتووە، کەچی لە رۆژنامە و گۆڤارە کوردییەکاندا پشتگوێیان خستووە.

بۆ چۆنیەتیی خۆئامادەکردن و شێوەی پرسیارکردنی رۆژنامەنووسیش دەڵێ: (رۆژنامەنووس چاکە پلانی ئینتەرڤیوەکە لەگەڵ پرسیارە گرنگەکان لەسەر

کاغەزێك بنووسێتەوە، بەڵام تا بۆی بلوێ لەکاتی ئینتەرڤیو وەرگرتن، چاکە سەیریان نەکا، یان زۆر کەم سەیریان بکا، چونکە بە سەیرکردن، دوورنییە، لەپێش قارەمانی نووسینەکە سووك بێ و ئەو بە رۆژنامەنووسێکی چاك و سەرکەوتووی لە قەڵەم نەدا. ئەوەش دەبێتە هۆی ئەوەی کابرا بیەوێ زوو خۆی لەدەست رۆژنامەنووس رزگار بکا. زۆریش گرنگە رۆژنامەنووس کابرای بەرامبەر بە پرسیارکردن بۆردوومان نەکا، یانی کابرا وەڵامی پرسیاری یەکەمی بە تەواوی نەداوەتەوە، پرسیاری دووەمی پێشکەش بکا)[٢٠].

پاشان زیاتر لەسەری دەڕواو دەڵێ: (بۆ رۆژنامەنووس زۆر گرنگە، بە وردی گوێ لە قسەکانی کابرا رابگرێ. ئەو گوێگرتنە بۆ رۆژنامەنووس گوێگرتنی وەك مرۆڤێکی ئاسایی نییە، بەڵکو نیشاندانە بە گرنگی قسە و بیروڕای کابرا)[٢١].

لەبارەی دەستپاکیی رۆژنامەنووسیش لەکاتی وەرگرتنی ئینتەرڤیودا دەڵێ: (لە وەرگرتنی ئینتەرڤیو لەگەڵ هەر کەسێك بێ، رۆژنامەنووس دەبێ پێش هەموو شتێك دەستپاك بێ، وەڵامەکان نەشێوێنێ. رۆژنامەنووس ئەگەرچی مافی هەیە بە گوێرەی بیرو پێویستی خۆی وەڵامەکان گوڵبژێر بکا، بەڵام نەك درۆخستنە پاڵی و سووککردنی قارەمانەکەی! چونکە ئەوەی ئەو دەینووسێ، بۆ خۆی نییە و هەزاران کەسیتر دەیخوێنێتەوە)[٢٢].

بۆ شێوەی ئاراستەکردنی پرسیارەکانی ئینتەرڤیوش دەڵێ: (رۆژنامەنووس لەکاتی پرسیارکردن، پێش هەموو شتێك دەبێ زۆر بڕوای بەخۆی هەبێ و خۆی لاواز نیشان نەدا). پرسیارکردن چاکە بەدەنگێکی سروشتی بێ نەك بە هاتوهاوار، ئەمەش بۆ ئەوەی لەکاتی ئینتەرڤیو وەرگرتندا قارەمانەکەی لەبیر بکا کە ئەو قسە بۆ رۆژنامەنووس دەکا، لەم کاتەدا گفتوگۆکە مۆری سروشتی بەخۆیەوە دەگرێ.

ئەگەر پرسیاری توند بێنە پێشەوە کە بزانێ ئەوەی بەرامبەری پێیان تووڕە دەبێ، چاکە پرسیارەکان لە شێوەی کەسی سێیەمەوە بن. بۆ نموونە: برادەرێکم دەیگوت، تۆ دەستەڵاتت بۆ کاری تایبەتیی خۆت و خزم و کەس و کارت بەکاردەهێنی، نەك بۆ

خزمەتکردنی جەماوەر؟ نازانم ئەو برادەرەم راست دەکا یان نا؟ ئەگەر ئەو لێرە بووایە تۆ چۆن وەڵامت دەدایەوە؟ لە کاتی وەڵامدانەوەی دەتوانێ لەسەر هەمان بابەت بەردەوام بێ و پرسیاری تری لێ بکرێ وەك: پێش ئەوەی بێمە ئێرە چوومە زانکۆ و لەگەڵ خوێندکاران و مامۆستایان قسەم کرد، کەسیان لە کارەکانی ئێوە رازی نەبوون! تەنانەت زۆریان پێکەنینیان دەهات کە گوایە ئێوە شایەنی ئەو کورسییە نین، کە ئێستا لەسەری دانیشتوون! دەبێ ئەوان لەسەر چی وا ناڕازی بن؟ خەڵك ئەم هەموو قسانە لە کوێ دەهێنێ؟

ئەم شێوە پرسیارانە لەبەر ئەوەی لە شێوەی کەسی سێیەمەوە دەکرێن، قارەمانی ئینتەرڤیوەکە بە هیچ شێوەیەك تووڕە ناکا و هەڵیش ناچێ لەکاتی وەڵامدانەوەیان. لەکاتێکدا دەکرێ رۆژنامەنووس هەمان بیروبۆچوونی رەخنەگرانی هەبێ! بەم تەکنیکە رۆژنامەنووس دەتوانێ زانیاری زۆرتری دەستبکەوێ، بەمەش خوێنەران باشتر رازی دەبن)[٢٣].

❊ ❊ ❊

(نووسینی رێپۆرتاژ، باسکردنی رووداوێکە کە رۆژنامەنووس لەگەڵ خەڵکیتر تێیدا بەشدارە. ئەو ریپۆرتاژ بۆ خوێنەرانی رۆژنامە یان گۆڤار دەنووسێ، یانیش بۆ رادیۆ یان تەلەفزیۆن ئامادەی دەکا. ژانەری رێپۆرتاژ زۆرتر لەلایەن رۆژنامەنووسانی ئەمەریکی و بەریتانی فۆڕمی نوێی ئێستای بەخۆوە بینیوە. ئەوان تەکنیکی نووسینی رێپۆرتاژیان بەرەو پێشەوە برد و بایەخی زۆریان پێدا).

بەم جۆرە کاك مەگدید سەپان دەروازەی باسەکەی لەبارەی (رێپۆرتاژ)ەوە دەکاتەوە. پاشان لە درێژەپێدانی باسەکەیدا کە لاپەڕە (٧٥-٩٢)ی کتێبەکەی بۆ تەرخانکردووە، دەڵێ: (رێپۆرتاژ بۆ رۆژنامە و گۆڤار لەلایەن خوێنەرانەوە، وەك نیشانی فلیمی رووداوەکانە کە لە تەلەفزیۆن بۆ بینەران پێشاندەدرێ. بە خوێندنەوەی ریپۆرتاژ، خوێنەر شارەزای تەواوی رووداوەکان دەبێ، لەگەڵ ئەوەشدا مەرج نییە نووسینی هەموو ریپۆرتاژەکان وەك یەك دەستپێبکەن و تەواوبن.

ڕێپۆرتاژی چاك و سەرنجڕاكێش لەسەر بنچینەی زانیاری تەواو لەسەر بابەتێكی دیاركراو دەنووسرێ. ڕۆژنامەنووس دەبێ دەستپاك بێ و تەواو شارەزابێ لەو بابەتەی لەسەری دەنووسێ...

(لەكاتی نووسینی ڕێپۆرتاژ زۆر گرنگە وەڵامی ئەم پرسیارانەی خوارەوەی تێدابێ: كێ تێیدا بەشدارە؟ لە كێندەر ڕوویداوە؟ كەی ڕوویداوە؟ چ ڕوویداوە؟... جگە لەو چوار پرسیارەی سەرەوە، دوو پرسیاری تریش هەن وەك: چۆن ڕوویداوە؟ لەبەرچی ڕوویداوە؟ زۆرجار وەڵامی ئەم دوو پرسیارەی دواوە بۆ بەهێزكردنی نووسینەكان گرنگن)[٢٤].

لەبارەی ئەو زمانەی كە ڕێپۆرتاژی پێ دەنووسرێ و ئایا ڕۆژنامە كوردییەكانی خۆمان تا چ ڕادەیەك بایەخیان پێیداوە دەڵێ: (ڕێپۆرتاژ دەبێ بە زمانێكی ئەدەبیی زۆر جوان و لە هەمانكاتیشدا ئاسان، كە هەموو خوێنەران تێیبگەن، بنووسێ. بەگشتی لە نووسین بۆ ڕۆژنامە، دەبێ زمانێكی ئاسان بەكاربهێنرێ ((لە هەردوو ڕۆژنامەی كوردی برایەتی و كوردستانی نوێ، ئەم شێوە نووسینە تا ئێستا پەیڕەو نەكراوە)). زۆربەی كات گوتارو نووسینەكان لە بڵاوكراوەی ناوەخۆی حیزبی دەكەن، تا ڕۆژنامەی سەردەم)[٢٥].

نووسەر گرنگیی ڕێپۆرتاژی بەوە دەستنیشان كردووە كە تا چ ڕادەیەك بەڕاستگۆیی نووسراوە: (گرنگیی ڕێپۆرتاژ ئەوەیە كە شوێنی درۆ و دەڵەسەی تێدا نابێتەوە، چونكە لەو كاتەدا نووسینەكە نابێ بە ڕێپۆرتاژ. هەموو نووسینەكە دەبێ هەڵێنجراوی ئەو ڕاستییانە بن كە ڕۆژنامەنووس، بە چاوی خۆی بینیوویەتی. بۆیە ڕێپۆرتاژ ڕەنگدانەوەی ڕووداوەكانە كە یەك لە بەشداربووانی ڕۆژنامەنووس خۆیەتی)[٢٦].

دوای ئەمە نووسەر دێتە سەر باسی مێژووی سەرهەڵدانی ڕێپۆرتاژ لە ڕۆژنامەو گۆڤارە كوردییەكاندا و دەڵێ: (یەكەمین ڕیپۆرتاژ) لەو ڕۆژنامە و گۆڤارە كوردییانەی من دەستم كەوتوون و لێكۆڵینەوەم لە سەریان كردووە، تەنیا لە ڕۆژنامەی ڕۆژی كوردستان، ژمارە هەشت، ساڵی ١٩٢٢ بووە. لەم ڕێپۆتاژە ڕۆژنامەنووس بە دوور و

درێژی باس لە سەردانەكەی سمكۆ ئاغای شكاك، بۆبینی مەلیكی كوردستان شێخ مەحموودی جەفید دەكا. نووسەر توانیویەتی وەستایانە بینینەكانی سمكۆ ئاغا بە خوێنەر ڕابگەیەنێ. خوێنەر لەكاتی خوێندنەوەی، هەستدەكا كە خۆی بەشدارە لە بینینەكان. ئەم ڕێپۆرتاژە ئەگەرچی لە ساڵی ١٩٢٢ نووسراوە، لەگەڵ ئەوەشدا، زانیارییەكی تەواو لە سەردان و ڕووداوی ناوبراو بە خوێنەران دەدا.

نووسینی ڕیپۆرتاژ لە یەكەمین ڕۆژنامەی كوردی (كوردستان) شوێنی نەبۆتەوە. لە ڕۆژنامەی (ڕۆژی كورد) (زۆربەی نووسەرانی كورد كە لەمەڕ ڕۆژنامەكانی كوردییان نووسیوە، گۆڤاری ڕۆژی كورد كە لە ساڵی ١٩١٣ لە ئەستەمبوڵ سێ ژمارەی لێدەرچووە، بە ڕۆژنامە ناوی دەبەن. بەڕای من زیاتر لە گۆڤار دەكا، تا ڕۆژنامە، ئەمەش چ لەبەر درێژیی گوتارەكانی ڕۆژی كورد، چ لە ژمارەی زۆری لاپەڕەكان و قەبارە)یشی شوێنی نەبۆتەوە. بۆیە بە دوور نازانرێ، هاتنەكەی سمكۆ ئاغای شكاك بۆ سلێمانی و سەردانی مەلیكی یەكەمی كوردستان، بە یەكەمین ڕێپۆرتاژ لە مێژووی ڕۆژنامەگەریی كوردی لە قەڵەم بدرێ)[٢٧].

* * *

لاپەڕە (٩٣-١٠٢)ی كتێبی (تیۆری ڕۆژنامەنووسی) بۆ (نووسین) تەرخانكراوە.. نووسەر لەو باوەڕەدایە كە نووسین بۆ ڕۆژنامە دەبێ ئاسان بێ و هەموو كەس تێیبگات: (نووسین بۆ ڕۆژنامە دەبێ بەجۆرێك بنووسرێ كە هەموو كەسێك لەكاتی خوێندنەوەی بە ئاسانی تێی بگات، چونكە ڕۆژنامەنووس مەبەستی لە نووسین، گەیاندنی هەواڵێكە، ڕووداوێكە، یان بیروبۆچوونێكە بۆ خوێنەران)[٢٨].

لەبارەی نووسین لە هەردوو ڕۆژنامەی ڕۆژانەی كوردستان ((برایەتی و كوردستانی نوێ)) دەڵێ: (ئەمن نازانم ئایا كەس لەو دوو ڕۆژنامە كوردییانەی كوردستان بە نووسینەكان دادەچنەوە، یان نا؟ ئەگەر تا ئێستاش كەس لەم جۆرە پسپۆڕانە كار لەو دوو ڕۆژنامانە نەكەن، درەنگ نییە بیری لێبكەنەوە! ئەگینا دەبێتە كاری سەرنووسەر، ئەگەر لەكاتێكدا سەرنووسەر بەسەر ئەم گرفتانە

نەتوانێ زاڵببێ، مانەوەی لەم کارەی بە زیانی ڕۆژنامە دەگەڕێتەوە. بە دووریش نازانرێ ببێتە هۆی شێواندنی زمانی کوردی!)[٢٩].

شایانی باسە نووسەر لەم ڕووەوە نموونەی زیندووشی هێناوەتەوە.

نووسەر لە درێژەپێدانی هەمان بابەتدا ئەوەشی ڕاگەیاندووە کە سەرنووسەر بۆی هەیە بابەتە لاوازەکان سەرلەنوێ دابڕێژێتەوە بێ ئەوەی دەستکاری لە ناوەڕۆکی نووسینەکە بکات: (سەرنووسەر بۆی هەیە سەرلەنوێ نووسینەکە دابڕێژێتەوە، کورتی بکاتەوە، بەڵام ناتوانێ دەستکاری لە نێوەڕۆکی نووسین، بە مەبەستی ئاڵۆزکردنی گوتارەکە بکا. ئەمە دەبێتە هەڵەی گەورە و تایبەتە بە ئەخلاقی ڕۆژنامەنووسی.

لە کوردستان لەبەر ئەوەی ڕۆژنامەنووسی چاك و پسپۆڕ کەمن، بۆیە دەستەڵاتی سەرنووسەر لەوانەیە کەمێك زۆرتربێ. ئەوەی ئێمە دەینووسین مەبەستمان لە ڕۆژنامەنووسی بە گشتییە نەك هەر لە کوردستان)[٣٠].

لە کۆتایی ئەو باسەی کە نووسەری کتێبەکە بۆ (نووسین)ی تەرخانکردووە، دەڵێ: (ڕۆژنامەنووس هەرچەند زۆرتر خۆی بە نووسینی دروست خەریك بکاو بایەخی پێبدا، ڕۆژنامەکەی زۆرتر بەرەو پێشەوە دەچێ و خوێنەری زۆرتری دەبێ. ئێمە قەت ناتوانین بیر لە دەرکردنی ڕۆژنامەیەك بێ نووسین بکەینەوە، کە دەشنووسین، دیارە بۆ خوێنەرانە. بۆ ئەوەی ڕێزی زۆرتر لە خۆمان و خوێنەران بگرین، دەبێ زۆرتر بایەخ بە نووسین و ناوەڕۆکەکەی بدەین. ئەگەر بەم شێوەیەی سەرەوە کاربکەین، بێ شك دەبینە خاوەنی چاکترین ڕۆژنامە کە زۆرترین خوێنەری دەبێ)[٣١].

* * *

لاپەڕە (١٠٣-١٢١)ی کتێبی (تیۆری ڕۆژنامەنووسی) بۆ (ڕەسم لە ڕۆژنامە) تەرخانکراوە.

نووسەر لە سەرەتای بابەتەکەیدا مێژووی سەرهەڵدانی کامیراو چۆنیەتیی پێشکەوتنی بۆ خوێنەر ڕوون دەکاتەوە، پاشان دێتە سەر دروستبوونی فلیمی دەکۆمێنتی، ئینجا باسی وێنەی ڕۆژنامەنووسی دەکات.

لە باسی گرنگیی وێنە لە ڕۆژنامەنووسیدا دەڵێ: (وێنە ئاوێنەی ڕووداوەکانە. ڕۆژنامەنووس کە وێنە لەگەڵ نووسینەکەی بەکاردەهێنێ، بۆ ئەوەی فاکتەرەکانی بەهێزتر بێ و هەوڵدەدا واقیعی ڕووداوەکە وەك خۆی بگەیەنێتە خوێنەران. هەربۆیەش لە لاپەڕەی یەکەمی هەموو ڕۆژنامەیەك، وێنەیەکی گەورە بڵاوکراوەتەوە، کە دەکاتە گەورەترین ڕووداوی ژمارەی ناوبراو. لە ڕۆژنامەکانی دەوڵەتانی ڕۆژئاوا، لەژێر هەموو ڕسمێك، جگە لەوەی ناوی کابرای فۆتۆگراف یان ئاژانس دەنووسرێ، کۆمێنتاری ڕۆژنامەنووسیش، بەقەد بڵاوکردنەوەی وێنەکە کار دەکاتە سەر خوێنەران. کۆمێنتار دەکرێ چەند وشەیەك بن، یان چەند ڕستەیەك)[٣٢].

هەر لەبارەی گرنگیی وێنە لە ڕۆژنامەنووسیدا دەڵێ: (هەندێك ڕسم هەن بینەران قەت ناتوانن لەبیری بکەن، ئەو جۆرە وێنانە ئەگەر لەکاتی شەڕگیرابن، بوونەتە سیمبولی (ڕەمزی) شەڕەکە. من بۆ ئەوەی مەبەستم چاکتر بۆ خوێنەران ڕوون بکەمەوە، بەپێویستم زانی دوو نموونە بهێنمەوە:

یەك: هەموو تراژیدیای هەڵەبجە، یەك وێنە بۆتە ڕەمزی، ئەویش پیرەمێردێکە کە منداڵی بە باوەشەوەیە و هەردووکیان لە وێنەکە دیارن وەك ئەوەی خەویان لێکەوتبێ، لەم وێنەیە دوو کەس تراژیدیای پێنج هەزار شەهید نیشاندەدا. وێنەی ناوبراو ئەوەندە کار دەکاتە سەر بینەر، کە ناتوانێ لە بیری بچێ، ئەگەر لە کاتێکدا لە بیریشی چووبێ، لەکاتی بینینی وێنەکە یەکسەر دەزانی هی چ تراژیدیایەکە. بەڕای من ئەو وێنەیە نەك هەر سیمبولی تراژیدیای هەڵەبجەیە بۆ کورد، بەڵکو تراژیدیای هەموو گەلانی کوردستان لەناو ئەو وێنەیەدا دەبینرێ.

دوو: بەڕێوەبەری پۆلیس بەناوی، نگوییێن نگوس لۆوان، بەندییەك لە شاری سایگۆن لە ساڵی ١٩٦٨ دەکوژێ. هەردوو وێنە کاریان زۆر لە جەماوەرکردووە و هەردووکیشیان لەلایەن فۆتۆگرافی پسپۆڕەوە گیراون)[٣٣].

نووسەری کتێبەکە لەبارەی وێنە لە ڕۆژنامە کوردییەکانیشدا دەڵێ: (لە ڕۆژنامە و گۆڤارەکانی کوردی، تائێستا وێنە بایەخی خۆی پێنەدراوە و شوێنی خۆی لە ڕۆژنامە

و گۆڤارەکان نەکردۆتەوە. زۆرجار ئەو وێنانەی لەگەڵ ماتریالەکان بڵاوکراونەتەوە، چاکتربوو بڵاونەکراباناوە، چونکە ئەگەرچی نووسینەکە باش بووە، بەڵام وێنەکە گیانی لەبەربردووە و خوێنەری لە خوێندنەوەی دوورخستۆتەوە)[٣٤].

* * *

(سەردێر یان ناوی گوتار) بابەتێکی دیکەی کتێبەکەیە کە لاپەڕە (١٢٣-١٢٩)ی بۆ تەرخانکراوە، نووسەر لە بارەی گرنگیی سەردێڕ دەڵێ: (هەموو نووسین و بڵاوکراوەیەك لە رۆژنامە و گۆڤاردا، بەهۆی سەردێڕەوە دەناسرێتەوە. سەروتار دەکاتە کلیل یان کۆدی نووسین، کە خوێنەر بۆخۆیان رادەکێشن. لەبەر ئەوەی رۆژنامەکانی سەردەم لاپەڕەیان یەکجار زۆرە، زۆرجار لە ٦٠-٧٠ لاپەڕە تێپەڕ دەکا، خوێنەر بەگشتی ناتوانێ هەموو رۆژنامەکە بخوێنێتەوە، بەڵام دوور نییە سەیری هەموو لاپەڕەکانیش بکاو لە هەر لاپەڕەش هەموو سەردێڕەکان بخوێنێتەوە.

سەردێڕ ئەگەر قسەی بکردایە، بە خوێنەری دەگوت: گوتارەکەشم بخوێنەوە! بۆیە هەر سەردێڕیشە خوێنەر بڕیاری لەسەر دەدا، ئایا ئەم نووسینە شایەنی خوێندنەوەیە یان نا؟)[٣٥].

لەبارەی چۆنیەتی نووسینی سەردێریش دەڵێ: (لە نووسینی سەردێڕدا رۆژنامەنووس هەن، دوای نووسینی گوتارەکە ناونیشان بۆ نووسینەکەیان دیاردەکەن، هەر لە سەرەتادا ناو بۆ نووسینەکەی دادەنێ، ئینجا دەست بە نووسینی گوتارەکەی دەکا. بەڵام ئەوەی تا ئێستا زۆرتر باوە، ئەوا شێوەی یەکەمە. گوتار دەنووسرێ، ئینجا ناونیشانی بۆ هەڵدەبژێردرێ)[٣٦].

* * *

(ئەخلاق لە راگەیاندندا) دوا بەشی کتێبەکەیە، جگە لە سەرچاوە و پاشکۆ. ئەو باسە لاپەڕە (١٣١-١٤١)ی بۆ تەرخانکراوە. نووسەر لەم بارەیەوە دەڵێ: (جەماوەر بەگشتی و رۆژنامەنووس بەتایبەتی، لەناو هەموو کۆمەڵگایەکدا، چالاکیی رۆژانەی

خۆیان لە چوارچێوەی یاساو دابونەریتی ئەو کۆمەڵەی تێیدا دەژین، ئەنجامدەدەن. بۆیە یاساکان و دابونەریت و دیانەتە ئاسمانییەکان، لە دەوڵەتێکەوە بۆ دەوڵەتێك دەگۆڕێن. ناشتوانین بڵێین یاسای فلانە دەوڵەت بۆ فلانە کۆمەڵ دەگونجێ. بۆ نموونە یاسای دەوڵەتی سوید و دابونەریتی گەلی سوید بەگشتی تایبەتە بۆ دەوڵەت و دانیشتووانی سوید. هەر لە سویدیش دەتوانرێ وەکو پێویست، سوودی لێ وەربگیرێ. ئێمە ناتوانین تەواوی یاساو دابونەریتی سوید کۆپی بکەین و لە کوردستان جێبەجێی بکەین، چونکە ئەو شتانەی بۆ سویدییەکان گرنگن، کورد لەوانەیە هەر بایەخیان پێنەدا، یانیش تەواو بەپێچەوانەوە.

لە باسکردنی ئەوانەی سەرەوە، مەبەستمان هەموو لایەنێکی ژیان نییە. هەندێك کاری خراپ هەن کە لە هەموو شوێنێکدا بەتاوان لە قەڵەم دەدرێن، نموونە: دزی، کوشتن، سووککردنی خەڵك، شەڕ...هتد.

ئەگەرچی ئەوانەی سەرەوە هەموویان، لە هەموو شوێنێك و لەنێو هەموو کۆمەڵگایەك بە تاوان سەیر دەکرێن، لەگەڵ ئەوەشدا، جۆری سزادان جیاوازن)[٣٧].

نووسەر دوای ئەوەی زیاتر لەسەر باسەکە دەڕوا، دەیەوێ ئەخلاقی رۆژنامەنووسیمان باشتر بۆ روون بکاتەوە: (رۆژنامەنووس بە هیچ شێوەیەك بۆی نییە لەسەر کەسێك بنووسێ و ناو و وێنەی ئەو بڵاوبکاتەوە، کە گوایە تاوانێکی گەورەی کردووە، لە کاتێکدا لە دادگا هێشتا تاوانەکەی لەسەر ئاشکرا نەبووە. زۆرجار ئەگەر کابرا لە راستیدا تاوانباریش بێ، دیسان دەکرێ ناو و وێنەی بڵاونەکرێتەوە، چونکە دوور نییە خزم و کەس یان مندالەکانی بە چاوی سووك لەناو کۆمەڵ سەیر بکرێن. ئەوە دەکاتە ئەخلاق لە رۆژنامەنووسی. ئێمە باس لەوە ناکەین ئەگەر کابرا بۆ کۆمەڵ ببێتە مەترسییەکی گەورە. ئەوەش وەك بۆ نموونە، کابرا منداڵ دەدزێ و دەیانباتە دەرەوەی وڵات بۆ فرۆشتن، یان نەخۆشیی ئیدزی هەیە، بۆ ئەوەی جەماوەر ئاگادار بکرێتەوە و بە زووترین کات دەستگیر بکرێ، لەو کاتانە دەکرێ بە راگەیاندن رسمی کابرا بڵاوبکەنەوە، بۆ ئەوەی بە یارمەتیی جەماوەر، پۆلیس کابرای

تاوانبار دەستگیر بکا. یانیش ئەگەر کابرا بە پارەی دوژمنان بیەوێ خەڵك تێرۆر بکاو نائاساییی بخاتە ناو کۆمەڵ.

هەر ڕووداوێك کە ببێتە هۆی تێکدانی ژیانی ئاسایی جەماوەر، دیسان بەبێ سێ و دوو دەکرێ ناو و وێنەی لە دەزگاکانی ڕاگەیاندن باسبکرێ و نیشانبدرێ)[٣٨].

لە باسی ئەخلاق لە ڕۆژنامەنووسیی کوردیشدا دەڵێ: (بۆ کاتێکی وەك ئێستی ناسکی کوردستان، نابێ هیچ شتێك بڵاوبکرێتەوە کە ببێتە هۆی ئاژاوەنانەوە بۆ کۆمەڵ کە لە ئەنجامدا شەڕو ناخۆشی بەدوایەوە بێ. لە هەمان کاتدا هەموو ئەو شتانە بڵاوبکرێنەوە، کە سوود بە بزووتنەوەی کوردایەتی دەگەیەنن و ڕۆژێك زووتر کورد لە سەرکەوتن و ئازادی نزیك دەکەنەوە)[٣٩].

هەر لەبارەی ئەخلاقی ڕۆژنامەنووسییەوە کاك مەگدید دەڵێ: (ڕۆژنامەنووس بۆخۆی نانووسێ، بەڵکو بۆ جەماوەر دەنووسێ، بۆیە دەبێ بیر لە هەموو ئەو شتانە بکاتەوە کە لە گوتارەکەی بەکاری دەهێنێ جگە لەوەش مەسەلەی ئەخلاق دەبێ بە هیچ شێوەیەك پشتگوێ نەخرێ. ئەگەر ڕۆژنامەنووس لەکاتی نووسینی بیری لەو بۆچوونانەی سەرەوە کردەوە، بێگومان نووسینەکەی جگە لەوەی بێ کەموکورتی دەبێ، زۆر خزمەتی ئەو کۆمەڵەش دەکا کە خۆی لەناویدا دەژی. ڕۆژنامەنووس بۆ ئەوەی کەرامەتی خۆی و قودسیەتی پیشەکەی بپارێزێ، نابێ بە هیچ شێوەیەك گوتارێك بنووسێ، کە خۆی بڕوای تەواوی بە نێوەڕۆکەکەی نەبێ)[٤٠].

* * *

شایانی باسە نووسەری کتێبی (تیۆری ڕۆژنامەنووسی) تا ئێرە سوودی لە (٧٢) سەرچاوە وەرگرتووە، سەرچاوەکان بە زمانی ڕووسی و سویدی و ئینگلیزی و عەرەبین.

لاپەڕە (١٤٩-١٩٩)ی کتێبەکە بۆ (پاشکۆ) تەرخانکراوە، ئەم پاشکۆیەش دوو بابەتی بەخۆیەوە گرتووە:

١- باسێك لەسەر گۆڤاری (دیدار) کە یەکێتی لاوانی کورد لە سوید بە هەردوو دیالێکتی زمانی کوردی (سۆرانی و کرمانجی) دەریکردووە و یەکەمین ژمارەی لە نیسانی ١٩٩٢ دەرچووە.

٢- لێکۆڵینەوەیەك لە بارەی ناوەڕۆکی دوانزە ژمارەی ڕۆژنامەی (کوردستانی نوێ) کە بە زمانی ڕووسی یەکەمین ژمارەی لە حوزەیرانی ساڵی ١٩٩٧ لە ڕووسیا دەرچووە.

لێرەدا بە پێویستی نازانم ئەم دوو بابەتە هەڵبسەنگێنم، نەك لەبەر ئەوەی بابەتی گرنگ نین و شایانی ئەوەنین لەسەریان بنووسرێ بەڵکو لەبەر ئەوەی، بەڕای من، بابەتی سەربەخۆن و زۆر پێوەندییان بە کتێبەکەوە نییە.. باشتر وابوو ئەم دوو بابەتە وەك نامیلکەی سەربەخۆ لە چاپ بدرابوونایە.

بەڵام لێرەدا نامەوێ لە کاکە مەگدید و خوێنەرە بەڕێزەکان بشارمەوە کە دوو تێبینی بچووکم لەسەر بابەتی یەکەمیان هەیە:

١- لە لاپەڕە (١٥٣)دا نووسەری بەڕێز دەڵێ: (ئەگەر سەیری یەکەمین ڕۆژنامەی کوردی، ڕۆژنامەی کوردستان کە لە ٢٢ی نیسانی ١٨٩٨ لەلایەن میقداد مەدحەت بەدرخان دەرچوو بکەین و بەخێرایی چاوێك بە ژمارەکانی بخشێنین، بۆمان دەردەکەوێ کە ئەو ٣١ ژمارەیەی لە ماوەی پێنج ساڵاندا، کە تائێستا بۆ زانایان ئاشکرایە دەرچووبن، پێنج جار شوێنی چاپکردنی گۆڕاوە. ئەمەش دیارە بە ویستی میقداد مەدحەت بەدرخان و عەبدولڕەزاقی برای نەبووە)[٤١].

دیارە دوای میقداد مەدحەت عەبدولڕەحمانی برای جێی ئەوی گرتەوە نەك عەبدولڕەزاق، هەروەکو نووسەر ڕایگەیاندووە.

٢- لەبارەی هەردوو گۆڤاری منداڵان (ئەستێرە)ی سلێمانی و (ئەستێرە)ی بەغدا، نووسەری بەڕێز زانیارییەکانی لێ تێکەڵاو بووە، دیارە ئەمەش لەبەر دووریی نووسەرە لە کوردستان، یان لەبەر ئەوەی تائێستا چەند گۆڤارێکی منداڵانمان بە ناوی (ئەستێرە)وە هەیە و ئەگەر مرۆڤ زۆر ئاگادار نەبێ، لەوانەیە لێی بشێوێ. نووسەر لەم

رووەوە دەڵێ: (دوای گۆڤاری گڕوگاڵی منداڵان، دوو گۆڤاریتری کوردی بەناوی ئەستێرە دەرچوون، ئەوانیش هەریەك لە چەند ژمارەیەك زیاتری لێدەرنەچووە. ئەستێرەی یەکەم د.ئیحسان سەرنووسەری بووە و دوو ژمارەشی لە بەغدا لە ساڵی ١٩٧٥ لێ چاپکراوە. ئەستێرەی دووەم ساڵح یووسفی سەرنووسەری بووە و لە شاری سلێمانی ژمارە یەکی لە هاوینی ١٩٧٢دا بڵاوکراوەتەوە. ژمارە دووی بۆ چاپ ئامادەبووە بەڵام بێ چاپ کردن ماوەتەوە)[٤٢].

لێرەدا روخسەت لە نووسەری بەڕێز دەخوازم و زانیارییەکە بەم جۆرە راست دەکەمەوە: ئەستێرەی یەکەم ساڵح یووسفی سەرنووسەری بووە و لە شاری سلێمانی ژمارە یەکی لە هاوینی ١٩٧٢دا لێ بڵاوکراوەتەوە، ژمارە دووی لە ئەیلوولی هەمان ساڵدا دەرچووە، دوا ژمارەیشی، کە ژمارە سێیە، لە شوباتی ساڵی ١٩٧٤دا دەرچووە. ئەستێرەی دووەم د.ئیحسان فوئاد سەرنووسەری بووە و ژمارە یەکی لە مایسی ١٩٧٥ دەرچووە، ژمارە دووی لە حوزەیرانی ١٩٧٥ چاپکرا، بەڵام پێش ئەوەی بڵاوبکرێتەوە، حکوومەت دەستی بەسەرداگرت و بڵاونەکرایەوە، گۆڤارەکەش وەستا.

کتێبەکە بە شێوەیەکی گشتی بە زمانێکی پاك و ئاسان نووسراوە و خوێنەر لە خوێندنەوەی بێزار نابێ، هەرچەندە هەندێك رستە هەن لە رووی داڕشتنەوە وەکو پێویست نین، بۆ نموونە:

* (لە رۆژنامەنووسەکانی هەرە بەناوبانگەکانی سەدەی بیستی کوردە)، ل٤٥.

دەبووایە بڵێ: (لە رۆژنامەنووسە هەرە بەناوبانگەکانی کوردە لە سەدەی بیستەمدا).

* (رووش دەدا کە دیگتافۆنەکە قسەکانی خراپ تۆمارکردووە)، ل٥٥.

دەبووایە بڵێ: (وادەبێ دیگتافۆنەکە قسەکانی خراپ تۆمارکردووە).

* (تەنها لە گۆڤاری دیدار کە لە سوید دەردەچوو، ژمارەکانی دوایی بەرچاوم کەوتووە)، ل٦٢.

باشتر وابوو بڵێ: (تەنها لە ژمارەکانی دوایی گۆڤاری (دیدار) دا، کە لە سوید دەردەچوو، بەرچاوم کەوتووە.

* (چاکەئەوانەی لە رادیۆ تەلەفزیۆنەکانیش کاردەکەن، جگە لەوەی دەبێ رۆژنامەنووسی چاك بن، دەبێ بیر لە دەنگیش بکرێتەوە)، ل٦٦.

دەبووایە بڵێ: (ئەوانەی لە رادیۆ و تەلەفزیۆنەکانیشدا کاردەکەن، جگە لەوەی دەبێ رۆژنامەنووسی چاك بن، دەبێ دەنگیشیان باش بێ).

لە کۆتاییدا پیرۆزبایی لە کاکە مەگدید سەپان دەکەم و هیوادارم هەردەم بەردەوام بێت لە پێشکەشکردنی بەرهەمی بەپێز و سەرکەوتوو لە بواری رۆژنامەنووسیدا. خۆزگە دەزگایەکی رۆشنبیریی کوردستانیش ئەو کتێبەی بۆ جاری دووەم لە چاپ دەدایەوە، بۆ ئەوەی رۆژنامەنووسان زیاتر سوودی لێ وەربگرن.

سەرچاوەکان

* لە گۆڤاری (ڕۆژنامەڤانی) ژمارە (٤)ی ٢٢ی نیسانی ٢٠٠١، لاپەڕە (١٨٨-٢٠٠٢)دا بڵاوکراوەتەوە.

(١) مەگدید سەپان، تیۆری ڕۆژنامەنووسی، چاپی سوید، ٢٠٠٠، ل١٦.

(٢) هەمان سەرچاوە، ل١٧.

(٣) هەمان سەرچاوە، ل٧.

(٤) هەمان سەرچاوە، ل١٥.

(٥) هەمان سەرچاوە، ل١٩.

(٦) هەمان سەرچاوە، ل١٩و٢٠.

(٧) هەمان سەرچاوە، ل٢٠.

(٨) هەمان سەرچاوە، ل٢٠و٢١.

(٩) هەمان سەرچاوە، ل٢٥.

(١٠) هەمان سەرچاوە، ل٢٧.

(١١) هەمان سەرچاوە، ل٢٧.

(١٢) هەمان سەرچاوە، ل٣١.

(١٣) هەمان سەرچاوە، ل٣١.

(١٤) هەمان سەرچاوە، ل٣٣.

(١٥) هەمان سەرچاوە، ل٣٧.

(١٦) هەمان سەرچاوە، ل٣٩.

(١٧) هەمان سەرچاوە، ل٤٠و٤١.

(١٨) هەمان سەرچاوە، ل٤٩و٥٠.

(١٩) هەمان سەرچاوە، ل٥٠.

(٢٠) هەمان سەرچاوە، ل٥٣و٥٤.

(٢١) هەمان سەرچاوە، ل٥٤.

(٢٢) هەمان سەرچاوە، ل٦٢.

(٢٣) هەمان سەرچاوە، ل٦٥و٦٦.

(٢٤) هەمان سەرچاوە، ل٧٦.

(٢٥) هەمان سەرچاوە، ل٧٩.

(٢٦) هەمان سەرچاوە، ل٨٠ و ٨١.

(٢٧) هەمان سەرچاوە، ل٨٢.

(٢٨) هەمان سەرچاوە، ل٩٥.

(٢٩) هەمان سەرچاوە، ل٩٧.

(٣٠) هەمان سەرچاوە، ل١٠١.

(٣١) هەمان سەرچاوە، ل١٠٢.

(٣٢) هەمان سەرچاوە، ل١١٧.

(٣٣) هەمان سەرچاوە، ل١١٨.

(٣٤) هەمان سەرچاوە، ل١٢١.

(٣٥) هەمان سەرچاوە، ل١٢٣.

(٣٦) هەمان سەرچاوە، ل١٢٨.

(٣٧) هەمان سەرچاوە، ل١٣١ و ١٣٢.

(٣٨) هەمان سەرچاوە، ل١٣٥ و ١٣٦.

(٣٩) هەمان سەرچاوە، ل١٣٧ و ١٣٨.

(٤٠) هەمان سەرچاوە، ل١٣٨.

(٤١) هەمان سەرچاوە، ل١٥٣.

(٤٢) هەمان سەرچاوە، ل١٥٤.

یەکەمین ژمارەی گۆڤاری (نووسەری نوێ)*

دوای ئەوەی دەستەی دووەمی بەڕێوەبردنی یەکێتیی نووسەرانی کورد-لقی هەولێر لە ئێوارەی ڕۆژی ١٥/٨/١٩٧١دا هەڵبژێردراو بەڕێزان عیزەدین فەیزی بە سەرۆکی لق و حەمەکەریم هەورامی بە جێگری سەرۆك و کەریم شارەزا بە سکرتێری بەڕێوەبردن و محەمەد حەسەن مەنگوڕی بە سکرتێری ڕۆشنبیری و عەزیز گەردی بە ژمحۆشناو بە ئەندام و جەمیل ڕەنجبەر و عەبدوڵڵا و پەشێوو ێریار و جەلال مەدحەت مەدحت بێخەو بە ئەندامی یەدەگی دەستەکە دەرچوون[1]، ئەو دەستەیە هەر زوو چالاکیی خۆی لەبارەی گێڕانی کۆڕی ئەدەبییەوە بە دوو شێوە دەستپێکرد:

١- کۆڕی ڕاستەوخۆی ئەدەبی بۆ جەماوەری ئەدیب و ئەدەب دۆستان[2].

٢- پێشکەشکردنی بەرنامەی ئەدەبی لە تەلەفزیۆنی مووسڵ، کە ئەوسا نزیکترین ئێستگەی تەلەفزیۆن بوو لە هەولێر.

کارێکی دیکەی ئەو دەستە چالاکە، بڵاوکردنەوەی گۆڤارێکی ئەدەبیی تایبەت بە لقی هەولێر بوو. ئەوەبوو لە مانگی حوزەیرانی ساڵی ١٩٧٢دا یەکەمین ژمارەی گۆڤاری (نووسەری نوێ)[3] دەرچوو.

دەستەی نووسەرانی ئەو ژمارەیە بریتیبوون لە: عیزەدین فەیزی، حەمەکەریم هەورامی، کەریم شارەزا، محەمەد حەسەن مەنگوڕی، عەزیز گەردی، جەمیل ڕەنجبەر و مەدحەت بێخەو[4].

ئەم ژمارەیەی گۆڤاری (نووسەری نوێ) کە لەسەر بەرگی یەکەم و دووەمی گۆڤارەکەدا نووسراوە/: (کۆمەڵە بەرهەمێکی ئەدەبییە یەکێتیی نووسەرانی کورد-لقی هەولێر دەریدەکات)، بە (٥٦) لاپەڕەو تیراژی (١٠٠٠)دانە دەرچووە و لە چاپخانەی کوردستان لە هەولێر چاپکراوە و نرخی (١٢٠) فلسە.

لەم ژمارەیەدا (١٥) نووسەر و شاعیر بەرهەمی ئەدەبییان لە وتار و شیعر و چیرۆك و زمانەوانی بڵاوکردووەتەوە و هەمووشیان لە ئەندامانی هەمان لق بوون، کە ئەمانەن: عیزەدین فەیزی، محەمەد حەسەن مەنگوڕی، مەدحەت بێخەو، عەزیز گەردی، سەعدوڵڵا پەرۆش، کەریم شارەزا، پیربال مەحموود، مەغدید سۆران، سامیە مەشخەڵ، ئەحمەد نەقشبەندی، فەرید زامدار، عەبدولخالق سەرسام، جەمیل ڕەنجبەر، مەجید ئاسنگەر و جەلال مەدحەت خۆشناو.

(وتاری ژمارە) لەلایەن سەرۆکی ئەوسای لق مامۆستا (عیزەدین فەیزی)یەوە نووسراوە، نووسەر لە سەرەتای وتارەکەیدا مژدەی دەرچوونی ئەم پەخشنامەیە بە خوێنەران دەدات و داوای هاوکاریی هەموو لایەك دەکات بۆ بەردەوامبوون و زیاتر پێشکەوتنی گۆڤارەکە: (تکامان وایە لە کەموکورتیمان ببوورن و ئاگاداریشمان بکەن بۆ ڕێگەی باشترو بەهێزتر بۆ پێشخستن و پێگەیاندنی ئەم بەرهەمە ساوایە، چونکە هیچ نووسراوێك چ گۆڤار چ ڕۆژنامە وە یا شتیتر بێت ئەگەر خوێنەر لەگەڵ نووسەر پێکەوە شان بەشانی یەکتر بۆی نەچن و تەقەلای بۆ نەدەن بێگومان پێش ناکەوێت و پلەشی بەرزنابێتەوە، هەروەکو وتراوە: چەپڵە بە دەستێك لێنادرێت...)[5].

پاشان ئاماژە بەو ڕۆژنامە و گۆڤارانە دەکات، کە بەر لە گۆڤارەکەی ئەوان لە هەولێر دەرچوونە، وەکو گۆڤاری (زاری کرمانجی)ی ڕەواندز (١٩٢٦) و گۆڤاری (ڕووناکی) ١٩٣٥ و ڕۆژنامەی (هەولێر) ١٩٥٠ و گۆڤاری (هەتاو) و گۆڤاری (هەولێر)...

لە کۆتایی وتارەکەیدا، مامۆستا فەیزی ڕوو لە نووسەر و شاعیر و چیرۆکنووس و ڕۆشنبیران دەکات و دەڵێ: (جا بەم بۆنەیەوە بانگەوازێك پێشکەش هەموو نووسەرو شاعیرو چیرۆکنووس و ڕۆشنبیران دەکەین هەر بەرهەمێکیان هەبێت چ بۆ ((نووسەری نوێ)) بێت، چ بۆ گێڕانی کۆڕ بێت بۆمانی بنێرن و یان خۆیان بێن بۆ بارەگای یەکێتیی مامۆستایانی کوردستان، ئێمەش دەستەی یەکێتیی نووسەران لقی هەولێر ڕۆژانی هەینی لە سەعات سێی پاش نیوەڕۆ ئامادەین لەوێ بۆ دیدەنی یەکتر)[6].

چوارده بابەتەکەی دیکەی ئەم ژمارەیە بریتین لە (٤) وتارو (٦) شیعرو (١) لێکۆڵینەوەو (٢) چیرۆك و (١) زمانەوانی.

سێ لاپەڕەی کۆتایی ژمارەکەش بۆ هەواڵی ئەدەبی و چالاکییەکانی لق تەرخانکراوە.

لێکۆڵینەوەکە بەناونیشانی (لاپەڕەی دووەم لە شیعری کلاسیکی کوردیماندا)یەو مامۆستا کەریم شارەزا نووسیویەتی و تێیدا ئەوە روون دەکاتەوە، کە ئەوەی بە رواڵەت لە رووپەڕی یەکەمی دیوانی شاعیرە کلاسیکییەکاماندا بەرچاو دەکەوێت وەکو پێویست تەعبیر لە بارەی ژیانی راستەقینەی زۆربەی میللەتی کورد ناکات و دەڵێ: (ئێمە ئەگەر سەرنج بدەینە دیوانی شاعیرە کلاسیکییەکامان، وامان بۆ دەردەکەوێ کە شاعیرامان لە کۆمەڵگاییێکی دوور لە کوێرەوەری و چەوسانەوەدا، لە کۆمەڵگاییێکی تێروتەسەل و بەختیاردا، لە کۆمەڵگای پاشا و میرو سەردارانادا ژیاون، تەنیا باسی زوڵفی درێژ و چاوی بەخەو و گەردەنی زەرد و سنگی بلوورین بووە، هەڵبەستەکانیان بۆ رابواردن و سوودی دەستەو چینی کاربەدەستان بووە. وەك بڵێی میللەتی کوردمان لەو سەردەمەدا مەلەوانی کردبێ لەناو دەریاییێکی پڕ لە خێرو خۆشی و بەختەوەریدا)[٧].

پاشان رووپەڕی دووەمی ئەو جۆرە شیعرانەمان بۆ روون دەکاتەوە و دەڵێ ئەم جۆرەیان باری ژیانی راستەقینەی زۆربەی کۆمەڵ دەردەبڕێ و رەگی شیعرەکانی ئەم لاپەڕەیەش بۆ باوکی شاعیرانی کورد (بابا تاهیری هەمەدانی ٩٣٥-١٠١٠) دەگێڕێتەوە کە ئاواتە خوازبووە دەستی بگاتە چەرخی گەدوون و جیاوازیی چینایەتیی بە گوێچکەیدا بچرپێنێ:

ئەگەر دەستم رەسەد بەرچەرخی گەردوون
ئەزان پرسەم کە ئین چونەست و ئان چوون
یەکێ رادەدائی سەد نازو نیعمەت
یەکێ را قورسی جۆ ئالوودە دەرخوون[٨]

پاشان چەند نموونەیەکی زیندووی شاعیرە کلاسیکییەکانی دیکە لەم رووەوە دێنێتەوە، بەتایبەتی شیعری شاعیران: (ئەحمەدی خانی ١٦٥٠-١٧٠٦) و (سالم ١٨٠٠-١٨٦٦) و (حاجی قادری کۆیی ١٨١٦-١٨٩٧) و (شێخ رەزای تاڵەبانی ١٨٤٢-١٩١٠). هەروەها ئاماژە بە چەند داستانێکی جەنگی و دڵداریش دەکات، کە راستەوخۆ باری ژیانی راستەقینەی کۆمەڵی کوردەواری دەردەبڕن، وەکو داستانی (مەم و زین) و (قەڵای دمدم) و بەیتی ئاوڕەحمان پاشا) و (وەسمان پاشا) و (عەزیز تەکش) و (خەج و سیامەند)... تاد.

بابەتە تایبەتییەکەی زمانەوانیش بەناوی (زمان و کۆمەڵ)ەو مامۆستا (ئەحمەد نەقشبەندی) نووسیویەتی و سێ لاپەڕەی گۆڤارەکەی بۆ تەرخانکراوە.

نووسەر لە میانەی وتارەکەیدا زمان لەسەر بنەڕەتی کۆمەڵایەتییەوە دابەشی سەر چوار بەش دەکات: (زمان لەسەر بنەڕەتێکی کۆمەڵایەتییەوە) دەکرێ بە چوار بەشەوە:

١- شێوەکانی کاتی.
٢- شێوەکانی هەرێمایەتی.
٣- شێوەکانی چینایەتی.
٤- شێوەکانی هاوبەش[٩].

پاشان بە کورتی باسی هەریەك لەم چوار بەشە دەکات.

ئەم ژمارەیەی گۆڤاری (نووسەری نوێ) جگە لە (وتاری ژمارە) چوار وتاری دیکەشی بەخۆیەوە گرتووە:

١- ئەدەبی کوردی، محەمەد حەسەن مەنگوڕی، کورتەباسێکە لەبارەی ئەدەب و رێبازەکانی بەگشتی و ئەدەبی کوردی بەتایبەتی، (٣) لاپەڕەی بۆ تەرخانکراوە.

٢- منداڵ و پەروەردە و چیرۆك، عەزیز گەردی، بابەتێکی پەروەردەییە باسی رۆڵی منداڵ دەکات و رێنماییەکی سەرەتاییشە بۆ ئەو کەسانەی دەیانەوێ چیرۆك و بابەتی دیکە بۆ منداڵ بنووسن، (١١) لاپەڕەی بۆ تەرخانکراوە.

٣- پشکۆیەك لە ئاسۆی غەمدا، فەرید زامدار، پەیامێکی دڵدارییە، لاپەڕەو نیوێکی بۆ تەرخانکراوە.

٤- چەند پاشماوەیەك لە ئایینی زەردەشتییەوە، عەبدولخالق سەرسام، (٣) لاپەڕەی بۆ تەرخانكراوە.

دوو چیرۆكەكەش ئەمانە:

١- بلێسەی خەیاڵ، مەغدید سۆران، (٣) لاپەڕە.

٢- زارا، مەجید ئاسنگەر، (٦) لاپەڕە.

بە ژمارەی بابەت بەشی شێر لەم ژمارەیەدا بەر شیعر كەوتووە و لە (١٥) بابەتی گۆڤارەكە (٦)ی بۆ شیعر تەرخانكراوە. شیعرەكانیش بەپێی زنجیرەی بڵاوكردنەوەیان ئەمانەن:

١- پاییز و سروشت، مەدحەت بێخەو.

٢- داخوازی، سەعدوڵڵا پەرۆش.

٣- جادووگەر، پیرباڵ مەحموود.

٤- سوودانی سوور، سامیە مەشخەڵ.

٥- بڕیارێك لە گەرووی ئاگردا، جەمیل رەنجبەر.

٦- با... نیازێك بپشكوێ...، جەلال مەدحەت خۆشناو.

ئەمەو دوو تێبینی زەق لەم ژمارەیەی گۆڤاری (نووسەری نوێ)دا بەرچاو دەكەون، كە ئەمانەن:

١- بابەتەكان بەشێوەیەكی هونەری پۆلێن نەكراون و جۆری بابەتەكان لە یەكتر جیانەكراونەتەوەو تێكەڵ بە یەكەوە كراون. بۆ نموونە: شیعری (پایز و سروشت) لە نێوان دوو وتاردایە و چیرۆكی (بلێسەی خەیاڵ) كەتووەتە نێوان دوو شیعرەوە...تاد.

٢- لەسەر شێوەی رۆژنامەنووسیی جاران، هەندێك لە بابەتەكانی ئەو ژمارەیە پاشماوەیان لە لاپەڕەی دیكە بڵاوكراوەتەوە، بۆ نموونە: پاشماوەی (وتاری ژمارە) لە لاپەڕە چوارەوە چووەتە لاپەڕە (٩)و پاشماوەی (پشكۆیەك لە ئاسۆی غەمدا) لەلاپەڕە (٤٠)ەوە گەڕاوەتەوە بۆ لاپەڕە (٢٣)...تاد.

سەرچاوەكان

* لە گۆڤاری (نووسەری نوێ) ژمارە (٤٠)ی كانوونی دووەمی ٢٠٠٨دا بڵاوكراوەتەوە.

(١) دوای ئەوەی جەلال مەدحەت خۆشناوی ئەندازیار كاری فەرمیی بۆ پارێزگای كەركووك گواسترایەوە، دەستەی بەڕێوەبردن لە كۆبوونەوەی رۆژی ٢٣/١١/ ١٩٧١دا بڕیاریدا مەدحەت بێخەو جێگەی ئەو بگرێتەوە.

(٢) یەكەمین كۆڕی ئەدەبی دوای هەڵبژاردنی ئەو دەستەیە بەناونیشانی (كۆن و نوێ لە شیعری كوردیدا) لەلایەن عەزیز گەردی و بەهاوبەشی عیزەدین فەیزی و كەریم شارەزاوە لە ئێوارەی رۆژی ٣٠/٩/١٩٧١دا پێشكەشكرا.

(٣) لە ساڵانی (١٩٧٢-١٩٨٠)دا پێنج ژمارەی لێدەرچووە، ئێستاش لە خولی تازەی بەردەوامە لە دەرچوون.

(٤) هەرچەندە زۆربەی ئەندامە دێرینەكانی یەكێتیی نووسەران، بەتایبەتی ئەندامانی لقی هەولێر، تاڕادەیەكی باش زانیارییان لەبارەی ئەم ژمارەیەوە هەیە، بەڵام لەبەر ئەوەی تائێستا (٣٦) ساڵ بەسەر دەرچوونیدا تێپەڕیوەو لەم ماوەیەدا نووسەر گەلێك هاتوونەتە گۆڕەپانەكەوە، لەوانەیە زۆربەیان وەكو پێویست ئاشنای ئەم ژمارەیە نەبووبن، بە باشم زانی ئەم كورتە زانیارییەی لەبارەیەوە بنووسم.

(٥) نووسەری نوێ، ژ١، ساڵی ١٩٧٢، ل٣.

(٦) هەمان سەرچاوە، ل٩.

(٧) هەمان سەرچاوە، ل٢٤.

(٨) هەمان سەرچاوە، ل٢٤ و ٢٥.

(٩) هەمان سەرچاوە، ل٣٨.

ڕۆشنبیریی منداڵان لە (٤٨) ژمارەی ساڵەکانی بەرایی گۆڤاری (رامان)دا

گۆڤاری (رامان) گۆڤارێکی ڕۆشنبیریی گشتییە و ڕۆشنبیریی منداڵان بەشێکە لەو ڕۆشنبیرییە گشتییە، بۆیە جێی خۆیەتی بەشی خۆی لە گۆڤارەکەدا هەبێت.

گۆڤاری (رامان) لە چوار ساڵی یەکەمی تەمەنیدا (٤٨) ژمارەی ڕێکوپێك و بێ دواکەوتنی لێ دەرچووە و زۆربەی ژمارەکانی ئەو چوار ساڵەش بابەتی تایبەت بە منداڵانی تێدایە.

هەرچەندە ڕێژەی بابەتەکانی تایبەت بە منداڵ بەرامبەر بە سەرجەم بابەتەکانی گۆڤارەکە لەگەڵ ڕێژەی منداڵان بەرامبەر بە سەرجەم دانیشتووانی کوردستان ناگونجێ، چونکە لە کۆی (١٠٩٦٨) لاپەڕەی هەر (٤٨) ژمارەی گۆڤارەکە تەنیا (٢٦٠) لاپەڕەی بۆ ڕۆشنبیریی منداڵان تەرخانکراوە بە هەموو بەشەکانییەوە.

ڕەنگە برادەرانی گۆڤاری (رامان) پاساویان بۆ ئەمە هەبێت و بڵێن گۆڤارەکە تایبەت نییە بە منداڵان و بەهۆی بابەتە چڕەکان و قەبارەی گەورەی گۆڤارەکەشەوە دوورە دەستە لە منداڵ و ڕێژەی نووسەرانی تایبەت بە منداڵانیش لەگەڵ ڕێژەی سەرجەم نووسەرانی کوردستان ناگونجێ، سەرەڕای ئەمانەش ئەوەندە بابەتی سەرکەوتوو و بەپێزی تایبەت بە منداڵانیشیان بۆ ڕەوانە نەکراوە کە لە ئاستی گۆڤارەکەدا بن و شایانی ئەوەبن چەند لاپەڕەیەکیان بۆ تەرخانبکرێ.

ئەمانە هەمووی پاساوی بەجێن و حیسابیان بۆ دەکرێ. لە گەشتێکی خێرادا بەناو لاپەڕەکانی هەر (٤٨) ژمارەی گۆڤای (رامان)دا بۆمان ڕووندەبێتەوە کە خشتەی دابەشکردنی بابەتەکانی تایبەت بە منداڵ لە لاپەڕەکاندا بەم شێوەیەیە:

ژمارە	ژمارەی بابەتەکانی تایبەت بە منداڵ	ژمارەی لاپەڕەکانی	کۆی هەموو لاپەڕەکانی گۆڤارەکە
١	٢	١	٥٨
٢	—	—	١٠٠
٣	٢	٦	١٠٢
٤	١	٥	١١٤
٥	١	٦	١١٤
٦	٢	٤	١٢٢
٧	١	٤	١٢٢
٨	—	—	١٢٢
٩	٢	٦	١٣٠
١٠	٣	١٠	١٢٦
١١	٢	٦	١٣٠
١٢	٣	١١	١٣٠
١٣	—	—	٢٢٢
١٤	١	٢	١٩٤
١٥	١	٢	١٧٠
١٦	١	٣	١٩٦
١٧	٢	٧	١٦٠
١٨	٢	٧	١٧٠
١٩	٣	١٢	١٨٠
٢٠	١	٥	٢٠٦
٢١	—	—	٢١٢
٢٢	١	١٠	٢٢٨
٢٣	—	—	٢٤٢
٢٤	٣	١٠	٢٢٦

٢٥	١	٢	٢٤٢
٢٦	—	—	٢٤٦
٢٧	٢	٨	٢٥٤
٢٨	—	—	٢٤٦
٢٩	٢	٥	٢٨٦
٣٠	٢	٨	٢٥٠
٣١	٣	١٢	٢٦٤
٣٢	١	٢	٢٤٠
٣٣	٥	١٩	٢٧٦
٣٤	٥	١٧	٣٧٠
٣٥	٣	١٠	٢٧٦
٣٦	١	٢	٣٢٠
٣٧	—	—	٣٤٦
٣٨	٣	٦	٣٢٤
٣٩	١	٢	٣٢٠
٤٠	٢	٥	٣٣٠
٤١	٣	١٢	٣٢٠
٤٢	٤	١٢	٣٢٠
٤٣	١	٤	٣٣٤
٤٤	١	٣	٣٠٢
٤٥	٣	٩	٣١٨
٤٦	١	١	٣٤٦
٤٧	١	٣	٣٣٠
٤٨	١	١	٣٣٢
هەمووی	٨٠	٢٦٠	١٠٩٦٨

سەبارەت بە دابەشکردنی بابەتەکانیش بەسەر بەشەکانی ڕۆشنبیریی منداڵاندا، بەم جۆرەیە:

١- شانۆی منداڵان و دەقی شانۆیی/ ١٤ بابەت
٢- لێدوانی کتێب / ١٣
٣- وتاری هەمەجۆر / ١١
٤- چیرۆك و چیرۆکی وەرگێڕدراو / ٩
٥- هونەر / ٧
٦- لێکۆڵینەوە / ٦ (یەکێکیان سێ ئەڵقەیە)
٧- دەروونزانی / ٦
٨- ڕۆژنامەنووسیی منداڵان / ٣
٩- مێژگرد / ٣
١٠- ئۆپەرێت / ٢
١١- ڕۆمان / ١ (بەسێ ئەڵقە)
١٢- دیمانە / ١

ئێستا ئەگەر بە لاپەڕەی هەر (٤٨) ژمارەی گۆڤارەکەدا بچینەوە، دەبینین بابەتەکان بەپێی ژمارە بەم جۆرەن:

ژمارە	ناوی بابەت	ناوی نووسەر	لاپەڕە
١	١- مریشك بۆ میهڤانی	عەبدولغەنی عەلی یەحیا	٥٣
	٢- دافینشی و چیرۆکی منداڵان	و. محەمەد ساڵەیی	٥٣
٣	١-گۆتۆ و گەواڵە هەورەکان	جەمال نووری	٦١
	٢- دەریای منداڵان/ بەشی یەکەم	ڕۆستەم باجەلان	٦٢-٦٦

٤	دەریای منداڵان/ بەشی دووەم	ڕۆستەم باجەلان	٨٦-٩٠
٥	دەریای منداڵان/ بەشی سێیەم	ڕۆستەم باجەلان	٦٩-٧٤
٦	١-سێ کورتە چیرۆک بۆ منداڵان (کەڵەشێر، مریشک، مانگا)	و. کوردستان عەبدولڕەزاق	٩٨-١٠٠
	٢-ئۆپەرێتی بەرخ و مام گورک	جەمال نووری	١٠١
٧	چیرۆکی پۆپنەزێرینە	و. هیمەت عەزیز کاکەیی	٩٦-٩٩
٩	١-ئەستێرەی سلێمانی... ئەستێرەی بەغدا... ئەستێرەی شاخ..!!	دارا محەمەد علی	١٥-١٩
	٢-ڕێوی و مام ورچ	جەمال نووری	٩٢
١٠	١-خەنجەری ناو سندووقەکە	موحسین محەمەد	٦٨-٧٢
	٢-گورگ	و. عەزیز ڕەشید هەریری	١٢٢-١٢٥
	٣-شانۆی بووکەڵە	———	١٢٦
١١	١-ئۆپەرێتی بەردەبووک	ڕۆستەم باجەلان	٧٠-٧١
	٢- دەروازەیەک بەرەو تێگەیشتن لە هونەری منداڵ/١	فارووق هۆمەر	٩١-٩٤
١٢	١- بەهانای ئەم پرۆژەیە وەرن	شاهین نەجمەدین	٣٤-٣٨
	٢-دەروازەیەک بەرەو تێگەیشتن لە هونەری منداڵ/٢	فاروق هۆمەر	١٠٧-١١٠
	٣-منداڵ و فلیمی سینەمایی	لەتیف هەڵمەت	١١٤-١١٥
١٤	جیهانی (ئەسترید لیندگرین)	لێدوانی/ ڕۆستەم باجەلان	١٩٣-١٩٤
١٥	چیرۆکی شقارتە فرۆشەکە	و. کاکە باس	١٣٠-١٣١
١٦	منداڵ و مۆسیقا/ ئەڵقەی دووەم	فەرنسیس داود	١٥٣-١٥٥

١٧	١-ئەدەبی منداڵان لە گۆڤاری گەلاوێژدا/ ئەلقەی یەکەم	ئەحمەد سەید عەلی بەرزنجی	٥-٩
	٢-منداڵ و مۆسیقا/ئەلقەی دووەم	فەرنسیس داود	١٤٠-١٤١
١٨	١-ئەدەبی منداڵان لە گۆڤاری گەلاوێژدا/ ئەلقەی دووەم	ئەحمەد سەید عەلی بەرزنجی	٣٨-٤٢
	٢-شۆڕشی زارۆکا	و. سۆلاڤ ئەحمەد	٩٤-٩٥
١٩	١-ئەدەبی منداڵان لە گۆڤاری گەلاوێژ/ ئەلقەی سێیەم	ئەحمەد سەید عەلی بەرزنجی	٢٣-٢٦
	٢-بابانوئێل سەر لە منداڵانی کورد دەدا	ئاوات حەسەن ئەمین	١٢٧-١٢٩
	٣-ڕۆژنامە و ڕادیۆی منداڵان بەر لە نیو سەدە لە ئاکرێ	غازی حەسەن	١٣٠-١٣٤
٢٠	واڵت دیزنی	و. گرفتار کاکەیی	١٤٦-١٥٠
٢٢	شانۆگەریی بەرهەمی ئەفسووناوی	و. محەمەد فەریق حەسەن	١٤١-١٥٠
٢٤	١-بەبۆنەی ڕۆژی جیهانی منداڵان	ئامانج عوسمان حەمەد	٣٥-٣٧
	٢-منداڵان چۆن وێنە دەکێشن؟!	عەبدول محەمەد ئەحمەد	٣٨-٤١
	٣-پشیلە سوورە...	کامەران حەمەکەریم سوبحان	١٩٢-١٩٤
٢٥	پۆپنە زێرینەو کورسی کورسی	لێدوانی/ ڕۆستەم باجەلان	٢٣٣-٢٣٤
٢٧	١-منداڵ چۆن دەبێت بە بوونەوەرێکی کۆمەڵایەتی	کەریم شەریف قەرەچەتانی	٥٣-٥٦
	٢-ڕۆڵی تەلەفزیۆن و کاریگەری لەسەر منداڵان	و. عەبدول محەمەد ئەحمەد	٢١٢-٢١٥
٢٩	١-سایکۆلۆژیاو نیگارکێشانی منداڵ	کەریم شەریف قەرەچەتانی	١٦٤-١٦٦
	٢-منداڵ چۆن وێنە دەکەن	کەمال سەعدی	٢٣٩-٢٤٠

٣٠	١-دیاردەی لەگەڵ ڕۆیشتن و... ٢-وەرزی شانۆی منداڵان وەرزی بەستەڵەکی شانۆیی	د. عومەر یاسین جەباری کاسترۆ مەجید	١٢-١٥ ١٨٣-١٨٦
٣١	١-ڕۆڵی پەروەردە و فێرکردن لە دروستکردنی کەسێتیی منداڵاندا/میزگرد ٢-پێگەیاندنی کۆمەڵایەتی و شێوازەکانی مامەڵەکردنی دایکان و باوکان ٣-گوڵزاری منداڵان	د. یووسف حەمە ساڵح لێدوانی/ ڕۆستەم باجەلان	١١٢-١١٩ ١٨٧-١٨٩ ٢٦٠
٣٢	چۆن بۆ منداڵ دەنووسیت	لێدوانی/ عومەری عەلی ئەمین	٢٢٥-٢٢٦
٣٣	١-شیعرو دنیای منداڵ ٢-دوێنێ و ئەمڕۆی ئەدەبی منداڵان/ مێزگرد ٣-گۆمی مردووان ٤-باهەمیشە ژیان خۆشترکەین ٥-لە کوێ یاریبکەین	فەرەیدوون ئەرشەدی کەمال هەنجیرە عومەری عەلی ئەمین لێدوانی/ ڕۆستەم باجەلان	١١٣-١١٤ ١٣٣-١٤٣ ١٨٣-١٨٤ ١٩١-١٩٣ ٢٧٠
٣٤	١-دایە گەورە ٢-دڕندەی دارستان ٣-درەخت و خۆر ٤-کەلیلە و دیمنە/ شانۆی مێردمنداڵان ٥-مێژووی شانۆی منداڵان	عومەری عەلی ئەمین هیوا سوعاد لەتیف نوعمان موحسین محەمەد ئەیوب گەلاڵی	٢٢٦ ٢٨٦-٢٨٨ ٢٨٩-٢٩٠ ٢٩١-٣٠٠ ٣٥٠
٣٥	١-هونەرە جوانەکانی منداڵان/ مێزگرد ٢-ریپۆرتاژەك ل دۆر شانۆیا زارۆکا ل دهۆکێ/ مێزگرد ٣-لەبارەی مۆسیقاو گۆرانیی منداڵان	 نایف محەمەد	١٠٦-١١٢ ١١٣-١١٤ ٢٣٦

٣٦	منداڵ و تاوان لە نێوان بۆماوە و ژینگەدا	ئامانج عوسمان حەمەد	٢٠٥-٢٠٦
٣٨	١-زەبری دەروونی و ڕۆڵی دایك و باوك لە کەمکردنەوەیان ٢-مێژووی شانۆی بووکەڵە ٣-چی بۆ منداڵانمان بکەین؟	کەریم شەریف قەرەچەتانی عەبدولخالق قەرەداغی نەشئەت هەولێری	٤٣-٤٥ ٢٢٩-٢٣٠ ٢٩٥
٣٩	واڵت دێزنی، خەونی ئەرخەوانیی منداڵان	سەفەر عەلی	٢٩٧-٢٩٨
٤٠	١-هونەرمەندێ زارۆك ئەمیر نەسرۆ و چەند پەیڤەك/ دیمانە ٢-مێو جگەرگۆشەکەم	 لێدوانی/ ڕۆستەم باجەلان	٢٩٦ ٣٢٠-٣٢٣
٤١	١-ڕەفتاری شەڕەنگێزی لەلای منداڵ ٢-گڕوگاڵی منداڵانی کورد ٣-دوو کتێبی منداڵان	د. یووسف حەمەساڵح لێدوانی/ ڕۆستەم باجەلان	٥٦-٥٩ ٢١٥-٢٢٠ ٣٠٨-٣٠٩
٤٢	١-گەشەپێدان و پێشخستنی بەهرەی منداڵ ٢-لەبارەی بەهرەوەرانەوە ٣-چیرۆکنووسی منداڵان سەمەدی بەهرەنگی ٤-پیرەمێردێکی ریش درێژبوو	نووری بێخاڵی د. عومەر پەتی و. شاخەوان عەزیزی لێدوانی/ ڕۆستەم باجەلان	٨٥-٨٩ ١٤٨-١٤٩ ١٥٢-١٥٤ ٣١٥-٣١٦
٤٣	دوو کتێبی منداڵان	لێدوانی/ ڕۆستەم باجەلان	٣٢٤-٣٢٧
٤٤	ڕۆشنبیری منداڵان	لێدوانی/ ڕۆستەم باجەلان	٢٩٢-٢٩٤
٤٥	١-چەمکێك لە مێژووی گۆڤارو چیرۆکی منداڵان/ بەشی یەکەم	عەبدولخالق قەرەداغی	١٤٧-١٤٩

	٢-رۆستەم حەویزی شاعیرو سروودی قوتابیان ٣-جریوە	د. کەمال مەعرووف لێدوانی/ رۆستەم باجەلان	١٥٨-١٥٩ ٣٠٤-٣٠٧
٤٦	شانۆی فێرکردنی منداڵان	جەمال گردەسووری	٣٢٥
٤٧	رۆژنامەگەریی منداڵان لە عێراقدا	لێدوان/ رۆستەم باجەلان	٣١٥-٣١٧
٤٨	هانز کریستیان ئەندرسن و ئەدەبی منداڵان	دلێر ئیبراهیم	٢٩٦

دوای تەواوبوونی ئەو گەشتە بەناو لاپەڕەکانی هەر (٤٨) ژمارەی گۆڤارەکەدا، ئەم چەند خاڵانەمان بۆ روونبووەوە:

١- زۆربەی ژمارەکانی گۆڤارەکە بابەتی منداڵانیان تێدا بڵاوکراوەتەوە تەنیا ژمارە (٢، ٨، ١٣، ٢١، ٢٣، ٢٦، ٢٨ و ٣٧) نەبێت.

٢- زۆرترین ژمارەی بابەت لە ژمارە (٣٣ و ٣٤)ە، کە هەریەکەیان پێنج بابەتی منداڵانی بەخۆیەوە گرتووە.

٣- رێژەی بابەتەکانی تایبەت بە منداڵان بەرامبەر بە سەرجەم بابەتەکانی گۆڤارەکە بەلاپەڕە نزیکە١/٤٧ دەبێت.

٤- درێژترین بابەتی منداڵان لە گۆڤارەکەدا رۆمانی (دەریای منداڵان)ە کە لەلایەن رۆستەم باجەلانەوە نووسراوە و لە ژمارە (٣، ٤، ٥)دا بڵاوکراوەتەوە و ١٦ لاپەڕەی بەخۆیەوە گرتووە.

٥- زۆربەی بابەتەکان بۆ گەورە نووسراون نەك راستەوخۆ بۆ منداڵ، ئەمەش لەگەڵ رەوتی گۆڤارەکەدا دەگونجێ، چونکە وەکو گوتمان گۆڤارەکە هی منداڵان نییە.

٦- گۆڤاری (رامان) شیعری منداڵانی بڵاونەکردووەتەوە، سەبارەت بە چیرۆکیش، زۆربەی چیرۆکەکان بۆ منداڵی تەمەن سەرووی (١٠)ساڵانن، ئەمەش هەر لەبەر ئەوەیە کە گۆڤارەکە بۆ منداڵان نییە.

٧- (رامان) گرنگیی بە شانۆ و شانۆگەریی منداڵان داوە، ئەمەش کارێکی باشە.

بیبلیۆگرافیای بابەتی رۆژنامەنووسییەکان لە هەشتاکاندا*

۱۹۸۰ — ۱۹۸۹

ئاشکرایە کە لە دوای راپەڕینی بەهاری ساڵی (۱۹۹۱)ەوە گرنگییەکی شیاو بە رۆژنامەنووسیی کوردی دەدرێ و زۆرکەس لە نووسەر و پسپۆڕ و قوتابیانی زانکۆ و خوێندنی باڵا دەیانەوێ باس و لێکۆڵینەوە لەبارەی رۆژنامەنووسیی کوردییەوە بنووسن، بۆیە دەستنیشانکردنی ئەو سەرچاوانەی بابەتی رۆژنامەنووسییان تێدا نووسراوە کاری ئەو کەسانە ئاسانتر دەکات و دەبێتە یارمەتیدەرێك بۆیان.

دیارە ئامادەکردنی بیبلۆگرافیایەکی تێروتەسەل بۆ سەرجەم بابەتە رۆژنامەنووسییەکانی تەمەن زیاتر لە (۱۰۱) ساڵ کارێکی ئاسان نییە، ئەمە بوارێکی گونجاو و کاتێکی زۆر و نووسینێکی دوور و درێژ و خۆتەرخانکردنی پێدەوێ.. بۆیە وەکو هەنگاوی یەکەم بە پێویستم زانی ئەم بیبلیۆگرافیایە لەبارەی ئەو بابەتە رۆژنامەنووسییانە ئامادە بکەم کە لە ساڵانی هەشتاکاندا لە ۱۹۸۰/۱/۱ هەتا ۱۹۸۹/۱۲/۳۱ لە رۆژنامە و گۆڤارەکانی کوردستانی خواروو و عێراقدا بڵاوکراونەتەوە، چونکە خوێنەری ئێستا بە زەحمەتتر دەتوانێت دەستی بەو هەموو بڵاوکراوانەدا رابگات کە لە ماوەی دە ساڵەکەدا بڵاوکراونەتەوە، بە پێچەوانەی بڵاوکراوەکانی دوای راپەڕین کە تەمەنیان تازەتر و بەدەستکەوتنیشیان ئاسانترە.. پێش ئەوەی خوێنەری بەڕێزیش ئەم بیبلیۆگرافیایە بخوێنێتەوە دەمەوێ ئەم خاڵانە روون بکەمەوە:

١- ئەم بیبلیۆگرافیایە نزیکەی (۱۷۰) بابەتی رۆژنامەنووسیی گرتووەتەوە، ئەمەش هەموو ئەو بابەتانە نین کە لە ماوەی دە ساڵەکەدا لەبارەی رۆژنامەنووسیی کوردییەوە نووسرابن، بەڵام بەشی هەرە زۆریەتی.

٢- تەنیا ئەو بابەتانەی بەخۆوە گرتووە کە بە زمانی کوردی نووسراون.

٣- ئەو پیرۆزبایی و هۆنراوە و چاوپێکەوتنانەم فەرامۆش کردووە کە بە بۆنەی دەرچوون یان بیرەوەریی دەرچوونی رۆژنامە و گۆڤارەکانەوە نووسراون، تەنیا ئەو پیرۆزباییە بە کۆمەڵانە نەبێ کە ژمارەیان لە بڵاوکراوەیەکدا زۆرە و زانینیان بێ سوود نییە، ئەوانیش تەنیا ئاماژەم پێکردوون و بەس، بۆ وێنە لە رۆژنامەی (هاوکاری) ژمارە ۱۰٤۰ لە ۱۹۸۹/۱/۱۹ بەبۆنەی بیرەوەریی نۆزدە ساڵەی دەرچوونی رۆژنامەکە (٥٧) پیرۆزبایی و کورتیلە وتار بڵاوکراونەتەوە.. ئەمە و چەند حاڵەتێکی دیکەی لەم بابەتە ئاماژەیان پێکراوە.

٤- بابەتەکان ساڵ بە ساڵ لە یەك جیاکراونەتەوە و لە هەر ساڵێکیش ئەوەندەی کرابێ بە پێی رۆژی دەرچوونیان بڵاوکراونەتەوە و بەم شێوەیەی خوارەوە:

ساڵی ۱۹۸۰

١- یادی هەشتاو دوو ساڵەی رۆژنامەگەریی کوردی.
وتارێکە لەبارەی رۆژنامەی (کوردستان) و بیرەوەریی ۸۲ ساڵەی رۆژنامەنووسیی کوردی.
سەرچاوە/ رۆژنامەی (عێراق) ژ۳٥، ئادارو نیسانی ۱۹۸۰، ل۲.

٢- ۲۲ی نیسان نیشانەیەکی نەمرە لە مێژووی رۆژنامەنووسیی کوردیدا.
وتارێکی رۆژنامەنووسییە لەبارەی رۆژنامەی (کوردستان)ی ساڵانی ۱۸۹۸-۱۹۰۲.
ناوی نووسەر/ مومتاز حەیدەری
سەرچاوە/ گۆڤاری (نووسەری نوێ)، ژ٥، ئەیلوولی ۱۹۸۰، ل٥-۷.

٣- بەبۆنەی دەرچوونی (نووسەری کورد)ەوە.
بابەتێکە بەبۆنەی دەرچوونەوەی گۆڤاری (نووسەری کورد) و رێکخستنەوەی یەکێتیی نووسەرانی کورد نووسراوە.
ناوی نووسەر/ دوکتۆر جەمال نەبەز.

سەرچاوە/ گۆڤاری (نووسەری کورد) خولی دووەم، ژ٥، تشرینی دووەمی ١٩٨٠، ل٦-٧.

ساڵی ١٩٨١

١- مستەفا شەوقی و پەیژە.

باسێکی فراوانە لەبارەی گۆڤاری (پەیژە) کە مستەفا شەوقی لە ساڵی ١٩٢٧ دەریکردووە.

ناوی نووسەر/ مومتاز حەیدەری.

سەرچاوە/ گۆڤاری (رۆشنبیری نوێ)، ژ٨٣، کانوونی دووەمی ١٩٨١، ل٤٨-٦١.

٢- دابونەریتی مامەڵە لەگەڵ رۆژنامە.

بابەتێکە لەبارەی ناردنی وتارێك بۆ زیاتر لە رۆژنامەیەك.

ناوی نووسەری لەسەر نییە.

سەرچاوە/ گۆڤاری (نووسەری کورد)، خولی دووەم، ژ٦، شوباتی ١٩٨١، ل١٩٢-١٩٣.

ساڵی ١٩٨٢

١- کاروان

وتارێکە لەبارەی کاروان و گۆڤاری (کاروان)

ناوی نووسەر/ حوسێن رەشوانی.

سەرچاوە/ گۆڤاری (کاروان)، ژ١، تشرینی یەکەمی ١٩٨٢، ل٣٨-٣٩.

ساڵی ١٩٨٣

١- کاروان.. (کاروان)

وتارێکە لە بارەی رۆڵی رۆژنامەنووسی بەگشتی و گۆڤاری (کاروان) بەتایبەتی.

ناوی نووسەر/ بابەکر پشدەری.

سەرچاوە/ گۆڤاری (کاروان)، ژ٧، نیسانی ١٩٨٣، ل٧-٨.

٢- بۆ ئەم ژمارەیەش

وتارێکە لەبارەی باری دەرچوونی گۆڤاری (نووسەری کورد) و ئەو تەنگوچەڵەمانەی دەخرێنە بەردەم گۆڤارەکەوە.

ناوی نووسەر/ دوکتۆر عیزەدین مستەفا رەسووڵ.

سەرچاوە/ گۆڤاری (نووسەری کورد) خولی دووەم، ژ١٢، ئابی ١٩٨٣، ل٣-٦.

٣- ئەمرۆ و دوێنێی رۆژنامەنووسیی کوردی.

بابەتێکە لەبارەی کاروانی سەخت و بێ پسانەوەی رۆژنامەنووسیی کوردی.

ناوی نووسەر/ محەمەدی مەلا کەریم.

سەرچاوە/ گۆڤاری (نووسەری کورد) خولی دووەم، ژ١٢، ئابی ١٩٨٣، ل٢١٣-٢٣٦.

ساڵی ١٩٨٤

١- خاڵبەندی دگۆڤارا (رۆژی کورد) دا ١٩١٣

بابەتێکی زمانەوانییە لەبارەی خاڵبەندی لە گۆڤارەکەدا

ناوی نووسەر/ حجی جەعفەر

سەرچاوە/ گۆڤاری (کاروان)، ژ٢٠، مایسی ١٩٨٤، ل٣١-٣٣.

٢- رۆژی کورد رۆژەکا گەش بوو.

بابەتێکە لەبارەی گۆڤاری (رۆژی کورد) و بابەتێکی (حجی جەعفەر) لەسەر گۆڤارەکە.

ناوی نووسەر/ رەشید فندی.

سەرچاوە/ گۆڤاری (بەیان)، ژ١٠١ و ١٠٢، کانوونی یەکەمی ١٩٨٤، ل٢٤٤-٢٤٨.

ساڵی ١٩٨٥

١- لەگەڵ کاروانی رۆشنبیریی کوردی لە بیستەکان و سییەکاندا و بەراوردکردنێك.

بابەتێکە لەبارەی کاروانی رۆشنبیریی کوردی لەو سەردەمەیدا لەگەڵ ئەو رۆژنامە و گۆڤارانەی کە لەو ماوەیەدا دەرچووینە.

ناوی نووسەر/ مستەفا نەریمان.

سەرچاوە/ گۆڤاری (نووسەری کورد) خولی سێیەم، ئاداری ١٩٨٥، ل١٠٤-١١٦.

٢- کاروانە سەخت و پیرۆزەکەی چاپخانەی کوردستان.

بابەتێکە لەبارەی رۆڵی چاپخانەکە و ئەو گۆڤار و رۆژنامانەی تێیدا چاپکراون.

ناوی نووسەر/ مەغدید حاجی.

سەرچاوە/ گۆڤاری (کاروان)، ژ٣٢، مایسی ١٩٨٥، ل١٢-١٦.

٣- قەڵەمی تێکۆشەری کوردی سەرفرازتر بێ.

وتارێکە لە یادی ٨٧ ساڵەی رۆژی رۆژنامەنووسیی کوردیدا.

ناوی نووسەر/ مومتاز حەیدەری

سەرچاوە/ گۆڤاری (کاروان)، ژ٣٢، مایسی ١٩٨٥، ل٦-٧.

٤- رۆژنامەی (کورد) و چەند زانیارییەکی نوێ.

بابەتێکە لەبارەی رۆژنامەی (کورد)ی ئەستەنبۆڵ و کۆمەڵەی هاوکاری و پێشکەوتنی کورد. ناوی نووسەر/ دوکتۆر جەبار قادر.

سەرچاوە/ گۆڤاری (کاروان)، ژ٣٢، مایسی ١٩٨٥، ل٧-١١.

٥- گۆڤاری (کوردستان)

بابەتێکە لەبارەی گۆڤاری (کوردستان) و رۆژنامەنووسیی کوردی لە کوردستانی ئێران.

ناوی نووسەر/ عەبدولوەهاب تاڵەبانی.

سەرچاوە/ گۆڤاری (رۆشنبیری نوێ)، ژ١٠٥، ساڵی ١٩٨٥، ل٢٨-٣٢.

٦- زمانێ کوردی دگۆڤارا (رۆژی کورد)دا ١٩١٣.

بابەتێکە لەبارەی زمانی گۆڤارەکە.

ناوی نووسەر/ حجی جەعفەر.

سەرچاوە/ گۆڤاری (رۆشنبیری نوێ)، ژ١٠٥، ساڵی ١٩٨٥، ل١٣٥-١٤١.

٧- کورتەیەکی هونەری رۆژنامەنووسیی/ بەشی یەکەم

بابەتێکە لەبارەی هەواڵی رۆژنامەنووسیی

ناوی نووسەر/ شێرزاد عەبدولڕەحمان.

سەرچاوە/ گۆڤاری (رۆشنبیری نوێ)، ژ١٠٦، ساڵی ١٩٨٥، ل٣٣٤-٣٣٧.

٨- تیشکێك لەسەر گۆڤاری (رووناکی).

باسێکە لەبارەی گۆڤاری(رووناکی) کە حوسێن حوزنی موکریانی لە شاری هەولێر دەریکردووە.

ناوی نووسەر/ دوکتۆر کوردستان موکریانی.

سەرچاوە/ گۆڤاری (رۆشنبیری نوێ)، ژ١٠٧، ئەیلوولی ١٩٨٥، ل٢٦٤-٢٧٧.

٩- ل دیڤ چوونەك ل سەر یەکەمین رۆژناما کوردی.

وتارێکە لەبارەی رۆژنامەی (کوردستان)ی ساڵانی ١٨٩٨-١٩٠٢.

ناوی نووسەر/ حجی جەعفەر.

سەرچاوە/ گۆڤاری (رۆشنبیری نوێ)، ژ١٠٨، ساڵی ١٩٨٥، ل٢٧٨-٢٨٧.

١٠- هونەری رۆژنامەنووسیی/ هونەری ریپۆرتاج.

ناوی نووسەر/ شێرزاد عەبدولڕەحمان.

سەرچاوە/ گۆڤاری (رۆشنبیری نوێ)، ژ١٠٨، ساڵی ١٩٨٥، ل٢٨٨-٢٩٣.

١١- گۆڤارا (ژین)ێ و چەند راستییەك.

بابەتێکە لەبارەی گۆڤاری (ژین).

ناوی نووسەر/ عەبدولکەریم فندی دۆسکی.

سەرچاوە/ گۆڤاری (رۆشنبیری نوێ)، ژ١٠٨، ساڵی ١٩٨٥، ل٢٩٤-٣٠٧.

١٢- پیاچوونەوەیەك بە گۆڤاری (کوردستان)دا.

بابەتێکە لەبارەی ژمارە (٢)ی گۆڤاری (کوردستان) کە لە ساڵی ١٩٤٥ لە ئێران دەرچووە.

ناوی نووسەر/ عەبدولوەهاب تاڵەبانی.

سەرچاوە/ گۆڤاری (نووسەری کورد) خولی سێیەم، ژ٢، تشرینی یەکەمی ١٩٨٥، ل١٥٣-١٥٨.

١٣- گۆڤاری (بەیان) و گۆشەیەکی بیرەوەریم.

چەند بیرەوەرییەکی تایبەتییە لەبارەی گۆڤارەکە.

ناوی نووسەر/ کاکەی فەللاح.

سەرچاوە/ گۆڤاری (بەیان)، ژ١١٤، کانوونی یەکەم ١٩٨٥، ل٧١-٧٢.

١٤- دەربارەی سەرەتای نوخشەی دەرچوونی گۆڤاری (بەیان).

چەند بیرەوەرییەکی تایبەتییە لەلایەن یەکەمین سەرنووسەری گۆڤارەکە نووسراوە.

ناوی نووسەر/ دوکتۆر ئەکرەم فازڵ.

سەرچاوە/ گۆڤاری (بەیان)، ژ١١٤، کانوونی یەکەمی ١٩٨٥، ل٧٠.

١٥- چەند لایەنێکی شاردراوە لە ژیانی رۆژنامەگەریی پیرەمێردی نەمردا.

ناوی نووسەر/ ئومێد ئاشنا.

سەرچاوە/ گۆڤاری (کاروان)، ژ٣٩، کانوونی یەکەمی ١٩٨٥، ل٣٢-٣٩.

ساڵی ١٩٨٦

١- خەباتی نەوەی بەدرخان لە رۆژنامەی کوردستاندا/ بەشی یەکەم.

لەبارەی رۆڵی بەدرخانییەکانە لە رۆژنامەکەدا.

ناوی نووسەر/ مستەفا نەریمان.

سەرچاوە/ گۆڤاری (رۆشنبیری نوێ)، ژ١٠٩، ساڵی ١٩٨٦، ل٤٢-٤٨.

٢- لە مێژووی رۆژنامەنووسیی کوردیدا.

لێکۆڵینەوەیەکە لەبارەی رۆژنامەی (کورد) کە لە ئەستەنبۆڵ دەرچووە.

ناوی نووسەر/ ئومێد ئاشنا.

سەرچاوە/ گۆڤاری (بەیان)، ژ١١٧، ئاداری ١٩٨٦، ل٢٤-٢٨.

٣- لە پێناوی لە چاپدانەوەی گۆڤارو رۆژنامە کوردییەکاندا.

وتارێکە تێیدا پێشنیازی ئەوە کراوە کە لە ماوەی (١٢) ساڵدا، واتە تا یۆبیلی سەد ساڵەی رۆژنامەنووسیی کوردی، چەند رۆژنامە و گۆڤارێکی دیار سەرلەنوێ وەکو کتێب لەچاپ بدرێنەوە.

ناوی نووسەر/ محەمەدی مەلا کەریم.

سەرچاوە/ گۆڤاری (کاروان)، ژ٤٣، نیسانی ١٩٨٦، ل٧٧-٨١.

٤- پیرۆزبێ ساڵڕۆژی رۆژنامەی کوردی.

ناوی نووسەری لەسەر نییە.

سەرچاوە/ رۆژنامەی (هاوکاری)، ژ٨٣٧ لە ٢٤/٤/١٩٨٦، ل١.

٥- ٢٢ی نیسان و شیرینترین بیرەوەری.

کورتە وتارێکە.

ناوی نووسەر/ فەیسەڵ دێهاتی.

سەرچاوە/ رۆژنامەی (هاوکاری)، ژ٨٣٧ لە ٢٤/٤/١٩٨٦، ل٦.

٦- لە جەژنی رۆژنامەدا.

کورتە وتارێکە.

ناوی نووسەر/ شێرزاد عەبدولڕەحمان.

سەرچاوە/ رۆژنامەی (هاوکاری)، ژ٨٣٧ لە ٢٤/٤/١٩٨٦، ل٩.

٧- ٢٢ نیسان رۆژی رۆژنامەگەریی کوردی.

ناوی نووسەر/ سیروان خۆشناو.

سەرچاوە/ رۆژنامەی (هاوکاری)، ژ٨٣٧ لە ٢٤/٤/١٩٨٦، ل١٠.

٨- رۆژنامەی کوردستان

کورتە وتارێکە لەبارەی رۆژنامەکە و رۆژی رۆژنامەنووسیی کوردی.

ناوی نووسەر/ نازم دڵبەند.

سەرچاوە/ رۆژنامەی (هاوکاری)، ژ٨٣٧ لە ٢٤/٤/١٩٨٦، ل١٢.

٩- بەستەڵەکی زستانی (رۆژی کوردستان) توایەوە.

نووسینێکە لەبارەی دەرچوونەوەی گۆڤاری (ڕۆژی کوردستان) لەلایەن دەستەیەکی تازەوە.

ناوی نووسەر/ محەمەد ساڵح عەبدولکەریم.

سەرچاوە/ گۆڤاری (ڕۆژی کوردستان)، ژ٧١، ساڵی ١٩٨٦، دوالاپەڕە.

١٠- پەیمان دیاربەکر ١٩٠٩

وتارێکە لەبارەی ڕۆژنامەی (پەیمان)

ناوی نووسەر/ شکور مستەفا

سەرچاوە/ گۆڤاری (بەیان)، ژ١٢٢، ئابی ١٩٨٦، ل٣٠-٣٣.

١١- یەکەم ڕۆژنامەی هەولێر

لەبارەی ڕۆژنامەی (هەتاو)ە کە لە ساڵی ١٩٤٨ لە هەولێر لەلایەن ئەمین ڕەواندزییەوە دەرچووە.

ناوی نووسەر/ کەمال ڕەئووف محەمەد.

سەرچاوە/ گۆڤاری (کاروان)، ژ٤٨، ئەیلوولی ١٩٨٦، ل٧٤-٩٥.

١٢- ڕۆلا گۆڤارو ڕۆژنامێن کوردان لە دیرۆکا ئەدەبیاتا کوردیدا

بابەتێکی قەناتی کوردۆیە لە تیپی لاتینییەوە گوێزراوەتەوە سەر ڕێنووسی ئێستامان.

ناوی راگوێز/ عەبدولسەلام عەلی میرزا

سەرچاوە/ گۆڤاری (ڕۆشنبیری نوێ)، ژ١١٢، ساڵی ١٩٨٦، ل٢٣٣-٢٤٠.

١٣- پرۆژەیەك بۆ دەرکردنی ڕۆژنامەیەکی ڕۆژانە بە کوردی.

باسێکە لەبارەی دەرکردنی ڕۆژنامەیەکی ڕۆژانە بە زمانی کوردی.

ناوی نووسەر/ نەژاد عەزیز سورمێ.

سەرچاوە/ گۆڤاری (ڕۆشنبیری نوێ)، ژ١١٢، ساڵی ١٩٨٦، ل٢٤١-٢٦٦.

ساڵی ١٩٨٧

١- لاپەڕەیەکی پرشنگداری گۆڤاری (زاری کرمانجی)

چەند بیرەوەرییەکی تایبەتییە لەبارەی گۆڤارەکە.

ناوی نووسەر/ تەڵعەت مشیر ئاغای دزەیی.

سەرچاوە/ گۆڤاری (کاروان)، ژ٥٢، کانوونی دووەمی ١٩٨٧، ل١٠٥-١١٣.

٢- (هەتاوی کورد) و سەردەمی ڕاپەڕین.

بابەتێکە لەبارەی گۆڤاری (هەتاوی کورد)ی ئەستەنبۆڵ.

ناوی نووسەر/ مەحموود زامدار.

سەرچاوە/ گۆڤاری (کاروان)، ژ٥٣، شوبات و مارتی ١٩٨٧، ل٧٢-٨٦.

٣- گۆڤاری (گەلاوێژ) لاپەڕەیەکی پرشنگداری ڕۆژنامەنووسیی کوردی بوو.

ناوی نووسەر/ موکەڕەم ڕەشید تاڵەبانی.

سەرچاوە/ ڕۆژنامەی (هاوکاری)، ژ٨٨٨ لە ٢٣/٤/١٩٨٧، ل١٤.

٤- چەند گوتن لەسەر گۆڤارا (ژین)

بابەتێکە لەبارەی گۆڤاری (ژین)ی ئەستەنبۆڵ

لە تیپی لاتینی/ عەبدولسەلام عەلی میرزا.

سەرچاوە/ ڕۆژنامەی (هاوکاری)، ژ٨٨٨ لە ٢٣/٤/١٩٨٧، ل١٤.

٥- (کوردستان) ئێکەمین ڕۆژناما کوردی بوو.

ناوی نووسەر/ عەبدولسەتار حەسەن شینۆ.

سەرچاوە/ ڕۆژنامەی (هاوکاری)، ژ٨٨٨ لە ٢٣/٤/١٩٨٧، ل١٤.

٦- لە ڕۆژی ڕۆژنامەنووسیی کوردیدا.

کورتە وتارێکە باسی ئەو چالاکییە ڕۆژنامەنووسییانە دەکات کە نیاز وایە لە ساڵی ١٩٨٧ بە بۆنەی ساڵڕۆژی ڕۆژنامەنووسیی کوردی ئەنجامبدرێ.

ناوی نووسەر/ شێرزاد عەبدولڕەحمان.

سەرچاوە/ ڕۆژنامەی (هاوکاری)، ژ٨٨٨ لە ٢٣/٤/١٩٨٧، ل٥.

٧- ب هەلکەفتنا ڕۆژا ڕۆژنامەگەریا کوردی.

ئاڤریەك بۆ گۆڤارا ڕۆناهی

ناوی نووسەر/ وەسفی حەسەن

سەرچاوە/ رۆژنامەی (هاوکاری)، ژ٨٨٨ لە ١٩٨٧/٤/٢٣، ل٥.

٨- لیستەی رۆژنامە و گۆڤارە کوردییەکان.

لیستەیەکە تێیدا ناوی ١١٨ رۆژنامە و گۆڤار تۆمار کراوە لەگەڵ دەستنیشانکردنی ساڵی دەرچوونیان.

ناوی نووسەری لەسەر نییە.

سەرچاوە/ رۆژنامەی (هاوکاری)، ژ٨٨٨ لە ١٩٨٧/٤/٢٣، ل٥.

٩- جەلادەت عالی بەدرخان و گۆڤارا (رۆناهی)

ناوی نووسەر/ عەبدولسەلام عەلی میرزا

سەرچاوە/ گۆڤاری (کاروان)، ژ٥٧، تەمووزی ١٩٨٧، ل٧٥-٨٠.

١٠- گۆڤاری نووسەری کورد لە کوێیە؟!

رەخنەیەکە لەسەر دواکەوتنی گۆڤارەکە

ناوی نووسەر/ رەوەند

سەرچاوە/ رۆژنامەی (هاوکاری)، ژ٩٠٥ لە ١٩٨٧/٩/٣، ل١٢.

١١- هەنگاوێکی پیرۆز لەسەر رێگای کاروانی رۆژنامەنووسیی کوردیدا.

ستوونێکە تێیدا ئاگاداری خوێنەر کراوەتەوە کە لەو ژمارەیەوە (ژمارە ٩٠٩) رۆژنامەی (هاوکاری) لە جیاتی حەفتەی جارێك دووجار دەردەچێت.

سەرچاوە/ رۆژنامەی (هاوکاری)، ژ٩٠٩ لە ١٩٨٧/٩/٢٨، ل١.

١٢- ئەستێرەیەکی نوێمان هەڵات.

کورتە وتارێکی سەرنووسەری گۆڤاری (رەنگین)ە بە بۆنەی دەرچوونی یەکەمین ژمارەی گۆڤارەکە.

سەرچاوە/ گۆڤاری (رەنگین)، ژ١، ١٤ی تشرینی دووەمی ١٩٨٧، ل٤.

١٣- کۆمەڵا هیڤا= هێڤی و گۆڤارا رۆژی کورد

دامەزراندنا یەکەمین چاپخانا کوردی

بابەتێکی دوکتۆر جەلیلی جەلیلە لە پیتی لاتینییەوە گوێزراوەتەوە سەر رێنووسی ئێستای کوردستانی خواروو.

ناوی راگوێز/ عەبدولسەلام عەلی میرزا.

سەرچاوە/ گۆڤاری (رۆشنبیری نوێ)، ژ١١٦، کانوونی یەکەمی ١٩٨٧، ل٤٨-٦١.

١٤- رازێکی رۆژنامەگەری.

کورتە بابەتێکە لەبارەی رۆژنامەنووسی و ریپۆرتاج و چاوپێکەوتنی رۆژنامەنووسی.

ناوی نووسەر/ شێرزاد عەبدولڕەحمان

سەرچاوە/ رۆژنامەی (پاشکۆی عێراق)، ژ١٢، چوارشەممە ١٩٨٧/١٢/٢، ل١٠.

ساڵی ١٩٨٨

١- گۆڤاری گەلاوێژ ساڵی ١٩٣٩-١٩٥٠ پیاچوونەوە و سەرنج لەبارەی گۆڤاری (گەلاوێژ)ە کە لە ساڵانی ١٩٣٩-١٩٤٩ دەرچووە نەك ١٩٥٠.

ناوی نووسەر/ عەبدوڵڵا عەباس.

سەرچاوە/ گۆڤاری (بەیان)، ژ١٣٩، کانوونی دووەمی ١٩٨٨، ل٢٤-٢٩.

٢- بیرەوەریا رۆژنامەگەریا کوردی

بابەتێکە لەبارەی رۆژی رۆژنامەنووسیی کوردییەوە.

ناوی نووسەر/ عەبدوڵڵا ئامێدی

سەرچاوە/ گۆڤاری (رۆشنبیری نوێ)، ژ١١٧، ئاداری ١٩٨٨، ل١٣-١٥.

٣- تۆژینەوەیەك دەربارەی گۆڤاری دەنگی گێتی تازە

لێکۆڵینەوەیەکە لەبارەی گۆڤارەکە.

ناوی نووسەر/ مستەفا نەریمان.

سەرچاوە/ گۆڤاری (رۆشنبیری نوێ)، ژ١١٧، ئاداری ١٩٨٨، ل٢٠٠-٢٠٩.

٤- لێکۆڵینەوە و ساغکردنەوەی دووەم رۆژنامە لە مێژووی رۆژنامەنووسیی کوردیدا.
بابەتێکە لەبارەی رۆژنامەی (کورد) کە لە ساڵی ١٩٠٧ لە ئەستەنبۆڵ دەرچووە.
ناوی نووسەر/ ئومێد ئاشنا.
سەرچاوە/ رۆژنامەی (هاوکاری)، ژ٩٦٤، لە ١٩٨٨/٤/٧، ل٨.
٥- عەشقی رۆژنامە
ناوە نوسەر/ محەمەد ساڵح عەبدلکەریم.
کۆمەڵە بیرەوەرییەکی نووسەری بابەتەکەیە لەبارەی هەندێك لە رۆژنامە کوردییەکان.
سەرچاوە/ پاشکۆی عێراق، ژ٣٢، لە ١٩٨٨/٤/٢٠، ل٦.
٦- (کوردستان) لە کاروانا
بابەتێکە لەبارەی یەکەمین رۆژنامەی کوردی و بەراورد کردنی لەگەڵ یەکەمین رۆژنامەی جیهانی و هەندێك وڵاتی دیکە.
ناوی نووسەر/ دوکتۆر وریا عومەر ئەمین.
سەرچاوە/ پاشکۆی عێراق، ژ٣٢، لە ١٩٨٨/٤/٢٠، ل٦.
٧- هەڵوێستەیەك لە (رۆژی رۆژنامەنووسیی کوردیدا)
ناوی نووسەری لەسەر نییە.
سەرچاوە/ پاشکۆی عێراق، ژ٣٢، لە ١٩٨٨/٤/٢٠، ل٨.
٨- لە رۆژی رۆژنامەنووسیی کوردیدا
(زاری کرمانجی) و شەست ساڵ لەمەوبەر
بابەتێکە لەبارەی ژیانی کورد و باری رۆژنامەنووسیی ئەو کاتی کە لە ژمارە (٥)ی گۆڤاری (زاری کرمانجی)دا بڵاوکراوەتەوە.
ناوی نووسەری لەسەر نییە.
سەرچاوە/ پاشکۆی عێراق، ژ٣٢، لە ١٩٨٨/٤/٢٠، ل٩.
٩- زمانێ رۆژنامەگەریێ
لەبارەی زمانی رۆژنامەنووسییە.

ناوی نووسەر/ حەجی سەعید.
سەرچاوە/ پاشکۆی عێراق، ژ٣٢، لە ١٩٨٨/٤/٢٠، ل١٢.
١٠- جەژنی رۆژنامەنووسی
کورتە بابەتێکە
ناوی نووسەر/ شێرزاد عبدولڕەحمان.
سەرچاوە/ رۆژنامەی (هاوکاری)، ژ٩٦٨، لە ١٩٨٨/٤/٢١، ل٦.
١١- هەندێك سەرنجی رۆژنامەنووسی
کورتە بابەتێکە
ناوی نووسەر/ موکەڕەم تاڵەبانی.
سەرچاوە/ هاوکاری، ژ٩٦٨، لە ١٩٨٨/٤/٢١، ل٧.
١٢- رۆژی رۆژنامەگەری کوردی پیرۆز بێت.
کورتە بابەتێکە
ناوی نووسەر/ زەینەب حوسێن.
سەرچاوە/ هاوکاری، ژ٩٦٨، لە ١٩٨٨/٤/٢١، ل١٠.
١٣- ئافرەتی کورد و ژیانی رۆژنامەگەری
ناوی نووسەر/ ئەحلام مەنسوور.
سەرچاوە/ هاوکاری، ژ٩٦٨، لە ١٩٨٨/٤/٢١، ل١٠.
١٤- بەیان لە رۆژی رۆژنامەنووسیی کوردیدا
ناوی نووسەری لەسەر نییە.
سەرچاوە/ گۆڤاری (بەیان)، ژ١٤٢، نیسانی ١٩٨٨.
١٥- دوو شۆڕە سواری رۆژنامەنووسیی کوردیمان حوزنی و پیرەمێرد
ناوی نووسەر/ مستەفا نەریمان.
سەرچاوە/ هاوکاری، ژ٩٧٤، لە ١٩٨٨/٥/١٢، ل٧.
١٦- چۆن یادی بیست ساڵەی (ژین) کرا

باسی ئەو ئاهەنگە دەکات کە بە بۆنەی بیست ساڵەی رۆژنامەی (ژین) لە رۆژی ١٩٤٦/١/٢٦ کرا.

ناوی نووسەر/ محەمەد ئەحمەد شاسوار.

سەرچاوە/ هاوکاری، ژ٩٧٦، لە ١٩٨٨/٥/٢٣، ل٦.

١٧- ئەدیب و کاری رۆژنامەگەری

چەند تێبینییەکە لەبارەی تێکەڵبوونی ئەدەب و رۆژنامەنووسی لە کوردیدا.

ناوی نووسەر/ حوسێن عارف.

سەرچاوە/ هاوکاری، ژ٩٧٧، لە ١٩٨٨/٥/٢٦، ل٦.

١٨- رۆژنامە و رێکخراوە کوردییەکانی تورکیا لە سەردەمی یەکەم جەنگی جیهانیدا.

ناوی نووسەر/ عەبدوڵڵا بابەکر حەمە ئاغا.

سەرچاوە/ گۆڤاری (کاروان)، ژ٦٤، مایس ١٩٨٨، ل ٨٨-٩٠.

١٩- ئاهەنگی بیستەمین ساڵەی رۆژنامەی (ژین) چۆن کرا لە سلێمانی لە ساڵی ١٩٤٦.

بابەتەکە بە چەند وێنەیەکی رۆژنامەی (ژین) رازاوەتەوە.

ناوی نووسەر/ س. ع. شادمان.

سەرچاوە/ گۆڤاری (کاروان)، ژ٦٣، ساڵی ١٩٨٨، ل٩٠-٩٥.

٢٠- بەرەو ژمارە هەزاری (هاوکاری)

بابەتێکە وەك بەرەو پیرچوونی ژمارە هەزاری رۆژنامەی (هاوکاری).

ناوی نووسەر/ مستەفا نەریمان.

سەرچاوە/ هاوکاری، ژ٩٨٢، لە ١٩٨٨/٦/١٣، ل٦.

٢١- داخی هەڵەی رۆژنامە

بابەتێکە باسی هەندێك لەو جۆرە هەڵانە دەکات کە لە رۆژنامەکاندا روودەدات.

ناوی نووسەر/ عەبدولوەهاب تاڵەبانی.

سەرچاوە/ رۆژنامەی عێراق، ژ٤٠، لە ١٩٨٨/٦/١٥، ل١٦.

٢٢- چەند رایەك دەربارەی نووسین و کاری رۆژنامەنووسی

بابەتێکە باسی چەند کارێکی رۆژنامەنووسی دەکات.

ناوی نووسەر/ فائیق عومەر تۆفیق.

سەرچاوە/ هاوکاری، ژ٩٨٨، لە ١٩٨٨/٧/٤، ل٨ و ١١.

٢٣- رۆژنامەنووسیی قوتابیان

بابەتێکە تێیدا باسی بیست گۆڤارو بڵاوکراوەی قوتابییان کراوە.

ناوی نووسەر/ عومەر ئیبراهیم عەزیز.

سەرچاوە/ هاوکاری، ژ٩٨٩، ١٩٨٨/٧/٧، ل٨.

٢٤- بامنیش دوو قسە بکەم.

بابەتێکە تێیدا نووسەر رەخنە دەگرێ لەسەر گرنگی پێنەدانی رۆژنامەی هاوکاری بە رۆژی رۆژنامەنووسیی کوردی لە ١٩٨٨/٤/٢٢.

ناوی نووسەر/ عومەر فارس محەمەد.

سەرچاوە/ هاوکاری، ژ٩٩٢، ١٩٨٨/٧/١٨، ل١٣ و ١٥.

٢٥- چەند رایەك دەربارەی نووسین و کاری رۆژنامەنووسی.

بەشی دووەم/ چۆن تەعلیق دەنووسرێ.

بابەتێکە دەربارەی ریپۆرتاژ و چاوپێکەوتن و کۆنگرەی رۆژنامەنووسی.

ناوی نووسەر/ فائیق عومەر تۆفیق.

سەرچاوە/ هاوکاری، ژ٩٩٥، ١٩٨٨/٨/٤، ل٨.

٢٦- سەرنجدانێك لە لیستەی رۆژنامە و گۆڤارە کوردییەکانی (هاوکاری)

چەند سەرنج و تێبینییەکە دەربارەی ئەو لیستەی کە لە ژمارە ٨٨٨ی رۆژنامەکەدا بڵاوکراوەتەوە.

ناوی نووسەر/ جوتیار حاجی تۆفیق.

سەرچاوە/ هاوکاری، ژ١٠٠٠، ١٩٨٨/٨/٢٢، ل١٢.

٢٧- بیست و شەش نامە و پیرۆزبایی و شیعر دەربارەی دەرچوونی ژمارە (١٠٠٠)ی ڕۆژنامەی هاوکاری لە ژمارەیەکی تایبەتیدا کە بەو بۆنەیە دەرچووە.

سەرچاوە/ هاوکاری، ژ١٠٠٠، ١٩٨٨/٨/٢٢.

٢٨- ڕۆژنامەگەریی قوتابخانە لە مێژووی ڕۆژنامەگەریی کوردیدا.

ناوی نووسەر/ نەژاد عەزیز سورمێ.

سەرچاوە/ کاروان، ژ٦٧، ئابی ١٩٨٨، ل٨٨-٩٧.

٢٩- ژ هونەرێن ڕۆژنامەگەریێ چاڤپێکەفتن

کورتە بابەتێکە

سەرچاوە/ هاوکاری، ژ١٠٠٤، لە ١٩٨٨/٩/٥، ل٦.

٣٠- ڕۆشنبیریی ڕۆژنامەنووس

ناوی نووسەر/ حەمە سەعید.

سەرچاوە/ هاوکاری، ژ١٠٠٥، لە ١٩٨٨/٩/٨، ل٥ و ١١.

٣١- ڕۆژنامەکان!! گۆڤارەکان!!

وتارێکە تێیدا باسی گرنگیی پاراستنی ڕۆژنامە و گۆڤارەکان کراوە.

ناوی نووسەر/ سۆران عەزیز مەحوی.

سەرچاوە/ هاوکاری، ژ١٠٠٧، لە ١٩٨٨/٩/١٥، ل٧.

٣٢- گۆڤارێکی ئەدەبی بۆ لاوان

ستوونێکی ڕۆژنامەنووسییە تێیدا پێشنیازکراوە کە گۆڤارێکی ئەدەبی بۆ لاوان و ئەوانەی تازە دەست بە نووسین دەکەن دەربچێ.

ناوی نووسەر/ ئەحمەد محەمەد ئیسماعیل

سەرچاوە/ هاوکاری، ژ١٠١٦، لە ١٠/١٧/ ١٩٨٨، ل٧.

٣٣- تەکنیکی چاپ لە ڕۆژنامەگەریدا

ناوی نووسەر/ دیاری عەلی ئەحمەد.

سەرچاوە/ هاوکاری، ژ١٠١٨، ١٩٨٨/١٠/٢٤، ل٩ و ١١.

٣٤- لە ڕۆژنامەکانی پەنجا ساڵ لەمەو پێشمانەوە

وتارێکە دەربارەی بابەتێکی ڕۆژنامەی (ژیان)ی ساڵی ١٩٣٨.

ناوی نووسەر/ مستەفا نەریمان.

سەرچاوە/ هاوکاری، ژ١٠٢٠، ١٩٨٨/١٠/٣١، ل٦.

٣٥- خەرمانی وشە

کورتە بابەتێکە دەربارەی ڕۆژنامەی (هاوکاری).

ناوی نووسەر/ سۆران محەمەد حەسەن.

سەرچاوە/ هاوکاری، ژ١٠٢٠، ١٩٨٨/١٠/٣١، ل٦.

٣٦- لە ڕۆژنامەکانی (پەنجا ساڵ) لەمەو پێشمانەوە.

کورتە وتارێکە دەربارەی هەندێك لە بابەتەکانی ژمارە (٥٨)ی ڕۆژنامەی (ژیان) کە لە ١٧ی تشرینی دووەمی ساڵی ١٩٣٨ دەرچووە.

ناوی نووسەر/ مستەفا نەریمان.

سەرچاوە/ هاوکاری، ژ١٠٢٤، ١٩٨٨/١١/١٤، ل٧.

٣٧- (٩) پیرۆزبایی و چاوپێکەوتن و هۆنراوە بەبۆنەی ساڵڕۆژی گۆڤاری (ڕەنگین).

سەرچاوە/ گۆڤاری (ڕەنگین)، ژ١٣ و ١٤، تشرینی دووەم و کانوونی یەکەمی ١٩٨٨.

٣٨- گلەییەك

ستوونێکی ڕۆژنامەنووسییە تێیدا باسی ڕیپۆرتاژی بێ وێنەکراوە.

ناوی نووسەر/ شێرزاد عەبدولڕەحمان.

سەرچاوە/ هاوکاری، ژ١٠٣٠، ١٩٨٨/١٢/٥، ل١٢.

ساڵی ١٩٨٩

١- (٥٧) کورتە وتارو پیرۆزبایی بەبۆنەی بیرەوەریی نۆزدە ساڵەی دەرچوونی ڕۆژنامەی (هاوکاری).

سەرچاوە/ هاوکاری، ژ١٠٤٠، ١٩٨٩/١/٩.

٢- گۆڤاری بەیان

ستوونێکی رۆژنامەنووسییە دەربارەی ژمارە (١٤٨)ی گۆڤاری (بەیان) کە تایبەتە بە چیرۆك.

ناوی نووسەر/ ئەحمەد محەمەد ئیسماعیل.

سەرچاوە/ هاوکاری، ژ١٠٤٢، ١٩٨٩/١/١٦، ل٧.

٣- رۆشناییەك بۆ سەر رۆژنامەی دەنگی کورد.

لەبارەی رۆژنامەی (دەنگی کورد)ە کە لە ساڵی ١٩٦٠ لە بەغدا دەرچووە.

ناوی نووسەر/ جوتیار هەورامی.

سەرچاوە/ هاوکاری، ژ١٠٤٢، ١٩٨٩/١/٩، ل٧.

٤- بە کورتی — بۆچی وابێت؟!

رەخنەیەکی رۆژنامەنووسییە لە بارەی نووسینێکی کاك ئەحمەد محەمەد ئیسماعیل کە تێیدا باسی دەرکردنی گۆڤارێکی تایبەت بە ئەدەبی لاوانی کردبوو.

ناوی نووسەر/ ئیسماعیل حەسەن قادر.

سەرچاوە/ هاوکاری، ژ١٠٤٥، ١٩٨٩/١/٢٦، ل٧.

٥- چاوپێکەوتن لە رۆژنامەکانماندا.

کورتە وتارێکە دەربارەی چاوپێکەوتنی رۆژنامەنووسی.

ناوی نووسەر/ یاسین قادر بەرزنجی

سەرچاوە/ هاوکاری، ژ١٠٤٦، ١٩٨٩/١/٣٠، ل٤.

٦- رۆشناییەك بۆ سەر گۆڤاری بانگی کورد.

ناوی نووسەر/ نەورۆز عەباس.

سەرچاوە/ هاوکاری، ژ١٠٤٦، ١٩٨٩/١/٣٠، ل٨ و ١١.

٧- رۆژنامەگەریی کوردی و چەند تێبینییەك

بابەتێکە لەبارەی رۆژنامەنووسیی کوردی و کردنی رۆژنامەی هاوکاری بە رۆژنامەیەکی رۆژانە.

ناوی نووسەر/ ئیسماعیل رەسووڵ.

سەرچاوە/ هاوکاری، ژ١٠٥٧، ١٩٨٩/٣/٩، ل١٠.

٨- لە جەژنی رۆژنامەنووسیی کوردیدا.

ناوی نووسەر/ شێرزاد عەبدولڕەحمان.

سەرچاوە/ گۆڤاری بەیان، ژ١٥٣، ئاداری ١٩٨٩، دوا لاپەڕە.

٩- سێ دیاردەی دزێو.

کورتە وتارێکە لەبارەی سێ دیاردەی نووسین لە رۆژنامە و گۆڤارە کوردییەکاندا.

ناوی نووسەر/ رێبوار کوێستانی.

سەرچاوە/ هاوکاری، ژ١٠٦٨، ١٩٨٩/٤/٧، ل٨.

١٠- چڵە وەنەوشەیەك لە باخچەی رۆژنامەگەریی کوردیدا.

کورتە وتارێکە لەبارەی بیرەوەریی (٩١) ساڵەی رۆژنامەنووسیی کوردی.

ناوی نووسەر/ محەمەد ساڵح عەبدولکەریم بەرزنجی.

سەرچاوە/ رۆژنامەی پاشکۆی عێراق، ژ٨٣، لە ١٩٨٩/٤/١٩، ل١٣.

١١- لە رۆژی رۆژنامەنووسیی کوردیدا.

بابەتێکی رۆژنامەنووسییە، ناوی نووسەری لەسەر نییە.

سەرچاوە/ هاوکاری، ژ١٠٦٩، ١٩٨٩/٤/٢٠، ل١.

١٢- (٢٢)ی نیسان و رۆژنامە.

ناوی نووسەر/ فەیسەڵ حەسەن قادر.

سەرچاوە/ هاوکاری، ژ١٠٦٩، ١٩٨٩/٤/٢٠، ل٦.

١٣- لە بیرەوەریی نەوەد و یەك ساڵەی رۆژنامەنووسیی کوردیدا.

ناوی نووسەر/ کاوە عەزیز سەعید.

سەرچاوە/ هاوکاری، ژ١٠٦٩، ١٩٨٩/٤/٢٠، ل٧.

١٤- چەند زانیاری و بەڵگەنامەیەکی نوێ لەبارەی رۆژنامەی (کورد)ەوە.

ناوی نووسەر/ ئومێد ئاشنا.

سەرچاوە/ هاوکاری، ژ١٠٦٩، ١٩٨٩/٤/٢٠، ل٧.

١٥- لە جەژنی وشەی کوردیدا.

کورتە بابەتێکە لەبارەی ڕۆژی ڕژنامەنووسیی کوردی.

ناوی نووسەر/ شێرزاد عەبدولڕەحمان.

سەرچاوە/ هاوکاری، ژ١٠٦٩، ١٩٨٩/٤/٢٠، ل١٢.

١٦- ڕۆژنامەگەریا کوردی و چەند پەیڤەك.

ناوی نووسەر/ موختار فائیق.

سەرچاوە/ هاوکاری، ژ١٠٧٠، ١٩٨٩/٤/٢٤، ل٢.

١٧- چۆن ڕۆژی ٤/٢٢ بووە جەژنی ڕۆژنامەنووسیی کوردی؟

ناوی نووسەر/ مستەفا ساڵح کەریم.

سەرچاوە/ هاوکاری، ژ١٠٧٠، ١٩٨٩/٤/٢٤، ل٦.

١٨- ٢٢ی نیسان ڕۆژی ڕۆژنامەگەریی کوردییە.

ناوی نووسەر/ دڵشاد ئەییوب سەعید.

سەرچاوە/ هاوکاری، ژ١٠٧٠، ١٩٨٩/٤/٢٤، ل٧.

١٩- ڕۆژنامەی (کوردستان).

ناوی نووسەر/ خالید عەزیز کەریم.

سەرچاوە/ هاوکاری، ژ١٠٧٠، ١٩٨٩/٤/٢٤، ل٧.

٢٠- سلاوێك بۆ ڕێبەرانی کاروانی ڕۆژنامەگەریی کوردی.

بابەتێکە بەبۆنەی بیرەوەریی (٩١) ساڵەی ڕۆژنامەنووسیی کوردی.

ناوی نووسەر/ شادمان مەلا حەسەن.

سەرچاوە/ هاوکاری، ژ١٠٧٠، ١٩٨٩/٤/٢٤، ل٧.

٢١- ڕۆژنامەی ئومێدی ئیستیقلال.

لەبارەی ڕۆژنامەی (ئومێدی ئیستیقلال)ە کە لە سەردەمی حوکمدارێتی شێخ مەحموودی حەفید دەرچووە.

ناوی نووسەر/ عوسمان شارباژێڕی.

سەرچاوە/ هاوکاری، ژ١٠٧٠، ١٩٨٩/٤/٢٤، ل٨.

٢٢- جەژنی وشەی پیرۆزی کوردی.

لەبارەی ڕۆژی ڕۆژنامەنووسیی کوردییەوەیە.

ناوی نووسەر/ بەهرە (عەبدوڵڵا عەباس).

سەرچاوە/ پاشکۆی عێراق، ژ٨٤، ١٩٨٩/٤/٢٦، ل٨.

٢٣- چەند گوتن لەسەر ڕۆژانو

وتارێکە لەبارەی ڕۆژنامەی (ڕۆژانو)ی بەیرووتی.

ناوی نووسەر/ عەبدولکەریم فندی دۆسکی.

سەرچاوە/ پاشکۆی عێراق، ژ٨٤، ١٩٨٩/٤/٢٦، ل١١.

٢٤- پیرەمێرد و ڕۆژنامەنووسی.

ناوی نووسەر/ یاسین عەزیز.

سەرچاوە/ پاشکۆی عێراق، ژ٨٤، ١٩٨٩/٤/٢٦، ل١٢.

٢٥- هەولێر و ڕۆژنامەگەریی کوردی.

دەربارەی ڕۆژنامەو گۆڤارەکانی هەولێرە.

ناوی نووسەر/ ئیسماعیل تەنیا.

سەرچاوە/ هاوکاری، ژ١٠٧١، ١٩٨٩/٤/٢٧، ل٨ و ١١.

٢٦- ئاوڕدانەوەیك لە ڕۆژنامەی (پێشکەوتن).

دەربارەی ڕۆژنامەی (پێشکەوتن)ی سلێمانییە.

ناوی نووسەر/ پشکۆ.

سەرچاوە/ کاروان، ژ٧٤، نیسانی ١٩٨٩، ل١٠٨-١١١.

٢٧- حیلمی عەلی شەریف لە کۆڕی ڕۆژنامەنووسیدا.

سەرچاوە/ گۆڤاری (ڕەنگین)، ژ١٨، نیسانی ١٩٨٩، ل١٠ و ١١.

٢٨- پەیڤەك لدور ڕۆژنامەگەرییا کوردی.

ناوی نووسەر/ شەعبان مزووری.
سەرچاوە/ ڕەنگین، ژ١٨، نیسانی ١٩٨٩، ل١٩.
٢٩- ڕۆژنامەنووس (محرر) کێیە؟
کورتە وتارێکی (ئەمین ڕەیحانی)یە (ڕەفیق حیلمی) لە ژمارە (٧)ی ساڵەی ١٩٢٢ی ڕۆژنامەی (ئومێدی ئیستیقلال)دا بڵاویکردووەتەوە.
سەرچاوە/ ڕەنگین، ژ١٨، نیسانی ١٩٨٩، ل٣٠.
٣٠- ڕۆژنامەی ئومێدی ئیستیقلال.
بەشی دووەمی وتارێکە.
ناوی نووسەر/ عوسمان شارباژێڕی.
سەرچاوە/ هاوکاری، ژ١٠٧٢، ١٩٨٩/٥/١، ل٨.
٣١- ڕیپۆرتاژێن ڕۆژناما.
کورتە بابەتێکە لەبارەی ڕیپۆرتاژی ڕۆژنامەنووسی.
ناوی نووسەر/ ئەحمەد عەبدوڵڵا زەروو.
سەرچاوە/ هاوکاری، ژ١٠٧٢، ١٩٨٩/٥/١، ل١٢.
٣٢- گفتوگۆیەك و سەرنجێك لە ڕۆژنامەگەریی.
ناوی نووسەر/ دڵشاد عومەر کاکی.
سەرچاوە/ هاوکاری، ژ١٠٧٣، ١٩٨٩/٥/٤٤، ل٧.
٣٣- جەژنا ڕۆژنامەگەرییا کوردی ناوی نوسەر/ عیدۆ بابەشێخ سەرچاوە / هاوکاری ژ/ ١٠٧٤ ١٩٨٩/٥/١١ ك.
٣٤- سەرنجێك لە ڕۆژنامەنووسیی کوردی.
ناوی نووسەر/ موکەڕەم تاڵەبانی.
سەرچاوە/ پاشکۆی عێراق، ژ٨٦، ١٩٨٩/٥/١٧، ل١٠.
٣٥- ڕۆژی ڕۆژنامەنووسیی کوردی لە مەزادخانەدا.
ناوی نووسەر/ فریا جاف.

سەرچاوە/ هاوکاری، ژ١٠٧٦، ١٩٨٩/٥/١٨، ل١٢.
٣٦- خوێندنی ڕۆژنامەنووسی لە قۆناغی ناوەندی یان ئامادەییدا.
ناوی نووسەر/ نامیق حەسەن سیاگوێزی.
سەرچاوە/ هاوکاری، ژ١٠٧٦، ١٩٨٩/٥/١٨، ل١٢.
٣٧- تایبەتمەندی لە ڕۆژنامەگەریدا پێویستە.
ناوی نووسەر/ ڤیان عەبدوڵڵا کەریم.
سەرچاوە/ هاوکاری، ژ١٠٧٧، ١٩٨٩/٥/٢٢، ل١٢.
٣٨- پێنج بابەت لەبارەی جەژنی ڕۆژنامەنووسیی عێراقییەوە.
سەرچاوە/ هاوکاری، ژ١٠٨٣ و ١٠٨٤ لە ٦/٢ و ١٩٨٩/٦/١٥.
٣٩- ئێمە و خوێنەران و هەڵوێستی گران.
ستوونێکی ڕۆژنامەنووسییە تێیدا باسی (پەتا)ی گۆشەی تایبەتی لە ڕۆژنامە کوردییەکان کراوە.
ناوی نووسەر/ بەهرە (عەبدوڵڵا عەباس).
سەرچاوە/ پاشکۆی عێراق، ژ٨٩، ١٩٨٩/٦/٧، ل١٦.
٤٠- ئێمە و خوێنەران و هەڵوێستی گران.
بەشی دووەمی هەمان بابەتی پێشوو.
ناوی نووسەر/ بەهرە.
سەرچاوە/ پاشکۆی عێراق، ژ٩٠، ١٩٨٩/٦/١٤، ل١٦.
٤١- ڕۆژنامە و ئەرکی پیرۆز.
بابەتێکە دەربارەی ڕۆڵی ڕۆژنامە لە دەربڕینی بیروڕای هاووڵاتیان.
ناوی نووسەر/ عەبدولوەهاب تاڵەبانی.
سەرچاوە/ پاشکۆی عێراق، ژ٩٠، ١٩٨٩/٦/١٤، ل١٦.
٤٢- ڕۆژنامەگەری و ڕۆشنبیریا بچویکا.
دەربارەی ڕۆژنامەنووسیی منداڵانە.

ناوی نووسەر/ عەبدوڵڵا یوونس عەبدوڵڵا.
سەرچاوە/ هاوکاری، ژ١٠٨٥، ١٩٨٩/٦/١٩، ل٧.
٤٣- (٣٨) بابەت و پیرۆزبایی بەبۆنەی دەرچوونی رۆژنامەی (ئاسۆ)وە.
سەرچاوە/ ئاسۆ، ژمارەی تاقیکردنەوە و ژمارە ١ لە ٧/٢٢ و ١٩٨٩/٧/٢٩.
٤٤- ئەستوون و گۆشەی رۆژنامە.
ناوی نووسەر/ موکەڕەم تاڵەبانی.
سەرچاوە/ پاشکۆی عێراق، ژ٩٥، ١٩٨٩/٧/٢٦، ل٨.
٤٥- سەرچاوەی رووبار جۆگەن.
دەربارەی رۆژنامەی (بزاڤ)ە کە بە دیالێکتی کرمانجیی ژووروو دەردەچوو.
ناوی نووسەر/ تیلی ئەمین.
سەرچاوە/ هاوکاری، ژ١٠٩٦، ١٩٨٩/٧/٣١، ل٦.
٤٦- پێنج کورتە بابەت دەربارەی دەرچوونی رۆژنامەی (بزاڤ).
سەرچاوە/ بزاڤ، ژ١، ١٩٨٩/٨/١.
٤٧- کێ رۆژنامەنووسە؟!!
کورتە بابەتێکە دەربارەی جیاوازیی نێوان نووسەرو رۆژنامەنووس.
ناوی نووسەر/ موکەڕەم تاڵەبانی.
سەرچاوە/ پاشکۆی عێراق، ژ٩٨، ١٩٨٩/٨/١٦، ل٥.
٤٨- هاوبەشی لە رۆژنامەدا.
ناوی نووسەر/ محەمەد ساڵح عەبدولکەریم بەرزنجی.
سەرچاوە/ ئاسۆ، ژ٢، ١٩٨٩/٨/٥، ل١٢.
٤٩- (١٣) کورتە بابەت دەربارەی دەرچوونی رۆژنامەی ئاسۆ.
سەرچاوە/ ئاسۆ، ژ٢ و ٣ و ٥.
٥٠- رایەکی سەربەست.
کورتە ستوونێکە دەربارەی بێ دەنگ نەبوونی رۆژنامە کوردییەکان لەکاری ناڕەوا.

ناوی نووسەر/ عەبدوڵڵا عەباس.
سەرچاوە/ ئاسۆ، ژ٣، ١٩٨٩/٨/١٢، ل١٢.
٥١- (١٨) کورتە بابەت دەربارەی رۆژنامەی بزاڤ.
سەرچاوە/ بزاڤ، ژ٢ و ٣ و ٤ لە ٨ و ١٥ و ١٩٨٩/٨/٢٢.
٥٢- وتارو هونەری وتار نووسین لە ئەدەب و رۆژنامەنووسیی کوردیدا.
ناوی نووسەر/ کەریم مستەفا شارەزا
سەرچاوە/ هاوکاری، ژ١١٠٤، ١٩٨٩/٨/٢٨، ل٨.
٥٣- رۆژنامەی (بانگی کوردستان) و رۆڵی لە خزمەتکردنی کاروانی وێژەیی و رۆشنبیریی کوردیدا.
ناوی نووسەر/ جەمال محەمەد ئەمین.
سەرچاوە/ بەیان، ژ١٥٨، ئابی ١٩٨٩، ل١٦-١٩.
٥٤- ساڵح قەفتان و یەکەم گۆڤاری سلێمانی.
دەبارەی گۆڤاری (زانستی)یە کە لە ساڵی ١٩٣٨ لە سلێمانی دەرچووە.
ناوی نووسەر/ کەمال رەئووف محەمەد.
سەرچاوە/ کاروان، ژ٧٨، ئابی ١٩٨٩ل ١٠٧-١١٩.
٥٥- پێنج کورتیلە بابەت دەربارەی رۆژنامەی بزاڤ.
سەرچاوە/ بزاڤ، ژ٦، ١٩٨٩/٩/٥.
٥٦- گۆڤاری (بەرەو رووناکی) لە سێ سەرچاوەدا.
ناوی نووسەر/ دڵشاد مستەفا.
سەرچاوە/ هاوکاری، ژ١١١٠، ١٩٨٩/٩/٨، ل٨.
٥٧- ژمارە ٣ی ئاسۆ.
بابەتێکە دەبارەی ناوەڕۆکی ژمارە (٣)ی رۆژنامەی ئاسۆ.
ناوی نووسەر/ دوکتۆر هیوا عومەر.
سەرچاوە/ ئاسۆ، ژ٧، ١٩٨٩/٩/٩، ل١٠.

٥٨- رۆژناما کورد.
بابەتێکە دەربارەی رۆژنامەی کورد کە ساڵی ١٩٠٨ لە ئەستەنبۆڵ دەرچووە.
ناوی نووسەر/ نەوزاد عەلی ئەحمەد.
سەرچاوە/ بزاڤ، ژ٩، ١٩٨٩/٩/٢٦، ل٥.
٥٩- پاشکۆیەکی خنجیلانە و خۆشەویستییەکی فرە مەزن.
دەبارەی رۆژنامەی (پاشکۆی عێراق)ە
ناوی نووسەر/ عومەر مەرگەیی.
سەرچاوە/ پاشکۆی عێراق، ژ١٠٤، ١٩٨٩/٩/٢٧، ل٩.
٦٠- رۆژنامەی کاروانی وەرزش و ئاستی پێویست.
چەند سەرنج و تێبینییەکە دەربارەی رۆژنامەکە.
ناوی نووسەر/ سۆران محەمەد حەسەن.
سەرچاوە/ ئاسۆ، ژ١٠، ١٩٨٩/٩/٣٠، ل٨.
٦١- دەستەبەرەی سەری مانگ.
باسی گەشەکردنی رۆژنامەی (ئاسۆ) و گیروگرفتی چاپکردنیەتی.
ناوی نووسەر/ عەبدوڵڵا عەباس.
سەرچاوە/ ئاسۆ، ژ١٠، ١٩٨٩/٩/٣، ل١٢.
٦٢- ساڵح قەفتان و یەکەم گۆڤاری سلێمانی.
بەشی دووەم و کۆتایی.
ناوی نووسەر/ کەمال رەئووف محەمەد.
سەرچاوە/ کاروان، ژ٧٩، ئەیلوولی ١٩٨٩، ل١٠٧-١١٥.
٦٣- خەمێکی پیرۆز.
کورتە وتارێکە لەبارەی کاری رۆژنامەنووسییەوە.
ناوی نووسەر/ حەیدەر عەبدولڕەحمان.
سەرچاوە/ بەیان، ژ١٥٩، ئەیلول ١٩٨٩، دوا لاپەڕە.

٦٤- شەرق و کوردستان (رۆژهەڵات و کوردستان) ئەستنبۆڵ ١٩٠٨.
باسێکە دەربارەی رۆژنامەی (شەرق و کوردستان).
ناوی نووسەری لەسەر نییە.
سەرچاوە/ بزاڤ، ژ١٠، ١٩٨٩/١٠/٣، ل٨.
٦٥- پەیمان
کورتیلە بابەتێکە لەبارەی رۆژنامەی (پەیمان) کە ساڵی ١٩٠٩ لە دیاربەکر دەرچووە.
سەرچاوە/ بزاڤ، ژ١١، ١٩٨٩/١٠/١٠، ل٨.
٦٦- دەنگێ مە دەنگێ هەوەیە.
لەبارەی ژمارە (٤)ی بڵاوکراوەی (دەنگێ مە)یە کە ساڵی ١٩٨٩ دەرچووە.
ناوی نووسەر اسماعیل بادی
سەرچاوە/ پاشکۆی عێراق، ژ١٠٦، ١٩٨٩/١٠/١١، ل١٠.
٦٧- رۆژنامەنووسی کورد و پرسیاری بۆچی؟
لەبارەی راستگۆیی رۆژنامەنووسە لە پیشەکەیدا.
ناوی نووسەر/ شێرزاد عەبدولڕەحمان.
سەرچاوە/ هاوکاری، ژ١١١٥، ١٠/٥/ ١٩٨٩، ل١٢.
٦٨- رۆژناما پەیمان.
لەبارەی رۆژنامەی (پەیمان)ی دیاربەکرییە.
ناوی نووسەر/ نەوزاد عەلی ئەحمەد.
سەرچاوە/ بزاڤ، ژ١٣، ١٩٨٩/١٠/٢٤، ل٥.
٦٩- حوزنی موکریانی مێژوونووس و ئەدیب و رۆژنامەنووسی کورد.
لەبارەی گۆڤاری (زاری کرمانجی) و (رووناکی) و (دەنگی گێتی تازە)یە.
ناوی نووسەر/ کەریم شارەزا.
سەرچاوە/ گۆڤاری (ئۆتۆنۆمی)، ژ٦٢، ساڵی چواردەهەم، ل٥٨-٦١.
٧٠- رۆژنامەگەریی کوردی لە کوردستانی باکوورو تورکیا ١٩٠٨-١٩٨١.

ناوی نووسەر/ شوکر مستەفا.
سەرچاوە/ بەیان، ژ١٦٠، تشرینی یەکەمی ١٩٨٩، ل١٧-١٨.
٧١- رەخنەی رۆژنامەیی.
ناوی نووسەر/ مەحموود زامدار.
سەرچاوە/ هاوکاری، ژ١١٢٧، ١٦/١١/١٩٨٩، ل٨.
٧٢- کۆڤاراژینێ.. بەرهەم ئو نڤێسڤان.
دەربارەی گۆڤاری (ژین)ی ئەستەنبۆڵە.
ناوی نووسەر/ د. بەدرخان سندی.
سەرچاوە/ پاشکۆی عێراق، ژ١١٣، ٢٩/١١/١٩٨٩، ل١٠.
٧٣- رۆژنامەنووسی شەرەف و قوربانی دانە.
دەربارەی کاری رۆژنامەنووسییە.
ناوی نووسەر/ شێرزاد عەبدولرەحمان.
سەرچاوە/ بەیان ژ١٦١ و ١٦٢، ساڵی ١٩٨٩، دوا لاپەرە.
٧٤- دادگاو رۆژنامەنووسی.
دەربارەی هەندێك لەو شکات و دادگاییانەیە کە رۆژنامەنووسان تووشیان بووە.
ناوی نووسەر/ مستەفا ساڵح کەریم.
سەرچاوە/ هاوکاری، ژ١١٣٣، ٧/١٢/١٩٨٩، ل٨.
٧٥- ٢٠ ژمارەی ئاسۆ.
ناوی نووسەر/ ئەحمەد محەمەد ئابلاخی.
سەرچاوە/ ئاسۆ، ژ٢١، ١٦/١٢/١٩٨٩، ل١٢.
٧٦- گەشەکردنی وتاری رژنامەنووسیی کورد لە تێگەیشتنی راستیدا.
ناوی نووسەر/ کەریم مستەفا شارەزا.
سەرچاوە/ هاوکاری، ژ١١٣٩، ٢٨/١٢/ ١٩٨٩، ل١٢.

هەندێك لە كۆڕ و چالاكییە ڕۆژنامەنووسییەكانی هەشتاكان ١٩٨٠ — ١٩٨٩

لەكاتی خەریكبوونم بە ئامادەكردنی بیبلیۆگرافیای بابەتە ڕۆژنامەنووسییەكانی ساڵانی هەشتاكانی سەدەی ڕابردوو، وام بە باشزانی كە ئەوەندەی بۆم دەكرێ ئاماژە بەو كۆڕ و چالاكییە ڕۆژنامەنووسییانەش بدەم كە لە هەمان ماوەدا ئەنجامدراون، لە ئەنجامدا ئەم بابەتە گەڵاڵە بوو، بێگومانیشم لەوەی كە هەموو چالاكییەكانی بەخۆیەوە نەگرتووە، بەڵام بەشی زۆریەتی و لەوەش دڵنیام كە بڵاوكردنەوەیان بێ سوود نییە.

ساڵی ١٩٨٠

١- ئاهەنگی دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوكردنەوەی كوردی لە شاری سلێمانی لە ڕۆژی ١٢/١/١٩٨٠ بەبۆنەی یادی دەرچوونی ڕۆژنامەی (هاوكاری)یەوە.

سەرچاوە/ ڕۆشنبیری نوێ، ژ٨٧، تەمووزی ١٩٨١، ل١٤.

٢- چەپكێك گوڵ لە باخچەی ڕۆژنامەنووسیی كوردی.

ناونیشانی ئەو كۆڕە بوو كە یەكێتیی نووسەرانی كورد/لە هەولێر بۆ نووسەرو ڕۆژنامەنووس (مستەفا ساڵح كەریم)ی سازدا. كۆڕەكە ڕۆژی ١٧/٤/١٩٨٠دا لە هۆڵی ژووری بازرگانیی هەولێر پێشكەشكرا.

سەرچاوە/ نووسەری نوێ، ژ٥، ئەیلوولی ١٩٨٠، ل٩٧-٩٨.

٣- مستەفا شەوقی و پەیژە.

ناونیشانی ئەو باسە بوو كە نوسەر و ڕۆژنامەنووس (مومتاز حەیدەری) لە ڕۆژی ٢٢/٤/١٩٨٠دا لە میهرەجانی یەكەمی ڕۆشنبیری كوردی لە هەولێر پێشكەشیكرد.

ئەو میهرەجانە لە (٢٠-٢٦)ی نیسانی ١٩٨٠دا لە هەولێر سازكرا.

سەرچاوە/ ١- نووسەری نوێ، ژ٥، ئەیلوولی ١٩٨٠، ل١٠٠.

٢- ڕۆشنبیری نوێ، ژ٨٣، كانوونی دووەمی ١٩٨١، ل٤٨-٦١.

ساڵی ١٩٨١

كۆڕێكی ڕۆژنامەنووسیی كۆمەڵەی ڕۆشنبیریی كوردی.

لە ٢٢ی نیسانی ١٩٨١دا كۆمەڵەی ڕۆشنبیریی كوردی كۆڕێكی ڕۆژنامەنووسیی سازكرد و ئەو نووسەرانە هەریەكەیان بابەتی خۆی پێشكەشكرد:

١- عەبدولستار تاهیر شەریف باسێكی لەبارەی گۆڤاری (كوردستان)ی ئەستەنبۆڵ پێشكەشكرد.

٢- عەبدوڵڵا عەباس باسێكی لەبارەی تەكنیك لە ڕۆژنامەنووسیی كوردیدا پێشكەشكرد.

٣- مەحموود زامدار باسێكی لەبارەی ڕۆژنامەی (هەولێر) پێشكەش كرد.

سەرچاوە/ ڕۆژی كوردستان، ژ٦٢، ئایار و حوزەیرانی ١٩٨١، ل٨٩.

ساڵی ١٩٨٣

ئەمڕۆ و دوێنێی ڕۆژنامەنووسیی كوردی.

ناونیشانی ئەو بابەتە بوو كە نووسەرو ڕۆژنامەنووس (محەمەدی مەلا كەریم) لە هەولێر پێشكەشیكرد. كۆڕەكە ڕۆژی ١٦/٣/١٩٨٣ لەلایەن نەقابەی ڕۆژنامەنووسانی ناوچەی كوردستان سازدرابوو.

سەرچاوە/ ١- گۆڤاری (كاروان)، ژ٨، ئایاری ١٩٨٣، ل١٠٦-١٠٧.

٢- نووسەری كورد، خولی دووەم، ژ١٢، ل٢١٣-٢٣٦.

سالّی ١٩٨٤

١- ئاهەنگی رۆژی رۆژنامەنووسیی کوردی لە دهۆك.

بەبۆنەی یادی ٨٦ ساڵەی رۆژنامەنووسیی کوردییەوە نەقابەی رۆژنامەنووسان ئاهەنگێکی وتار خوێندنەوە و گۆرانی لە دهۆك سازکرد.

سەرچاوە/ ١- بلاّوکراوەی (بژی یادی رۆژنامەنووسیی عێراق)، ل١٠-١١.

٢- گۆڤاری (کاروان)، ژ٢١، حوزەیرانی ١٩٨٤، ل١٤٠.

٢- پێداچوونەکا مێژوویی ل سەر یەکەمین رۆژناما کوردی.

ناونیشانی ئەو بابەتە بوو کە لە رۆژی ١٩٨٤/٧/١٨ لە کۆڕێکی یەکێتیی نووسەرانی کورد/لقی دهۆك لەلایەن نووسەر (حجی جەعفەر)ەوە پێشکەش کرا.

سەرچاوە/ گۆڤاری (کاروان)، ژ٢٤، ئەیلوولی ١٩٨٤، ل١٣٢.

سالّی ١٩٨٥

١- زمانێ کوردی د گۆڤارا (رۆژی کورد)دا.

ناونیشانی ئەو کۆڕە بووە کە یەکێتیی نووسەرانی کورد/ لقی دهۆك بۆ نووسەر (حجی جەعفەر)ی سازکردبوو و لە رۆژی ١٩٨٥/١/٤دا پێشکەشکرا.

سەرچاوە/ ١- رۆشنبیری نوێ، ژ١٠٥، سالّی ١٩٨٥، ل١٣٥-١٤١.

٢- گۆڤاری (کاروان)، ژ٢٩، شوباتی ١٩٨٥، ل١٢٦.

٢- تیشکێك لەسەر گۆڤاری (رووناکی).

ناونیشانی ئەو کۆڕە بوو کە دەزگای رۆشنبیری و بلاّوکردنەوەی کوردی لە بەغدا رۆژی١٩٨٥/٤/٢٢ بۆ د.کوردستان موکریانی سازکرد.

سەرچاوە/ رۆشنبیری نوێ، ژ١٠٧، سالّی ١٩٨٥، ل٢٦٤-٢٧٧.

٣- رۆژنامە و سەرهەڵدانی پەخشانی کوردی.

ناونیشانی ئەو باسە بوو کە نووسەر (کەمال رەئووف محەمەد) لە ئێوارەی رۆژی ١٩٨٥/٤/٢٢دا لە هەولێر پێشکەشیکرد.

سەرچاوە/ ١- گۆڤاری (کاروان)، ژ٣٥، ئابی ١٩٨٥، ل٨٩-٩٠.

٢- گۆڤاری (بەیان)، ژ١٠٧، مایس ١٩٨٥.

٤- ئێوارەی رۆژی ١٩٨٥/٤/٢٢ لە بیرەوەریی ٨٧ ساڵەی رۆژنامەنووسیی کوردیدا یەکێتیی نووسەرانی کورد/لقی سلێمانی کۆڕێکی رۆژنامەنووسی سازکرد و ئەو نووسەرانە هەریەکەیان بابەتی خۆیان پێشکەشکرد:

١- مومتاز حەیدەری/ رێبازو گیانی کوردایەتیی رۆژنامەی (ئومێدی ئیستیقلال).

٢- ئازاد مەحموود مستەفا/ دەرهێنانی هونەری نوێ لە جیهانی رۆژنامەگەریدا.

٣- ئومێد ئاشنا/ جێگەی پیرەمێرد لە رۆژنامەگەریی کوردیدا.

کۆڕەکە لەلایەن شەهید (دلّشاد مەریوانی)یەوە بەڕێوەبراوە و نووسەرو رۆژنامەنووس (ئازاد عەبدولواحید)یش وتاری یەکێتیی نووسەرانی خوێندووەتەوە.

سەرچاوە/ ١- گۆڤاری (بەیان)، ژ١٠٧، مایسی ١٩٨٥، ل٩١-٩٢.

٢- نووسەری کورد/ خولی سێیەم، ژ٢، ئابی ١٩٨٥، ل١٨٥-١٨٦.

٥- رۆژنامەنووسی و رەنگدانەوەی چیرۆکی کوردی.

ناونیشانی ئەو بابەتە بوو کە نووسەرو رۆژنامەنووس (مەحموود زامدار) لەو کۆڕەدا پێشکەشیکرد کە کۆلیجی ئەدەبیاتی زانکۆی سەلاحەدین لە رۆژی ١٩٨٥/٤/٢٣ بۆی سازکرد.

سەرچاوە/ گۆڤاری (بەیان)، ژ١٠٧، مایسی ١٩٨٥، ل٩٠.

٦- هونەری رۆژنامەنووسی و داهێنان.

ناونیشانی ئەو کۆڕە رۆژنامەنووسییە بوو کە دەزگای رۆشنبیری و بلاّوکردنەوەی کوردی لە هەولێر بۆ رۆژنامەنووس (شێرزاد عەبدولڕەحمان)ی سازکرد و لە هۆڵی بازرگانیی هەولێر پێشکەشکرا.

سەرچاوە/ گۆڤاری (کاروان)، ژ٣٤، تەمووزی ١٩٨٥، ل١٢٤-١٢٥.

٧- دەرگەهێت گۆڤارا (ژین)ی ڤەبوون پشتی ٦٧ سالّ د سەرڕا بووین.

ناونیشانی ئەو کۆڕە ڕۆژنامەنووسییە بوو کە دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی لە ڕۆژی ٣٠/٤/١٩٨٥دا لە دهۆك بۆ نووسەرو ڕۆژنامەنووس (عەبدولکەریم فندی)ی سازکرد.

سەرچاوە/ گۆڤاری (کاروان)، ژ٣٤، تەمووزی ١٩٨٥، ل١٢٦-١٢٨.

ساڵی ١٩٨٦

١- ڕێباز و گیانی کوردایەتیی ڕۆژنامەی (ئومێدی ئیستیقلال).

٢- ناونیشانی کۆڕێك بوو کە ڕۆژنامەنووس (مومتاز حەیدەری) لە وەرزی ڕۆشنبیری بەشی کوردیی کۆلیجی ئادابی زانکۆی سەلاحەدین لە ڕۆژی ٩/٤/١٩٨٦دا پێشکەشیکرد.

سەرچاوە/ گۆڤاری (کاروان)، ژ٤٦، تەمووزی ١٩٨٦، ل١١٥-١١٦.

٢- ئاهەنگی نەقابەی ڕۆژنامەنووسانی لقی کوردستان.

بەبۆنەی ڕۆژی ڕۆژنامەنووسیی کوردییەوە لە ٢٢/٤/١٩٨٦ نەقابەی ڕۆژنامەنووسان لە هەولێر لە میوانخانەی هەورامان ئاهەنگێکی سازکرد کە تێیدا چەند وتار و گۆرانی پێشکەشکرا.

سەرچاوە/ گۆڤاری (کاروان)، ژ٤٦، تەمووزی ١٩٨٦، ل١١٩.

٣- یەکەم ڕۆژنامەی هەولێر.

ناونیشانی ئەو باسە بوو کە مامۆستا (کەمال ڕەئووف محەمەد) لە ئێوارەی ڕۆژی ٢٣/٤/١٩٨٦دا لە هۆڵی بنکەی تەندروستی لە هەولێر پێشکەشی کرد. ئەو کۆڕە نەقابەی ڕۆژنامەنووسان/ لقی کوردستان بۆی سازکردبوو.

سەرچاوە/ گۆڤاری (کاروان)، ژ٤٦، تەمووزی ١٩٨٦، ل١٢٠.

٤- دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی و سێ کۆڕی ڕۆژنامەنووسی لە هەولێر.

بەبۆنەی ڕۆژی ڕۆژنامەنووسیی کوردییەوە دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی لە هۆڵی بازرگانیی هەولێر سێ کۆڕی ڕۆژنامەنووسی بەم جۆرە سازکرد:

١- ڕۆژنامەنووسی لە هەولێردا/ نزار جەرجیس/ ڕۆژی ٢٤/٤/١٩٨٦.

٢- هەتاوی کورد/ مەحموود زامدار/ ڕۆژی ٢٦/٤/١٩٨٦.

٣- هونەری ڕۆژنامەنووسی/ شێرزاد عەبدولڕەحمان.

سەرچاوە/ گۆڤاری کاروان، ژ٤٧، ئابی ١٩٨٦، ل١١٤-١١٦.

٥- کۆڕێکی ڕۆژنامەنووسی لە دهۆك.

ڕۆژی شەممەی ڕێکەوتی ٢٦/٤/١٩٨٦ دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی لە دهۆك کۆڕێکی بۆ ڕۆژنامەنووس (وەسفی حەسەن) سازکرد تێیدا بابەتێکی لەبارەی ڕۆژنامەنووسیی کوردییەوە پێشکەش کرد.

سەرچاوە/ گۆڤاری (کاروان)، ژ٤٦، تەمووزی ١٩٨٦، ل١٢٦.

٦- چەند ڕۆشنایییەکی نوێ بۆ سەر گۆڤاری (بانگی کورد).

ناونیشانی ئەو باسە بوو کە نووسەر (ئومێد ئاشنا) لەو کۆڕەدا پێشکەشیکرد کە یەکێتیی ئەدیبان و نووسەرانی کورد/ لقی سلێمانی بەبۆنەی بیرەوەریی ٨٨ ساڵەی ڕۆژنامەنووسیی کوردییەوە بۆی سازکردبوو.

سەرچاوە/ گۆڤاری (کاروان)، ژ٤٧، ئابی ١٩٨٦، ل١١٩-١٢٠.

٧- ئەدەب لە ڕۆژنامەگەریی کوردیدا.

ناونیشانی ئەو بابەتە بوو کە نووسەر و ڕۆژنامەنووس (مەحموود زامدار) لە کۆڕێکی ڕۆژنامەنووسی لە دهۆك پێشکەشی کرد. ئەو کۆڕە لەلایەن دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کورد لە ڕۆژی شەممەی ١٢/٧/١٩٨٦دا بۆی سازکردبوو.

سەرچاوە/ گۆڤاری (کاروان)، ژ٤٩، تشرینی یەکەم ١٩٨٦، ل١٠٤.

ساڵی ١٩٨٧

١- ڕۆژنامەی (هەولێر) ١٩٥٠ پلانی سەرهەڵدان و پلانی داخستنی.

ناونیشانی ئەو کۆڕەبوو کە نەقابەی ڕۆژنامەنووسانی عێراق/لقی ناوچەی کوردستان بۆ ڕۆژنامەنووس (مەحموود زامدار)ی سازکرد لە هەولێر.

سەرچاوە/ گۆڤاری (کاروان)، ژ٥٨، ئابی ١٩٨٧، ل١٠٧-١٠٨.

٢- ئێوارە کۆڕێك دەربارەی ڕۆژنامەنووسی لە هەولێر.

ئێوارەی ڕۆژی شەممەی ١٩٨٧/٩/١٩ دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی لە هەولێر کۆڕێکی بۆ ڕۆژنامەنووس (نزار جەرجیس عەلی) سازکرد کە تێیدا باسێکی لەبارەی ڕۆژنامەنووسی لە هەولێر پێشکەشکرد.

سەرچاوە/ گۆڤاری (ڕەنگین)، ژ١، ١٤ی تشرینی دووەمی ١٩٨٧، ل٢٩.

٣- گۆڤاری (گەلاوێژ) سەرنج و پیاچوونەوە.

ناونیشانی ئەو بابەتە بوو کە ڕۆژنامەنووس (عەبدوڵڵا عەباس) لەو ئێوارە کۆڕە ڕۆژنامەنووسییەدا پێشکەشی کرد کە دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی/ لقی سلێمانی لە ڕۆژی ١٩٨٧/٩/١٩ بۆی سازکردبوو.

سەرچاوە/ پاشکۆی عێراق، ژ٣، چوارشەممە ١٩٨٧/٩/٣٠، ل١٦.

ساڵی ١٩٨٨

١- بیرهاتنێت من دگەل ڕۆژنامەگەریا کوردی.

کۆڕێکی ڕۆژنامەنووسی بوو کە بەڕێوەبەرایەتی ڕۆشنبیریی جەماوەر لە دهۆك لە ڕۆژی شەممەی ١٩٨٨/٤/١٦ بۆ ڕۆژنامەنووس (حافز مستەفا قازی)ی سازکرد.

سەرچاوە/ گۆڤاری (کاروان)، ژ٦٧، ئابی ١٩٨٨، ل١٢٢.

٢- لە ڕۆژی ڕۆژنامەنووسیی کوردیدا.

ئاهەنگی دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی لە بەغدا بەبۆنەی ڕۆژی ڕۆژنامەنووسیی کوردییەوە لە ڕۆژی ١٩٨٨/٤/٢٠ سازکراو ئەو نووسەرانەش وتاریان تێیدا پێشکەشکرد: موسلیح جەلالی، مستەفا نەریمان، عەبدولڕەزاق بیمار، محەمەد بەدری.

سەرچاوە/ گۆڤاری (ڕۆشنبیری نوێ)، ژ١١٨، حوزەیرانی ١٩٨٨، ل١٩٧.

٣- لە یادی (٩٠) ساڵەی ڕۆژنامەنووسیی کوردیدا.

ئاهەنگی کۆمەڵەی ڕۆشنبیریی کوردی بوو بەبۆنەی یادی (٩٠) ساڵەی ڕۆژنامەنووسیی کوردییەوە. لەم ئاهەنەدا چەند وتارێك خوێنرانەوە:

١- وتاری کۆمەڵەی ڕۆشنبیریی کوردی/ عەبدوڵڵا عەباس.
٢- وتاری ڕۆژنامەی عێراق/ عەبدولوەهاب تاڵەبانی.
٣- وتاری یەکێتیی ئەدیب و نووسەرانی کورد/ محەمەد بەدری.
٤- وتاری کۆلیژی پەروەردە-بەشی کوردی/ د. وریا عومەر ئەمین.
٥- وتاری ئێزگەی کوردیی بەغدا/ جەمال بەرواری.

سەرجەمی ئاهەنگەکە بۆ ڕادیۆی کوردی تۆمارکراو بەرنامەی (ڕۆشنبیریی کوردی)ی کاك سەعید زەنگەنەش چەند لایەنێکی ئاهەنگەکەی تۆمارکرد.

سەرچاوە/ پاشکۆی عێراق، ژ٣٣، چوارشەممە ١٩٨٨/٤/٢٧، ل١٦.

٤- یادی نەود ساڵەی دەرچوونی یەکەمین ڕۆژنامەی کوردی.

دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی لە بەغدا لە ڕۆژی شەممەی ١٩٨٨/٤/٢٣دا ئاهەنگێکی سازکرد، لەم ئاهەنگەدا جگە لە وتاری دەزگاکە، مستەفا نەریمان وتارێکی سەبارەت بە دوو ڕۆژنامەنووس (حوزنی موکریانی) و (پیرەمێرد) پێشکەشکرد، دوای ئەویش عەبدولڕەزاق بیمار وتارێکی کورتی سەبارەت بە سەرەتای سەرهەڵدانی مێژووی ڕۆژنامەنووسیی کوردی پێشکەشکرد، ئینجا محەمەد بەدری وتاری یەکێتیی ئەدیب و نووسەرانی کوردی خوێندەوە. کۆتایی ئاهەنگەکەش بە پێشکەشکردنی خەڵات بەسەر چەند ڕۆژنامەنووسێکدا هات.

سەرچاوە/ هاوکاری، ژ٩٦٩، ١٩٨٨/٤/٢٥، ل١٢.

٥- ئاهەنگی نەقابەی ڕۆژنامەنووسان/لقی ناوچەی کوردستان.

سەر لە ئێوارەی ڕۆژی سێ شەممەی ڕێکەوتی ١٩٨٨/٤/٢٦ لە هۆڵی یانەی ڕاگەیاندن لە هەولێر نەقابەی ناوبراو ئاهەنگێکی سازکرد، لە نێوان چالاکییەکاندا کۆڕێك بۆ (ئومێد ئاشنا) سازکراو بابەتێکی لەبارەی گۆڤاری (بانگی کورد) پێشکەشکرد. ئینجا دەستکرا بە چەند وتارێك و دابەشکردنی خەڵات بەسەر چەند ڕۆژنامەنووسێکدا.

سەرچاوە/ پاشكۆی عێراق، ژ٣٤، چوارشەممە ١٩٨٨/٥/٤، ل٦.

٦- جێگای (زاری كرمانجی) لە ژیانی رۆشنبیریی كوردیدا.

ناونیشانی كۆڕێك بوو كە یەكێتیی نووسەرانی كورد/لقی سلێمانی بۆ نووسەر (ئومێد ئاشنا)ی سازكرد. كۆڕەكە رۆژی ١٩٨٨/٩/١٩ لە بارەگای یەكێتی نووسەران بوو.

سەرچاوە/ ١- پاشكۆی عێراق، ژ٥٦، چوارشەممە ١٩٨٨/١٠/١٢، ل٤.

٢- گۆڤاری (كاروان)، ژ٧١، كانوونی دووەمی ١٩٨٨، ل١٢٤.

٧- ساڵڕۆژی (تەندروستی و كۆمەڵ).

كارگێڕانی گۆڤاری (تەندروستی و كۆمەڵ) سەر لە ئێوارەی رۆژی ١٩٨٨/١٠/٢٧ بەبۆنەی بیرەوەریی یەك ساڵەی دەرچوونی گۆڤارەكەوە ئاهەنگێكیان سازكرد و تێیدا چەند وتارێك پێشكەشكرا و دیاری دابەشكرا.

سەرچاوە/ گۆڤاری (تەندروستی و كۆمەڵ)، ژ١٣، تشرینی یەكەم و تشرینی دووەمی ١٩٨٨، ل٧٧-٧٨.

ساڵی ١٩٨٩

١- ئاهەنگی دەزگای رۆشنبیری و بڵاوكردنەوەی كوردی بەبۆنەی ساڵڕۆژی دەرچوونی رۆژنامەی (هاوكاری)یەوە لە شەوی ٩/٨ی كانوونی دووەمی ١٩٨٩دا لە هۆڵی یانەی سەلاحەدین لە بەغدا.

سەرچاوە/ رۆژنامەی (هاوكاری)، ژ١٠٤١، پێنج شەممە ١٩٨٩/١/١٢، ل١٢.

٢- ئاهەنگی رۆژی رۆژنامەنووسیی كوردی.

لە رۆژی رۆژنامەنووسیی كوردیدا نەقابەی رۆژنامەنووسان/لقی كوردستان سەرلەبەیانی رۆژی ٢٢ی نیسانی ١٩٨٩دا ئاهەنگێكی لە هۆڵی ئەمینداریتیی گشتیی رۆشنبیری و لاوان گێڕا.

سەرچاوە/ پاشكۆی عێراق، ژ٨٦، چوارشەممە ١٩٨٩/٥/٣، ل٤.

٣- یەكەم گۆڤاری سلێمانی.

ناونیشانی ئەو بابەتە بوو كە بەڕێز (كەمال رەئووف محەمەد) لەو كۆڕەدا پێشكەشیكرد كە نەقابەی رۆژنامەنووسان لە هەولێر بۆی سازكردبوو. كۆڕەكە رۆژی ١٩٨٩/٤/٢٢ لە هۆڵی یەكێتیی نەقابەكانی كرێكارانی هەولێر بوو.

سەرچاوە/ پاشكۆی عێراق، ژ٨٦، چوارشەممە ١٩٨٩/٥/٣، ل٤.

٤- كۆڕێكی رۆشنبیری و رۆژنامەنووسی لە كەلار.

رۆژی ١٩٨٩/٤/٢٨ نووسەرو رۆژنامەنووس (مستەفا نەریمان) بابەتێكی لەبارەی جەژنی رۆژنامەنووسیی كوردییەوە پێشكەشكرد.

سەرچاوە/ گۆڤاری (رۆشنبیری نوێ)، ژ١٢٢، حوزەیرانی ١٩٨٩، ل١٩٨.

٥- ئاهەنگی چاپكردنی گۆڤاری (كاروان) لە هەولێر.

ئەمینداریتی گشتیی رۆشنبیری و لاوان ئاهەنگێكی لە هۆڵی دیوانی ئەمینداریتییەكەدا سازكرد. ئاهەنگەكە بەبۆنەی دەرچوونی ژمارە (٧٧)ی گۆڤاری (كاروان) بوو كە یەكەمین جاربوو لە هەولێر چاپ بكرێ. ئاهەنگەكە وێڕای چەند وتارێك، چەند كارمەندێكی گۆڤارەكەش خەڵاتكران.

سەرچاوە/ گۆڤاری (كاروان)، ژ٧٩، ئەیلوولی ١٩٨٩، ل١١٦-١١٨.

٦- رۆژنامەگەری و وەرارا پەخشانا كوردی.

ناونیشانی ئەو باسە بوو كە (د.شوكریە رەسووڵ) لەو كۆڕەدا پێشكەشی كرد كە بەڕێوەبەرایەتی رۆشنبیری و لاوان لە رۆژی ١٩٨٩/٩/٢٦دا بۆی سازكردبوو.

سەرچاوە/ گۆڤاری (كاروان)، ژ٨١، كانوونی یەكەمی ١٩٨٩، ل١٢٣ و ١٢٤.

٧- لسەر رۆژناما (بزاڤ)ێ.

كۆڕێكی یەكێتیی نووسەرانی كورد/لقی دهۆك بوو كە لە رۆژی هەینی ١٩٨٩/١٢/١٥دا بۆ (د.نافیع ئاكرەیی) سازكردبوو، بۆ لێدوان لەسەر رۆژنامەی (بزاڤ) بەتایبەتی و رۆژنامەنووسیی كوردی بەگشتی.

سەرچاوە/ ١- رۆژنامەی (بزاڤ)، ژ٢٢، سێ شەممە ١٩٨٩/١٢/٢٦، ل٧.

٢- رۆژنامەی (العراق)، ژ٤٢٨٢، سێ شەممە ١٩٩٠/٢/٦، ل٥.

چاپکراوەکانی نووسەر

١- چەند لایەنێکی رۆژنامەنووسیی کوردی، چاپخانەی (الحوادث) بەغدا، ١٩٨٨.

٢- رۆژنامەنووسیی قوتابیان، چاپخانەی رۆشنبیری-هەولێر، ١٩٩٢.

٣- فەرهەنگی (خەرمان) چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە-هەولێر، ١٩٩٧.

٤- چەند بابەتێکی رۆژنامەنووسی، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە-هەولێر، ١٩٩٨.

٥- یانەی منداڵان، چاپخانەی رۆشنبیری-هەولێر، ٢٠٠٠.

٦- سۆزی غەریبی و سێ چامەی کوردی، چاپخانەی سیما-سلێمانی، ٢٠٠٦.

٧- ٣٠ بابەتی پەروەردەیی، وەرگێڕان لە عەرەبییەوە، چاپخانەی وەزارەتی پەروەردە- هەولێر، ٢٠٠٦.

٨- چۆلەکەکە بۆی گێڕامەوە، وەگێڕان لە عەرەبییەوە، چاپخانەی وەزارەتی کشتوکاڵ-هەولێر، ٢٠٠٦.

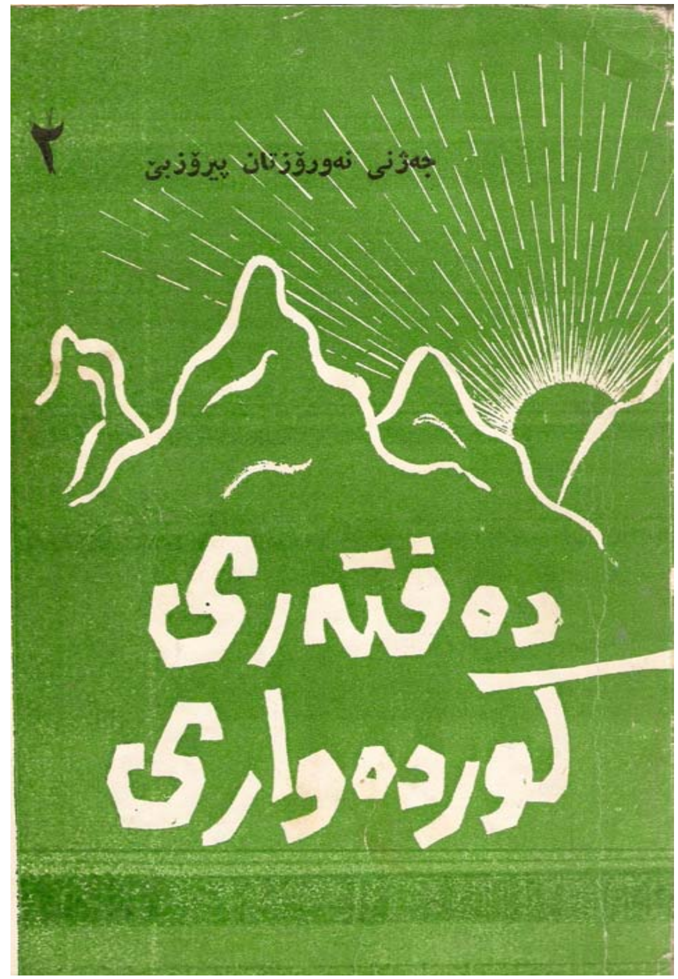
٩- چەپکێك لە زاراوەگەلی کشتوکاڵ، ئامادەکردن، چاپخانەی دەزگای ئاراس- هەولێر ٢٠٠٧.

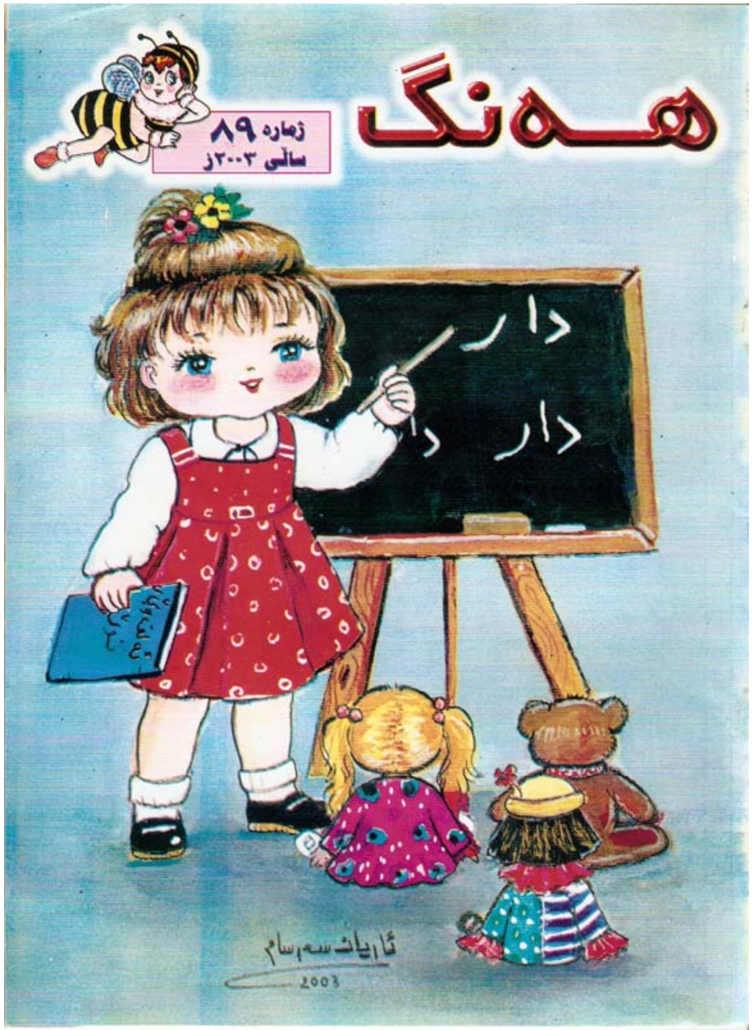
بەشداریکردن لە وەرگێڕانی:

١- پەرەوڵ بەخێوکردن، بۆ پۆلی دووەمی کشتوکاڵ، چاپخانەی خەبات- دهۆك، ٢٠٠٤.

٢- بەروبوومە ئالیکی و پیشەسازییەکان، بۆ پۆلی سێیەمی کشتوکاڵ، چاپخانەی خەبات-دهۆك، ٢٠٠٤.

ئەلبومی وێنەکان

٩٠
پەپوولە
www.KhakTV.net
pepule 1992@yahoo.com
پیرۆز بێت (١٣) هەمین ساڵیادی لە دایك بوونی پەپوولە.

جگەرگۆشەکان
102 - 101

فهرست

رواندز: لە چاپخانەی زاری کرمانجی دا چاپ کرا
١٩ کانونی یکم ١٩٣٥

خوشنیك
بو پیشکوتن
ده نوسری
—
یکی به آنه یکه

سیاسی

پیشکوتن

حفتهٔ جاریك درده چیت

حکریار
بوحوشو یئیك
به ٣ مانك یك
بهشش مانك دو
به سالیك چوار روبیه دهدا
اعلان یا ایشیکی خوبی
لهبرهٔ دو وایبداهنوسریت
بو دودیر ٣ آنه ده سینریت ،

-(سال ١ ژماره ٧)— —(روز پنجشمبه ٢٣ رمضان ١٣٣٨ ١٠ جون ٩٢٠)—

— چاك ٔ کوروی —

جاری پیشو تر(م٠س٠ع) له پیشکوتندا شتیکی وسیر وك تماشا ده کریت هنیك زور یان لر کران بو. .... به حو هیزی زمانم ده توانم که هیچ کس با زور حرایش بی ناتوانی له ملا و چاکان بدویت. امه ش یکیك هی ناری ملا بی و توشی ناراستی و چوتیهك بی و لی بدوین بوحو ملاکان به ناراستی و خرابه دایزیت. به کام « بی » منطق و بهکام بیر و زین باشه . له حو وختیکدا چاك ، چاك بوه و حرابیش خراپ . . .

لهحو قوم و قبیله و زمانیکدا چاکیش هیه وخرابیش قصهیك لهخراپ بکریت . چاك بکریته سر خوی سر نا کریت . و زور ناشیرین و بی جی یه .

ایتر به تایبتی ایازیمه وه کس به ستوایی پیلو خراپ مهکن . لهبارهی حوکس (بیر) بچاك بی چاکه .

م.....

اخلاقیدا سدیکی پولایه .

کوابو هموباوکیك او اولایهی که به ناز و نعمت پروردهی اکات که عمری گیشته شانزه سالی واجبه ژنی بو بینی . اگر کورهکهی نهی ویست به زور بیدا به سریا .

یکی له ملتکی ایمه دا اولایك که گیشته وختی خوی داوای ژن له باوکی بکات باوکی لی توره دهبی و به زلله آکیشی به ناودیا . لبرامه کوره که زور غم و خفت دهخوا و آخریکی توشی سیل و دیق دیت . لگل امهشدابه دزی باوکشی وه دهچی بو جیگای خراپ خراپ وللانه وه توشی «آتهشك» و «سوزنك» دهبیت آخریکی زرکهی ام هموغم وخفت و نخوشیانه ناگری دهریت . و خوشی له عمری خوی نابینیت . لپاشا باو کهکی پشیمان دهبیته وه و له حضور خوا و پیغمبردا روو رش و مسئول دهبی .

ام نوعه کسانه بو دین و حکومت و ملت و بو همو جمعیت بشر ضرر یان هیه .

ع٠م

پیشکوتن جم جمال

جم جمال زور پیش دهکویت . ایسته لهدی‌وه بوهبه شار - روزی ٢٢ مانك می مجلس شار له زیر ریاست حاکم سیاسی جم جمالدا اول جار کو بو وه — پلیج و رسم بازار داهینرا و بو پاك کردنه وهٔ شار اعلاتی کیان کرد - لبرامهٔ ریکای کرکوك چاك بو ته وه له روژیکیدا آمشو

تشکیل کردنی عائله

« ماو یتیکهی »

ژن هینان وتشکیل کردنی عائله عقلاً و شرعاً و دیناً زور لازمه . چونکه حضرت پیغمبر « صلعم » (تناکحوا وتناسلوا)-(من تزوج فقد استکمل نصف الایمان) فرمویتی .

—(هن لباس لکم وانتم لباس لهن)—

بم آیته جلیله معلومه که ژن هینان بچکه لم هوه کیه یعوه که بخیان کرد له بینی انسان و وحش و ی

اعلانات
به اعتباری
پێنج کلمه دریك
٣ انه ده سینریت
بو همو شتیك مراجعت
به مطبعه دکری
نسخهی به آنهیکه

امید استقلال

سیاسی ، ادبی ، اجتماعی ، غزتهیکی رسمی‌یه
هفتهٔ جاریك دوردیچی

بدل ابونه
به ٣ مانك روپیه و
نیویك به شش مانك
٣ به سالیك شش روپیه‌یه
بو خارج اجرت پوسطه
علاوه ده کری
تاریخ انتشار
٢٠ ایلول ٣٣٩
سالیانی

سال ١ ژماره ٢٣ (پینجشنبه) ٢٠ رمضان ٣٤٢ ٢٤ نیسان ١٣٤٠

حیات چلون صرف بکری

امه مسئلهیکی مهمه . له معاملات حیاتیهدا چه ریکایکه که ایجاب اکا انسان تعقیبی بکا ؟ بدن چلون اداره بکری چلون سوق بکری . امور فانیه چلون تسویه بکری اطفال چلون تربیه بکری مقابل به وطن او وظیفهیه که نسن مدیونیتی چلون ایفای بکا . او منابع — و ثروت و سعادته که خالق — بخشیویه به بشر چلون استفادهی لی بکری . هملمان آیا بو خومان آیا بو غیرمان بو خاطری مفید بی قوممان چلون صرف بکین ... الخ .

عجبا ام محرومیته ، ام مایوسیته ، ام بی‌مبالاتیه ، ام غرض و نفسانیته ، ام عداوت و نفاقه ، ام عظمت و عنادیه ، ام بی صنعت و تجارته ام ضرر و زیانه ... الخ چلون لا ابری .

شبهه‌ی نیه علمه . مع التأسف رغبت به علم و به اهل علم لم منطقه‌یهدا کم بوه .

عجبا ترقیات و ثروت حکومات اجنبیه وعبرالعقول له اختراعات و تاسیساتیاندا مؤثر چی‌یه . شبههی

واقعا معلوم ارباب علمه که علم مجرد عبارت له علوم دینیه و فقهیه و علم کلام و عروض و بیان و منطق و بدیع نییه . امام غزالی علیه الرحمه نقلا له بعض علما له احیادا فرمویتی که قرآن و کتب منزله سماویه حفتا و حوت هزار و دو صد علمی جامعه . و علامهٔ سیوطی علیه الرحمه کذا له قاضی ابو بکرهوه نقل فرموه که حفتا و حوت هزار و چوار صدو پنجا علم له قرآندا موجوده بو تحصیل عموم علم گرچه عمر بشر کافی نیه . فقط بو لزوم و دفع احتیاج تحصیل علوم بو اسلام لهمال ماتوه زیاتر به نص قاطع و به کلی احادیث شریفه امر فرموراوه . مع التأسف به نظر اهمیت و علویتیهوه له رغبت محروم ماوهتهوه .

به مساعدهٔ علمای محترمه درحق به علم بعض آیات و احادیث شریفه درج کرا . جناب رب الارباب به حبیب خوی فرمویتی (وقل رب زدنی علماً . .) و کذا حق جل و علی فرمویتی (وفوق کل ذی علم علیم) .

و حضرت رسالتپناه علیه افضل الصلواة والسلام فرمویتی (لابورك لی فی صبیحة لم ازدد فیها علما) .

یعنی او صبحینیهی که علمم تیادا زیاد نه بی حق

زیانەوە صحیفە ١

ژیانەوە

بو هو شتیك مخابرات بناوی جابخانەوه اكری

اعلانات
بە دیریك ٣ آنه دە سیریت

تاریخ انتشار
١٨ اغستوس ١٩٢٤ سابانی
نسخەی بە آنەیك

ام غزتەیە غزتەیکی حکومتیە
هفتەی جاریك دردچی

بدل ابونه
٦ مانگ رو یە و نیو یك
بە شش مانگ ٣ روپیە
بە سالیکی شش روپیە یە
لە ٣ مانگ کمتر ابونه قید ناکری
بو خارج اجرت پوسطه علاوه دەکری
نسخەی بە آنەیك

سال ١ ژماره ١ (دوشنبه) ١٧ محرم ١٣٤٣ ١٨ اغستوس ١٩٢٤

لبر بعضی خصوصات ناوی غزتەکان تبدیل کرد به مناسبت احوال و ماجرایك کە بسری هاتوه عنوان د ژیانەوە ە مان بمناسب زانی چونکە حقیقتاً انتشار ام جاره ژیانەوە یە . امید اکین کە لەلایی هموو کسیکە وە مظهر قبول بی و انشا الله و تعالی بی و قدم بو هموو افراد ام ملته بە خیر و سعادت امنی .

ژیانەوە

جاو بکەنەوە بروانن ام ملتە مظلومە ام چنکە ژویە ام توزە کوردەیی دی و بی با مسرهات و توشی بی بو امە اگر زریف ورد بکرینەوە هموی لە نی نکیشتن و نەزانینەوە بو هموی لە روی أرەوە بو کە اوی اینسی اگرد هر هول و تقەلای نفسی خوی بو هر وای نفسی نفسی بو کس بو کسی ترهولیکی نەأدا آخری نتیجة امە کیشتە درجەیك کە وکو درختی وکو کیایك کە بی آو بی ئی تەوە و حالاوی کرم بسریا بچی هموی حل بروزی حل قرچی تریك وشك بون بی جوامان لی هاتوە . ایستا کە وا خوا رحمی کرد . دروی، بچوەمان ی ژاوەنەوە و ریکای روناکان پی نشان دراوه و اجار فرصته وخت بە قیمت سا قوربانە نورة هول د درخته ام کیایە حل بروزاوه بژیانە وه زندو بینه وه لیودوا هر کسە بە قدر زانین و توانین خوی اگر هول ندا و تی نە کوشی لەدست اروا ئەلە کیس اچی دیسانەوە پارچە پارچە مکونەوە هر یکە شوین کلاو یکی لار نکەوی اگر ورد بینەوە تی کیشتبین لە دنیا چە باسه ام قصە پروپوچانە ام خیالانە هی خاوه هموو قوردسری و مال ویرانیە هموو بی نتیجە یە لەآخریدا بەوە بەرەوای لی بت بجاوی هموو محو ابینەوه .

اجارەیش عرضتان اەکم بو خاطری خوا هموو جاومان هیە تجربەمان دیوه بس شوین کلاوی لار بکەوین هموو یك بگرین و جیان بو جاك هوب بو اوه بدین دیسانەوه عرضتان اکم جیان بو جاك بو اوه هول بدین بجاری تی بکوشین واز لبر و اوبر بینین اوی خرابە بومان لە خومانی دور بخینەوه و خومانی لی لادین بە هموو هیز و قوت خومان یلامار نتی جاك بدەین بلکو انشالله بژینەوه سر بکەوینەوه و زندو بینەوه .

هرکس داوا کر آبونەیە لطفاً بومان بنوسی تاکو

هەفتەنامەیەکی منداڵانە
وەزارەتی رۆشنبیری دەری دەکات

ژمارە (١) دووشەممە ١٩٩٨/٣/٩ — (٤) لاپەڕە — نرخ (١) دینار

پەیڤێک

منداڵانی خۆشەویست .. وا بە پشتیوانی بەڕێز ماموستا فەلەکەدین کاکەیی وەزیری رۆشنبیری ئەم گوڵە دەکەینە دیاری (ئازارو نەورۆز)ی ئەم ساڵ و پێشکەشی ئێوەی هێژاو رۆح سوکی دەکەین.

بە هیواو ئومێدی بەردەوام بوون و گەشە سەندن و پەرەپێدانی باشتر بۆ (گدیلە) تا ببێتە دەستە خوشکێکی خۆش شیرین لە نێو رۆژنامەو گۆڤارەکانی دیکە.

(گدیلە) دیارییەکی دیکەی وەزارەتی رۆشنبیری .. کابینەی سێیەمە، بە بەرهەم و بەشداری ئێوە پێش دەکەوێت و لاپەرەکانی زیاترو رەنگینتر دەبێ. بەهیوای هاریکاری ئێوەی ئازیزین.

* محمد خدر مولود *

منداڵانی کوردستان سەردانی مەزارگەی نەمران دەکەن ...

ئامادەکردنی: سەیوان صالح

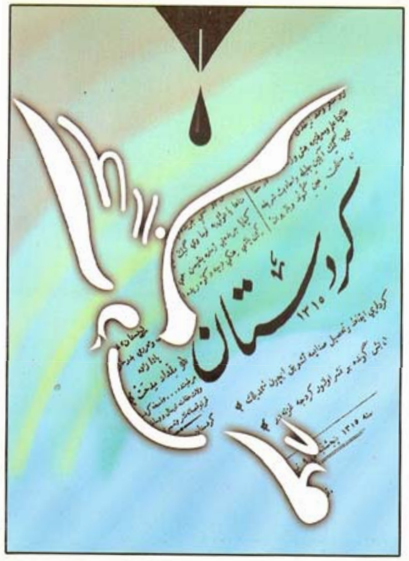
منداڵە خۆشەویستەکانی هەفتە نامەی (گدیلە) دەزانن ئێمەش وەک هەموو دڵسۆزانی رێبازی بارکی نەتەوەیی کوردمان (مصطفی بارزانی) بەشداریمان لەم یادە کرد بۆ رێز لێنان لە گیانی پاکی رابەری ئاشتی و ئازادی بابە بارزانی و کاکە ئیدریسی جوانە مەرگ، هەروەک منداڵانی سەرتاسەری کوردستانی ئازیز بە گوڵ و لێکرد کرنوشی ئەوینی دادەنوێن بۆ ئەم یادە... ئازیزانم تا لەم وێنەدا دیارە کە قوتابیانی گشت قوتابخانەکانی کوردستان بە سروودی خۆشەویستی و رێز گرتن لەم رێبازە پاکەی کە ساڵەهای ساڵە بابە بارزانی تەمەر خەباتی بێ وچانی کردوە بۆ ئەوەی ئێمەش وەک وڵاتانی تری جیهان خاوەن پەرلەمان و حکومەتین و پاسا بەرقەرارە لەم کوردستانە گوڵ و رەنگین شانازی بە رابەری خۆمان بکەین...

بۆ جگەر گۆشەکان

قوتابیانی خوشەویست: راستگۆیی ودەست پاکی

دوو سیفەتی بەرزو جوانی مرۆڤن، ئێوەش هەر لە ئێستاوە دەبێ راستگۆ و دەست پاک بن

ئەم جاریان باس لە دەست پاکی دەکەین دەبێ لە قوتابخانە کاتێ قەڵەمێک یان قەڵەم تراشێک یان دەفتەری قوتابیەکی هاوپۆلت دۆزیەوە پێویستە یەکەم جار بیدەیتە ماموستاکەت ئەویش بیگەرێنێتەوە بۆ قوتابیەکە. بەم کارە خۆشەویستی ماموستاکەت و قوتابیەکانت بە دەست

ئەلبومی رۆژنامەنووسانی کوردستان

بەسەرپەرشتی

مومتاز حەیدەری ، مەحموود زامدار ، حەمید ئەبوبەکر

چاپی یەکەم — کوردستان - هەولێر 2006

رُوبَر ١ | سالا عوِّلي | عدد ١

كردستان

١٣١٥

حجبي كاغذِك ڤي ريكه دڤِي ريكِتْ مصري سَرْ ناف خويي ڤي جريده يي لاوِ بدرخان پاشا مقداد مدحت بكي

هر جار دُوهزار جريده يا بي پَرَه آزيـے ربكم كردستاني ده بدِن خلكي پازده روژا جاركي تيت تقيساندن

عنوان

مصرده «كردستان» غزته سي صاحب ومحرري بدرخان پاشا زاده

﴿ مقداد مدحت ﴾

هر طبنده . . . ٢٠٠٠ نسخه كردستان ولات مقالته ارسال ووساط ار يله قراو قصبانه نشر وتعميم اولنه جقدر

كردستان خارجنه هر بر ابچون سنه‌لك ابونه بدلي ٨٠ غروشدر كردستان داخلنه خصوصي امنيالره مجانًا كونديريلور

﴿ كردلري ايقاظ وتحصيل صنايعه آشويق ايچون شمديلك ﴾

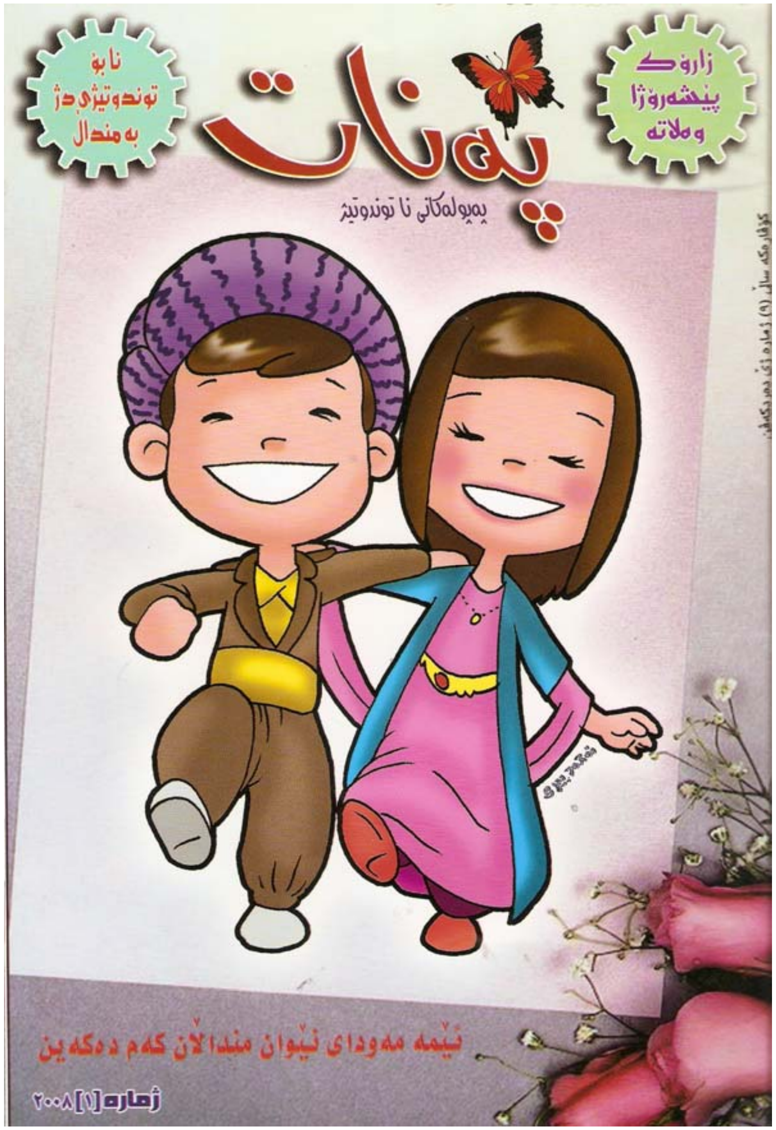
﴿ اون بش گونده بر نشر اولنور كردجه غزته‌در ﴾

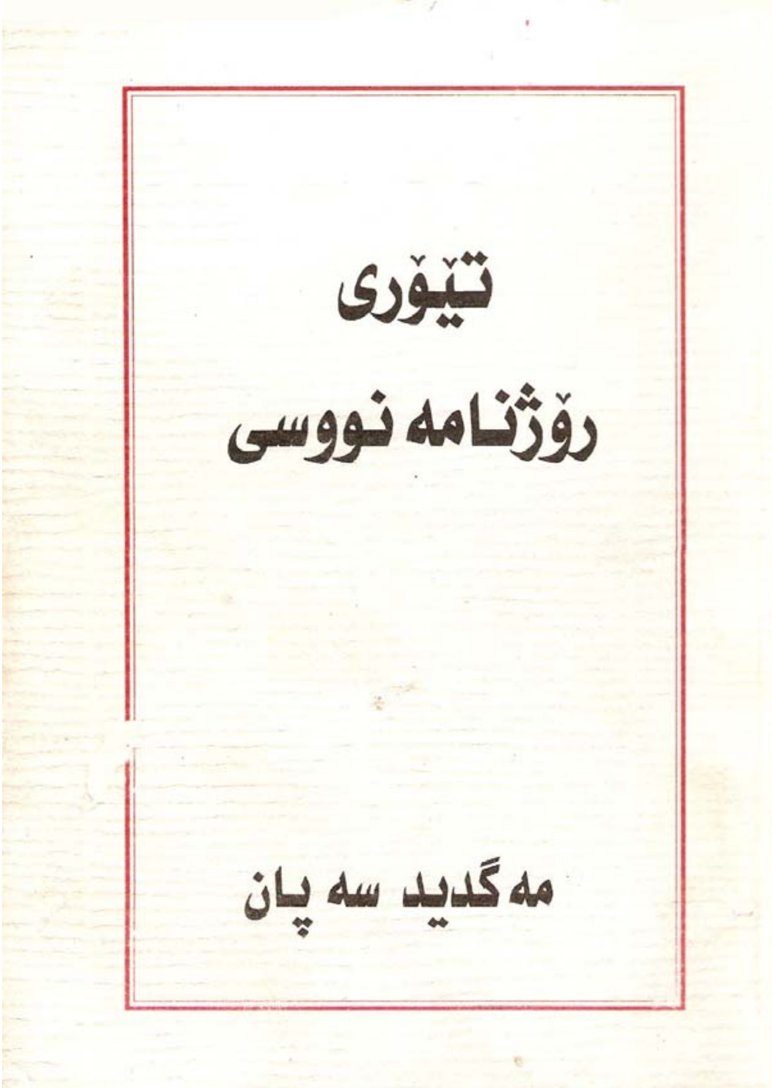
﴿ روژا پنجشي‌ده ٣٠ ذوالقعده سنه ١٣١٥ پنجشنبه في ٩ نيسان سنه ١٣١٤ ﴾

بسم الله الرحمن الرحيم

صد هزار شكر وحمد ژ خدى تعالى‌ره آم مسلمان خلق كرن. وظائينا علم ومعرفتيره هش وزكا دامه . دژ حقا عليماندِنا علم ومعرفتيره گلك آيتين جليله واحاديث شريفه هنِن دنياييده چقاس مسلمان هبِن گوند وباژيرين حمياده مكتب ومدرسه وجريده هنن دنياييده چه دبه چه نابه جريده دنقيسن . حيفامن تيت ژ كرداره كُـرد ژ گلِك قوما زيده‌تر خويي هش وزكانه جاميرن دبين خوده راست وقوينه خورتن وديسا وكه قومين دي نه خوندانه نه‌دَولمندن دنياييده چه دبه جيران وان موسقوف چاوه‌يه وي چه بكه زِظانِن لوما ريا خدايده من آف جريده باها نقيسي پاذنا خدى تعالى پاش نهو هر پازده روژاده جاركي آزي جريده‌كي بنقيسم . ناف ڤي من كريه (كردستان) في جريده‌يده آزي بحثا قنجيا علم ومعرفتا بكم لكودري مروف دِعلمه لكودري مدرسه ومكتبن قنج هنه آزي نيشا كردا بكم لكودري چه شر دبه دولتين معظن چه دكن چاوه شر دكن تجارت چاوه دبه ازي حميا حكات بكم حتى نهو كسي جريده‌كي هولي نقيسي‌يه آف جريده‌يا مناها يا عوِّلي‌يه لوما وي گلك كيابي هبِن . ازهيڤي دكم كيايا جريده‌يي ژمنره بنقيسن حمي تشت وكي نو چه دبن ركين پاشي رهنكي دچه دكوه ريده آقه ايدي آزي دست مقصدى بكم . (ومن الله التوفيق)

حضرت پيغمبر عليه الصلوة والسلام گوتي‌يه « العلماء ورثة الانبياء » آنكو علما وارثين انبيانه ژ طرف خدبده مامورن وعظ ونصيحتي بدِن خلكى ريا قنج نيشا وان بكن لوما گلي علماين كردا چاره اون وعظ ونصيحتا غيري ددن ولى دڤي اون مير وآغا وكرمانجين دناسن وان تشويقا ظائينا علم ومعرفتي بكن ريا قنج نيشا وان بكن هكي اون وي نكن گنهي حميا سطوى‌وميه

Pacific Haven Weekly
باسيفيك هافن الاسبوعية

FRIDAY, 21 MAR 1997 — JOINT TASK FORCE PACIFIC HAVEN, ANDERSEN AFB, GUAM, USA — PRINTED BY JOINT MILITARY INFORMATION SUPPORT TEAM — ISSUE NO 14

نه‌وروزمان پیروزبیت

نه‌وروز.. جه‌ژنی نه‌ته‌وه‌یی کورده — رێکه‌وتی (٢١ ی) مانگی ئازاره. داده‌نری به‌یه‌که‌م رۆژی سالی کوردی، ئه‌م سال‌ده‌بێته (٢٦٩٧) ی کوردی، وه‌مێژووی دامه‌زراندنی ده‌وله‌تی (میدی) یه. که‌ده‌کاته (٧٠٠) سال پێش ده‌ست پیکردنی مێژووی زاینی، وه‌رۆژیکی زیندووه له زیانی کوردا..

نه‌وروز.. (یه‌که‌م) روژی به‌هاره‌که کوردستان خۆی ده‌نوێنی به‌به‌رگی سه‌وزی چنراویه کولێ رنگاو رنگی کولاله سووره‌و نیرگزی بوون خۆش له ده‌شت ودۆل قه‌دپالی چیابلنده کان. نه‌ورۆز نیشانه‌ی سه‌رکه‌وتن و نه‌مانی زۆرداری‌و شۆرشیکی پرله ئاواتی رزگاری و ئازادی‌یه، به‌ده‌سته پۆلاینه‌که‌و جه‌کوشه مێژوویه‌که‌ی رۆله‌ی کورد (کاوه) ی ئاسنگه‌ر بۆ سه‌ری پاشای مێشك خۆری منالی کورد (زووحاك).

نه‌ته‌وه‌ی کورد به‌خۆشی یه‌وه یادی (نه‌ورۆز) ده‌کاته‌وه‌و ئاهه‌نگی بو ده‌گیرێ و جل و به‌رگی میللی له‌به‌ر ده‌که‌ن و ده‌شت و دۆلی کوردستان ده‌رازێنیته‌وه به‌جلی ره‌نگاو ره‌نگ و سروود وگورانی و هه‌لپه‌رکی ی میللی.

نه‌ورۆز... بلێسه‌ی ئاگره‌که‌ی نیشانه‌ی سه‌رکه‌وتنی خواوه‌ندی خێر (ئه‌هورئه‌مز) ه‌به‌سه‌ر خواوه‌ندی شه‌ر (ئه‌هریمن)، به‌پێی ئایینی (زه‌رده‌شتی)، ئایینی کۆنی کورد، پێش راگه‌یاندنی ئایینی (ئیسلام). جگه‌له کورد چه‌ند میلله‌تیکی تر له‌و ناوچه‌یه‌دا وه‌ك فارس و ئازه‌ر ئاهه‌نگ ده‌گیرن به‌م بۆنه‌یه‌وه.

نووسه‌ر و شاعیر و هونه‌رمه‌ندانی کورد پێنووس و فلچه‌کانیان بۆ نه‌ورۆزی کورد ته‌رخان کردوه‌و جه‌ندین سروودو تابلو و گورانی پر له هه‌ستی نه‌ته‌وایه‌تی پێشکه‌ش به‌نه‌ورۆز کردووه.

با نه‌ورۆزی ئه‌م سالمان یاد بکه‌ینه‌وه، به‌یادیکی پر له هه‌ستی برایه‌تی و خۆشه‌ویستی و ئاشتی بۆ هه‌موان.

پیرۆز بێت... جه‌ژنی نه‌ورۆزی کورد له هه‌موان.

العادات والتقاليد في يوم القديس باترك

القديس باترك (القديس الراهب لايرلندا) ولد في ويلز عام ٣٨٥ ميلادية واعطى له اسم (ميوين) ورغم عدم حصوله على التعليم المطلوب اصبح اسقفا لايراندا.

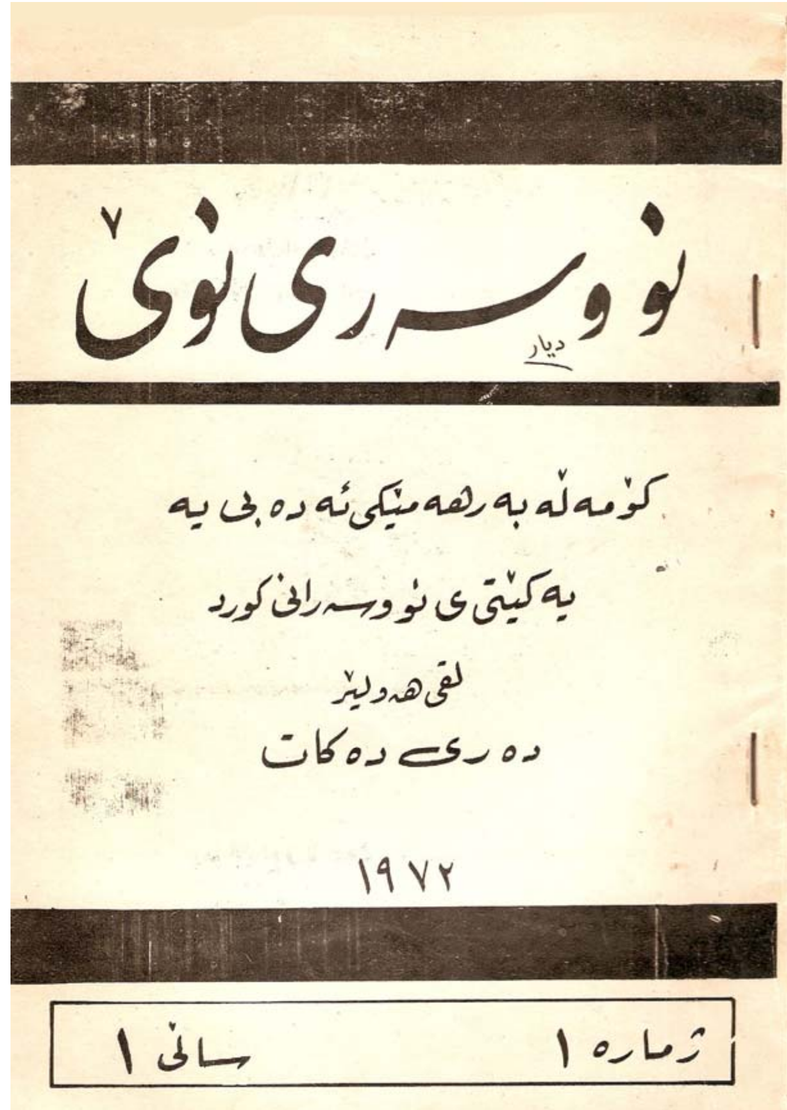
في شبابه لم يتصرف كقديس حيث في عمر ال ١٦ سنة كان وثنيا وفي احدى غارات تجار الرقيق على قريته اسر وباعوه مع الرقيق وخلال فترة استرقاقه تقرّب الى الله. وبعد ست سنوات استطاع الهرب والافلات الى مدينة (كال) فيها دخل ديرا وبدأ بالدراسة على يد القديس (جيرمان) اسقف (اوكبر) ل ١٢ عاما. وفي فترة تعليمه اصبح عالما بامور الدين واصبح داعيا للدين المسيحي. كانت رغبته العميقة العودة الى لايرلندا كاسقف والعمل ضد الوثنية التي اكتسحت بلده. ولكن رغم كونه الأجدر لهذا المنصب تم تعيين القديس (بالاديس) بدله وبعد سنتان نقل (بلاديس) الى اسكتلندة. عندها اصبح باترك (الاسم المسيحي الذي حصل عليه سابقا) في منصب اسقف ايرلاندا.

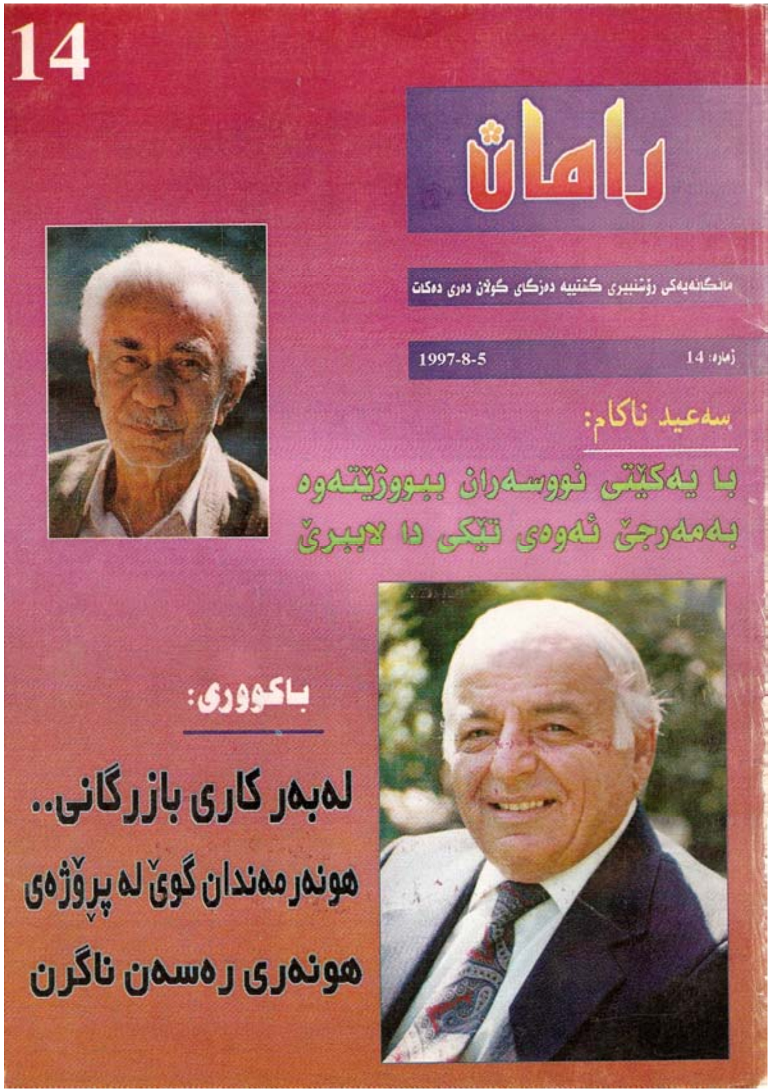
باتريك كان ناجحا في حملته ضد الوثنية وهذه الحقيقة اثار الكاهن السلتي. والقى القبض على باترك عدة مرات ولكنه تمكن من النجاة في كل مرة.

جاب جميع ارجاء ايرلاندا وفيها رسخ قواعد المسيحية واقام الكنائس والمدارس لهذا الغرض مما ساعده على تحويل بلد الايرلاندين الى المسيحية. حملته في ايرلاندا استغرقت ٣٠ سنة وبعد هذه الفترة الطويلة تقاعد واستقر في مقاطعة (دون) وتوفي في ١٧ آذار ٤٦١ ميلادية. ويوم وفاته يحتفل به كاحياء لذكرى القديس باترك له اهمية خاصة. ومايقال عن كرامات القديس باترك إلى الابد، حيث في الفولكلور الايرلندي يوم القديس باترك باعتقادهم بانه قد أحيا الموتى وانه تنفيذا لاحد دعواته جميع الثعابين تركت ارض ايرلاندا.

رغم كون هذا اليوم هو يوم مقدس لدى الكاثوليك ولكن الاحتفال بعيد القديس باترك عيد دنيوي اكثر من كونه ديني. في التقاليد ما يمثل هذا العيد هو نبته الشبذر (النطريفلن)، واشارة الى المصادر الايرلاندية الموثوقة والتي ترد فيها تفسير القديس باترك للنبتة ذات ثلاثة اوراق على انها تمثل الثالوث المقدس (الاب، الابن، والروح القدوس) وما تثبت وجودها. وتبنى التابعون له تعليق غصن من النبتة (ساق عليها ثلاثة اوراق خضراء) على صدورهم في عيد القديس باترك.

وتقليد الاحتفال بهذه المناسبة بدأت في امريكا في عام ١٧٣٧. وفي هذه السنة ولاول مرة تم الاحتفال بعيد القديس باترك في هذا البلد وفي

نووسەری نوێ
دیار
کۆمەڵە بەرهەمێکی ئەدەبی یە
یەکێتی ی نووسەرانی کورد
لقی هەولێر
دەری دەکات
١٩٧٢
ژمارە ١
ساڵی ١

14
رامان
مانگنامەیەکی رۆشنبیری گشتییە دەزگای گولان دەری دەکات
ژمارە: 14
1997-8-5
سەعید ناکام:
با یەکێتی نووسەران ببووژێتەوە
بەمەرجێ ئەوەی تێکی دا لابرێ
باکووری:
لەبەر کاری بازرگانی..
هونەرمەندان گوێ لە پڕۆژەی
هونەری رەسەن ناگرن